

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η

θέμα: " Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ "

Μετέχοντες σπουδαστές

Λισγάρα Μαρία

Τσιάλιου Βάια

ΠΑΤΡΑ 1994

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1325

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

-Πρόλογος	..1...
-Εισαγωγή	..3...
-ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: "ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑ".	
<u>Α) Αναπτυσσόμενος και αναπτυγμένος κόσμος.</u>	
1. Συνοπτική εικόνα της αγροτικής παραγωγής.	..5...
2. Παγκόσμιοι οργανισμοί που αφορούν την γεωργία.	..12...
3. Οι βασικές θέσεις των κυριότερων εταίρων στην γεωργία.	..15..
4. Οι κύριες διαφορές και τα βασικά αίτιά τους.	..22..
<u>Β) Κεντρικά διευθυνόμενες οικονομίες.</u>	
1. Συνοπτική εικόνα της γεωργικής παραγωγής.	..28..
-ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: "ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ"	
1. Η γεωργική παραγωγή στην Ε.Ο.Κ.	..30..
α) Οι εξελίξεις της συνολικής παραγωγής.	..33..
β) Συμπεράσματα.	..38..
2. Το μέλλον της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.	..41..
3. Τριάντα χρόνια Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.	..44..
4. Προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα	..55..
5. Τα μαθήματα του παρελθόντος: η ανάγκη αναμόρ- φωσης	..59..
6. Η διαδικασία αναμόρφωσης: τα πρώτα βήματα.	..68..
7. Η διαχωριστική γραμμή: οι αποφάσεις του 1992.	..73..
8. Η επίπτωση των μεταρρυθμίσεων	..79..
9. Ο μελλοντικός ρόλος της Κ.Γ.Π.	..92..
10. Περιφερειακές προτεραιότητες.	..100..
11. Αγροτικοί συνεταιρισμοί στις χώρες της Ε.Ο.Κ.	..101..

-ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: "Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ".

1. Η αγροτική μεταρρύθμιση .104..
2. Η κατάσταση της Ελληνικής γεωργίας. .107..
3. Εκτιμήσεις τάσεων μεταβολής στον αγροτικό τομέα της Ελληνικής Οικονομίας κατά το δεκαετία τρία του 1990. .112..
4. Η κρατική παρέμβαση και οι επιπτώσεις της. .116..
5. Η κατανομή των εκτάσεων της χώρας μας κατά βασικές κατηγορίες χρήσης. .118..
6. Η παραγωγή των κυριότερων γεωργικών, κτηνοτροφικών και λοιπών προϊόντων της Ελλάδας. .124..
7. Η σημασία και ο χαρακτήρας της γεωργικής εκπαίδευσης. .127..
8. Η αγροτική πίστη και η αγροτική ασφάλιση. .130..
9. Ο αναπτυξιακός νόμος 1892/90 και οι γεωργικές επενδύσεις. Οικονομικές ενισχύσεις από τα διαρθρωτικά προγράμματα της Ε.Ο.Κ. .134..

-ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: "Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ".

1. Η ανάπτυξη της Ελληνικής γεωργίας. .140..
2. Ο αγροτικός τομέας και η περιφερειακή ανάπτυξη .144..
3. Οι προϋποθέσεις για επιβίωση της γεωργίας μας. .146..
4. Η ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής γεωργίας. .171..
5. Ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. .176..
6. Φορολογικοί συντελεστές
- i) Σχεδιασμός φορολογικής πολιτικής-Συμπεράσματα .178..
- ii) Τι προβλέπεται για τους αγρότες. .184..

7. Οι γεωργικές βιομηχανίες.	.186..
8. Νέες τάσεις στη γεωργική ανάπτυξη.	.188..
-ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: "ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ".	
I) <u>Στον αναπτυσσόμενο και αναπτυγμένο κόσμο.</u>	
1. Κορεσμός των αγορών.	.192..
2. Το πρόβλημα της πείνας και του υποσιτισμού	.196..
3. Η ρύπανση του περιβάλλοντος.	.200..
i) Η πρόκληση.	.201..
ii) Απειλές για το περιβάλλον.	.202..
iii) Λίπανση.	.204..
iv) Η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων.	.206..
v) Φυτοφάρμακα.	.207..
II) Στις κεντρικά διευθυνόμενες οικονομίες.	.212..
III) Στην Ελληνική γεωργία.	
1. Τα προβλήματα της έγγειας ιδιοκτησίας και των χρήσεων γής.	.216..
2. Τα προβλήματα του εργατικού δυναμικού και της γήρανσης των αγροτών.	.220..
3. Τα προβλήματα των επενδύσεων και της χρηματο- δότησης.	.222..
-Προοπτικές - εξελίξεις της Ελληνικής γεωργικής πολι- τικής με Ε.Ο.Κ και ΓΚΑΤΤ.	.225..
-Τα συμπεράσματα παγκοσμίως, σε Κοινοτικό επίπεδο και στην Ελλάδα.	.233..
-Επίλογος	.238..
-Πηγές	.239..

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

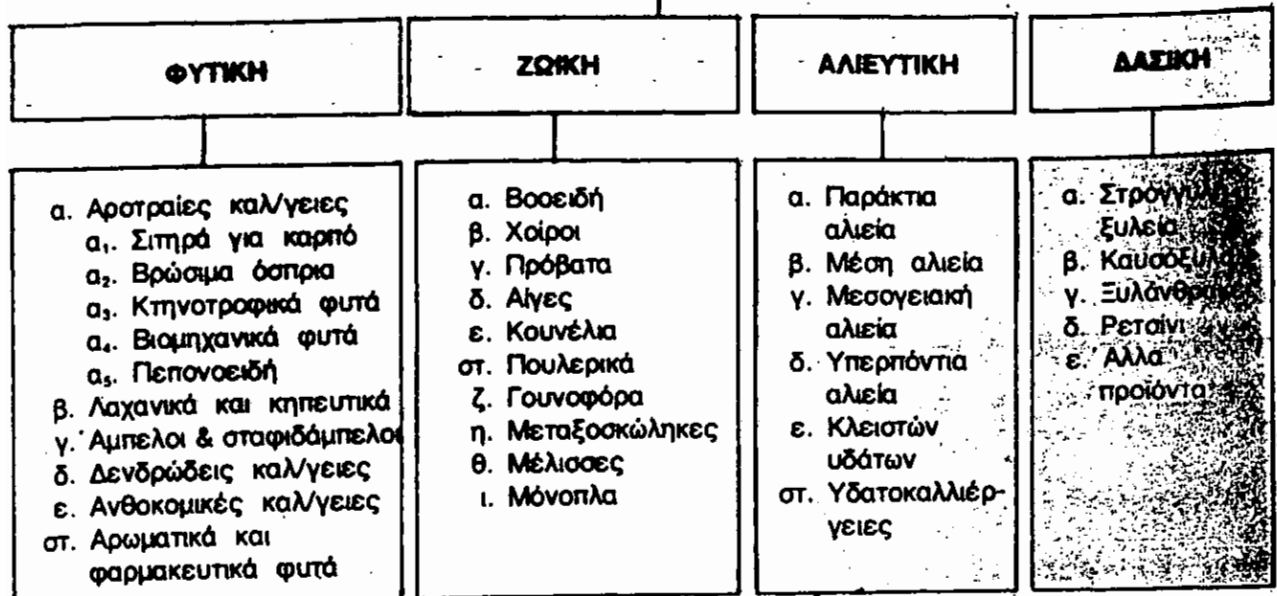
Στο νέο γεωργικό πλαίσιο, που διαμορφώνεται σε ευρωπαϊκή και διεθνή κλίμακα, κάθε χώρα προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τη θέση της ανάλογα με τις δυνατότητές της. Από την ορθότητα των επιλογών της θα καθοριστεί ο βαθμός ανόδου του βιοτικού επιπέδου της και ειδικότερα εκείνο των αγροτών της. Τις προοπτικές της ελληνικής γεωργίας την καθορίζουν οι πολιτικές που θα ακολουθηθούν και οι προσπάθειες που θα καταβληθούν για την ορθολογική και αποτελεσματική ανάπτυξή της.

Η παρούσα εργασία, η οποία είναι αποτέλεσμα μιας έρευνας που διεκπεραιώθηκε στα πλαίσια της "πτυχιακής εργασίας", αποτελείται από πέντε κεφάλαια.

Εξετάζεται χωριστά η παγκόσμια γεωργία, η κοινοτική και η ελληνική σε κάθε κεφάλαιο αντίστοιχα. Έπειτα έχουμε έναν συσχετισμό της ελληνικής γεωργίας με την παγκόσμια και κοινοτική. Εξετάζονται οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για την επιβίωση της στις συνθήκες του κοινοτικού και διεθνούς ανταγωνισμού. Αναφέρονται τα κυριότερα προβλήματα της γεωργίας γενικά. Στην εργασία, τέλος, αναφέρονται οι προοπτικές και οι εξελίξεις της ελληνικής γεωργίας με ΕΟΚ και GATT και τα συμπεράσματα που απορρέουν από την κάθε πλευρά αντίστοιχα.

Θεωρούμε σημαντικό να αναφέρουμε ότι στον όρο "γεωργία" περιλαμβάνονται οι παρακάτω κλάδοι παραγωγής:

ΚΛΑΔΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η φυτική παραγωγή αποτελεί τον κύριο κλάδο παραγωγής και ακολουθούν με μεγάλη διαφορά: η ζωική, αλιευτική και δασική. Η φυτική παραγωγή συμμετέχει σχεδόν κατά τα 2/3 στο γεωργικό προϊόν της χώρας μας, η ζωική μόλις κατά το 1/3, ενώ η αλιευτική και δασική μαζί στο 6-7 % περίπου. Απεναντίας στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης συμβαίνει μπορούμε να πούμε το αντίθετο. Δηλαδή εκεί η ζωική παραγωγή είναι ο κύριος κλάδος γεωργικής παραγωγής.

Επίσης στην γεωργία περιλαμβάνονται οι κάτωθι δραστηριότητες:

- α. γεωργική εκμετάλλευση της γης
- β. δασική εκμετάλλευση της γης
- γ. κτηνοτροφία - πτηνοτροφία
- δ. μελισσοκομία
- ε. αλιεία
- στ. σηροτροφία.

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η

Παρά την εξέλιξη του τρόπου ζωής και την εντεινόμενη αστικοποίηση που παρατηρείται σε πολλά μέρη του κόσμου, η γεωργία αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες ανάπτυξης των κρατών. Ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης στο οποίο βρίσκεται μια κοινωνία και με τη θέση που κατέχει ο πρωτογενής τομέας στη συνολική οικονομία της, καθορίζεται και ο ρόλος της γεωργίας στη διαδικασία της ανάπτυξης. Όταν μια οικονομία βρίσκεται σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης και ο γεωργικός τομέας είναι ο βασικότερος από πλευράς διαμόρφωσης εθνικού προϊόντος και απασχόλησης, τότε η γεωργία μπορεί να αποτελέσει μια ισχυρή μηχανή ανάπτυξης. Άλλωστε, και οι ιστορικοί των οικονομικών εξελίξεων συμφωνούν κατά κανόνα, πως οι περισσότερες χώρες εισήλθαν στο στάδιο της ανάπτυξης, μόνον εφ' όσον είχαν περάσει προηγουμένως από ένα στάδιο αυξανόμενης ανάπτυξης στον αγροτικό τομέα, η οποία προηγήθηκε ή παρακολούθησε την βιομηχανική ανάπτυξη.

Η αλληλοεξάρτηση και η αλληλοσεσχέτιση μεταξύ της γεωργίας και των άλλων τομέων της οικονομίας θεωρείται δεδομένη. Η σημασία της γεωργίας φαίνεται από το ότι :

α. Ο γεωργικός τομέας κάθε χώρας, ανάλογα με τον βαθμό ανάπτυξής του, δίνει απασχόληση σε ένα σημαντικό μέρος του εργατικού δυναμικού.

β. Η άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας έχει ως κύριο στόχο την παραγωγή προϊόντων τα οποία ικανοποιούν βασικές ανάγκες διατροφής, ένδυσης, υπόδησης. Πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορεί να εννοηθεί αυτόνομη και ισορροπη οικονομική ανάπτυξη

μιας χώρας, αν αυτή δεν παράγει έναν ελάχιστο όγκο αγροτικών προϊόντων έτσι, που να παίζει ένα ρόλο ασφαλιστικής δικλείδας σε έκτακτες και δύσκολες περιπτώσεις.

γ. Οι γεωργοί κάθε χώρας έχουν ανάγκη από ορισμένα μέσα τα οποία βασικά αγοράζουν από επιχειρήσεις που ανήκουν στους άλλους τομείς της οικονομίας π.χ φυτοφάρμακα.

δ. Προκειμένου ο αγροτικός τομέας να αναπτυχθεί θα πρέπει το κράτος να μεριμνήσει για την σύνταξη του καλύτερου δυνατού προγράμματος ανάπτυξης, και να προσφέρει τις υπηρεσίες του στους αγρότες με τον αποτελεσματικότερο τρόπο.

ε. Πολλά πρωτογενή αγροτικά προϊόντα έχουν ανάγκη περαιτέρω επεξεργασίας π.χ ρουχισμός. Δηλαδή η γεωργία συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα.

στ. Τα γεωργικά προϊόντα μεταφέρονται από τον τόπο παραγωγής στον τόπο κατανάλωσης, πράγμα που συμβάλλει στην ανάπτυξη των εμπορικών και μεταφορικών επιχειρήσεων.

ζ. Τροφοδοτεί τους άλλους τομείς με εργατικό δυναμικό.

η. Το πλεόνασμα που ίσως δημιουργηθεί από την γεωργία, αν επενδυθεί στον ίδιο τομέα ή μεταφερθεί σωστά σε άλλους τομείς της οικονομίας, τότε συμβάλλει στην μεγαλύτερη ανάπτυξη της χώρας.

θ. Τέλος, με τις εξαγωγές γεωργικών προϊόντων εξοικονομείται πολύτιμο συνάλλαγμα.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι ότι, ο γεωργικός τομέας είναι βασικός συντελεστής ανάπτυξης του δευτερογενή και τριτογενή τομέα αλλά, και οι δύο τελευταίοι τομείς συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη της γεωργίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑ

Α. ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Μεγάλη ανάπτυξη παρουσιάζει η γεωργία στις χώρες της Ευρώπης, η οποία παίζει αποφασιστικό ρόλο στην οικονομία. Ειδικά στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης (Σουηδία, Φιλανδία, Δανία, Ισλανδία) επικρατούν δύσκολες κλιματολογικές συνθήκες που εμπόδισαν τους ανθρώπους να αναπτύξουν ποικίλες δραστηριότητες. Τα δάση το υπέδαφος και τα ποτάμια έδωσαν τις πρώτες ύλες για την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Οι πεδινές εκτάσεις, αναμορφώθηκαν και καλλιεργήθηκαν εντατικά για να δώσουν μια πλούσια γεωργική παραγωγή. Τέλος η εύφορη Βόρεια θάλασσα για αιώνες επέτρεψε την ανάπτυξη μιας αποδοτικής αλιείας. Οι παραγωγές και οι αποδόσεις της να είναι από τις υψηλότερες στην Ευρώπη. Οι τεράστιες πεδινές εκτάσεις που διαθέτει η Μέση Ευρώπη και που κάποτε καλύπτονται από πυκνά δάση, σήμερα είναι εκχερσωμένες και αποτελούν ιδανικές περιοχές για καλλιέργειες. Ο άνθρωπος άλλαξε την πορεία των ποταμών και των ρεμάτων διευθετώντας την κοίτη τους. Αποξήρανε βαλτότοπους ή προεξέτεινε την ξηρά σε βάρος της θάλασσας. Αγώνιστηκε να βελτιώσει την ποιότητα των άγονων εδαφών με λιπάσματα και μεταφορές χώματος από άλλες περιοχές. Πάνω σε αυτά τα εδάφη αναπτύχθηκε μια εξαιρετικά υψηλή γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή. Με την αγροτική μεταρρύθμιση η Νότια Ευρώπη προσπαθεί να επιλύσει τα προβλήματά της.

Μαζί με τις παραπάνω χώρες και η πατρίδα μας απαλλοτριώνει μεγάλα αγροκτήματα, προχωρά σε αναδασμό της γης και με τους συνεταιρισμούς η Νότια Ευρώπη προσπαθεί να αυξήσει την γεωργική παραγωγή την παραγωγικότητα και τα εισοδήματά της γενικότερα. Οι λόγοι που έχουμε μείνει πίσω από την υπόλοιπη Ευπη είναι οι εξείς: η έλλειψη κεφαλαίων και η καθυστέρηση στην εκβιομηχάνιση της γεωργίας. Η γεωργική παραγωγή επαρκεί μόλις και μετά βίας για την διατροφή των Νοτιοευρωπαίων.

Μετά την μελέτη της γεωργίας στην Ευρώπη συνεχίζουμε με μια μεγάλη ήπειρο την Ασία, η οποία έχει αναπτυγμένη την πτηνοτροφία, τη σηροτροφία, και στα παράλια του Εύξεινου Πόντου και της Προποντίδας αλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριών. Στις υγρές Ινδίες υπάρχει πλούσια βλάστηση, δάση και πολλά χωράφια με ρύζι, βαμβάκι και δημητριακά. Θα πρέπει τέλος να υπενθυμίσουμε ότι η Ασία έχει μεγάλες εκτάσεις καλυμένες με πάγο (Σιβηρία) επίσης πολλές ερήμους και στεπώδης περιοχές στις οποίες είναι αναπτυγμένη η νομαδική κτηνοτροφία.

Κτηνοτρόφοι και γεωργοί είναι και οι περισσότεροι κάτοικοι της Αφρικής, στην οποία καλλιεργούνται εύφορα χωράφια με σιτάρι, καλαμπόκι βαμβάκι κ.α. Η Δυτική Αφρική περιλαμβάνει εκτός από την νότια ζώνη της Σαχάρας, πλούσια βλάστηση και αναρίθμητα κοπάδια από φυτοφάγα ζώα. Υπάρχουν τροπικά δάση που δίνουν άφθονη ξυλεία, καουτσούκ και τροπικά προϊόντα. Στην Κεντρική Αφρική είναι ανεπτυγμένη η κτηνοτροφία, υπάρχουν πολλά δάση εκτός της ζούγκλας. Γεωργικά προϊόντα είναι ο καφές, το κακάο, τα φιστίκια κ.α. Στην Ανατολική Αφρική στα βοσκοτόπια τρέφονται πολλά πρόβατα, βόδια, καμήλες. Εκεί υπάρχουν εύφο-

ρες κοιλάδες που καλλιεργούνται ζαχαροκάλαμα, όσπρια, καφές και άλλα φυτά. Τέλος στην Νότια Αφρική ευδοκιμούν εσπεριδοειδή, αμπέλια και άλλα μεσογειακά φυτά.

Η Βόρεια Αγγλοσαξωνική Αμερική έχει μεγάλα αλιευτικά κέντρα και μια μεγάλη πεδινή έκταση με πολλές λίμνες, τέλματα, λιβάδια και δάση. Εκεί καλλιεργούνται πολλά δημητριακά, καπνός βαμβάκι και υπάρχουν χλοερά βοσκοτόπια. Στις Η.Π.Α η κτηνοτροφία και η πτηνοτροφία είναι πολύ ανεπτυγμένες. Μεγάλος είναι και ο δασικός πλούτος. Εκεί παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικών προϊόντων: λαχανικά, σιτηρά, ρύζι, οπωροφόρα δέντρα κ.α. Ο Καναδάς είναι η χώρα των δασών, καθώς και ένας από τους μεγαλύτερους σιτοβολώνες της γης. Έχει μεγάλη παραγωγή ξυλείας και χαρτοπολτού. Υπάρχουν πολλοί βοσκότοποι και χωράφια. Παράγει μεγάλες ποσότητες δημητριακών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Η Κεντρική Αμερική έχει παρθένα δάση φυτείες με τροπικά φυτά. Στην περιοχή αυτή ευδοκιμούν το κακάο, φοίνικες, βανίλια, βαμβάκι και οπωροφόρα δέντρα. Οι περισσότεροι κάτοικοι είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Τέλος η Νότια Αμερική έχει πολλά παρθένα δάση, βοσκότοπους που βόσκουν εκατομμύρια πρόβατα και βόδια. Όλοι γνωρίζουνε πόσο αναπτυγμένη είναι η κτηνοτροφία της περιοχής αυτής από τις μεγάλες ποσότητες κτηνοτροφικών προϊόντων που στέλονται κυρίως από την Αργεντινή και στην χώρα μας. Παράξενα προβατοειδή π.χ λάμα, αλπάκας χαρακτηρίζουν την Χιλή, Βολιβία κ.α. Παράγουν επίσης το " νίτρο της Χιλής " που είναι θαυμάσιο λίπασμα για τα χωράφια.

Θα ήταν παράληψη αν δεν αναφερόμαστε και στην Ωκεανία στην οποία βόσκουν εκατομμύρια πρόβατα και δίνουν άφθονα κτη-

νοτροφικά προϊόντα. Οι κατοικοί της κατασκεύασαν μεγάλα τεχνικά έργα και ανέπτυξαν την κτηνοτροφία και την γεωργία γενικότερα.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η αλιεία (κυρίως φαλαινών) στην Ανταρκτική. Η γεωργία εδώ είναι ανύπαρκτη εξαιτίας των παγετώνων.

Στους παρακάτω πίνακες παραθέτουμε στον μεν πρώτο την παραγωγή του κρέατος ανά τον κόσμο (με την διάκριση αναπτυγμένων και υπανάπτυκτων χωρών) ενώ στον δεύτερο φαίνεται η κατακεφαλή κατανάλωση κρέατος σε αναπτυγμένες και μη χώρες. Το συμπέρασμα που απορρέει από τους πίνακες είναι ότι οι αναπτυγμένες χώρες παράγουν και καταναλώνουν περισσότερο κρέας από τις άλλες.

Στον τρίτο πίνακα φαίνονται τα παγκόσμια αποθέματα σε δημητριακά σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Παγκόσμια παραγωγή κρέατος

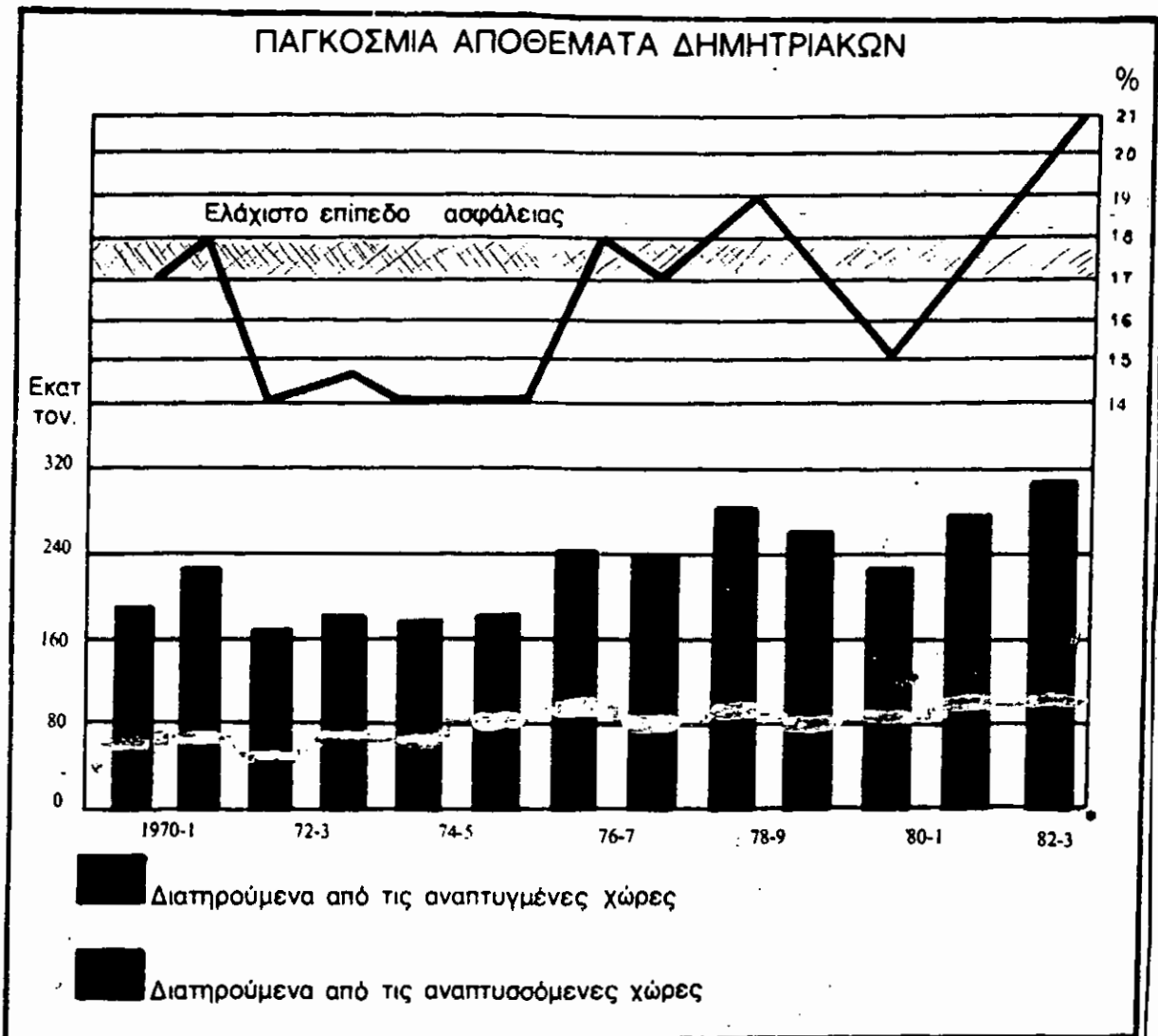
	1980	1981	1982	1983
	Σε χιλιάδες τόνους			
A.- ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	140.248	142.325	142.556	143.000
B.- Σύνολο παραγωγής υπανάπτυκτων	51.284	52.986	54.250	54.600
Βόειο	14.908	15.459	15.640	15.500
Αιγοπρόβειο	4.257	4.443	4.522	4.600
Χοιρινό	21.270	21.447	22.135	22.300
Πουλερικών	9.099	9.662	10.153	10.400
Λοιπά	1.750	1.775	1.800	1.800
Γ.- Σύνολο παραγωγής αναπτυγμένων	88.965	89.340	88.306	88.400
Βόειο	31.513	31.294	31.064	30.600
Αιγοπρόβειο	3.504	3.614	3.553	3.500
Χοιρινό	34.015	33.589	32.565	32.800
Πουλερικών	18.220	19.107	19.374	19.700
Λοιπά	1.713	1.736	1.750	1.800

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

Κατανάλωση κρέατος κατά κεφαλή (σε κιλά) σε διάφορες χώρες
(αναπτυγμένες, αναπτυσσόμενες, υπανάπτυκτες)

ΧΩΡΕΣ	1980	1981
Η.Π.Α.	114,5	114,3
ΓΑΛΛΙΑ	112,2	110,3
ΒΕΛΓΙΟ	96,9	94,7
ΙΤΑΛΙΑ	77,8	76,5
ΕΛΛΑΔΑ	67,0	67,7
ΤΟΥΡΚΙΑ	34,1	34,5
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	5,0	5,0

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ

Οι βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες του κόσμου είναι σήμερα ως επί το πλείστον και μεγάλες παραγωγικές γεωργικές δυνάμεις. Ασκούν έντονα προστατευτικές πολιτικές και επιδοτούν τις γεωργικές τους εξαγωγές. Κυριαρχούν στο διεθνές εμπόριο γεωργικών προϊόντων. Καλύπτουν τα 2/3 των συνολικών εξαγωγών προϊόντων διατροφής.

Οι εξαγωγές γεωργικών ειδών, σε παγκόσμιο επίπεδο, από όπου και αν προέρχονται, κατευθύνονται κυρίως σε φερέγγυους αγοραστές. (Το 65% στην Δυτική Ευρώπη, Βόρεια Αμερική, Ιαπωνία. Το 16% στις πετρελαιοπαραγωγικές ή νέες βιομηχανικές χώρες). Μόλις το 8% στις φτωχές και υπερχρεωμένες χώρες του τρίτου ή τέταρτου κόσμου.

Στις χώρες του τρίτου ή τέταρτου κόσμου το διατροφικό πρόβλημα είναι οξύτατο. Τρεις στους δέκα κατοίκους της γης λαμβάνουν κάτω του κανονικού ποσού θερμίδων και πρωτεϊνών, δηλαδή υποσιτίζονται. Ένας στους δέκα ζει κάτω από μόνιμο καθεστώς πείνας.

Οι χώρες αυτές είναι εξαρτημένες κυρίως από τις βιομηχανικά αναπτυγμένες και εξαγωγικές ως προς την προμήθεια βασικών ειδών διατροφής. Οι χώρες του τρίτου και τέταρτου κόσμου δεν διαθέτουν επαρκείς συναλλαγματικούς πόρους για να εφοδιάζονται από τις διεθνείς αγορές. Αγώνίζονται να σπάσουν τους φαύλους κύκλους, της υποανάπτυξης, της υπερχρέωσης, της δημογραφικής έκρηξης, της επιδείνωσης των όρων εμπορίου με τις αναπτυγμένες χώρες.

Από την άλλη μεριά μια σειρά από ανασταλτικούς παράγοντες εμποδίζουν την ανάπτυξη ενχώριας παραγωγής, σε βασικά είδη

διατροφής για τις ανάγκες των εγχώριων πληθυσμών. Πιστεύεται ότι μεγάλες εξαγωγικές δυνάμεις θα μειώσουν σημαντικά τις γεωργικές εξαγωγικές τους επιδοτήσεις. Οι μη διατροφικά αυτάρκεις χώρες του τρίτου κόσμου θα αντιμετωπίσουν βραχυπρόθεσμα προβλήματα από την αναμενόμενη αύξηση των τιμών των γεωργικών προϊόντων στην παγκόσμια αγορά, η οποία άνοδος θα ενθαρρύνει μακροπρόθεσμα την ανάπτυξη της εγχώριας δικής τους παραγωγής.

2. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ

Η γεωργία είναι ένας βασικός τομέας της οικονομικής ζωής μας που γίνεται συχνά θέμα συζήτησης σε Συνόδους Κορυφής, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και σε υπουργικές συναντήσεις. Τα προβλήματα της που αναπτύσσονται παρακάτω έγιναν πολιτικό θέμα σε παγκόσμια κλίμακα, διέσπασαν συχνά την ενότητα των Ευρωπαϊκών χωρών και όξυναν τις διαφωνίες στις σχέσεις της Ε.Ο.Κ και των Η.Π.Α.

Από το 1948 τέθηκε σε ισχύ η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) έχουν γίνει επτά γύροι διαπραγματεύσεων, ενώ πρόσφατα τελείωσε και ο όγδοος γύρος με προγραμματισμένο τέλος το 1990. Στα πλαίσια του γύρου αυτού, η γεωργία αποτέλεσε ένα από τα κύρια αντικείμενα διαπραγμάτευσης. Όπως όλοι οι προηγούμενοι γύροι έτσι και ο τελευταίος στόχευε στην όσο το δυνατό μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου.

Άλλος σημαντικός διεθνής οργανισμός σχετικός με τον κλάδο της γεωργίας είναι ο οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (F.A.O) Είναι η πρώτη οργάνωση που ιδρύθηκε μέσα στα πλαίσια του ΟΗΕ μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ιδρύθηκε με τον προορισμό να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ώστε όλοι οι άνθρωποι να μπορέσουν να ζήσουν ελεύθεροι από στερήσεις. Οι σκοποί του είναι να ανυψώσει το επίπεδο διατροφής και διαβίωσης, να εξασφαλίσει βελτιώσεις στην αποδοτικότητα της παραγωγής και διανομής όλων των αγροτικών προϊόντων από τον τόπο παραγωγής στον τόπο κατανάλωσης και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των αγροτικών πληθυσμών. Με αυτούς τους τρόπους να συμβάλλει στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας και να εξασφαλίσει την ελευθε-

ρία της ανθρωπότητας από την πείνα.

Το 1974 ο ΟΗΕ εγκαθίδρυσε το Διεθνές Συμβούλιο Τροφίμων (W.F.C, World Food Council) για να επανεξετάσει τα κυριότερα προβλήματα και τις πολιτικές που επιρεάζουν τη διεθνή κατάσταση στα τρόφιμα και για να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην επίλυσή τους.

Το 1976 δημιουργήθηκε από τον ΟΗΕ το Διεθνές Ταμείο για την Γεωργική Ανάπτυξη (I.F.A.D, International Fund for Agricultural Development) Σκοπός του είναι η εξεύρεση κονδυλίων για την ανάπτυξη της γεωργίας και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών στις φτωχότερες περιοχές του κόσμου.

Το Διεθνές Ταμείο για τα παιδιά του ΟΗΕ η UNICEF που ιδρύθηκε το 1974 έχει ως κύριο πεδίο δράσης την υγεία, την διατροφή και την κοινωνική πρόνοια. Η UNICEF λοιπόν το 1955 σε συνεργασία με τον FAO και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας -WHO (World Health Organisation) άρχισε ένα εκτεταμένο πρόγραμμα διατροφής για την καταπολέμιση της ελλειμματικής σε πρωτεΐνη τροφής.

Η Διεθνής Τράπεζα για Ανοικοδόμηση και Ανάπτυξη (ΔΤΑΑ) δίνει δάνεια με υψηλά επιτόκια και εξοφλούμενο το αργότερο σε είκοσι χρόνια (όροι όχι και τόσο ευνοικοί για τις χώρες του τρίτου κόσμου). Από το 1975 άλλαξε στρατηγική δηλαδή ενώ πριν τα δάνεια τα έδινε σε μεγάλα σχέδια βιομηχανικής ανάπτυξης μετά το 1975 δίνονταν για "στοιχειώδης ανάγκες" δηλαδή κυρίως για σχέδια γεωργικής ανάπτυξης. Παραμένει επίσης ουσιαστικό όργανο χρηματοδότησης του τρίτου κόσμου. Η Διεθνής Τράπεζα έχει δύο θυγατρικούς οργανισμούς που στοχεύουν στο να ενισχύ-

σουν τις παραπάνω δραστηριότητες της. Αυτοί είναι η Διεθνής εταιρία Χρηματοδότησης και η Διεθνής Ένωση Ανάπτυξης.

Τέλος θα αναφερθούμε και σε έναν άλλο οργανισμό τον ΟΟΣΑ μιας και τον επαναλαμβάνουμε συχνά στην μελέτη μας. Ο ΟΟΣΑ, λοιπόν, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξη. Η πρώτη συγκεντρωτική εγκδήλωση της Αμερικανικής πολιτικής για την Ευρώπη υπήρξε το σχέδιο MARSAL, το οποίο απέβλεπε στην οικονομική βοήθεια στις Ευρωπαϊκές χώρες με την προϋπόθεση ότι οι χώρες θα έπρεπε να επεξεργασθούν από κοινού ένα πρόγραμμα για την οικονομική ανασυγκρότηση. Η προϋπόθεση αυτή οδήγησε στην σύσταση Οργανισμού Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (OECE) που είχε επιτυχή αποτελέσματα και μετατράπηκε το 1961 στον ΟΟΣΑ.

3. ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ.

Οι χώρες ή ομάδες χωρών που ξεχωρίζουν με τις επιδιώξεις τους είναι οι παρακάτω: α) Η Κοινότητα και ευρύτερα η Δυτική Ευρώπη β) Οι Η.Π.Α γ) Η ομάδα ΚΑΙΡΝΣ δ) Η Ιαπωνία ε) Οι Βόρειες χώρες και τέλος στ) Οι αναπτυσσόμενες χώρες (Ιαμαϊκή, Μεξικό, Αίγυπτος κ.α)

Ειδικότερα οι θέσεις των εταίρων διαμορφώνονται ως εξής

α. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα αποσκοπεί στην επίτευξη μιας συμφωνίας στη GATT για τη μείωση των επιδοτήσεων, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει να ληφθούν υπόψιν οι ιδιαιτερότητες της γεωργίας (προφύλαξη περιβάλλοντος, εξασφάλιση βασικών ειδών διατροφής, κ.α).

Η ΕΟΚ υποστηρίζει τη διατήρηση του συστήματος των διπλών τιμών (υψηλότερων στο εσωτερικό και χαμηλότερων στη διεθνή αγορά) καθώς και των λοιπών βασικών μηχανισμών, που προκύπτουν από αυτό. Υποστηρίζει, επίσης, τη λήψη βραχυπρόθεσμων μέτρων, που θα εντάσσονται σε ένα πλέγμα μακροπρόθεσμων στόχων και θα αποβλέπουν στη μείωση της υποστήριξης της γεωργικής παραγωγής. Σε αυτά τα πλαίσια των επιδιώξεων, η Κοινότητα πρότεινε το πακέτο των μέτρων υποστήριξης να κυμανθεί στα επίπεδα του 1984, τα δε μέτρα που 'χουν ληφθεί από αυτή την ημερομηνία και ύστερα να θεωρηθούν ότι αποτελούν θετικές προσπάθειες. Από το 1984 η Ε.Ο.Κ είχε λάβει μονομερής αποφάσεις για τη μείωση της υποστήριξης με τη χρήση της "συνυπευθυνότητας" των "σταθεροποιητών" και "των ποσοτώσεων παραγωγών". Στην ίδια κατεύθυνση με εκείνες της Κοινότητας, βρίσκονται και οι θέσεις της ΕΖΕΣ.

Η Κοινότητα με την πρόταση αυτήν προσπάθησε να δαλεάσει

τις Η.Π.Α και την ομάδα ΚΑΙΡΝΣ για να εξασφαλίσει από αυτές δέσμευση (Binding) των σημαντικών παραχωρήσεων, που η ίδια έχει κάνει στα πλαίσια της αναμόρφωσης της ΚΓΠ και ταυτόχρονα να αποφύγει το αίτημα των Η.Π.Α για συμφωνία σε μακροχρόνια μέτρα, οι Η.Π.Α, όμως, απόρριψαν την πρόταση.

Για την Κοινότητα, η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις στα άμεσα και βραχυχρόνια μέτρα θα αποτελέσουν τη βάση για οποιαδήποτε συμφωνία σε μακροχρόνια προγράμματα, θέση με την οποία συμφωνούν και οι Σκανδιναβικές χώρες. Σε αυτό το πλαίσιο, η Κοινότητα προτείνει άμεσα παρεμβατικά μέτρα για ανακούφιση των διεθνών αγορών γεωργικών προϊόντων, που βρίσκονται σε μεγάλη ανισορροπία (Σιτηρά, ζάχαρη, γαλακτοκομικά) παράλληλα, προτείνει η μείωση της στήριξης των γεωργικών προϊόντων με βάση τη χρήση του SMU (Support Measurement Unit), δείκτη αντιστοίχου προς το δείκτη PSE (Producer Subsidy Equivalent), που προτείνουν οι Η.Π.Α.

Πρόσθετη επιδίωξη της Κοινότητας, στα πλαίσια της ΓΚΑΤΤ με την ευκαιρία της αναμόρφωσης της Κ.Γ.Π, είναι η "εξισορροπία", που σημαίνει ότι η μείωση της υποστήριξης των δημητριακών, θα πρέπει να εξισορροπηθεί με την αύξηση της υποστήριξης στα υποκατάστατα των δημητριακών, που χρησιμοποιούνται, κυρίως για ζωοτροφές (όπως π.χ σόγια).

Σχετικά με τις αναπτυσσόμενες χώρες, η Κοινότητα θεωρεί πως χρειάζεται να προβλεφθούν όροι ειδικής και ευνοϊκής αντιμετώπισης ανάλογα προσαρμοσμένοι στις ιδιαίτερες οικονομικές συνθήκες αυτών των χωρών. Στο τέλος του 1989, η Ε.Ο.Κ υπέβαλε αντιπροτάσεις, που αποτελούν εναλλακτική λύση σε εκείνες που

υπέβαλαν λίγο νωρίτερα η ομάδα ΚΑΙΡΝΣ και η Η.Π.Α. Μεταξύ άλλων, πρότεινε την ανάληψη υποχρεώσεων για μείωση της στήριξης σε ένα πρώτο στάδιο πέντε ετών, ενώ στη διάρκεια του τέταρτου έτους θα εξεταστεί τι είδους μειώσεις χρειάζονται να επακολουθήσουν. Οι μειώσεις θα πρέπει να υπολογισθούν με αναφορά το 1986, ώστε να διαπιστωθεί τι μέτρα υιοθετήθηκαν από τη διακήρυξη της Πούντας ντέλ Έστε. Στην ανάληψη υποχρεώσεων χρειάζεται να συμμετάσχουν και όσες απ' τις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν εξαγωγικά ενδιαφέροντα ή διαθέτουν σχετικά αναπτυσσόμενη οικονομία.

Για πολλούς λόγους, η δασμοποίηση (Tarification: είναι ουσιαστικά η διαδικασία αναγωγής σε δασμό της διαφοράς της εσωτερικής τιμής από την παγκόσμια. Τα πλεονεκτήματά της απέναντι στη SMU συνίστατε στο ότι είναι εύκολα κατανοητή.) δεν αποτελεί λογική και πειστική λύση. Η χρησιμοποίηση, αποκλειστικά και μόνο, της πολιτικής της δασμοποίησης θα οδηγήσει το εμπόριο αγροτικών προϊόντων στην πλήρη αναρχία και το χάος.

Η Κοινότητα προτείνει γενικότερες λύσεις, που θα οδηγήσουν στην βαθμιαία εξάλειψη των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και την άρση του αδιεξόδου χωρίς, όμως αυτό να συνεπάγεται την ανατροπή της Κοινής Αγροτικής της Πολιτικής, γεγονός που θα επιδρούσε καταστροφικά στη συνοχή της. Υποστηρίζει την προοδευτική μείωση της υποστήριξης των διαφόρων γεωργικών προϊόντων μέχρις ότου εξαλειφθούν τα διαρθρωτικά πλεονάσματα, δεν προχωρά, όμως, μέχρι την κατάργησή της αφήνοντας το τελικό της επίπεδο να καθορισθεί με διαπραγματεύσεις. Αναφορικά με τις τελευταίες, η Κοινότητα τις αντιμετωπίζει σαν ενιαίο σύνολο

τόσο ως προς την διεξαγωγή τους όσο και ως προς την εφαρμογή των αποτελεσμάτων τους.

β. Οι θέσεις των Η.Π.Α συνίστανται στην υπαγωγή της γεωργίας σε αμιγείς κανόνες ελεύθερης αγοράς σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα. Το 1987 υπέβαλαν στην ΓΚΑΤΤ προτάσεις, που πρόβλεπαν στην πλήρη εξάλειψη των εξαγωγικών επιδοτήσεων και των δασμών στο εμπόριο γεωργικών προϊόντων, στο διάστημα 1990-2000.

Η πρόσφατη ξηρασία στις Η.Π.Α, που στο γεωργικό τομέα προκάλεσε την ύψωση των τιμών, εξασθένησε κάπως τα επιχειρήματά τους για την εφαρμογή αρχών απόλυτα ελεύθερης αγοράς στη γεωργία. Ωστόσο, υποστήριξαν ότι πρόκειται για έκτακτο και μεμονωμένο περιστατικό που δεν θα έχει επίδραση στις θέσεις τους. Στις διαπραγματεύσεις της Γενεύης, το Φλεβέριου του 1989, πρότειναν πάγωμα των εξαγωγικών επιδοτήσεων (export subsidies), όπως και όλων των δασμών για τα προϊόντα που δεν είναι δεσμευμένα στη GATT πρότειναν, επίσης, η συζήτηση για τα βραχυπρόθεσμα μέτρα στήριξης να βασιστεί σε τρεις άξονες: εσωτερική υποστήριξη, εισαγωγικοί φραγμοί και εξαγωγικές επιδοτήσεις.

Στις προτάσεις που οι Η.Π.Α υπέβαλαν στο τέλος του 1989 επέμειναν στην κατάργηση των δασμών στα επόμενα δέκα έτη και των εξαγωγικών επιδοτήσεων στα προσεχή πέντε έτη. Οι αρχικοί δασμοί θα βασιστούν στην διαφορά μεταξύ των εσωτερικών και διεθνών τιμών και οι ρυθμοί τους θα υπολογιστούν στη βάση των μέσων τιμών της περιόδου 1986 - 1988.

γ. Η ομάδα είναι η συμμαχία των κύριων γεωργικών εξαγωγών που σχηματίστηκε στο CAIRNS της Αυστραλίας το 1986 και

αποτελείται από δεκατρείς χώρες (Καναδάς, Αυστραλία, Χιλή, Νέα Ζηλανδία, Ουγγαρία, Βραζιλία, Αργεντινή, Ουρουγουάη, Κολομβία Φιλιππίνες, Μαλαισία, Ινδονησία και Ταυλάνδη). Αυτές οι χώρες κατηγόρησαν το Αμερικανικό σχέδιο ότι δεν αναγνωρίζει πως τη μεγαλύτερη ευθύνη την έχουν οι Η.Π.Α και η Ε.Ο.Κ, οι οποίες με την πολιτική τους έχουν προκαλέσει την χειρότερη αναστάτωση στις παγκόσμιες αγορές. Η ομάδα ΚΑΙΡΝΣ αντικειμενικά, είναι εναντίον των επιδοτήσεων. Όμως επειδή γνωρίζουν πως η κύρια μάχη θα δοθεί μεταξύ Ε.Ο.Κ και Η.Π.Α και ότι μόνο μια συμφωνία μεταξύ τους θα οδηγήσει σε μείωση της γεωργικής υποστήριξης σε διεθνές επίπεδο, γιαυτό υπέβαλαν συμβατικό σχέδιο, που μέχρι τώρα δε φαίνεται να ικανοποιεί κανέναν από τους δύο. Το σχέδιο προβλέπει: την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων τόσο σε βραχυχρόνιες όσο και σε μακροχρόνιες δράσεις. Τα μακροπρόθεσμα μέτρα προβλέπουν:

1. Την κατάργηση όλων των στρεβλωτικών για το γεωργικό εμπόριο επιδοτήσεων, επίσης, όλων των εξαιρέσεων "waivers" στα πλαίσια της ΓΚΑΤΤ, όπως και των εξαιρέσεων που προβλέπονται από τα πρωτόκολλα προσχώρησης στην ΓΚΑΤΤ των διαφόρων χωρών.
2. Την κατάργηση ή σημαντικότερη μείωση των δασμών και την κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών ή των άλλων ισοδύναμων μέτρων στις εξαγωγές.
3. Την τροποποίηση των κανόνων της ΓΚΑΤΤ όσον αφορά τα κυριότερα στρεβλωτικά μέτρα και την εισαγωγή "κανόνων συμπεριφοράς για τα υπόλοιπα.

Η μεταβατική περίοδος προβλέπει την σταδιακή μείωση των διαφόρων μέτρων υποστήριξης βάσει ετησίων στόχων και τη χρησιμο-

ποίηση ως μονάδας μέτρησης υποστήριξης τον δείκτη PSE. Με τις προτάσεις της, η ομάδα ΚΑΙΡΝΣ επανέρχεται βασικά στις προηγούμενες διαλλακτικές, συμφιλιωτικές προτάσεις της.

δ. Η Ιαπωνία ενδιαφέρεται για την κατά το δυνατόν διατήρηση του "status quo" και μέχρι στιγμής δεν λαμβάνει ενεργό μέρος στις διαπραγματεύσεις. Ισχυρίζεται πως σαν εισαγωγική χώρα δεν φέρει ευθύνη για τα τυχόν υπάρχοντα πλεονάσματα. Είναι υπέρ των μέτρων στήριξης, προσπαθεί, όμως να ελιχθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το προστατευτικό καθεστώς της περιορισμένης γεωργίας της να μη σταθεί εμπόδιο στην φιλελευθεροποίηση του εμπορίου των βιομηχανικών προϊόντων, όπου είναι έντονα ανταγωνιστική. Τονίζει την ανάγκη να ληφθούν υπόψιν οι ιδιομορφίες της κάθε χώρας και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της γεωργίας.

ε. Οι προτάσεις των Βορείων χωρών, (Finland, Iceland, Norway, and Sweden) δεν διαφέρουν ουσιαστικά από εκείνες της Κοινότητας. Οι χώρες αυτές θεωρούν ότι η βαθμιαία μείωση της υποστήριξης στη γεωργία αποτελεί τον καταλύτη για τη βελτίωση της λειτουργίας των διεθνών αγορών, κι ότι η εξάλειψη των περισσότερων εξαγωγικών επιδοτήσεων θα συμβάλλει αποφασιστικά στην μείωση των στρεβλώσεων στις διεθνείς γεωργικές αγορές. Παράλληλα θεωρούν πως πρέπει να ληφθούν υπόψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γεωργίας. Όπως χαρακτηριστικά τόνισε ο εκπρόσωπος της Σουηδίας στον ΟΟΣΑ, η γεωργία παίζει εξαιρετικά μεγάλο ρόλο σε πολλούς άλλους τομείς - εξασφάλιση διατροφής, περιφερειακή ανάπτυξη, διαφύλαξη του περιβάλλοντος - για να αφηθεί στη διάθεση των δυνάμεων της αγοράς. Παρόμοιες απόψεις εκφράζει και η Νορβηγία που το 1990 κλήθηκε από τον ΟΟΣΑ να

αναθεωρήσει την αγροτική της πολιτική και να στραφεί προς την κατεύθυνση της οικονομίας της αγοράς. Οι επιδοτήσεις της χώρας στη γεωργία, σε σχέση με την αξία της παραγωγής είναι οι μεγαλύτερες μεταξύ των 24 χωρών - μελών.

στ. Τέλος θα αναφερθούμε και στις αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες διακρίνονται σε δύο υποομάδες: η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει τους καθαρούς εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων. Αυτές οι χώρες μετέχουν κατά πλειοψηφία στην ομάδα ΚΑΙΡΝΣ και επιδιώκουν να μην υποστούν αυτές το κόστος από την αύξηση της τιμής των γεωργικών προϊόντων, που είναι δυνατόν να προκύψει από μια συμφωνία των Η.Π.Α, Ε.Ο.Κ και ομάδα ΚΑΙΡΝΣ για την μείωση ή κατάργηση των επιδοτήσεων. Κατακρίνουν δε έντονα, ιδιαίτερα εκείνες της δεύτερης ομάδας, που περιλαμβάνει τους εισαγωγείς αγροτικών προϊόντων και είναι προς το παρόν άτυπη ομάδα και εκφράζεται συνήθως μέσω της Ιαμαϊκής, του Μεξικού και της Αιγύπτου.

4. ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥΣ.

Μετά από την περιγραφή των θέσεων των κυριότερων εταίρων φαίνεται ότι για θέματα που αφορούν την γεωργία υπάρχει διασταση απόψεων.

Ριζικά διαφέρουν οι χώρες της ομάδας ΚΑΙΡΝΣ και οι Η.Π.Α με την Ε.Ο.Κ. Οι πρώτες επιδιώκουν την πλήρη απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου αγροτικών προϊόντων και ζητούν κατάργηση των επιδοτήσεων στις εξαγωγές και στην παραγωγή ενώ η Ε.Ο.Κ ζητά συντονισμένη μείωση των πλεονασμάτων και της υποστήριξης

Η Κοινότητα παρά τις ουσιαστικές διαφορές της με την ομάδα ΚΑΙΡΝΣ, βρίσκεται κοντύτερα στις προτάσεις της παρά οι Η.Π.Α, που τις έχουν απορρίψει πιο κοντά, επίσης, βρίσκεται και στις θέσεις των αναπτυσσόμενων χωρών. Με τις δυο αυτές ομάδες χωρών, η Ε.Ο.Κ επιδιώκει να αναπτύξει έναν εποικοδομικό διάλογο, ώστε να αποφύγει τον κίνδυνο απομόνωσής της, όπως συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό με τις Η.Π.Α, που επειδή διαθέτουν μια πολύ ανταγωνιστική γεωργία, κυρίως λόγω γεωγραφικών και κλιματολογικών συνθηκών, επιδιώκουν την κατάργηση των επιδοτήσεων.

Όσο αφορά τις θέσεις των Η.Π.Α για πλήρη απελευθέρωση, η Ε.Ο.Κ παρατηρεί ότι δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες της αγροτικής παραγωγής, που έχουν σχέση με το περιβάλλον, τη γονιμότητα της γεωργικής γής, τη διατήρηση του αγροπληθυσμού, την κοινωνική συνοχή, την εξασφάλιση της βασικής διατροφής του πληθυσμού και ακόμα, τον τρόπο ζωής μιας χώρας.

Όπως δήλωσε, πρόσφατα, ο αρμόδιος επίτροπος της Ε.Ο.Κ για θέματα γεωργίας, οι τιμές των αγροτικών προϊόντων θα ση-

μείωναν πτώση κατά 20% -35%, ενώ δύο έως τρία εκατομμύρια αγρότες θα έχαναν αιφνίδια και άμεσα τις εργασίες τους, αν η Κοινότητα συμφωνούσε με τα αιτήματα των Αμερικάνων για μείωση των επιδοτήσεων.

Η Ε.Ο.Κ παρατηρεί επίσης, ότι η Η.Π.Α επιδιώκουν για την γεωργία καθεστώς πλήρους φιλελεύθερου εμπορίου, το οποίο στα πλαίσια της ΓΚΑΤΤ δεν ισχύει ούτε για το εμπόριο βιομηχανικών προϊόντων γιαυτό και χαρακτηρίζει τις θέσεις των Η.Π.Α "άκαμπες" και "άτοπες".

Οι διαφορές μεταξύ του ονομαζόμενου Βορρά - Νότου, συνίστανται στο ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες θεωρούν παράλογες τις προσπάθειες που γίνονται για μείωση της γεωργικής παραγωγής με σκοπό την εξάλειψη των αδιάθετων πλεονασμάτων, όταν εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι λιμοκτονούν, ενώ τρία περίπου δισεκατομμύρια άτομα υποσιτίζονται.

Οι αναπτυγμένες χώρες χωρίς να παραγνωρίσουν την ύπαρξη πείνας στον πλανήτη μας, θεωρούν πως η ζήτηση τροφίμων δεν είναι αποτελεσματική (effective demand) και κατά συνέπεια αποτελεί παραλογισμό η παραγωγή προϊόντων, που καταλήγουν σε χωματερές ή διατίθενται στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού σε εξαιρετικά χαμηλές τιμές.

Η στάση των περισσότερων χωρών του ΟΟΣΑ καθορίζεται βασικά από το ότι η υπερπροσφορά αγροτικών προϊόντων και, πρωταρχικά σιτηρών και ζωοκομικών, γίνεται κυρίως από αυτές και ότι οποιαδήποτε συμφωνία και αν επιτευχθεί για την απελευθέρωση της εμπορίας τους και την εξισορρόπηση της διεθνούς προσφοράς και ζήτησης θα είναι προς το συμφέρον τους αφού, πρώτον

θα οδηγήσει στην εξοικονόμηση πόρων στο γεωργικό τομέα, δεύτερον θα συμβάλει στην αύξηση των εσόδων τους από την πώληση τέτοιων προϊόντων στις σοσιαλιστικές και αναπτυσσόμενες χώρες λόγω της αύξησης των διεθνών τιμών, και τρίτον, θα βοηθήσει στη βαθμιαία απελευθέρωση του τομέα των υπηρεσιών, διεθνώς, από την οποία το μεγαλύτερο όφελος θα αποκομίσουν αυτές ακριβώς οι χώρες.

Οι χώρες της ομάδας ΚΑΙΡΝΣ, που είναι καθαροί εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων (στο μερίδιο τους αναλογεί περισσότερο από 1/4 των παγκόσμιων εξαγωγών) και που δεν έχουν, όπως η Ε.Ο.Κ και Η.Π.Α, οικονομικές δυνατότητες για σημαντικές επιδοτήσεις στη γεωργία, θέτουν ως στόχο τους την διατήρηση του ποσοστού της διεθνούς αγοράς που κατέχουν σήμερα.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ η συμμετοχή της γεωργίας στο ΑΕΠ είναι σχεδόν επταπλάσια εκείνης των αναπτυγμένων (20% έναντι 3% το 1983 με 1985) η συμμετοχή της γεωργίας στις εισαγωγές-εξαγωγές τους δεν διαφέρει πολύ εκείνης των αναπτυγμένων (14% έναντι 11%).

Ωστόσο, οι μεγαλύτερες διαφορές υφίστανται μεταξύ της Ε.Ο.Κ και των Η.Π.Α. Βασικός σκοπός της πρώτης είναι να επιτευχθεί η βελτίωση του υφισταμένου πλαισίου κανόνων και αρχών με μια μεγαλύτερη ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης αγροτικών προϊόντων. Η πρόταση των Η.Π.Α αποβλέπει στην πλήρη κατάργηση μέσα σε δέκα χρόνια όλων των εισαγωγικών περιορισμών, καθώς και όλων των επιδοτήσεων, που επιρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την παραγωγή και το εμπόριο.

Για να κατανοηθούν οι διαφορές Η.Π.Α και Κοινότητας πρέ-

πει να σημειωθεί πως το 1982 στις Η.Π.Α η κατά μέσο όρο έκταση της κάθε αγροτικής εκμετάλλευσης έφτασε τα 175 εκτάρια. Το 1985, στην Κοινότητα, ο αντίστοιχος δείκτης ήταν μόλις 12,8 εκτάρια δηλαδή σχεδόν δέκα τέσσερες φορές μικρότερος. Έτσι η Ε.Ο.Κ επισημαίνει ότι δεν μπορεί να γίνει σύγκριση των αχανών γεωργικών εκτάσεων των Η.Π.Α με την κατάσπαρτη από χωριά Ευρωπαϊκή γεωργία και ότι από τις γεωργικές επιδοτήσεις των ΗΠΑ επωφελείται ένα μικρό μόνο και εύπορο μέρος του πληθυσμού της (περίπου 2,5 εκατομμύρια αγρότες) ενώ από τις Ευρωπαϊκές επιδοτήσεις επωφελούνται περίπου 11,5 εκατομμύρια όχι τόσο εύποροι αγρότες.

Εκτός από τις ριζικές διαφορές τους για τις κατευθύνσεις της γεωργίας και τους τρόπους επίλυσης των προβλημάτων, ανάμεσά τους υπάρχουν και μεγάλες διαφωνίες σε επιμέρους θέματα, όπως, η σόγια και τα "waivers" (πρόκειται για τις εξαιρέσεις από τους κανονισμούς της ΓΚΑΤΤ που πέτυχαν οι Η.Π.Α το 1955 για ωρισμένα αγροτικά προϊόντα: ζάχαρη, γαλακτοκομικά, βαμβάκι και αραχίδες). Οι διαφορές, τυπικά, έχουν προκύψει στα πλαίσια των εργασιών του Συμβουλίου της ΓΚΑΤΤ και όχι του γύρου της Ουρουγουάης. Η πρώτη, αφορά ισχυρισμούς των Η.Π.Α ότι το καθεστώς επιδοτήσεων της σόγιας που εφαρμόζει η Κοινότητα αντίκειται στους κανόνες της ΓΚΑΤΤ. Οι Η.Π.Α έχουν επιτύχει από το Συμβούλιο τη σύσταση "panel" (είδος διαιτητικού δικαστηρίου), το οποίο θα αποφανθεί για τη νομιμότητα ή όχι των επιδοτήσεων. Δεδομένου όμως, ότι τυχόν καταδίκη της Κοινότητας θα θέσει σε αμφισβήτηση τα θεμέλια της Κ.Γ.Π, η πρώτη θεωρεί ότι πρόκειται για πολιτική, κυρίως, ενέργεια των Η.Π.Α, που προσπαθούν να

βελτιώσουν τη θέση τους στις διαπραγματεύσεις του γύρου της Ουρουγουάης.

Σε αντιπερισπασμό, η Ε.Κ έθεσε σε αμφισβήτηση τη νομιμότητα των waivers, ισχυριζόμενη ότι οι Η.Π.Α δεν τηρούν τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες αυτά εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο της ΓΚΑΤΤ.

Γενικότερα είναι δυνατόν να συγκλίνουμε στο συμπέρασμα ότι η έντονη διαμάχη μεταξύ Η.Π.Α - Ε.Ο.Κ οφείλεται, κυρίως, στον εξέχοντα ρόλο της Αμερικανικής γεωργίας στο παγκόσμιο εμπόριο. Στην περίοδο π.χ 1980 - 1982 η συμμετοχή των Η.Π.Α στις παγκόσμιες εξαγωγές γεωργικών προϊόντων ανήλθε σε 17,7%, ενώ το βαμβάκι, ο καπνός, το σιτάρι, το καλαμπόκι και η σόγια ήταν δύο με πέντε φορές μεγαλύτερη.

Για ορισμένες χώρες και προϊόντα ο ρόλος της Αμερικανικής γεωργίας είναι ουσιαστικός. Η παραγωγή, οι εξαγωγές και τα αποθέματα σιτηρών των Η.Π.Α τις έχουν καταστήσει ουσιαστικό ρυθμιστή της παγκόσμιας αγοράς αυτών των προϊόντων. Χρειάζεται να σημειωθεί πως ο αριθμός των χωρών καθαρών εισαγωγέων σιτηρών έφτασε περίπου τις εκατό.

Η έντονη διαμάχη οφείλεται, επίσης, στο ότι η Ε.Ο.Κ, που είναι η μεγαλύτερη αγορά για τα Αμερικανικά αγροτικά προϊόντα είναι ο πρώτος, κατά σειρά, παγκόσμιος εισαγωγέας γεωργικών προϊόντων και ο δεύτερος εξαγωγέας και αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο και μια από τις δύο ισχυρότερες οικονομικές δυνάμεις του κόσμου.

Όσον αφορά τα νεώτερα δεδομένα της παγκόσμιας αγοράς αγροτικών προϊόντων, είναι χρήσιμο να σημειώσουμε μια σημαντι-

κή εξέλιξη, η οποία συνίσταται στην αύξηση της παραγωγής μετά το 1990 και στις δυσκολίες διάθεσης των γεωργικών πλεονασμάτων, οι οποίες πυροδότησαν νέες εντάσεις μεταξύ των κυριότερων εταίρων και ιδιαίτερα, μεταξύ Ε.Ο.Κ και Η.Π.Α. Οι διαφορές επικεντρώνονται, πάλι, όπως και στο παρελθόν, στους τρόπους, στις μεθόδους και στους ρυθμούς μείωσης της γεωργικής παραγωγής και των εξαγωγικών επιδοτήσεων.

B. ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η γεωργική παραγωγή της πρώην Σοβιετικής Ένωσης προέρχεται από τρία είδη παραγωγικών μονάδων: α) τους γεωργικούς συνεταιρισμούς που λέγονται "κολχόζ" και αντιπροσωπεύουν το 33% του καλλιεργήσιμου εδάφους, β) τις κρατικές γεωργικές επιχειρήσεις, τα "σοβχόζ" που κατέχουν το 65,6% και γ) τα μικρά αγροκτήματα (ατομική ιδιοκτησία) που καλύπτουν το 1,4%. Γίνονται προσπάθειες για την αύξηση του αριθμού και των εκτάσεων που έχουν τα σοβχόζ και τον καλύτερο συνδιασμό τους με τα εργοστάσια τροφίμων.

Η κτηνοτροφία είναι αποκλειστική δραστηριότητα των σοβχόζ. Μερικά σοβχόζ είναι ειδικευμένα στην εξαγωγή αλιευτικών προϊόντων (καβούρια, χαβιάρι κ.τ.λ). Η χώρα αυτή αν και είναι ο πρώτος παραγωγός σιταριού στον κόσμο η γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή των χωρών της χώρας υστερεί σε σχέση με την παραγωγή των χωρών της Δυτικής Ευρώπης. Γίνονται διαρκείς προσπάθειες για την βελτίωση της ποιότητας και της ποσότητας των παραγόμενων προϊόντων με κατασκευές μεγάλων αρδευτικών έργων, εισαγωγή μηχανικής καλλιέργειας, χρήση λιπασμάτων και συντονισμό της παραγωγής με τη δυνατότητα απορρόφησης των προϊόντων από τα εργοστάσια τροφίμων.

Μια χώρα της Ανατολικής Ευρώπης, η πρώην Ανατολική Γερμανία που παρά την μικρή της έκταση και όχι πολύ πλούσια εδάφη

της πέτυχε σημαντικές γεωργοκτηνοτροφικές αποδόσεις. Η αγροτική της παραγωγή από τα μικρά αγροκτήματα κυμαίνεται γύρω στο 10 % της συνολικής. Παρόλα αυτά υπάρχει μεγάλο ποσοστό ανεργίας που οδηγεί στην μετακίνηση του πληθυσμού προς την Δυτική Γερμανία.

Άλλη χώρα είναι η Ουγγαρία που μετά την ανακατανομή του 1945, το 97% των καλλιεργήσιμων εδαφών της ανήκει σε κρατικά αγροκτήματα ή συνεταιρισμούς αγροτών. Η παραγωγή τα τελευταία χρόνια υπήρξε εντυπωσιακή και οφείλεται στα μέτρα που λήφθηκαν από την Κυβέρνηση.

Όσον αφορά την Πολωνία, οι αγρότες διατήρησαν τις ιδιοκτησίες τους. Έτσι στην χώρα υπάρχουν τριών ειδών αγροκτήματα: α) τα ιδιωτικά, που είναι τελείως ανεξάρτητα και καταλαμβάνουν το 68% της καλλιεργήσιμης γης, β) τα κρατικά που κατέχουν το 18% και γ) τα μισοκοινωνικής ιδιοκτησίας που καλύπτουν το υπόλοιπο. Υπάρχει και η Τσεχοσλοβακία που αν και η παραγωγή της είναι μέτρια οι αμοιβές των αγροτών της είναι ικανοποιητικές.

Η Κίνα τέλος παράγει άφθονο ρύζι, βαμβάκι, τσάι, ζάχαρη, δημητριακά και άλλα γεωργικά προϊόντα. Οι περίοδοι της ξηρασίας είναι δύσκολοι για τους Κινέζους, που τότε υποφέρουν από έλλειψη τροφίμων. Η κτηνοτροφία δεν είναι αρκετά αναπτυγμένη, τρέφονται κυρίως χοίροι και πουλερικά. Στις θάλασσες και στα ποτάμια αλιεύονται μεγάλες ποσότητες ψαριών. Τέλος, η Κίνα δεν θεωρείται μια γεωργικά ανεπτυγμένη χώρα.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Β

1. Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

Ο σημαντικότερος παράγοντας που συνέβαλε το 1992 στη μείωση κατά 3,5% του γεωργικού εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ήταν η μείωση της αξίας της συνολικής γεωργικής (φυτικής-ζωικής) παραγωγής κατά 6,3%. Η μείωση αυτή της πραγματικής αξίας κατά 6,3% είναι η σύνθεση: α) της μείωσης κατά 9% των αποπληθωρισμένων τιμών παραγωγού και β) της αύξησης κατά 2,9% του όγκου της γεωργικής παραγωγής. Δηλαδή παρόλο που η συνολική γεωργική παραγωγή αυξήθηκε, η αξία της μειώθηκε, διότι οι πραγματικές τιμές που εισέπραξαν οι παραγωγοί μειώθηκαν πολύ περισσότερο (-9%).

Ειδικότερα οι εξελίξεις κατά το 1992 ως προς τη γεωργική παραγωγή (όγκου, αξία, τιμές παραγωγού κ.τ.λ.) στην Κοινότητα των δώδεκα έχουν ως εξής:

α) Φυτική παραγωγή, σε όρους αποπληθωρισμένους σημείωσε πτώση κατά 10,7% λόγω της υψηλότερης πτώσης (15,2%) των τιμών παραγωγού, πτώση που χαρακτήρισε το σύνολο των κυριότερων προϊόντων και παρά το γεγονός ότι ο όγκος τους αυξήθηκε κατά μέσο όρο 5,2% !

Αλλά η πτώση των πραγματικών τιμών παραγωγού ήταν γενική για όλα τα προϊόντα και μάλιστα σε ένα τόσο υψηλό ποσοστό που δεν είχε συμβεί τα τελευταία χρόνια. Έτσι στον παρακάτω πίνακα 1) οι τιμές παραγωγού μειώθηκαν: στα σιτηρά κατά 9,2% , στις πατάτες κατά 34,4%, στα βιομηχανικά φυτά 31,6%, στους ελαιούχους σπόρους (εκτός ελιών) 49,1%, στα νωπά φρούτα κατά

27,6%, σε νωπά λαχανικά 13,3%, στο κρασί, μούστο κατά 14,2%, στο ελαιόλαδο κατά 17,4% , ακόμη δε και στα άνθη (-4,4%) ή στα τεύτλα (-7,1%). Το αξιοπρόσεκτο είναι πως η μεγάλη αυτή πτώση των τιμών παραγωγού δεν είναι μόνο απόρροια της αυξημένης σοδειάς του 1992, όπως π.χ. στα νωπά φρούτα (30,4%), αλλά οφείλεται και σε άλλους παράγοντες που κατά τρόπο αρνητικό πιέζουν τις τιμές παραγωγού σε χαμηλά επίπεδα. Όμως οι πραγματικές τιμές παραγωγού μειώθηκαν ακόμα και στα προϊόντα όπως π.χ. στα βιομηχανικά φυτά όπου η παραγωγή μειώθηκε κατά 2,3%. Αυτό οφείλεται στην πιεστική ύπαρξη απούλητων πλεονασμάτων , τη δυσκολία που συναντούν οι εξαγωγές, στην ισχυρή πίεση που ασκεί η προσφορά άλλων τρίτων χωρών στις διεθνείς αγορές, από την αβεβαιότητα και σύγχυση που επικρατεί στον ενδοκοινοτικό χώρο μετά το 1991 με τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) που υποχρεώνει παραγωγούς και καλλιέργειες σε περιορισμούς, μειώσεις τιμών, επιδοτήσεων κ.τ.λ. Έτσι συμβαίνει να συμπίεζονται ασφυκτικά οι πραγματικές τιμές παραγωγού είτε στα αντίστοιχα προϊόντα-καλλιέργειες παρατηρείται αύξηση παραγωγής είτε όμως και μείωση! Ο νόμος την προσφορά και και ζήτησης φαίνεται πως έπαψε να λειτουργεί απόλυτα.

Στην κοινοτική γεωργική αγορά με τους αυστηρά ελεγχόμενους μηχανισμούς που έχουν adhoc επιβληθεί, έχουν αλλοιωθεί και στρεβλωθεί πολλοί νόμοι και αρχές της ελεύθερης αγοράς.

β) Η ζωική παραγωγή παρουσίασε μια ελαφρότερη μείωση της πραγματικής της αξίας (-1,7%) και μια ανεπαίσθητη αύξηση του όγκου παραγωγής (+0,5%) που όμως δεν μπόρεσαν να αντισταθμίσουν την πτώση των πραγματικών τιμών παραγωγού κατά 2,2% και

που σε ορισμένα προϊόντα ήταν μεγαλύτερη όπως π.χ. στα πουλερικά (-5,2%). Γενικά στον τομέα της ζωικής παραγωγής οι μειώσεις τιμών και αξίας καθώς και οι αυξομειώσεις στον όγκο και στο ζωικό κεφάλαιο ήταν πολύ μικρότερης έντασης από ότι στην φυτική παραγωγή, έστω και αν για τον κτηνοτρόφο ακόμη και οι μικρότερες μειώσεις των τιμών παραγωγού μεταφράζονται σε αισθητές συρρικνώσεις του εισοδήματος και των περιθωρίων ανταγωνιστικότητας και επενδύσεων.

γ) Η ενδιάμεση κατανάλωση (εισροές) σημείωσε μια αρκετά σημαντική μείωση των πραγματικών τιμών που αναπόφευκτα προκάλεσε μια χειροτέρευση των τιμών στη κοινοτική γεωργία κατά -5,5% , ένα δηλαδή άνοιγμα σε βάρος του εισοδήματος του παραγωγού που δεν μπόρεσε να αντισταθμιστεί ούτε από τη σημαντική αύξηση των επιδοτήσεων (+10,4% σε πραγματικές τιμές) αλλά ούτε και από τη σημαντική μείωση των φόρων που συνδέονται με την παραγωγή (-13,6% σε πραγματικές αξίες).

δ) Η αμοιβή της μισθωτής εργασίας στην γεωργία μειώθηκε κατά 0,3%, παρόλο που σημειώθηκε νέα μείωση του αριθμού των εργαζομένων στη γεωργία κατά 3,7%.

ε) Μια άλλη χαρακτηριστική πλευρά των γενικών τάσεων επιδείνωσης που σημειώθηκαν στο γεωργικό τομέα το 1992 ήταν και η μείωση κατά 10,6% του καθαρού οικογενειακού αγροτικού εισοδήματος σε όλες τις χώρες της ΕΟΚ, δηλ. του εισοδήματος του αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης και των μελών της οικογένειας του που εργάζονται μαζί του.

i) Η εξέλιξη της συνολικής παραγωγής

Η αξία της παραγωγής δε σημείωσε αισθητή πτώση μόνο σε πραγματικές (σταθερές) τιμές αλλά και σε τρέχουσες (ονομαστικές): μείωση κατά 1,8% της συνολικής αξίας σε τρέχουσες τιμές που προέκυψε από την κατά 2,9% αύξηση του όγκου, αλλά και από τη μείωση 4,6% σε τρέχουσες τιμές παραγωγού.

Σε ό,τι αφορά την εξέλιξη κατά κράτη, το ποσοστό της αξίας της συνολικής παραγωγής: α) σε τρέχουσες τιμές διαφέρει από μείον 9,3% στην Πορτογαλία μέχρι αύξηση 10% στο Λουξεμβούργο ενώ β) σε σταθερές τα ποσοστά διακυμάνθηκαν με μείωση για 10 κράτη μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα (από μείον 19,8% στην Πορτογαλία μέχρι -1,8% στην Αγγλία) και με αύξηση για δύο μόνον κράτη (Ιρλανδία +2,8%, Λουξεμβούργο +7,6%).

Η εξέλιξη όμως στους δύο βασικούς κλάδους (φυτική-ζωική παραγωγή) ήταν η ακόλουθη τόσο σε ονομαστική αξία, όσο και σε βασικά προϊόντα αλλά και κατά κράτη:

Α. Φυτική παραγωγή: Ο όγκος της φυτικής παραγωγής των 12 κρατών αυξήθηκε κατά 5,2% με υψηλότερες αυξήσεις στο Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία, αλλά με χαμηλότερες του μέσου όρου αυξήσεις στη Δανία, Ισπανία, Πορτογαλία.

Αυτή η αύξηση φυτικής παραγωγής του 1992 ήταν και η μεγαλύτερη που σημειώθηκε στην Κοινότητα από το 1980 ως σήμερα. Οφείλεται κυρίως στην υψηλή αύξηση παραγωγής των νωπών φρούτων (30,4%), του κρασιού (22,8%), της πατάτας (10,6%), των τεύτλων (9,1%), των νωπών λαχανικών (1,8%), των ανθέων (1,5%), ενώ σε άλλες καλλιέργειες σημειώθηκε πτώση όπως φαίνεται στον πίνακα παρακάτω.

Πίνακας 1. Γεωργική παραγωγή (όγκος αξιών, τιμές παραγωγού) και Γεωργικό Εισόδημα της ΕΟΚ των 12 κατά το έτος 1992 (σε % έναντι 1991)

	Όγκος	Τρέχουσες τιμές	Ονομαστική αξία	Πραγματικές τιμές παραγωγού	Πραγματική αξία
ΘΥΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	5,2	-10,8	-4,1	-15,2	-10,7
Δημητριακά	-6,3	-5,1	-11,1	-8,2	-14,9
Πατάτες	10,8	-30,9	-23,8	-34,4	-27,4
Τσιτάτα	9,1	-2,9	5,9	-7,1	1,3
Βιομηχ/ κιά φυτά	-2,3	-26,2	-27,9	-31,8	-33,2
Ελαστούχοι σπόροι ¹	-7,3	-46,9	-50,8	-49,1	-52,8
Νησιά λαχανικά	1,8	-8,8	-4,9	-13,3	-11,8
Νησιά φρούτα ²	30,4	-23,3	0,0	-27,8	-5,6
Μούστος και κρασί	22,8	-10,4	10,0	-14,2	5,4
Ελαιόλαδο	-9,5	-7,5	-16,3	-14,7	-22,8
Άλλα	1,5	-0,4	1,1	-4,4	-3,0
ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	0,5	2,3	2,8	-2,2	-1,7
Ζάα	1,7	3,1	4,9	-1,4	0,3
Βοοειδή	0,5	3,5	4,0	-0,8	0,2
Χοιρινά	2,0	5,2	7,3	0,6	2,7
Αγγοπρόβατα	4,9	4,0	9,1	-2,0	2,1
Πουλερικά	2,2	-0,8	1,4	-5,2	-3,2
Ζωικά προϊόντα	-1,4	1,1	-0,3	-3,3	-4,7
Γάλα	-1,4	2,0	0,8	-2,3	-3,7
Αυγά	-2,0	-5,1	-7,0	-9,8	-11,6
ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡ. ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2,9	-4,6	-1,8	-9,0	-6,3
Σπόροι - φυτά	3,9	-4,5	-0,7	-4,1	-4,5
Ενέργεια - κάρβουνο	0,1	-0,9	-1,0	-5,8	-5,9
Απόρριπτα κ. ά.	-5,1	-2,2	-7,2	-6,5	-11,3
Για προστασία καλ/ών	-4,4	1,9	-2,7	-2,7	-7,0
Ζωοτροφές	1,3	1,1	2,5	-3,4	2,1
Συντήρηση - Επισκευή	1,2	4,3	5,5	-0,4	0,0
Υπηρεσίες	0,5	3,6	4,2	-0,5	0,1
ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΚΑΤΑΜ/ΣΗ	0,2	1,0	1,2	-3,5	-3,3
Ακαθ. Προσθίμενη αξία			-4,0		-8,7
Επιδότησεις			16,3		16,4
Θέροι επί της παραγωγής			-10,4		-13,8
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΤΙΘ. ΑΞΙΑ³			-1,7		-6,5
Αποσβέσεις			-0,3		-4,7
ΑΚΑΘ. ΠΡΟΣΤΙΘ. ΑΞΙΑ⁴			-2,0		-7,0
Ενοίκιο γης			1,0		-3,8
Τόκοι			1,8		-3,0
ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (συνολικό)			-2,8		-7,8
Εργατικά μισθoi			4,5		-4,3
ΚΑΘ. ΑΓΡ. ΟΙΚΟΓ/ΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ⁵			-6,3		-10,6

(1) Όλος ο κόσμος
 (2) Με συμπεριλαμβανόμενα τροπικά και υποτροπικά κλιματικά ζώνια
 (3) Σε τιμές αγοράς
 (4) Στο άκαθαρτο συντελεστή των παραγωγών
 (5) Με τα μέλη της οικογένειας που απασχολούνται
 Πηγή: EUROSTAT/Statistisches Referat No 3/1993

Ειδικότερα κατά καλλιέργειες-προϊόντα, παρατηρήθηκε η εξής εξέλιξη κατά κράτη:

-Νωπά φρούτα: Η αύξηση ήταν γενικά σε όλα τα κράτη, σε αντιθεση με τη μείωση που σημειώθηκε το 1991 λόγω των παγετών την Άνοιξη.

-Κρασί-μούστος: Συνέχισε την αυξητική τάση που παρατηρείται με τελευταία χρόνια σε όλα σχεδόν τα κράτη, με υψηλές επιδόσεις στη Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο χαμηλότερες στην Ιταλία, Ισπανία αλλά σημαντική πτώση στην Πορτογαλία.

-Πατάτες: Η αύξηση οφείλεται στην επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και των στρεμματικών αποδόσεων που παρατηρήθηκε σχεδόν σε όλα τα κράτη.

-Τεύτλα: Αύξηση στα περισσότερα κράτη, λόγω της βελτίωσης των στρεμματικών αποδόσεων, παρόλο που οι καλλιεργούμενες εκτάσεις έμειναν οι ίδιες.

-Σιτηρά: Η μείωση της παραγωγής σε κοινοτικό επίπεδο (-6,3%) οφείλεται στην ελαφρά μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων (λόγω φόβου που προκάλεσε η αναμόρφωση της ΚΑΠ με τους περιορισμούς και τις υποχρεωτικές μειώσεις στην παραγωγή, στην έκταση, στις τιμές), αλλά και στην πτώση των στρεμματικών αποδόσεων, ενώ κατά χώρες: στη Γαλλία και Ιταλία στασιμότητα και αύξηση στην Αγγλία, Γερμανία, Ισπανία.

-Ελαιούχοι σπόροι: Η πτώση (7,3%) οφείλεται κυρίως στην μείωση των στρεμματικών αποδόσεων, ενώ κατά κράτη: ισχυρή πτώση στη Δανία, Γερμανία, Γαλλία και ελαφρά αύξηση στην Ιταλία και Ισπανία.

-Ελαιόλαδο: Η μείωση της παραγωγής (9,5%) μετά την υψηλή

αύξηση του 1991 οφείλεται στην σημαντική κάμψη στην Ιταλία και Ισπανία, ενώ στην Ελλάδα και Πορτογαλία η παραγωγή αυξήθηκε.

-Νωπά λαχανικά: Σταθερή η παραγωγή με μικρές διαφορές κατά κράτη. Σε κοινοτικό επίπεδο η αύξηση είναι περίπου 2%.

-Η πραγματική αξία (σε σταθερές τιμές) της φυτικής παραγωγής που όπως προαναφέρθηκε μειώθηκε κατά 10,7% σε επίπεδο κρατών μειώθηκε σημαντικά: στη Δανία και Πορτογαλία (πάνω από 20%) λιγότερο σε άλλες χώρες, ενώ σημείωσε αύξηση μόνο σε δύο κράτη (Γερμανία και Λουξεμβούργο).

B. Η ζωική παραγωγή: Ο όγκος της ζωικής παραγωγής παρέμεινε σχεδόν ο ίδιος με τον 1991 (+0,5%) ακολουθώντας έτσι τη γενική τάση των δέκα τελευταίων ετών (με μέση ετήσια αύξηση 0,6%). Σχεδόν για όλα τα κράτη το ποσοστό της πολύ χαμηλής αύξησης ή η στασιμότητα ήταν οι ίδιες. Πάντως κατά κλάδους διαφέρει:

-Αιγοπρόβατα: αύξηση κεφαλαίων κατά 4,9% ιδίως στην Αγγλία σε πολύ υψηλά ποσοστά (+28,5%) και μικρότερη σε άλλα κράτη (Γαλλία, Ιταλία, Ελλάδα).

-Χοιρινά: μέση κοινοτική αύξηση 2%, ενώ στη Δανία, Βέλγιο και Γαλλία η αύξηση ήταν υψηλότερη, αντίθετα παρατηρήθηκε μείωση στη Γερμανία, Ισπανία, Αγγλία.

-Βοοειδή: Ενώ σε κοινοτικό επίπεδο η παραγωγή παρουσίασε στασιμότητα (+0,5%) κατά κράτη υπήρξαν έντονες διαφορές, όπως ισχυρή μείωση του κεφαλαίου στη Γερμανία και υψηλή αύξηση στη Γαλλία με διαφοροποιήσεις στα άλλα κράτη (μείωση στην Ελλάδα Ιταλία).

-Εάν σε κοινοτικό επίπεδο η παραγωγή γάλακτος μειώθηκε κατά 1,4% εκτός από την Ιρλανδία και Πορτογαλία όπου σημείωσε αύξηση, σε όλα τα υπόλοιπα κράτη η μείωση έστω και ελαφρά ήταν γενική. Οφείλεται στα περιοριστικά μέτρα που εφαρμόζει η Κοινότητα τα τελευταία 6-7 χρόνια, αλλά και στην περιοριστική πολιτική της Αναμόρφωσης της ΚΑΠ.

-Πάντως η εξέλιξη του όγκου της ζωικής παραγωγής το 1992 ακολούθησε ανάλογα με τα κράτη την ίδια τάση που παρατηρείται καθόλη την τελευταία δεκαετία. Το μέλλον του ζωικού κεφαλαίου και των αντίστοιχων προϊόντων δεν πρόκειται να γνωρίσει αυξήσεις και βελτιώσεις, αντίθετα θα ενδυναμώσουν περισσότερο οι τάσεις συρρίκνωσης.

-Σε ότι αφορά τις πραγματικές τιμές παραγωγού στον κτηνοτροφικό τομέα το 1992 (-2,2%) η μείωση αυτή υπήρξε γενική για όλα τα κράτη (από -11,9% στην Πορτογαλία μέχρι -0,1% στην Αγγλία) με εξαίρεση τη Δανία (+0,2%) και Ιρλανδία (+0,9%).

Σε ότι αφορά την αξία της συνολικής ζωικής παραγωγής σε (ονομαστικές) τρέχουσες τιμές, σημείωσε αύξηση 2,8% έναντι μείωσης 1,7% σε σταθερές τιμές. Μόνον τέσσερα κράτη σημείωσαν αύξηση της πραγματικής αξίας της ζωικής τους παραγωγής (Δανία Γαλλία, Ιρλανδία, Αγγλία), ενώ οι υπόλοιπες οχτώ σημείωσαν πτώση (από 9,7% στην Πορτογαλία μέχρι 0,9% στη Ολλανδία και Λουξεμβούργο). Κατά είδη ζώων και προϊόντων η πραγματική αξία σημείωσε : αύξηση στα πουλερικά (5,2%) μείωση στα αυγά (11,8%), αύξηση στα αιγοπρόβατα (2,1%), μείωση στα βοοειδή (0,2%), μείωση στο γάλα (3,7%) αύξηση στα χοιρινά (+2,7%).

ii) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την παραπάνω παρουσίαση των εξελίξεων 1992 στον όγκο την αξία και τις τιμές παραγωγού στη γεωργική παραγωγή της Κοινότητας τόσο στους δύο τομείς όσο και κατά κυριότερα προϊόνα αλλά και κατά κράτη μπορούμε να επισημάνουμε τα εξής:

α) Παρά την ποσοτική αύξηση της συνολικής παραγωγής κατά 2.9% (τόσο της φυτικής και λιγότερο της ζωικής) η χρονιά 1992 απέβει αρνητική για το Κοινοτικό ΑΕΠ και ζημιογόνα για τους παραγωγούς εφόσον : η αξία της παραγωγής μειώθηκε (6,3%) και εφόσον οι τιμές παραγωγού στα περισσότερα προϊόντα υπέστησαν μια σημαντική καθίζηση (9,0%).

β) Το φαινόμενο της μείωσης είτε αξίας, είτε τιμών παραγωγού προσέβαλε την συντριπτική πλειοψηφία των προϊόντων είτε αυτά ανήκουν στη φυτική, είτε στη ζωική παραγωγή.

γ) Η μείωση της αξίας αλλά και των τιμών παραγωγού δεν ήταν αντιστρόφως ανάλογη με τον όγκο της παραγωγής, όπως θα το ήθελε μέχρι πριν λίγα χρόνια ο νόμος προσφοράς και ζήτησης. Αν είχαμε κλειστές αγορές, ενώ ακριβώς η βαθμιαία απελευθέρωση του εμπορίου υπακούει πια ολοένα και περισσότερο στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς.

Πρόκειται για ένα νέο επαναλαμβανόμενο κατά τα τελευταία χρόνια στο χώρο της κοινοτικής αγροτικής οικονομίας, φαινόμενο όπου οι τιμές και η αξία της παραγωγής μειώνονται και όταν ακόμη μειώνεται ο όγκος της παραγωγής. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται από τους *ad hoc* λειτουργικούς τεχνικούς μηχανισμούς που υπακούουν σε μια (τεχνητά) προγραμματισμένη παρεμβατική πολιτική αφενός και αφετέρου από την ανισορροπία (πλεονάσματα)

στα υλικά ισοζύγια προϊόντων και τομέων παραγωγής που επί σχεδόν δύο δεκαετίες προκάλεσε η πρακτική και η φιλοσοφία της ΚΑΠ, που αντάμειβε τα προϊόντα ανάλογα με την προσφερόμενη ποσότητα. Αυτή όμως η πρακτική οδήγησε σε επικίνδυνα πιεστικά πλεονάσματα που δεν μπόρεσαν να αντιμετωπιστούν ούτε τα οποιαδήποτε περιοριστικά μέτρα που εφαρμόστηκαν από το 1925 ως σήμερα. Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ που άλλαξε τους μηχανισμούς με ταυτόχρονη μείωση των ποσοστώσεων παραγωγής κτλ, θα προσπαθήσει να αναστρέψει την κατηφορική πορεία, σε βάρος όμως τους συνεχώς μειωνόμενου αγροτικού εισοδήματος.

Στο νέο αυτό φαινόμενο, εκτός από τους προαναφερθέντες εξηγητικούς παράγοντες, υπεισέρχονται οι άλλοι μικρότερης ισχύος παράγοντες ενδοκοινοτικής και εξωκοινοτικής προέλευσης.

δ) Οι παραπάνω εξελίξεις επηρέασαν αρνητικά και το γεωργικό εισόδημα της Κοινότητας που το 1992 σημείωσε αισθητή πτώση 3,5%, ενώ στο διάστημα της δεκαετίας του '80 (1980-1992) δεν βελτιώθηκε παρά ανεπαίσθητα (1,4% μέσο ετήσιο ποσοστό), έστω και αν ο όγκος παραγωγής αυξήθηκε (1,4% μέσος ετησιος όρος), και αν οι επιδοτήσεις FEOGA αυξήθηκαν (6,7% μέσος ετήσιος όρος) και αν ακόμη μειώθηκε η απασχόληση (3,1% μέσος ετήσιος όρος). Επομένως συμβαίνουν ορισμένα παράδοξα στις οικονομικές εξελίξεις της Κοινοτικής Γεωργίας.

ε) Σε ότι αφορά την Ελλάδα δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι τόσο οι μέχρι σήμερα εξελίξεις στα γεωργικά της Κοινότητας, όσο και οι αναμενόμενες σκληρότερες συνθήκες γεωργικής παραγωγής (ανταγωνισμός κτλ) επιβάλλουν τη χάραξη μιας σφαιρικής γεωργικής στρατηγικής ώστε να ακολουθήσει έστω και σε

μια απόσταση τη γενική ροή πραγμάτων διότι διαφορετικά δεν θα μπορούσε να αποφύγει εξαιρετικά δυσάρεστες καταστάσεις (μη αντιστρέψιμες) στην καθυστερημένη της γεωργική οικονομία.

2. ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Η κατοχύρωση του εφοδιασμού με τρόφιμα αποτελεί κοινό μέλημα ανά τον κόσμο. Αυτή η φροντίδα οδήγησε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς στον γεωργικό τομέα από το 1962. Ο επιδιωκόμενος στόχος ήταν η διάθεση των τροφίμων στους καταναλωτές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ανεκτές τιμές και η ταυτόχρονη εξασφάλιση δίκαιης ανταμοιβής των γεωργών. Η κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) εξεπλήρωσε τους κύριους στόχους της. Η κοινότητα είναι αυτάρκης σε όλα σχεδόν τα βασικά προϊόντα. Το κόστος υπήρξε υψηλό, όχι όμως υπερβολικό. Στις βιτρίνες των καταστημάτων φαίνεται η ποικιλία των προϊόντων από ολόκληρη την Κοινότητα, τα οποία είναι τώρα στην διάθεση των καταναλωτών. Τα τελευταία χρόνια κατέστη σαφές ότι είναι αναγκαίο να εξετασθεί λεπτομερώς η ΚΓΠ. Η παραγωγή και οι εγγυήσεις τιμών της ΚΓΠ δημιούργησαν πλεονάσματα σε τομείς όπως τα σιτηρά, το βόειο κρέας και το γάλα. Η τεχνολογία επίσης συνετέλεσε σε αύξηση της παραγωγής στον γεωργικό τομέα. Αλλαγές στις προτιμήσεις των καταναλωτών επέφεραν μείωση της ζήτησης. Το αποτέλεσμα είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος των κοινοτικών χρημάτων διατέθηκε για την πώληση των πλεονασμάτων σε επιδοτημένες τιμές στη παγκόσμια αγορά. Οι δαπάνες της ΚΓΠ αυξήθηκαν όχι όμως και τα εισοδήματα των γεωργών. Με τα χρόνια η σχετική σπουδαιότητα την ΚΓΠ μειώθηκε. Οι κοινοτικές περιφερειακές και κοινωνικές πολιτικές περιέλαβαν ορισμένες από τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για περιφερειακή ανάπτυξη.

Η δημιουργία ενιαίας αγοράς για βιομηχανικά αγαθά και υπηρεσίες φέρνει την ΚΓΠ στην πρώτη γραμμή των κοινοτικών δραστηριοτήτων. Για τους λόγους αυτούς η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ξεκίνησε το 1992 την πιο φιλόδοξη μέχρι τώρα αναδιάρθρωση της ΚΓΠ. Οι αλλαγές δεν μεταβάλλουν τις θεμελιώδεις αρχές αλλά στοχεύουν στην μείωση των πλεονασμάτων και τη μείωση των τιμών για τους καταναλωτές, καθώς και στην υποστήριξη των γεωργών όπου αυτή είναι περισσότερο αναγκαία.

Οι αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας καλύπτουν το 80% της επιφάνειας της. Μόλις, όμως, το 50% του πληθυσμού διαμένει σ' αυτές ενώ το ποσοστό αυτό φθίνει συνεχώς. Η διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς αποτελεί καθήκον προτεραιότητας για την Κοινότητα. Η ύπαιθρος δεν είναι μόνο η εστία και το κέντρο δραστηριότητας των ανθρώπων που την κατοικούν. Οι πεδιάδες, οι λόφοι, οι δασότοποι, οι λίμνες και τα ποτάμια προσφέρουν ανείπωτες δυνατότητες αναψυχής και πλήρωσης του ελεύθερου χρόνου για εκατομμύρια κατοίκους των πόλεων.

Σήμερα κινδυνεύει η λεπτή ισορροπία μεταξύ πόλης και υπαίθρου. Οι αγροτικές περιοχές αδυνατούν ολοένα και περισσότερο να διατηρήσουν το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας που απαιτείται για την στήριξη δυναμικών τοπικών κοινοτήτων. Πλήττονται από ένα παρακμάζοντα γεωργικό τομέα, πενιχρές οικοδομές, μείωση του πληθυσμού, ανεπαρκείς σε σύγκριση με τις αστικές περιοχές, υπηρεσίες.

Στόχος της κοινοτικής στρατηγικής στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης είναι να βοηθήσει τις αγροτικές κοινότητες να αναστρέψουν αυτήν την τάση: με την υποστήριξη των αγροτών που

επιθυμούν να μείνουν στη γη τους, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για τους νέους, την ανάπτυξη τουριστικών εγκαταστάσεων, την προώθηση νέων επιχειρήσεων και την παροχή, στις τοπικές κοινότητες, πρόσβασης σε επαρκή επίπεδα τεχνολογίας και υπηρεσιών.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ενεργεί μέσω των λεγόμενων διαρθρωτικών ταμείων που αποσκοπούν στην εξισορρόπηση των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων. Επίσης, το Ταμείο Συνοχής θα διαδραματίσει ένα ρόλο που συστάθηκε με την συνθήκη του Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991 με σκοπό να βοηθήσει τις φτωχότερες περιοχές να φθάσουν το επίπεδο των άλλων.

3. ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η κοινή γεωργική πολιτική στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές. Αυτές είναι η δημιουργία και η διατήρηση μιας ενιαίας αγοράς, ο σεβασμός της ενιαίας κοινοτικής προτίμησης και η δέσμευση οικονομικής αλληλεγγύης. Στην πραγματικότητα οι τρεις αρχές συνδέονται μεταξύ τους. Η μια δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την άλλη.

Αυτές οι αρχές έχουν εξυπηρετήσει ικανοποιητικά την Κοινότητα. Η ασφάλεια του εφοδιασμού έχει κατοχυρωθεί για τις κύριες κατηγορίες ειδών διατροφής. Τα δέκα εκατομμύρια γεωργών της Κοινότητας συγκαταλέγονται στους πλέον παραγωγικούς παγκοσμίως. Προμηθεύουν τα βασικά είδη διατροφής στη Κοινότητα. Τροφοδοτούν μέσω των εμπορικών εξαγωγών κι της επισιτιστικής βοήθειας άλλα μέρη του κόσμου.

Η ΚΓΠ όχι μόνο επιβεβαίωσε και ανέπτυξε το γεωργικό προορισμό της Κοινότητας αλλά βοήθησε στη διατήρηση της ισορροπίας στη Δυτική Ευρώπη μεταξύ υπαίθρου και πόλεων καθώς και μεταξύ των συμφερόντων των γεωργών και των καταναλωτών. Επιπλέον διατήρησε ένα δυναμικό γεωργικό πληθυσμό, επιβραδύνοντας μια ενδεχόμενη έξοδο των γεωργών προς τις αστικές περιοχές η οποία θα ήταν αλλιώς δύσκολο να ελεχθεί.

Οι βασικοί στόχοι της ΚΓΠ εκτίθενται στη Συνθήκη για την ίδρυση της Κοινότητας. Η Συνθήκη επιβάλλει στην Κοινότητα να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας να βελτιώνει το βιοτικό επίπεδο του γεωργικού πληθυσμού, να σταθεροποιεί τις αγορές να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό και να διασφαλίσει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.

Αυτοί οι στόχοι εφαρμόστηκαν μεταξύ 1958 και 1968 που ολοκληρώθηκε η ενιαία αγορά γεωργικών προϊόντων.

Οι βασικές αρχές λειτουργίας καθορίστηκαν σε μια σύσκεψη των Υπουργών γεωργίας στην Ιταλική πόλη "Stresa" το 1958. Τα πρώτα προϊόντα υπάχθηκαν σ'ένα κοινό σύνολο κανόνων αγοράς το 1962. Κοινές τιμές εφαρμόστηκαν το 1968.

Προκειμένου να δημιουργηθεί μια "ενιαία αγορά γεωργικών προϊόντων", ενοποιήθηκαν οι τιμές. Για να μην υποχρεώνονται οι γεωργοί να δέχονται περικοπές σε οποιοδήποτε κράτος, η τιμή που ορίστηκε για κάθε προϊόν ήταν γενικά η τιμή του κράτους στο οποίο το προϊόν ήταν πιο ακριβό. Το χάσμα μεταξύ των τιμών της διεθνούς αγοράς και των τιμών της Κοινότητας που ήταν ήδη υψηλότερες για τα περισσότερα προϊόντα, έγινε μεγαλύτερο.

Για να τηρηθεί η αρχή της " Κοινοτικής προτίμησης ", τα Κοινοτικά προϊόντα όφειλαν να παραμείνουν φθινότερα από τις εισαγωγές στην Ευρωπαϊκή αγορά. Γιαυτό επεβλήθησαν δασμοί ή φόροι στις εισαγωγές, που καθιστούσαν τα προϊόντα αυτά ακριβότερα από τα ανταγωνιστικά εγχώρια προϊόντα. Ταυτόχρονα τέθηκε σε εφαρμογή ένα σύστημα επιδοτήσεων των εξαγωγών για να καταστήσει τα κοινοτικά προϊόντα ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές.

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική ενίσχυσε κατά πρώτο λόγο την παραγωγή και κατανάλωση των γεωργικών προϊόντων των κρατών μελών, αλλά τα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας παραμένουν ανοιχτά.

Η εισαγωγή γεωργικών ειδών διατροφής αυξήθηκε και ακόμη

και σήμερα η Κοινότητα εισάγει ετησίως περισσότερα προϊόντα από αυτά που εξαγει. Οι κύριες αγορές της είναι εξωτικά προϊόντα, χυμοί φρούτων και ελαιούχοι σπόροι.

Οι ανταλλαγές γεωργικών προϊόντων μεταξύ της Κοινότητας και των τρίτων χωρών φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα:

(σε δις ECU)

		<u>Εισαγωγές</u>	<u>Εξαγωγές</u>
EUR.	6		
	1968	10,342	3,039
	1972	13,983	4,668
EUR.	9		
	1973	25,371	7,381
	1977	37,685	12,307
	1980	42,496	19,521
EUR.	10		
	1981	44,721	26,055
	1985	60,627	34,505
EUR.	12		
	1986	53,692	39,429
	1990	55,889	35,186

"Η οικονομική αλληλεγγύη" εξασφαλίστηκε καθιστώντας τον κοινοτικό προϋπολογισμό το κύριο χρηματοδοτικό μέσο για την λειτουργία και τη διαχείριση της ΚΓΠ. Τα κράτη μέλη δεν πλήρωναν πλέον τους γεωργούς τους απευθείας συνεισέφεραν στη συνολική δαπάνη μέσω του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Η επιτυχία της ενιαίας αγοράς στον τομέα της γεωργίας μπορεί μεταξύ των άλλων να γίνει αντιληπτή από το γεγονός ότι το 1973, το έτος της μεγαλύτερης διερεύνησης της Κοινότητας, το

εμπόριο των γεωργικών προϊόντων μεταξύ των κρατών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ανέρχονταν σε 15 δις ECU. Σήμερα υπερβαίνει τα 90 δις ECU.

Οι ανταλλαγές γεωργικών προϊόντων διατροφής μεταξύ των κρατών μελών αυξήθηκαν σημαντικά. Ενώ το 1968 αντιπροσώπευαν αξία 4,38 εκατ. ECU σήμερα ανέρχονται σε 89 δις, δηλαδή αυξήθηκαν κατά είκοσι φορές. Είναι αλήθεια ότι οι γεωργικές εκτάσεις εν τω μεταξύ καθώς και ο πληθυσμός της Κοινότητας διπλασιάστηκαν.

Στην ουσία 20% των γεωργικών προϊόντων αποτελούν σήμερα αντικείμενο ανταλλαγών. Επομένως έχει δημιουργηθεί μια πραγματική κοινή αγορά. Η αγορά αυτή ωφελεί τόσο τους παραγωγούς όσο και τους καταναλωτές. Αρκεί μόνο να ρίξει κανείς μια ματιά στα ράφια των μαγαζιών.

Η εξέλιξη των ανταλλαγών γεωργικών προϊόντων στο εσωτερικό της Κοινότητας φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα:

(σε δις ECU)

EUR 6	1968	4,384
	1972	8,836
EUR 9	1973	15,258
	1977	27,828
	1980	36,961
EUR 10	1981	42,294
	1985	66,415
EUR 12	1986	69,185
	1990	89,144

πηγή: Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Γεωργίας, ετήσιες εκθέσεις για την κατάσταση της γεωργίας.

Οι καταναλωτές άντλησαν ουσιαστικό όφελος από την κατά πολύ ευρύτερη ποικιλία αγαθών. Παρά τις αυξήσεις τιμών, το ποσό που διαθέτει το μέσο κοινοτικό νοικοκυριό για την διατροφή του μειώθηκε τα τελευταία είκοσι χρόνια από 28% του οικογενειακού προϋπολογισμού σε 21%.

Καθώς η Κοινότητα έφτασε και υπερέβη το επίπεδο της αυτάρκειας, ο αριθμός των αγροκτημάτων και των γεωργών μειώθηκε. Στα έξι ιδρυτικά μέλη της Κοινοτητας υπάρχουν κατά 50% λιγότεροι γεωργοί από ότι πριν τριάντα χρόνια. Όμως η αποτελεσματικότητα και η παραγωγικότητα της αγροκαλλιέργειας αυξήθηκαν. Έτσι στους παρακάτω πίνακες μπορούμε να δούμε την εξέλιξη ορισμένων αποδόσεων και την κατανάλωση των γεωργικών προϊόντων αντίστοιχα:

Εξέλιξη ορισμένων αποδόσεων, από το 1970-1990 (EUR 6)

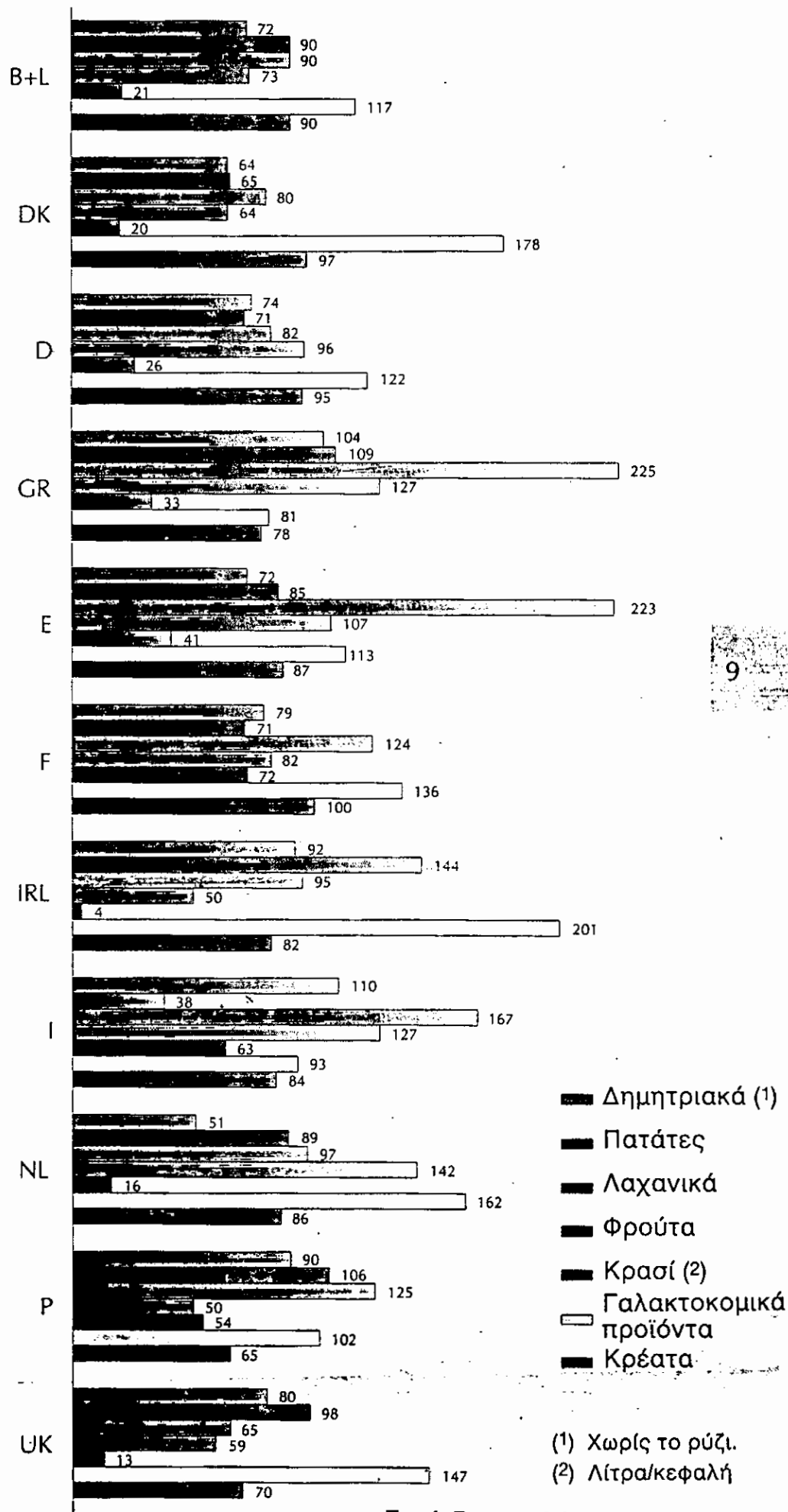
	Γερμανία		Γαλλία		Ιταλία		Κάτω Χώρες		Βέλγιο		Λουξεμβούργο	
	1970	1990	1970	1990	1970	1990	1970	1990	1970	1990	1970	1990
Σιτηρά (100 kg/εκτ.)	33,4	57,9	33,8	60,7	26,9	38,4	37,6	69,3	33,6	59,7	24,0	38,2
Ζάχαρη (100 kg/εκτ.)	60,2	69,3	67,4	95,1	38,0	55,7	63,2	98,6	61,2	91,2	—	—
Κόλζα (100 kg/εκτ.)	21,8	30,2	17,5	27,8	18,3	24,3	29,1	30,0	24,8	30,0	—	30,0
Γάλα (kg/αγελάδα)	3 779	4 803	3 116	4 559	2 659	3 557	4 170	5 784	3 640 ⁽¹⁾	4 168	(¹)	4 838
	1960	1985	1960	1985	1960	1985	1960	1985	1960	1985	1960	1985
Πατάτες (τ./εκτ.)	22	29	14	29	9	17	26	37	22	34	19	29

(¹) Βέλγιο + Λουξεμβούργο.

Σε διάστημα είκοσι ετών —π. χ. για τη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες— η απόδοση των σιτηρών σχεδόν διπλασιάστηκε. Για τις ίδιες χώρες η απόδοση των γαλακτοπαραγωγών αγελάδων αυξήθηκε κατά το ήμισυ περίπου καθώς και η απόδοση της ζάχαρης στην Ιταλία ή ακόμη της κόλζας στη Γερμανία. Στη Γαλλία και την Ιταλία, το καλλιεργημένο εκτάριο με πατάτες απέδιδε διπλάσια το 1985 σε σχέση με το 1960.

Κατανάλωση γεωργικών προϊόντων

(σε kg ανά κάτοικο, 1990)

9

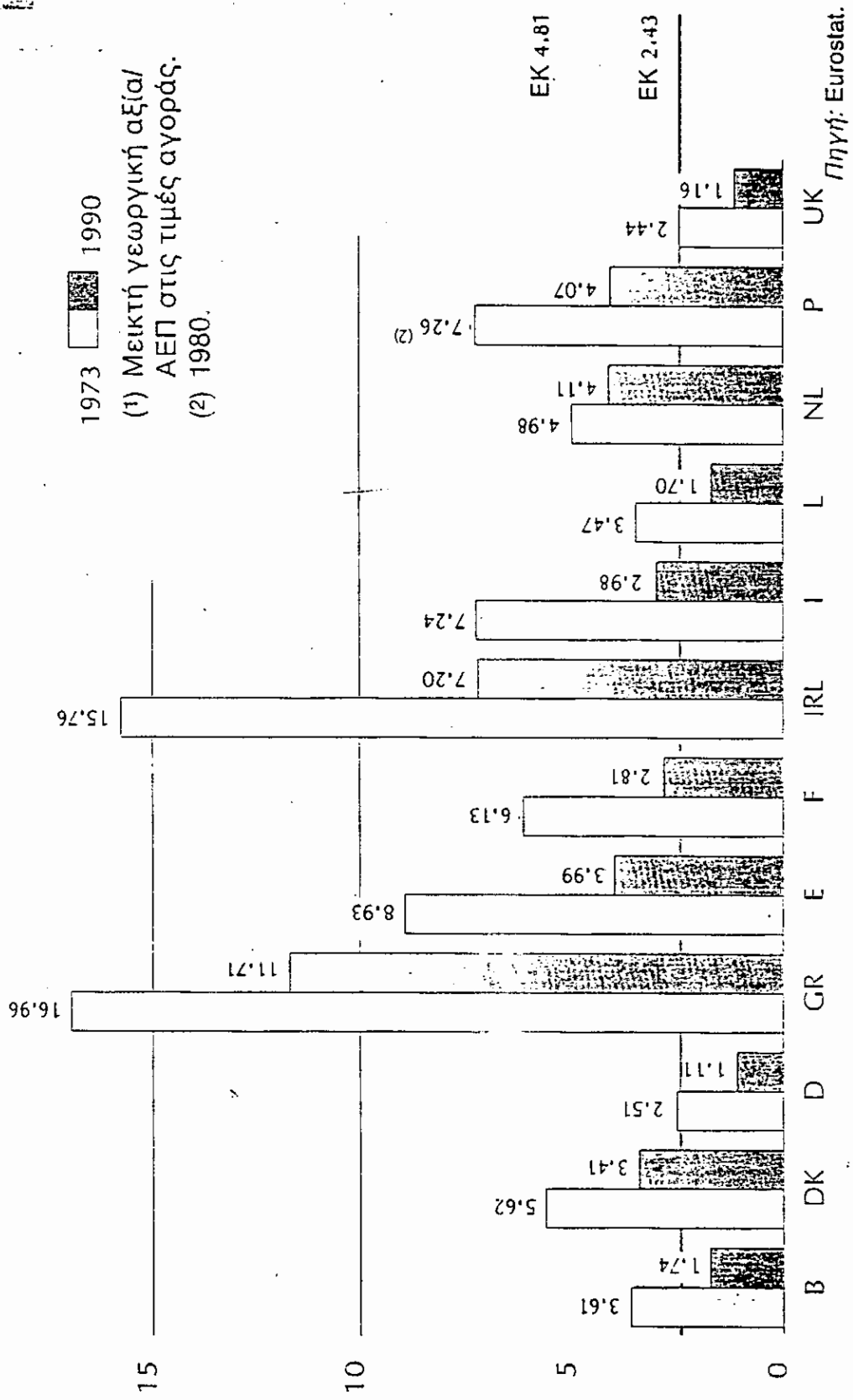
- Δημητριακά (1)
- Πατάτες
- Λαχανικά
- Φρούτα
- Κρασί (2)
- Γαλακτοκομικά προϊόντα
- Κρέατα

(1) Χωρίς το ρύζι.
 (2) Λίτρα/κεφαλή

Η καλλιέργεια της γης αποτελεί ένα μικρό αλλά σημαντικό μέρος του κοινοτικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ). Το κατά μέσο όρο επίπεδο είναι 2,4%. Είναι κατώτερο του μέσου όρου που ισχύει στη Μεγάλη Βρετανία, στη Γερμανία, στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Το ποσοστό είναι ανώτερο του μέσου όρου των άλλων κρατών, ιδιαίτερα της Ιρλανδίας και της Ελλάδας.

Το μέρος της γεωργίας στα εθνικά ΑΕΠ (σε %) φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα:

Μέρος της γεωργίας στα εθνικά ΑΕΠ (σε %) (1)

Η οικονομική σημασία της γεωργίας μειώνεται, αλλά κατέχει ακόμα σημαντική θέση σε ορισμένα κράτη μέλη.

Παρά το στοιχείο της κοινοτικής προτίμησης, η ΚΓΠ δεν εμπόδισε την αύξηση των εισαγωγών γεωργικών προϊόντων στην Κοινότητα όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω. Η Κοινότητα πράγματι εισάγει περισσότερα γεωργικά προϊόντα από αυτά που εξάγει. Από-τελεσμα αυτού του γεγονότος είναι η ύπαρξη εμπορικού ελλείμα-τος με τον υπόλοιπο κόσμο που ανέρχεται σήμερα σε 20 δις.

Οι κύριες εξαγωγές συνίσταται σιτηρά, βόειο κρέας, βού-τυρο και κρασιά. Είναι διεθνώς ο μεγαλύτερος προμηθευτής αυτών των προϊόντων.

Παρόμοια με την Κοινότητα, οι άλλες αναπτυγμένες βιομη-χανικές χώρες - οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ιαπωνία, οι χώρες ΕΖΕΣ της Δ. Ευρώπης - παρέχουν σημαντική υποστήριξη στον γεωργικό τομέα τους. Αυτό είναι αναπόφευκτο εφόσον οι κυβερνήσεις έ-χουν αποφασίσει ότι η ασφάλεια του εφοδιασμού με τρόφιμα εί-ναι σημαντική και ότι πρέπει να υπάρχει ισορροπημένη ανάπτυξη των αστικών και αγροτικών περιοχών. Αυτές οι στρατηγικές επιλο-γές συνεπάγονται κάποιο κόστος.

Όλες οι χώρες με μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη ασκούν ορ-γανωμένη και συχνά περίπλοκη γεωργική πολιτική. Αυτό ισχύει τό-σο για τις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο και για τον Καναδά, την Ια-πωνία, την Ελβετία και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Αντίθετα, οι χώ-ρες με χαμηλότερη αγοραστική δυνατότητα και κυρίως οι αναπτυσ-σόμενες χώρες παρεμβαίνουν λίγο στο γεωργικό τομέα.

Από τη διαπίστωση αυτή προκύπτει ότι όλες οι αναπτυσσόμε-νες χώρες αισθάνονται την ανάγκη να βοηθήσουν τη γεωργία έτσι ώστε να εξασφαλιστεί στους γεωργούς παρόμοιο εισόδημα με το εισόδημα των εργαζομένων σε άλλους οικονομικούς τομείς.

Τα γεωργικά εισοδήματα πρέπει να παραμείνουν ανταγωνιστικά με τους μισθούς που χορηγούνται στους άλλους τομείς της οικονομίας.

Η πολυπλόκοτητα και η αυστηρότητα αυτών των συστημάτων υποστήριξης είναι οι αιτίες που συνέβαλαν στα προβλήματα που αντιμετωπίζονται από την Κοινότητα και άλλα κράτη. Από ορισμένες απόψεις η ΚΓΠ αποτέλεσε σημαντική επιτυχία. Από άποψη κόστους, δημιουργίας πλεονασμάτων και υποστήριξης εκείνων των γεωργών που έχουν, την μεγαλύτερη ανάγκη, η επιτυχία είναι από την άλλη πλευρά πιο περιορισμένη.

4. ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΝΕΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι μείζονες αλλαγές που γνώρισε τα τελευταία χρόνια ο αγροτικός τομέας αποτελούν τη βασική αιτία των σημερινών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές κοινότητες. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η κοινή γεωργική πολιτική αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο αγροτικός τομέας υπήρξε ο μόνος ολοκληρωτικός τομέας. Η Κοινότητα, όπως αναφέρθηκε πριν, στην ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης, ανέλαβε την υποχρέωση να παρέχει επισιτιστική ασφάλεια στους πολίτες της και ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο στους αγρότες της και της οικογένειές τους.

Οι αγροτικές εργασίες εξακολουθούν να αποτελούν κινητήρια δύναμη για την οικονομία πολλών αγροτικών περιοχών της Ευρώπης. Η γεωργία, όμως, τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο κόσμο διέρχεται ένα στάδιο έντονης μεταλλαγής. Η παραγωγή και οι σοδειές αυξήθηκαν ως αποτέλεσμα της χρησιμοποίησης νέων τεχνολογιών όπως η γενετική μηχανική, της αυξανόμενης χρήσης λιπασμάτων και άλλων εισροών, καθώς και άλλων περισσότερο εντατικών μέσων παραγωγής.

Το αποτέλεσμα είναι μεγαλύτερα πλεονάσματα, αφενός και η περιθωριοποίηση των κατόχων μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, που δεν θέση να επωφεληθούν από αυτές τις καινοτομίες αφετέρου. Ήδη πολλοί μικροκαλλιεργητές έχουν εγκαταλείψει την ύπαιθρο, διότι δεν μπορούν να εξασφαλίσουν πλέον τα προς το ζην τους. Η αποχώρηση τους έχει αρνητικό αντίκτυπο στην τοπική οικονομία.

Σε τοπικό επίπεδο, υπάρχουν λιγότερες ευκαιρίες να εναλ-

λακτικές θέσεις απασχόλησης. Ως επί το πλείστον, πρώτοι φεύγουν οι νέοι. Σχολεία κλείνουν λόγω έλλειψης μαθητών και οι ολιγάριθμοι πληθυσμοί δεν μπορούν να διατηρήσουν επαρκείς πολιτιστικές και κοινωνικές υπηρεσίες. Η κατάσταση κινδυνεύει να καταστεί ένας φαύλος κύκλος παρακμής.

Καθίσταται προφανής η ανάγκη για την υιοθέτηση μιας δραστηρικής στρατηγικής που θα βοηθήσει τις αγροτικές κοινότητες να ανταποκριθούν στις προκλήσεις αυτές. Οι αγρότες που παραμένουν στη γη τους χρειάζονται υποστήριξη, οι εναλλακτικές οικονομικές δραστηριότητες πρέπει να ενδυναμωθούν και να αναπτυχθούν, οι υποδομές και οι επικοινωνίες πρέπει να βελτιωθούν και τέλος πρέπει να αποκατασταθούν οι περιβαλλοντικές ζημιές που προκαλούνται από την εγκατάλειψη των αγροτικών εκτάσεων.

Η Κοινότητα για να αντιμετωπίσει την πρόκληση ανέλαβε δράση. Η ύπαιθρος και ο αγροτικός τρόπος ζωής αποτελούν κτήμα όλων των πολιτών της Κοινότητας - τόσο των κατοίκων της υπαίθρου όσο και των κατοίκων της πόλης. Διαθέτουν αξιοσημείωτο δυναμικό που μπορεί να αναπτυχθεί προς το συμφέρον όλων. Η Κοινότητα στηρίζει τοπικές πρωτοβουλίες και προτείνει ευρύτερα προγράμματα που καλύπτουν περιφέρειες οι οποίες αντιμετωπίζουν παρεμφερείς δυσχέρειες.

Οι αγροτικές κοινωνίες αποτελούν ένα φυσικό πλαίσιο για την δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) και την ανάπτυξη τοπικών βιοτεχνιών. Τα προγράμματα κατάρτισης και εκπαίδευσης θα βοηθήσουν τους κατοίκους της περιοχής να εφοδιαστούν με νέες ειδικότητες που θα τους επιτρέψουν να βρουν εργασία ή να δημιουργήσουν δικές τους επιχειρήσεις.

Υπάρχει αυξημένη ζήτηση για τα προϊόντα της γης που καλλιεργούνται με παραδοσιακές μεθόδους, είναι από βιολογική άποψη αβλαβή και δεν περιέχουν πρόσθετες ουσίες. Η αλιεία, μεσόγεια και παράκτια, αποτελεί τόσο οικονομική όσο και ψυχαγωγική δραστηριότητα. Ο τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν φυσικά θέλγητρα ή αξιόλογη πανίδα και χλωρίδα.

Η στρατηγική της Κοινότητας συνίσταται στη στήριξη και προώθηση όλων αυτών των δραστηριοτήτων και ταυτόχρονα στην ενίσχυση του διαρκώς ζωτικού γεωργικού τομέα που είναι -και θα εξακολουθεί να είναι- πηγή ενέργειας για την αγροτική Ευρώπη. Η εν λόγω στρατηγική βασίζεται σε τέσσερις κύριες προτεραιότητες:

(i) στην αναζωογόνηση της ΚΓΠ μέσω της ευθυγράμμισης της παραγωγής με τη ζήτηση. Ταυτόχρονα, θα διατεθούν πιστώσεις για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και την εγκατάσταση νεαρών αγροτών στην ύπαιθρο.

(ii) στην τόνωση της μη γεωργικής πτυχής της αγροτικής οικονομίας, ιδιαίτερα, με τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε άλλους τομείς, την παροχή στήριξης στη δημιουργία επιχειρήσεων, την ανάληψη προγραμμάτων για την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη του τουριστικού δυναμικού της υπαίθρου. Τα ταξίδια και ο τουρισμός αποτελούν τη μεγαλύτερη βιομηχανία της Ευρώπης αλλά και σε πολλές περιφέρειες μπορούν να ανεγερθούν ξενοδοχεία και τουριστικά κέντρα, οι υπηρεσίες εξακολουθούν να παρουσιάζουν ελλείψεις ενώ το υπεύθυνο για τη διαχείριση και λειτουργία προσωπικό είναι ανεπαρκώς καταρτισμένο.

(iii) στην βελτίωση των έργων υποδομής από τα οποία εξαρτάται η επιτυχής αναζωογόνηση της αγροτικής οικονομίας. Η πτυχή αυτή περιλαμβάνει τις επικοινωνίες, τις μεταφορές, την υδροδότηση και τα δίκτυα διανομής της ενέργειας. Οι σύγχρονες τηλεπικοινωνίες υπερνικούν το εμπόδιο της απόστασης, καθιστώντας τις αγροτικές ΜΜΕ ορισμένων τομέων ικανές να αντιμετωπίσουν τον συναγωνισμό με τους ανταγωνιστές τους στα αστικά κέντρα.

(iv) στην χρηματοδότηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για όσους ασχολούνται με βιοτεχνικές δραστηριότητες ή εργάζονται σε ΜΜΕ. Τα κοινοτικά προγράμματα κατάρτισης και οι πρωτοβουλίες για την δημιουργία θέσεων απασχόλησης μπορούν να συμβάλλουν στην ανακοπή της αγροτικής ομαδικής εξόδου. Κατ'αυτόν τον τρόπο, τα προγράμματα θα αυξήσουν το δυναμικό των αγροτικών περιοχών στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης.

5. ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ :

Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗΣ.

Όπως κάθε δυναμική πολιτική, η ΚΓΠ πολιτική άλλαξε με την πάροδο των χρόνων λόγω των νέων συνθηκών και προτεραιοτήτων καθώς και λόγω των εξελίξεων των αγορών και της τεχνολογίας. Κατεβλήθησαν σημαντικές προσπάθειες για τη μείωση των πλεονασμάτων, τον περιορισμό των δαπανών και την αποτροπή της μείωσης των γεωργικών εισοδημάτων. Όμως τα προηγούμενα μέτρα αναμόρφωσης προσέκρουσαν στην ακαμψία, από λειτουργική άποψη, του συστήματος.

Η α' τροποποίηση έλαβε χώρα το 1979 ενώ άλλες μεγαλύτερες τροποποιήσεις πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 1984-1988.

Κέντρο της ΚΓΠ αποτελούσε το σύστημα των εγγυημένων τιμών για απεριόριστη παραγωγή. Οι γεωργοί λάμβαναν μια ελάχιστη τιμή για τα προϊόντα τους ακόμα και αν τα πουλούσαν ως πλεονάσματα με σκοπό την αποθήκευσή τους από τις κοινοτικές αρχές παρέμβασης για μεταγενέστερη μεταπώληση με επιδοτημένες τιμές στη διεθνή αγορά.

Το στηριζόμενο στις τιμές σύστημα επιδότησης βοήθησε την κοινότητα να επιτύχει τους στόχους αυτάρκειας που είχε θέσει. Το 1973 παρήγαγε σχεδόν το 100% των αναγκών της σε σιτηρά, βόειο κρέας και γαλακτομικά προϊόντα, πουλερικά, λαχανικά. Τώρα παρά τη διερεύνηση της κοινότητας από εννέα σε δώδεκα μέλη, καθένας από αυτούς τους τομείς παράγει μεγάλα πλεονάσματα. Η

κοινότητα παράγει κατά 20% περισσότερα σιτηρά απ'αυτά που χρειάζεται. Ακόμη και μετά την επιδότηση των εξαγωγών και της δημιουργίας στρατηγικών αποθεμάτων, το ποσοστό αυτό παραμένει υπερβολικό.

Χωρίς εντονότερη επανορθωτική δράση, αυτή η ανισορροπία της αγοράς θα αυξηθεί. Προς το παρόν η κοινοτική γεωργική παραγωγή αυξάνεται κατά μέσο όρο κατά 2% ετησίως. Η ζήτηση παραμένει σταθερή ή μειώνεται.

Για καλύτερη κατατόπιση του θέματος της αυτάρκειας μπορούμε να καταφύγουμε στον παρακάτω πίνακα που μας δείχνει το βαθμό αυτάρκειας ορισμένων σημαντικών γεωργικών προϊόντων: (παρουσιάζει έλλειμμα μόνο σε ορισμένους τομείς όπως π.χ. στο τονέα του πρόβειου και αίγειου κρέατος):

Εξέλιξη του βαθμού αυτάρκειας ορισμένων σημαντικών γεωργικών προϊόντων

(σε %)

	EUR 6		EUR 9	EUR 10	EUR 12	
	1968/69	1973/74	1973/74	1985/86	1985/86	1989/90
Δημητριακά (χωρίς το ρύζι)	94	97	91	121	114	120
Σίτος	112	114	103	132	126	127
Λαχανικά	100	97	93	101	107	106
Βούτυρο	113	116	93	133	105	—
Τυρί	102	106	107	107	106	—
Βοδινό κρέας	89	96	100	108	107	101
Πρόβειο και αίγαιο κρέας	56	74	67	76	80	82
Κρέας πουλερικών	98	101	103	107	104	104

13

Σε ορισμένους τομείς οι πρόοδοι της επιστήμης και της τεχνολογίας βοήθησαν τους γεωργούς να αυξήσουν τις σοδειές τους συμβάλλοντας όμως στην περαιτέρω δημιουργία πλεονασμάτων. Η καλλιέργεια σιτηρών διπλασιάστηκε στην Γαλλία και στην Ολλανδία μεταξύ 1970 και 1990. Κατά την ίδια περίοδο η παραγωγή γάλακτος σε αυτές τις δύο χώρες κι η παραγωγή ζάχαρης στην Ιταλία αυξήθηκε κατά το ήμισυ.

Οι αλλαγές που επήλθαν στα γούστα των καταναλωτών όπως η πτώση της ζήτησης των κόκκινων κρεάτων ή των γαλακτοκομικών προϊόντων, διατάραξαν περαιτέρω την ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

Ταυτόχρονα, εισαγόμενα προϊόντα, ιδιαίτερα ελαιόσποροι και άλλα υποκατάστατα σιτηρών τα οποία δεν καλύπτονται πλήρως από εισαγωγικούς δασμούς ή φόρους συνεχίζουν να ανταγωνίζονται σε χαμηλότερες τιμές τα κοινοτικά σιτηρά για ζωοτροφές. Κερδίζουν μερίδια της αγοράς επειδή παραμένουν φτηνά. Κενά της ΚΓΠ τους επιτρέπουν να παρακάμπτουν την αρχή της κοινοτικής προτίμησης.

Παρά τις προσπάθειες για τον περιορισμό των δαπανών, το ποσό του κοινοτικού προϋπολογισμού που διατίθεται στην γεωργία αυξάνεται σταθερά: από 26 δισεκ. ECU το 1988 σε 36 δις το 1992. Το ποσοστό του προϋπολογισμού που διατίθεται στη γεωργία έπεσε αναλογικά από 63% το 1988 σε 58% το 1992. Αυτό αντικατοπτρίζει απλά την αύξηση δαπανών για άλλες πολιτικές, κυρίως για την περιφερειακή και κοινωνική ανάπτυξη.

Η έκτακτη δαπάνη προέκυψε κυρίως από την αποθήκευση πλεονασμάτων και στην συνέχεια από την καταβολή επιδοτήσεων για

την πώλησή τους στη διεθνή αγορά. Εξαιρουμένης μιας αύξησης το 1989, οι τιμές που καταβάλλονται στους γεωργούς έχουν μείνει σχεδόν στάσιμες από το 1985. Με την καθιέρωση ορίων εγγυήσεως της παραγωγής για ορισμένα προϊόντα, τα περιθώρια επιβίωσης τους έχουν συμπιεσθεί περαιτέρω.

Μέχρι το 1991 η ΚΓΠ είχε καταλήξει να μην προσφέρει πλέον καμιά ουσιαστική υποστήριξη στους γεωργούς κυρίως στους μικρούς γεωργούς και σε εκείνους των λιγότερο ευνοημένων περιοχών της Κοινότητας. Οι πόροι της ΚΓΠ ήταν ανεπαρκείς.

Ουσιαστικές τροποποιήσεις που απέβλεπαν στην περικοπή των δαπανών και στην μείωση των πλεονασμάτων δοκιμάστηκαν με περιορισμένη όμως επιτυχία. Τέθηκαν όρια εγγυήσεως στην παραγωγή των περισσότερων προϊόντων, επεβλήθησαν φόροι στους γεωργούς για να βοηθήσουν στη διάθεση των πλεονασμάτων. Παρά ταύτα το κόστος για τον κοινοτικό προϋπολογισμό συνέχιζε να αυξάνεται.

Οι τιμές των τροφίμων στο λιανικό εμπόριο συνέχισαν και αυτές να αυξάνονται. Ο δείκτης των γεωργικών τιμών αυξήθηκε κατά 17,9% μεταξύ 1985 και 1991. Κατά την ίδια περίοδο, οι λιανικές τιμές των ειδών διατροφής αυξήθηκαν μέχρι 30,4%. Το πως εξελίχθηκαν οι τιμές των γεωργικών προϊόντων φαίνεται στο παρακάτω πίνακα:

Εξέλιξη των τιμών των γεωργικών προϊόντων — Τιμή κατά την παραγωγή και κατά την κατανάλωση

Στον πίνακα αυτό οι γεωργικές τιμές που έχουν καθορισθεί από το Συμβούλιο συγκρίνονται με τη γενική εξέλιξη των τιμών και την εξέλιξη των τιμών διατροφής που πληρώνουν οι καταναλωτές.

Οι γεωργικές τιμές στην παραγωγή αυξάνονται λιγότερο από τις τιμές των προϊόντων διατροφής στις οποίες προστίθενται οι αυξήσεις του κόστους μεταποίησης και διανομής.

Γενικά η τιμή που καταβάλλεται στον παραγωγό αντιπροσωπεύει ολοένα μικρότερο μέρος της αξίας του προϊόντος. Έτσι η ενδεικτική τιμή του γάλακτος που στην ουσία δεν έχει αλλάξει εδώ και πέντε χρόνια είναι 0,27 Ecu ανά κιλό. Η τιμή κατά την κατανάλωση του παστεριωμένου γάλακτος είναι περίπου δύο φορές ακριβότερη γιατί έχουν προστεθεί οι αυξήσεις του κόστους της ενέργειας, της μεταφοράς και της διανομής.

(100 = 1985)

Δείκτες για το σύνολο της Κοινότητας	Εξέλιξη του γενικού δείκτη των τιμών κατανάλωσης	Εξέλιξη του δείκτη των τιμών των προϊόντων διατροφής κατά την κατανάλωση	Εξέλιξη του δείκτη των γεωργικών τιμών κατά την παραγωγή (τιμές που εισπράττουν οι παραγωγοί)
1980	65,3	63,9	70,9
1981	73,3	71,6	79,0
1982	81,1	80,2	88,0
1983	88,0	86,8	93,7
1984	94,3	94,3	98,4
1985	100,0	100,0	100,0
1986	103,5	104,4	101,7
1987	106,9	107,3	101,5
1988	110,7	110,2	103,9
1989	116,4	116,5	113,1
1990	123,0	123,4	114,8
1991	129,1	130,4	117,9

15

Η ΚΓΠ βρέθηκε σε αδιέξοδο. Οι γεωργοί έκαναν θυσίες χωρίς όμως οι καταναλωτές και οι φορολογούμενοι να αντλούν κάποιο όφελος από τις προσπάθειες τους. Επιπλέον, ο τρόπος με τον οποίο εξελίχθηκε η ΚΓΠ σήμαινε ότι την παραμονή της αναμόρφωσης, περισσότερο από το 80% της κοινοτικής δαπάνης διατίθετο μόνο στ 20% των κοινοτικών γεωργών.

Κατά κανόνα επρόκειτο για τους μεγαλύτερους και πιο αποδοτικούς γεωργούς. Τα μικρά οικογενειακά αγροκτήματα επωφελούνταν πολύ λιγότερο της υποστήριξης της ΚΓΠ. Δεν ήταν σε θέση να επωφεληθούν πλήρως από τις νέες τεχνολογίες και από πιο εντατικές μεθόδους παραγωγής. Οι γεωργοί συνέχιζαν να εγκαταλείπουν την ύπαιθρο επειδή δεν μπορούσαν πλέον να κερδίζουν εκεί τα προς το ζην.

Φτηνές εισαγωγές ζωοτροφών συνέχισαν να κερδίζουν μερίδια αγοράς εις βάρος των ευρωπαϊκών σιτηρών. Τα διαρθρωτικά πλεονάσματα συνέχισαν να υπάρχουν. Σε ορισμένα μέρη της Κοινότητας η γη συνέχισε να υπερκαλλιεργείται με την εντατική χρήση λιπασμάτων και εντομοκτόνων, ενώ σε πιο περιθωριακές γεωργικές περιοχές η έξοδος των αγροτών επιταχυνόταν. Ήταν αναγκαίο να ληφθούν ριζικά μέτρα καθώς μέσα σε τριάντα χρόνια ο αριθμός των γεωργών μειώθηκε κατά το ήμισυ στα ιδρυτικά κράτη - μέλη της Κοινότητας (Βέλγιο, Γερμανία, χωρίς τα νέα Lander, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες). Στα υπόλοιπα κράτη - μέλη της Κοινότητας ο αριθμός των γεωργών σημείωσε επίσης μικρότερη ή μεγαλύτερη μείωση. Η εξέλιξη του συνολικού αριθμού γεωργών φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

ΕΞΕΛΙΞΗ του συνολικού αριθμού γεωργών

(σε χιλιάδες)

	1960	1975	1990
B	367	140	119
DK	—	177	147
D (1)	2 216	1 234	1 081
GR	—	—	889
E	—	—	1 496
F	3 426	1 950	1 394
IRL	—	325	173
I	4 007	2 826	1 913
L	22	12	6
NL	363	254	289
P	—	—	840
UK	—	626	577
EUR 6	10 402	6 414	4 802
EUR 9	—	7 542	5 699
EUR 12	—	—	8 923

(1) Χωρίς τα νέα γερμανικά Länder.

Η λήψη ριζικών μέτρων συνέβη με τις προτάσεις της Επιτροπής την Άνοιξη του 1991 για μια εκτεταμένη αναμόρφωση της ΚΓΠ. Οι τρεις βασικές αρχές παρέμειναν: ενιαία αγορά, κοινοτική προτίμηση, οικονομική αλληλεγγύη.

Όμως υπάρχει πίεση για τη μετάβαση από την επιδότηση των τιμών για τους γεωργούς σε ένα σύστημα άμεσης επιδότησης του εισοδήματος. Οι τιμές των σιτηρών και του βοείου κρέατος πρέπει να υποστούν ριζικές περικοπές, μέρος της γης που χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια σιτηρών πρέπει να βγει από την παραγωγή και να χρησιμοποιηθεί για άλλους σκοπούς. Οι γεωργοί πρόκειται να αποζημιωθούν μέσω ενός συστήματος άμεσης επιδότησης του εισοδήματος που χρησιμοποιείται ήδη για άλλα γεωργικά προϊόντα για να αντισταθμίσει την απώλεια εισοδήματος που οφείλεται στις περικοπές τιμών ή στην αφαίρεση γης από την παραγωγή.

Οι προτάσεις αυτές συνδέονται από μια μέτρων που αποσκοπούν να αναχαιτίσουν αυτή την τάση των γεωργών να εγκαταλείψουν την ύπαιθρο. Η αγροτική έξοδος επρόκειτο να επιταχυνθεί σύμφωνα με την προ την αναμόρφωσης ΚΓΠ. Τα μέτρα περιλαμβάνουν την υποστήριξη καλλιεργειών που ευνοούν το περιβάλλον, σχέδια πρόωρης συνταξιοδότησης για να δημιουργηθεί χώρος για τους νεότερους γεωργούς, τη διαχείριση φυσικών χώρων και σχέδια αναδάσωσης.

Το σύνολο των προτάσεων που πρόκειται να εφαρμοσθούν σταδιακά για περίοδο τριών ετών, εγκρίθηκε από τους υπουργούς γεωργίας των δώδεκα κρατών-μελών τον Ιούνιο του 1992.

6. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗΣ:

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

Η Κοινότητα άρχισε να ανταποκρίνεται στα πρώτα προειδοποιητικά σημάδια ότι η αυστηρότητα των μηχανισμών της ΚΓΠ προ καλούσε πλεονασματική παραγωγή κατά τα τέλη του 1970. Το 1979 επήλθε η πρώτη μετριοπαθής αλλαγή στο σύστημα των απεριόριστων εγγυήσεων τιμών.

Οι υπουργοί συμφώνησαν να επιβάλλουν εισφορά συνυπευθυνότητας στους παραγωγούς γαλακτοκομικών προϊόντων για να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν το κόστος αποθεματοποίησης των πλεονασμάτων τους και το κόστος πώλησης των πλεονασμάτων με επιδοτημένες τιμές στις διεθνείς αγορές. Το επόμενο έτος οι υπουργοί συμφώνησαν κατ'αρχήν ότι η ΚΓΠ έπρεπε να κάνει δεκτό κάποιον περιορισμό της παραγωγής.

Η εισφορά της συνυπευθυνότητας απεδείχθη ανεπαρκής για τη χαλιναγώγηση της αυξανόμενης παραγωγής γάλακτος. Το 1984 καθιερώθηκε ένα σύστημα ποσοστώσεων παραγωγής με το οποίο κατεβλήθηκε προσπάθεια να προσαρμοστεί η παραγωγή στη ζήτηση (εθνική κατανάλωση συν εξαγωγές).

ΤΟ 1988 κρίθηκε απαραίτητο να γίνουν ευρύτερες αλλαγές. Αφενός μεν το Συμβούλιο Υπουργών αποφάσισε ότι πρέπει να επιβληθεί ένα ανώτατο όριο στις μελλοντικές δαπάνες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη γεωργία. Η ανάπτυξη των γεωργικών δαπανών έπρεπε να διατηρηθεί σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα των επιπέδων ανάπτυξης του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος στην Κοινότητα. Από την άλλη πλευρά, οι Δώδεκα συμφώνησαν να καθορίσουν

όρια εγγύησης της παραγωγής σε όλα τα κύρια προϊόντα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας πλην του γάλακτος όπου υπήρχαν ποσοστώςεις από το 1984, και της ζάχαρης για την οποία ίσχυε πάντα ένα σύστημα ποσοστώσεων. Αυτοί οι περιορισμοί, καλούμενοι σταθεροποιητές, ήταν μηχανισμοί για τον έλεγχο της κοινοτικής δαπάνης σε κάθε τομέα προϊόντων. Αυτοί στηρίζονταν σε μια βασική αρχή:

Αν η παραγωγή υπερέβαινε ένα ορισμένο επίπεδο (τη μέγιστη εγγυημένη ποσότητα ή ΜΕΠ), μειώνονται αυτομάτως οι επιδοτήσεις προς τους γεωργούς. Αυτή η περικοπή των πληρωμών ίσχυε για όλη την παραγωγή, όχι μόνο για το τμήμα που υπερέβαινε τη ΜΕΠ.

Στην περίπτωση των σιτηρών η μέγιστη εγγυημένη ποσότητα καθορίστηκε σε 160 εκ. τόνους ανά έτος. Αν η παραγωγή υπερβαίνει το όριο αυτό, γίνεται περικοπή της τιμής κατά 3% κατά το έτος που ακολουθεί αυτή τη συγκεκριμένη σοδειά. Οι περικοπές τιμών είναι σωρευτικές. Η παραγωγή πέραν της ΜΕΠ για τη δεύτερη φορά επιφέρει περικοπή της τιμής για ένα περαιτέρω ποσοστό 3%

Οι σταθεροποιητές απεδείχθησαν εν μέρη επιτυχείς. Οι πιέσεις στον προϋπολογισμό της ΕΚ προέρχονταν κυρίως από τη συνεχή συσσώρευση πλεονασμάτων στους τομείς του βοείου κρέατος και του γάλακτος. Οι τιμές στη διεθνή αγορά σιτηρών συνέχισαν να πέφτουν, αντανakλώντας την πτώση του δολλαρίου έναντι των κοινοτικών νομισμάτων και προκαλώντας της αύξηση της δαπάνης για την επιδότηση των εξαγωγών.

Η Κοινότητα έχασε επίσης ορισμένες παραδοσιακές αγορές για τις εξαγωγές εμπορικών προϊόντων: τις δημοκρατίες της πρώ

ην Σοβιετικής Ένωσης λόγω των εσωτερικών οικονομικών δυσκολιών, μέρη της Μέσης Ανατολής, όπως το Ιράκ μετά τον πόλεμο του Κόλπου.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο σε διάστημα τριών ετών η αναμόρφωση του 1988 απεδείχθη ανεπαρκής.

Ένας τομέας στον οποίο η ΚΓΠ επέκτεινε επιτυχώς τη δράση της είναι η συνεισφορά της στην αγροτική ανάπτυξη συνολικά. Η ΚΓΠ διέθετε πάντοτε χρήματα για να ενισχύσει τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση του γεωργικού τομέα. Το πρώτο πρόγραμμα σύμφωνα με το τμήμα Προσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) τέθηκε σε εφαρμογή το 1972.

Από το 1988 η Κοινότητα έχει κινητοποιήσει το τμήμα Προσανατολισμού σε συνδιασμό με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) στα πλαίσια ενός κοινού οργάνου στην υπηρεσία της αγροτικής ανάπτυξης.

Το ΕΤΠΑ συνεισφέρει σε μείζονα προγράμματα έργων υποδομής στις φτωχότερες περιφέρειες: εθνικές οδούς, εγκαταστάσεις προηγμένων τηλεπικοινωνιών, δίκτυα διανομής ενέργειας, υδροδότηση και άλλα παρεμφερή. Επιπλέον, το ΕΤΠΑ συμβάλλει στη συγχρηματοδότηση πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα, με την παροχή εξοπλισμού σε βιομηχανίες και υπηρεσιών σε ΜΜΕ.

Το ΕΚΤ στηρίζει προγράμματα κατάρτισης και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, καθώς και την απόκτηση νέων ειδικοτήτων από εργαζόμενους. Έχει ως ιδιαίτερο αντικείμενο την παροχή ευκαιριών για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για νέους. Το ΕΚΤ

αναπτύσσει ολοένα και περισσότερο έναν μάλλον προληπτικό παρά επανορθωτικό ρόλο, παρέχοντας επανακατάρτιση όσον αφορά νέες νέες ειδικότητες σε ήδη εργαζομένους.

Τα ταμεία θα καταβάλλουν ,από κοινού,συνολικό ποσό ύψους 17,7 δις ECU.

Το ΕΓΤΠΕ-τμήμα Προσανατολισμού υποστηρίζει τις επενδύσεις σε οποιαδήποτε περιφέρεια χρειάζεται τη βοήθειά του, οι οποίες βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων . Η βοήθεια αυτή καλύπτει σχέδια εκσυγχρονισμού, την εγκατάσταση νέων γεωργών, σχέδια πρόωρης συνταξιοδότησης, επιδοτήσεις σε γεωργούς ορεινών περιοχών και γεωργούς μειονεκτικών περιοχών. Συμμετέχει επίσης σε σχέδια τα οποία:

- * μειώνουν τα πλεονάσματα της παραγωγής
- * βελτιώνουν την επεξεργασία και την εμπορία των γεωργικών και δασικών προϊόντων.
- * προωθούν τη μη γεωργική χρήση αγροτικών εδαφών
- * προστατεύουν το περιβάλλον ή αναπτύσσουν την αναδάσωση

Το 1991, η Κοινότητα ανέλαβε μια νέα πρωτοβουλία που απευθύνεται ειδικά σε επιμέρους αγροτικές κοινότητες. Αυτό το σχέδιο είναι γνωστό με το όνομα Leader, ένα πρόγραμμα αυτοβοήθειας για απομακρυσμένες περιφέρειες ή αγροτικές κοινότητες με πληθυσμό από 5000 ως 100000 άτομα. Το πρόγραμμα Leader χρηματοδοτεί σχέδια που καταρτίζονται από τοπικές ενώσεις ή άλλες ομάδες με σκοπό τη διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης επαρχιακών περιοχών,την προώθηση της τεχνικής βοήθειας με την εξασφάλιση των συμβούλων εμπειρογνομώνων καθώς επίσης της υποστήριξη σχεδίων διαφοροποίησης.

Αυτά τα στοιχεία του ισχύοντος προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης της Κοινότητας ήταν οι προπομποί των μέτρων για την υποστήριξη των γεωργών που περιλαμβάνονται στο πακέτο των μέτρων αναμόρφωσης του 1992.

7. Η ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ: ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ 1992.

Η Επιτροπή όταν υπέβαλε τις προτάσεις αναμόρφωσης το 1991 είπε ότι η μόνη βιώσιμη μακροπρόθεσμη προοπτική για την Κοινοτική γεωργία είναι μια πολιτική περισσότερο ανταγωνιστικών τιμών." Μόνο αυτό μπορεί να καταστήσει ικανή την Κοινότητα να ανταποκριθεί στον αναπόφευκτο ανταγωνισμό τόσο στην δική της αγορά όσο και στις διεθνείς αγορές. Η διαδικασία αναμόρφωσης θα ενθαρρύνει τους γεωργούς...να χρησιμοποιούν λιγότερο εντατικές μεθόδους παραγωγής, μειώνοντας τοιούτοτρόπως τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημιουργία πλεονασμάτων".

Αφού παρήλθε περισσότερο από ένα έτος συζητήσεων και διαπραγματεύσεων, το Συμβούλιο Υπουργών ενέκρινε τον Ιούνιο του 1992 τα πλέον ριζοσπαστικά μέτρα αναμόρφωσης για την γεωργία της Ευρώπης απ'την εγκαθίδρυση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής τριάντα χρόνια νωρίτερα.

Οι μεταρρυθμίσεις είναι σαφώς απαραίτητες αν η Κοινότητα επιθυμεί να σταματήσει ο φαύλος κύκλος που δημιουργείται με τις υψηλές τιμές και την υπερβολική παραγωγή. Άλλες πιο περιορισμένες λύσεις απέτυχαν. Οι μεταρρυθμίσεις αποτελούν επίσης τον ακρογωνιαίο λίθο μιας στρατηγικής η οποία τοποθετεί την Κοινή Γεωργική Πολιτική στο κέντρο της Κοινοτικής στρατηγική αγροτικής ανάπτυξη.

Υπάρχουν πέντε κύριοι στόχοι:

- α. να διατηρηθεί η θέση της Κοινότητας ως του μεγαλύτερου γεωργικού παραγωγού και εξαγωγέα, καθιστώντας τους γεωργούς της πιο ανταγωνιστικούς στην ενχώρια και ξένη αγορά.
- β. να μειωθεί η παραγωγή σε επίπεδα προσαρμοσμένα στη ζήτηση

που υπάρχει στην αγορά.

γ. να συγκεντρωθεί η επιδότηση του αγροτικού εισοδήματος εκεί που χρειάζεται περισσότερο.

δ. να παρακινηθούν οι γεωργοί να παραμείνουν στην ύπαιθρο.

ε. να προστατευθεί το περιβάλλον και να αναπτυχθεί το φυσικό δυναμικό της υπαίθρου.

Το κεντρικό στοιχείο του συνόλου των μέτρων είναι οι περικοπές τιμών για για προϊόντα-κλειδιά που συνδέονται με την απόσυρση γης από την παραγωγή. Οι γεωργοί θα αποζημιώνονται άμεσα για την προκύπτουσα απώλεια εισοδήματος. Οι μεταρρυθμίσεις αφορούν κυρίως τα σιτηρά, τους ελαιούχους σπόρους, τα πρωτεϊνούχα προϊόντα καθώς και το βόειο κρέας.

Οι τιμές των σιτηρών θα μειωθούν κατά 29% τα επόμενα τρία έτη αρχίζοντας από το 1993-1994. Αυτή η μείωση θα προσεγγίσει της διεθνούς αγοράς. Ένας ελάχιστος εισαγωγικός φόρος θα επιβληθεί στις εισαγωγές σιτηρών για να διατηρηθεί ένα εύλογο περιθώριο (περίπου 40%) Κοινοτικής προτίμησης.

Επιπλέον, ένα συμφωνημένο μέρος καλλιεργήσιμης γης θα αφαιρείται κάθε χρόνο από την παραγωγή σιτηρών σύμφωνα με τις προβλεπόμενες ανάγκες της αγοράς. Το ποσοστό κατά πρώτο έτος θα είναι 15%. Αυτή η αξίωση απόσυρσης δεν ισχύει για τους πιο μικρούς γεωργούς σιτηρών στην Κοινότητα, ιδιαίτερα εκείνους που διαθέτουν λιγότερα από είκοσι εκτάρια, βάσει του Κοινοτικού μέσου όρου.

Η γη η οποία δεν θα αποσυρθεί μπορεί να χρησιμοποιείται για μη επισιτιστικούς σκοπούς όπως είναι η παραγωγή σιτηρών για βιοκαύσιμα.

Οι καλλιεργητές σιτηρών θα λαμβάνουν πλήρη και άμεση αποζημίωση για τις απώλειες κερδών που θα προκύπτουν από τις περικοπές τιμών. Όμως η μείωση κατά 15% της γης που χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια σιτηρών, ελαιούχων σπόρων και πρωτεϊνούχων προϊόντων αποτελεί προϋπόθεση για την αποζημίωση. Οι πληρωμές θα γίνονται υπό την μορφή άμεσης επιδότησης του εισοδήματος. Θα υπολογίζονται στη βάση του μέσου όρου της σοδειάς σε κάθε γεωργική περιοχή. Αποζημίωση επίσης θα καταβάλλεται στην ίδια βάση για τα εδάφη που αποσύρονται από την παραγωγή. Οι μικροί καλλιεργητές δικαιούνται να τυγχάνουν πλήρους αποζημίωσης χωρίς να αποσύρουν εδάφη.

Η μετάβαση από την επιδότηση των τιμών στην άμεση επιδότηση του εισοδήματος θα οδηγήσει στη συμμόρφωση του τομέα των σιτηρών με τις αρχές που ήδη εφαρμόζονται για άλλα προϊόντα όπως είναι οι διάφοροι ελαιούχοι σπόροι, τα μεταποιημένα λαχανικά, το ελαιόλαδο και ο καπνός.

Οι τιμές του βοείου κρέατος θα μειωθούν κατά 15% επίσης για περίοδο τριών ετών. Όσον αφορά τους εκτροφείς βοοειδών η περικοπή θα αντισταθμισθεί κατά δύο τρόπους.

Οι κτηνοτρόφοι που εκτρέφουν βοοειδή σε ανοιχτούς βοσκότοπους θα λάβουν έκτακτες, ανά ζώο, προμοδοτήσεις για να ενθαρρυνθεί αυτό το είδος " εντατικής " κτηνοτροφίας έναντι της " εντατικής βιομηχανικής κτηνοτροφίας ". Οι προμοδοτήσεις δεν θα διατίθενται σε γεωργούς που εκτρέφουν βοοειδή σε σταύλους. Αυτοί όμως θα είναι ικανοί να αντισταθμίσουν την πώση των τιμών βοείου κρέατος μέσω της χρησιμοποίησης φθηνότερων σιτηρών ως ζωοτροφών.

Εξάλλου, θα αυξηθούν οι προμοδοτήσεις που καταβάλλονται για τους ταύρους, τους νεαρούς μόσχους και τις θηλάζουσες αγελάδες.

Στον παρακάτω πίνακα θα δούμε τις δημοσιονομικές δαπάνες της Κοινότητας για την Κοινή Γεωργική Πολιτική. Έτσι της στο μέλλον η Κοινότητα δεν θα εγκαταλείψει ούτε την γεωργία της ούτε τους γεωργούς της. Αλλά αντί να χρηματοδοτεί πλεονάσματα που είναι δύσκολο να διατεθούν, θα χρηματοδοτεί επιπλέον τα εισοδήματα των γεωργών.

Τα παρατιθέμενα αριθμητικά στοιχεία δίνουν μια επισκόπηση επί των καθαρών συνολικών δαπανών της Κοινότητας για την Κοινή Γεωργική Πολιτική. Για τον υπολογισμό των καθαρών δαπανών λαμβάνονται υπόψη οι δαπάνες και τα έσοδα. Για το 1991 και το 1992 τα αριθμητικά στοιχεία βασίζονται στα προσχέδια προϋπολογισμού ενώ για το 1988 έως το 1990 είναι αποσπάσματα των δημοσιονομικών εκθέσεων της Κοινότητας. Από τα αριθμητικά στοιχεία προκύπτει ότι οι προσπάθειες της Κοινότητας ήταν και παραμένουν σημαντικές.

Εξέλιξη των καθαρών δημοσιονομικών δαπανών.

	1988	1989	1990	1991	1992
Δαπάνες σε εκατ. ECU	25.992	24.632	26.318	32.255	36.417
σε % του Α.Ε.Π	0,65	0,56	0,56	0,64	0,68
Δαπάνη ανά κάτοικο					
ECU σε % του συνόλου	80,10	75,60	80,40	93,50	105,0
Προϋπολογισμός Ε.Ο.Κ	63,20	60,20	59,30	58,10	58,20

Οι γεωργοί που χρησιμοποιούν εντατικές μεθόδους εκτροφής ζώων, όχι μόνο δεν θα χάσουν χρήματα με το νέο σύστημα αναμόρφωσης, αλλά θα ωφεληθούν σε σχέση με το παρελθόν. Κατά αυτόν τον τρόπο οι μικροί γεωργοί σιτηρών δεν θα υποχρεωθούν σε απόσυρση γαιών. Το ακαθάριστο εισόδημά τους μπορεί να αυξηθεί λόγω του τροποποιημένου συστήματος.

Η αλλαγή των μηχανισμών της αγοράς για επιμέρους προϊόντα θα συνοδεύονται από μια σειρά παράλληλων μέτρων. Αυτά αποσκοπούν στην ανάπτυξη περισσότερων ευνοικών για το περιβάλλον τύπων γεωργίας (με λιγότερα εντομοκτόνα και λιπάσματα), στη χρηματοδότηση προγραμμάτων αναδάσωσης και στην εξασφάλιση διαχείρισης των εδαφών που αποσύρονται από την παραγωγή.

Επιπλέον, η Κοινότητα θα συνχρηματοδοτήσει ένα βελτιωμένο σύστημα πρόωρης συνταξιοδότησης για τους αγρότες ηλικίας -55-ετών και άνω οι οποίοι θα παραχωρήσουν τη θέση τους σε νεότερους ανθρώπους.

Το σύνολο μέτρων αναμόρφωσης αν και ευρύ, συνεχίζει να στηρίζεται στις βασικές αρχές της Κ.Γ.Π. Έτσι, παρέχει την ασφάλεια στους αγρότες ότι η Κοινότητα δεν άλλαξε τη θεμελιώδη δέσμευση που έχει αναλάβει απέναντί τους.

Ακόμα και στην περίπτωση που οι τιμές είναι χαμηλές, η Κοινοτική προτίμηση τηρείται. Η ενιαία αγορά αγροτικών προϊόντων και η εφαρμογή ενιαίων τιμών δια μέσου της Κοινότητας διατηρούνται.

Το κόστος των άμεσων πληρωμών σε αγρότες πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της επιδότησης τιμών, να βαρύνει τον Κοινοτικό προϋπολογισμό, χωρίς να αναιρείται η οικονομική αλλη-

λεγγύη. Οι αγρότες θα κατοχυρώνονται απέναντι στον κίνδυνο μελλοντικής περικοπής των επιπέδων αποζημίωσης, από το γεγονός ότι η συμφωνία του 1992 συνεχίζει να τους κατατάσσει στην κατηγορία των υποχρεωτικών πληρωμών, τις οποίες οφείλει να εξυπηρετεί η Κοινότητα κατά προτεραιότητα. Οι φόβοι ότι η Κ.Γ.Π μπορεί να "επανεθνικοποιηθεί" με την διαδικασία αναμόρφωσης αποδείχθηκαν αβάσιμοι.

8. Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

Η αναμόρφωση του 1992 θα καταστήσει ανεκτότερο το κόστος της Κ.Γ.Π για τις Κυβερνήσεις της Κοινότητας από ότι η συνέχιση του προϋγούμενου συστήματος. Μια μηναμορφωμένη Κ.Γ.Π θα κόστιζε στον Κοινοτικό προϋπολογισμό 42 δις ECU το 1997. Μετά τις μεταρρυθμίσεις, το κόστος το 1997 υπολογίζεται σε 39,2 δις

Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των χρημάτων θα διατεθεί για την άμεση υποστήριξη των αγροτών και λιγότερο για την αποθεματοποίηση των πλεονασμάτων και την επιδότηση των εξαγωγών στη διεθνή αγορά. Μια Κ.Γ.Π με χαμηλότερες τιμές συνεπάγεται ότι οι Κοινοτικοί αγρότες θα καταστούν περισσότερο ανταγωνιστικοί στη δική τους και την διεθνή αγορά.

Σ'αυτήν και μόνο την περίπτωση των εισαγόμενων υποκατάστατων των σιτηρών, όπου τα Κοινοτικά σιτηρά έχουν χάσει μερίδια αγοράς κατά το πρόσφατο παρελθόν, της κλίμακας των δύο εκατομμυρίων τόνων σιτηρών ανά έτος, η κατάσταση αρχίζει να αλλάζει. Η εφαρμογή μιας περικοπής της τιμής των σιτηρών κατά 29 % θα επιτρέψει στους Κοινοτικούς παραγωγούς να ανακτήσουν ένα μερίδιο της Κοινοτικής αγοράς ζωοτροφών που φτάνει μέχρι δέκα εκατομμύρια τόνους.

Πιο κάτω εμφανίζεται η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ σε ερωτήσεις:

Η μεταρρυθμίση της ΚΓΠ σε ερωτήσεις

1. Ο μηχανισμός άμεσης ενίσχυσης δεν θα μετατρέψει τους γεωργούς σε άτομα που λαμβάνουν ενίσχυση;

Οι γεωργοί θα είναι αύριο όπως και σήμερα παραγωγοί που εξασφαλίζουν τη διατροφή μας. Ο μηχανισμός άμεσης ενίσχυσης δεν θα αλλάξει τίποτα στην κύρια απασχόλησή τους.

Οι άμεσες ενισχύσεις που θα καταβληθούν στους γεωργούς σχετίζονται με την παραγωγή. Το σύστημα αυτό δεν είναι εξάλλου νέο. Υπάρχουν κοινοτικές ενισχύσεις ήδη που αφορούν την παραγωγή και καταβάλλονται άμεσα στους παραγωγούς. Έτσι 700 000 περίπου ευρωπαίοι γεωργοί εισπράτουν ήδη την πριμοδότηση για τη θηλάζουσα αγελάδα και άνω από 650 000 την πριμοδότηση για τις προβατίνες. Ο μηχανισμός άμεσης ενίσχυσης θα επιτρέψει την καλύτερη κατανομή της ενίσχυσης για λιγότερο εντατικούς τύπους καλλιεργειών. Και επομένως για καλύτερο έλεγχο της παραγωγής ...

2. Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ θα μειώσει το γεωργικό εισόδημα;

Οι προβλεπόμενες από τη μεταρρύθμιση μειώσεις τιμών θα αντισταθμίζονται κατά κανόνα πλήρως. Ορισμένες τιμές μάλιστα όπως στην περίπτωση βοδινού κρέατος που προέρχεται από εκτατική εκτροφή, τα έσοδα και οι πριμοδοτήσεις θα εξασφαλίζουν ακόμα μεγαλύτερο εισόδημα. Θα αυξηθούν επίσης σημαντικά οι πριμοδοτήσεις για τις θηλάζουσες αγελάδες και για τα αρσενικά βοοειδή.

3. Δεν θα επιταχύνει η μεταρρύθμιση την απεργήμωση της υπαίθρου;

Σήμερα, ο αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων μειώνεται κατά 3 % ετησίως. Δεν θα ήταν ρεαλιστικό να υποστηρίξουμε ότι η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ θα ανατρέψει πλήρως την τάση αυτή αλλά θα πρέπει να την σταματήσει σημαντικά στη βελτίωση του εισοδήματος των γεωργών και την ενίσχυση των εντατικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίες βρίσκονται στις πιο καθυστερημένες περιοχές όπου ο κίνδυνος απεργήμωσης είναι μεγαλύτερος.

4. Θα υπάρξει μείωση στον γεωργικό προϋπολογισμό της Κοινότητας;

Η δημοσιονομική ενίσχυση της Κοινότητας για τη γεωργία (άνω των 36 δισεκατ. Ecu το 1992) δε θα μειωθεί, απλώς θα κατανεμηθεί καλύτερα βάσει των αναγκών. Αρχικά μάλιστα πρόκειται να αυξηθεί για να σταθεροποιηθεί στη συνέχεια.

5. Είναι εξασφαλισμένη η συνεχής χρηματοδότηση των επιπλέον δημοσιονομικών εξόδων;

Η μεταρρύθμιση εντάσσεται στο κανονικό δημοσιονομικό πλαίσιο της Κοινότητας για τα πέντε επόμενα έτη, πέραν των οποίων οι ενισχύσεις δεν θα διακοπούν επειδή το νομικό πλαίσιο της μεταρρύθμισης δεν έχει χρονικούς περιορισμούς.

6. Η μεταρρύθμιση αποτελεί υποχώρηση έναντι των ΗΠΑ;

Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ είναι απαραίτητη για ενδοκοινοτικούς λόγους που δεν έχουν καμία σχέση με τις διαπραγματεύσεις του γύρου της Ουρουγουάης. Είναι επείγον να μπορέσει η Κοινότητα να εξασφαλίσει ισορροπία των γεωργικών της αγορών και ικανοποιητικό εισόδημα για τους γεωργούς της.

Ο χαρακτήρας της αναμόρφωσης θα μεταβάλλει τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται τα συστήματα επιδότησης. Προβλέπει σε μια πρώτη περίοδο διάφορα επίπεδα αντιστάθμισης σε διάφορες περιοχές της Κοινότητας στηριγμένα στις στατιστικές παραγωγής και απόδοσης. Το ποσό αντιστάθμισης που θα καταβάλλεται δεν θα εξαρτάται μόνο από την τιμή και την παραγόμενη ποσότητα.

Για τα σιτηρά η αντιστάθμιση θα εξαρτάτε από τον αριθμό των εκταρίων που καλλιεργούνται και από την τοποθεσία τους. Η Η επιδότηση των αγροτών που εκτρέφουν βοοειδή θα εξαρτάται από το μέγεθος των κοπαδιών και από τις μεθόδους παραγωγής.

Σύμφωνα με το προηγούμενο σύστημα, ο χωρίς περιορισμούς μηχανισμός στήριξης της τιμής για τις παραγόμενες ποσότητες, σήμαινε ότι όταν πάγωναν οι τιμές, οι αγρότες δεν είχαν άλλη δυνατότητα να βελτιώσουν την κατάστασή τους απ' το να παράγουν περισσότερο μέσω μεγαλύτερων καλλιεργειών. Τώρα ο αγρότης αποζημιώνεται πλήρως χωρίς να χρειάζεται να παράγει περισσότερο.

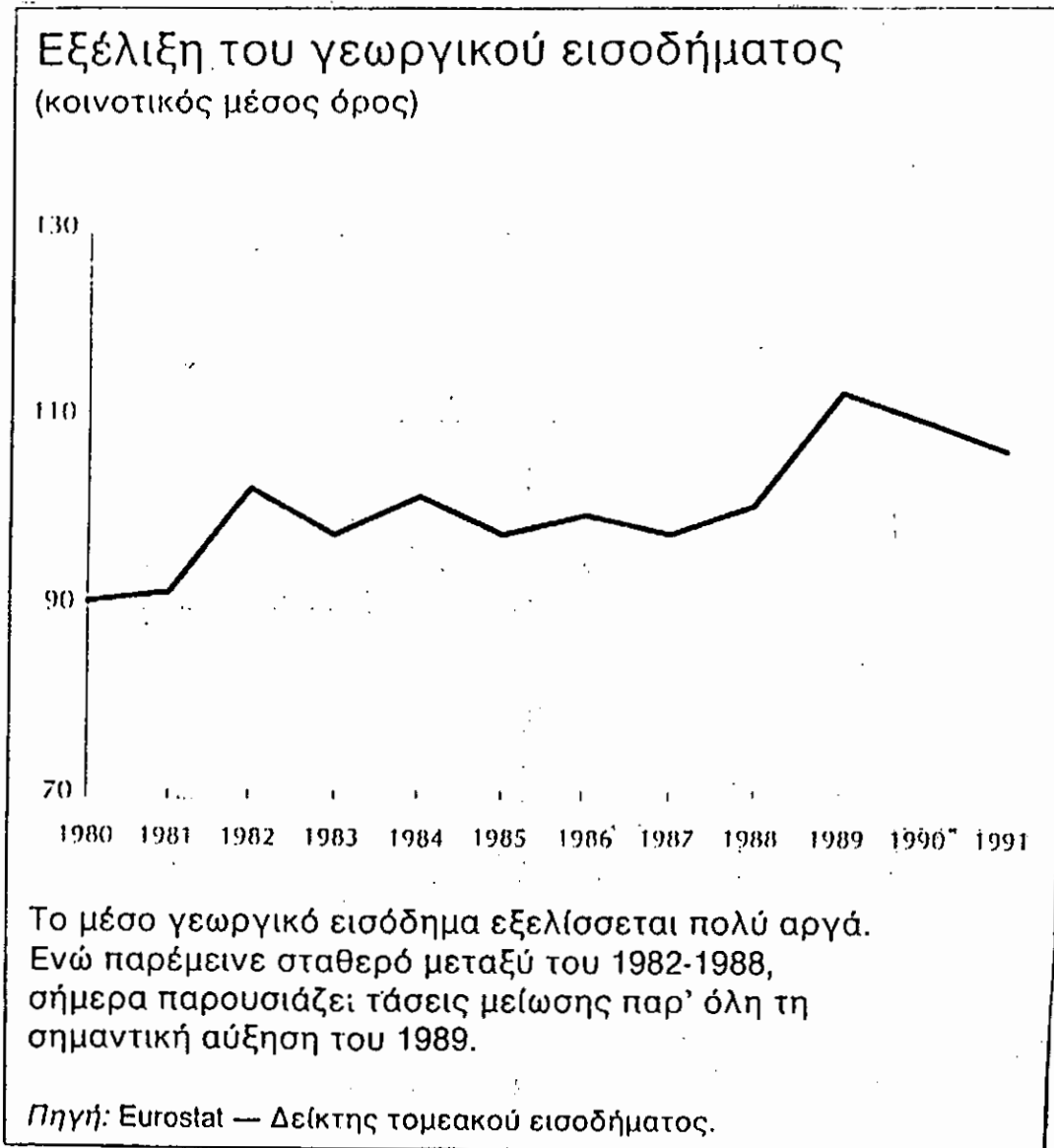
Αυτό το σύστημα άμεσης επιδότησης του εισοδήματος δεν καθιστά τους Κοινοτικούς αγρότες πιο εξαρτημένους από την δημόσια ενίσχυση, όπως υποστηρίζεται σε ορισμένες κριτικές της αναμόρφωσης. Το προηγούμενο σύστημα επιδότησης των τιμών παρείχε στους γεωργούς de facto επιδοτήσεις οι οποίες ήταν πιθανόν λιγότερο ορατές αλλά όχι λιγότερο πραγματικές.

Το σύστημα απευθείας πώλησης στις κοινοτικές ψυκτικές αποθήκες, σε τιμές εγγυημένες εκ των προτέρων, προϊόντων τα οποία είναι ανεπανόρθωτα μη ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές στηρίζεται μετά βίας στις αρχές της ελεύθερης αγοράς.

Υπό την υπάρχουσα κατάσταση, το μεγαλύτερο μέρος του αγ-

ροτικού εισοδήματος θα συνεχίσει να προέρχεται από την αγορά. Η επιδότηση του εισοδήματος θα είναι συμπληρωματική. Η εμπειρία που έχει αποκτηθεί σε άλλους τομείς όπου οι άμεσες επιδοτήσεις αποτελούν ήδη τον κανόνα αποδεικνύει ότι οι αγρότες θα παραμείνουν δυναμικοί, χωρίς να εκδηλώνουν κανένα από τα χαρακτηριστικά εξάρτησης από την κοινή ευμάρεια όσον αφορά το εισόδημά τους.

Η εξέλιξη του γεωργικού εισοδήματος μεταξύ των ετών 1980 και 1991 φαίνεται από το παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Οι μεταρρυθμίσεις θα οδηγήσουν σε μια σταθεροποίηση της παραγωγής σε επίπεδα πιο προσαρμοσμένα στην κοινοτική κατανάλωση. Θα συγκρατήσουν ασφαλώς μελλοντική αύξηση της παραγωγής χωρίς όμως να επιφέρουν μεγάλες μειώσεις στα τρέχοντα επίπεδα παραγωγής.

Στο μέλλον, ο μόνος λόγος αύξησης της παραγωγής θα είναι οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται λόγω νέων αγορών. Αυτές οι αγορές θα εφοδιάζονται με ανταγωνιστικές εξαγωγές και όχι με επιδοτούμενες.

Οι περικοπές τιμών υπό κανονικές συνθήκες θα οδηγήσουν σε φθινότερα προϊόντα για τον τελικό καταναλωτή. Εμπειρογνώμονες εκτιμούν ότι η επίπτωση του συνόλου μέτρων αναμόρφωσης, στο μέτρο που παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους στο επίπεδο του λιανικού εμπορίου, θα συνεπάγεται για τους καταναλωτές εξοικονόμηση 12 δισεκατομμυρίων ECU ανά έτος.

Όμως μέρος αυτού του περιθωρίου θα διατεθεί στους τομείς της μεταποίησης και διανομής των τροφίμων. Το περιθώριο μπορεί επίσης να μειωθεί αν οι τιμές ανταγωνιστικών προϊόντων μειωθούν για να προσαρμοσθούν στην νέα ανταγωνιστικότητα των κοινοτικών προϊόντων.

Ο καταναλωτής φαίνεται ως εκ τούτου ότι δεν επωφελείται πλήρως απ' αυτές τις μειώσεις τιμών. Το καθαρό αποτέλεσμα θα είναι αναμφίβολα το γεγονός ότι οι τιμές των ειδών διατροφής θα αυξηθούν πιο αργά κατά τα επόμενα έτη από ότι το γενικό ποσοστό πληθωρισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομίας.

Λόγω της αύξησης των εισοδημάτων των υπηκόων της Κοινότητας από της σχετικά μικρής αύξησης των ειδών διατροφής, το

ποσοστό των δαπανών για την διατροφή επί του συνόλου των δαπανών των νοικοκυριών μειώθηκε σε είκοσι χρόνια, από το 1970 ως το 1990, από 27,8% σε 21,6%, όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας. Ο πίνακας δείχνει το ποσοστό των δαπανών για είδη διατροφής (συμπεριλαμβάνονται ποτά και ο καπνός) στο σύνολο των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών μεταξύ 1970 και 1990 και οι αριθμοί αυτοί αντιπροσωπεύουν τον μέσο κοινοτικό όρο.

1970	1973	1975	1977	1980	1981	1985	1986	1990
27,6	27,9	26,6	24,6	23,2	22,5	21,8	21,9	21,6
EUR 6	EUR 9			EUR 10		EUR 12		

(σε %)

πηγή: Eurostat

Ένας τομέας στον οποίο ο καταναλωτής πρόκειται σίγουρα να κερδίσει είναι αυτός της ποιότητας. Από το 1985, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει προτείνει να καταστούν τα κριτήρια ποιότητας μέρος της Κ.Γ.Π. Τα προϊόντα ποιότητας θα πωλούνται με προιμοδότηση σε τιμή ανώτερη εκείνης των μαζικών προϊόντων.

Έχουν θεσπισθεί νέοι κανόνες σύμφωνα με τους οποίους ειδικές ετικέτες και πιστοποιητικά που κατοχυρώνουν την ποιότητα πρόκειται να χρησιμοποιούνται για να προσδιορίζουν τα προϊόντα ποιότητας στους καταναλωτές. Έχουν εκδοθεί άλλες νομοθετικές διατάξεις για να καλύπτουν τις μεθόδους βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής. Μια άλλη οδηγία παρέχει προστασία στις γεωγραφικές ενδείξεις και άλλες ενδείξεις προέλευσης του προϊόντος.

Αυτή η καμπάνια με σκοπό την ποιότητα δεν πρέπει να ελαττώσει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για να ορισθούν υψηλά κριτήρια υγιεινής για τα είδη διατροφής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και για να εξασφαλισθεί για τον καταναλωτή η κατάλληλη ενημέρωση σχετικά με την σύνθεσή τους και τα επίπεδα υγιεινής. Όμως αυτή η εργασία τυποποίησης δεν πρέπει να οδηγήσει στην ομοιομορφία των ειδών διατροφής.

Θα υπάρχει πάντα θέση για τοπικές " σπεσιαλιτέ " που παρασκευάζονται σύμφωνα με παραδοσιακές μεθόδους, όπως τυριά από μηαστεριωμένο γάλα ή μικρά τοπικά κρασιά ή καπνιστό και παστό κρέας. Η μόνη αποστολή της Κοινότητας είναι να εξασφαλίσει ότι αυτά τα προϊόντα, όταν πωλούνται, καλύπτουν τα απαραίτητα κριτήρια υγιεινής.

Η διαδικασία αναμόρφωσης επιβραβεύει τις λιγότερο εντατικές μορφές γεωργικής παραγωγής. Το προηγούμενο σύστημα επιδότησης των τιμών για απεριόριστη παραγωγή ενθάρρυνε την εντατική χρήση λιπασμάτων και εντομοκτόνων και την ανάπτυξη προϊόντων υψηλής αποδοτικότητας.

Στην περίπτωση πατώματος των τιμών, ο μόνος τρόπος αύξησης ή τουλάχιστον διατήρησης του εισοδήματος ήταν η μεγαλύτερη παραγωγή στις ίδιες τιμές.

Θα επιτρέψει να παραμείνουν στην ύπαιθρο περισσότεροι αγρότες από εκείνους που θα παρέμεναν σύμφωνα με το προηγούμενο σύστημα. Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Κοινότητα μειώνεται κατά 3% κάθε έτος.

Οι μεταρρυθμίσεις δεν φαίνεται πιθανό να ανατρέψουν πλήρως αυτή την διαδικασία αλλά αναμένεται να την επιβραδύνουν

σημαντικά. Αυτό θα συμβεί επειδή η οικονομική υποστήριξη θα απευθύνεται τώρα ειδικότερα στις πιο ευάλωτες κατηγορίες αγροτών και σε μια εκτεταμένη μορφή γεωργίας. Η ανταγωνιστικότητα των τιμών των Κοινοτικών γεωργών θα αυξηθεί.

Γι' αυτούς τους λόγους και για την έμφαση που δίνει στο περιβάλλον και στα κοινοτικά μέτρα υποστήριξης, το πρόγραμμα αναμόρφωσης πρόκειται να αποτελέσει το κέντρο της κοινοτικής στρατηγικής για ισορροπημένη αγροτική ανάπτυξη.

Όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, οι μεταρρυθμίσεις θα προκαλέσουν την ενεργό συμμετοχή των γεωργών. Δραστηριότητες όπως η αναδάσωση ή η διαχείριση δασικών περιοχών θα πληρώνεται όπως κάθε άλλη οικονομική δραστηριότητα. Το ίδιο θα συμβεί με τη διατήρηση εδαφών σε αγρανάπαυση, τη δημιουργία φυσικών πάρκων ή προστατευόμενων χώρων για τα ζώα.

Η διατήρηση της Κοινοτικής αγροτικής κληρονομιάς και η ύπαιθρος θα ωφεληθούν από τέτοιες δραστηριότητες. Η αναμορφωμένη Κ.Γ.Π εντείνει σημαντικά τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να βοηθήσει τις αγροτικές περιοχές ώστε να επιτύχουν το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας που απαιτείται για την υποστήριξη τοπικών κοινοτήτων.

Αυτό δεν ήταν δυνατό να γίνει στο πλαίσιο της προηγούμενης Κ.Γ.Π. Η έξοδος των γεωργών από την ύπαιθρο προς την πόλη επιτάχυνε την παρακμή ενός ήδη παρακμασμένου γεωργικού τομέα, με φτωχή υποδομή και ανεπαρκείς υπηρεσίες.

Παρακάτω φαίνεται η εξέλιξη του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων:

Εξέλιξη του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μειώθηκε σε όλες τις χώρες της Κοινότητας.

Η εναρμόνιση των στατιστικών δεδομένων επιτρέπει να παρατηρήσουμε την εξέλιξη αυτή καλύτερα στα έξι ιδρυτικά κράτη μέλη, από τα οποία ορισμένα έχουν χάσει μέχρι ποσοστό 50 % των γεωργικών εκμεταλλεύσεών τους.

Η εξέλιξη αυτή είναι λιγότερο αισθητή στις μεσογειακές χώρες.

Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων

(σε χιλιάδες)

	1970	1980	1987
B	184	115	93
DK	—	123	87
D (1)	1 075	850	705
GR	—	—	953
E	—	—	1 792
F	1 588	1 255	982
IRL	—	224	217
I	2 850	2 634	2 784
L	8	5	4
NL	185	149	132
P	—	—	635
UK	—	269	260
EUR 6	5 888	5 007	4 700
EUR 9	—	5 623	5 264
EUR 12	—	—	8 644

(1) Χωρίς τα νέα γερμανικά Länder.

Η νέα Κ.Γ.Π συμβάλλει κατά τρόπο πρωτότυπο και σημαντικό στην εργασία που πραγματοποιείται ήδη με την υποστήριξη του Περιφερειακού και Κοινωνικού Ταμείου της Ε.Κ, και στο πλαίσιο ειδικών πρωτοβουλιών, όπως το πρόγραμμα Leader.

Το νέο σύστημα πρόωρης συνταξιοδότησης εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο. Επιτρέπει στους συνταξιούχους γεωργούς να παραμένουν στις αγροτικές περιοχές. Καθιστά εφικτή για τους νέους γεωργούς την απόκτηση βιώσιμων γεωργικών μονάδων.

Για την ενθάρρυνση της γεωργικής ανάπτυξης αναφέρονται τα εξής:

Ενθάρρυνση της γεωργικής ανάπτυξης

Από το 1988, η Κοινότητα κινητοποίησε τα διαρθρωτικά της ταμεία στην υπηρεσία της αγροτικής ανάπτυξης. Το πλέον συγκεκριμένο από αυτά είναι το τμήμα Προσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), που βοηθά τους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων να διατηρούν την ανταγωνιστικότητά τους και να προσαρμόζουν τις δραστηριότητές τους σύμφωνα με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς. Χρηματοδοτεί επίσης προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος σε περιοχές όπου λειτουργούν συμπληρωματικά σε σχέση με παραδοσιακές αγροτικές δραστηριότητες.

Κατόπιν ακολουθεί το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) που συνεισφέρει σε μείζονα προγράμματα έργων υποδομής στις φτωχότερες περιφέρειες: εθνικές οδούς, εγκαταστάσεις προηγμένων τηλεπικοινωνιών, δίκτυα διανομής ενέργειας, υδροδότηση και άλλα παρεμφερή. Επιπλέον, το ΕΤΠΑ συμβάλλει στη συγχρηματοδότηση πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα, με την παροχή εξοπλισμού σε βιομηχανίες και υπηρεσιών σε ΜΜΕ.

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) στηρίζει προγράμματα κατάρτισης και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, καθώς και την απόκτηση νέων ειδικοτήτων από εργαζομένους ή ανέργους. Έχει ως ιδιαίτερο αντικείμενο την παροχή ευκαιριών για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για νέους. Το Κοινωνικό Ταμείο αναπτύσσει ολοένα και περισσότερο έναν μάλλον προληπτικό παρά επανορθωτικό ρόλο, παρέχοντας επανακατάρτιση, όσον αφορά νέες ειδικότητες, σε ήδη εργαζόμενους.

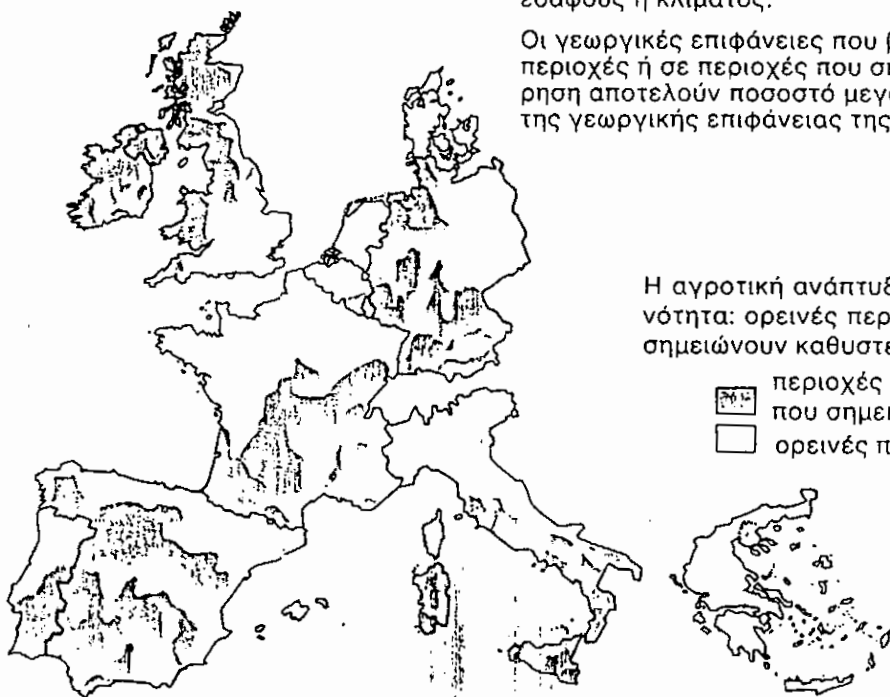
Το 1992, τα Ταμεία θα καταβάλλουν, από κοινού, συνολικό ποσό ύψους 17,7 δισεκατ. Ecu.

Για την αγροτική ανάπτυξη, η δράση των διαρθρωτικών ταμείων διεξάγεται κυρίως σε δύο κατηγορίες περιοχών:

- τις ζώνες «του στόχου 1» ή καθυστερημένες ζώνες όπου ενισχύεται κάθε αναπτυξιακή ενέργεια (και οι γεωργικές ενέργειες)
- τις αγροτικές καθυστερημένες ζώνες, του στόχου 5β, όπου επιδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και ιδίως το ΕΓΤΠΕ, τμήμα Προσανατολισμού, μόνον οι ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης.

Παράλληλα με το διαχωρισμό αυτό χορηγούνται ειδικές αποζημιώσεις για τη γεωργική δραστηριότητα που ασκείται σε περιοχές οι οποίες έχουν ενταχθεί ως ορεινές ή περιοχές που σημειώνουν καθυστέρηση λόγω των συνθηκών εδάφους ή κλίματος.

Οι γεωργικές επιφάνειες που βρίσκονται σε ορεινές περιοχές ή σε περιοχές που σημειώνουν καθυστέρηση αποτελούν ποσοστό μεγαλύτερο του 50 % της γεωργικής επιφάνειας της Κοινότητας.

Όσον αφορά τις διεθνείς επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων, η Κοινότητα θα έχει την ευκαιρία να εξάγει προϊόντα με χαμηλότερες επιδοτήσεις των τιμών ή χωρίς καθόλου επιδοτήσεις και να διαδραματίζει πιο ενεργό και θετικό ρόλο στην ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Η μείωση των τιμών θα μειώσει το επίπεδο των άμεσων επιδοτήσεων που καταβάλλονται στους κοινοτικούς αγρότες.

Αυτός είναι ένας από τους τρόπους με τον οποίο συνέβαλε η Κοινότητα στο να πραγματοποιηθεί πρόοδος στις εμπορικές διαπραγματεύσεις (στα πλαίσια του γύρου της Ουρουγουάης).

Το πρόγραμμα αναμόρφωσης δεν ήταν πάντως απάντηση στην έξωθεν πίεση. Κατέστη αναγκαίο, λόγω του υπερβολικού κόστους των πλεονασμάτων και της ανικανότητας της Κοινότητας, να εξασφαλίσουν ικανοποιητικό επίπεδο εισοδήματος για ορισμένες κατηγορίες γεωργών.

Το μετά την αναμόρφωση μήνυμα που απευθύνεται στους κοινοτικούς εταίρους είναι ότι η Κοινότητα συντάσσεται με το κίνημα για πιο φιλελεύθερο διεθνές εμπόριο, χωρίς να εγκαταλείπει τις αρχές και τα βασικά μέσα της Κ.Γ.Π.

Παρά τις τιμές και τις προκύπτουσες περικοπές της παραγωγής, η Κοινότητα θα συνεχίσει να πληρεί τον ρόλο της ως χορηγού επείγουσας επισιτιστικής βοήθειας, σε χώρες ευρισκόμενες σε κατάσταση ανάγκης. Όμως επιθυμεί να αποφύγει να καταστεί μακροπρόθεσμα χορηγός χωρών οι οποίες θα μπορούσαν από μόνες τους να αναπτύξουν παραγωγικούς γεωργικούς τομείς.

Η Κοινότητα συμμετέχει ενεργά στις εργασίες διεθνών οργανώσεων όπως ο FAO, η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για το εμπόριο και

την Ανάπτυξη, η Διεθνής Συνδιάσκεψη Διατροφής και το Διεθνές Επισιτιστικό Πρόγραμμα.

Στα πλαίσια της επισιτιστικής βοήθειας η Κοινότητα χορήγησε απ' το 1975 ως το 1987 είτε άμεσα είτε μέσω ανθρωπιστικών οργανώσεων, τρόφιμα κυρίως σιτάρι, γαλακτοκομικά προϊόντα και ζάχαρη αξίας άνω των τεσσάρων δισεκατομμυρίων ECU.

Από το 1992 χορηγήθηκαν σημαντικές ποσότητες επισιτιστικής βοήθειας στις πρώην Ανατολικές χώρες και στην πρώην ΕΣΣΔ. Η αξία της ενίσχυσης αυτής ανέρχεται σε ένα δισεκατομμύριο περίπου ECU. Έτσι η Κοινότητα, σε περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης - οι οποίες είναι αρκετές - χορηγεί επισιτιστική βοήθεια σ' αυτούς που την χρειάζονται επειγόντως και βοηθά τους πληθυσμούς των οποίων απειλείται η επιβίωση.

9. Ο ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ Κ.Γ.Π

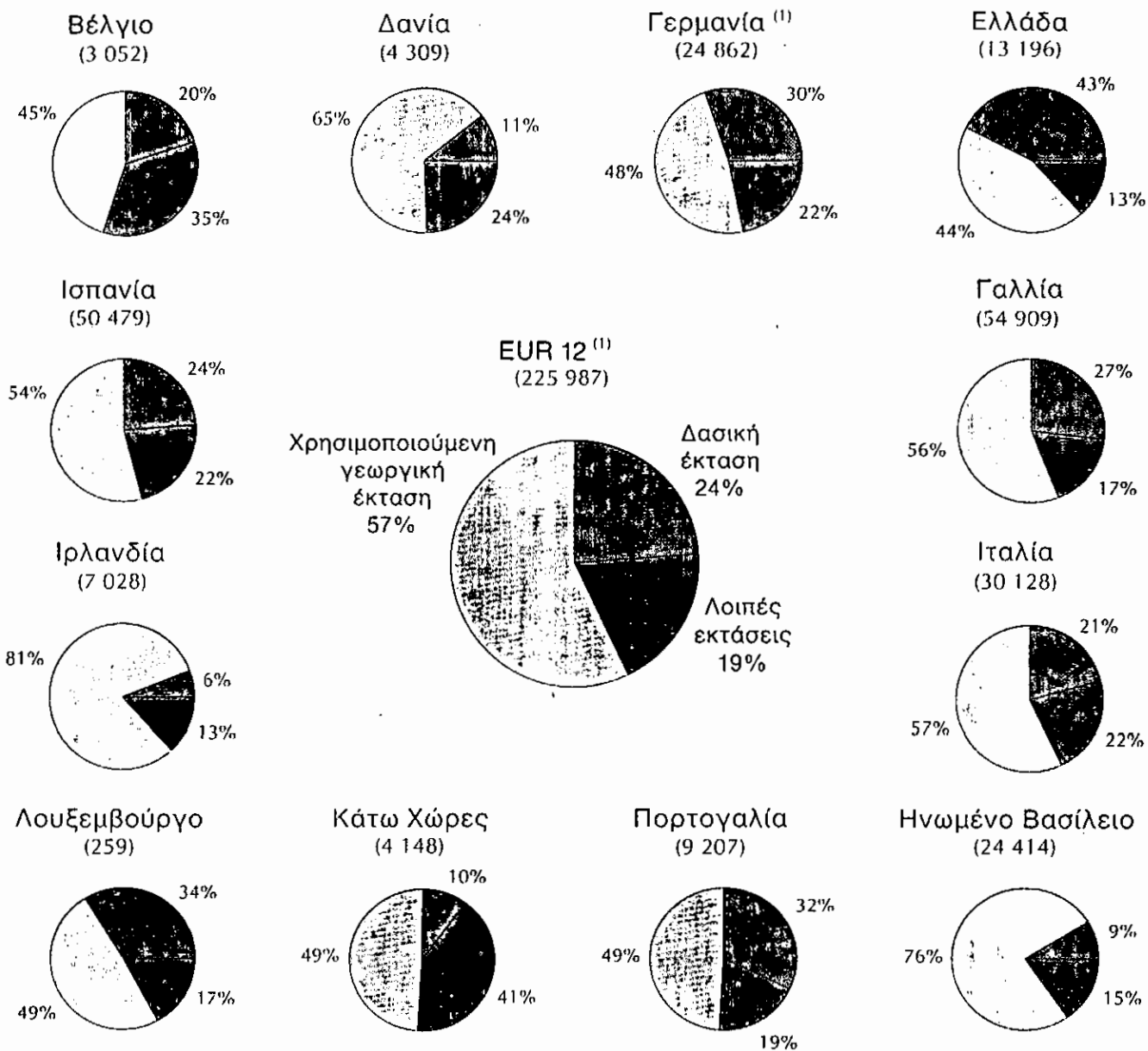
Στα παρακάτω σχεδιαγράμματα φαίνεται η εικόνα της Ευρωπαϊκής ποικιλομορφίας, όπου η χρησιμοποίηση του εδάφους διαφέρει πολύ από το ένα κράτος-μέλος στο άλλο.

Το Βέλγιο και οι Κάτω Χώρες που είναι πολύ βιομηχανοποιημένα και αστικοποιημένα κράτη διαθέτουν αναλογικά λιγότερες γεωργικές και δασικές εκτάσεις από τα υπόλοιπα.

Υπάρχουν μεγάλες δασικές εκτάσεις στο Λουξεμβούργο, τη Γερμανία, την Πορτογαλλία και κυρίως την Ελλάδα που είναι και η ορεινότερη χώρα της Κοινότητας.

Η Ιρλανδία και η Δανία, λοφώδεις χώρες χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον τις εκτάσεις τους για γεωργικούς σκοπούς.

1990
(σε χιλιάδες εκτάρια)

1) Αριθμητικά στοιχεία με τα νέα γερμανικά Länder.

Με τα νέα Länder, η συνολική έκταση της γερμανίας ανέρχεται σε 35,697 εκατ. εκτάρια. Η χρησιμοποιούμενη γεωργική της έκταση αντιπροσωπεύει ποσοστό 51 % του αριθμού αυτού και οι δασικές της εκτάσεις ποσοστό 29 %. Όσον αφορά την Κοινότητα η έκτασή της ανέρχεται με τα νέα Länder σε 236 822 εκατ. εκτάρια και οι επιμέρους διαιρέσεις της (ΧΓΕ, δασική έκταση, λοιπές εκτάσεις) διατηρούν περίπου το ίδιο ποσοστό (αντίστοιχα 57, 24 και 19 %).

Η γεωργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αποτελεί τον πλούτο και την ασφάλειά της.

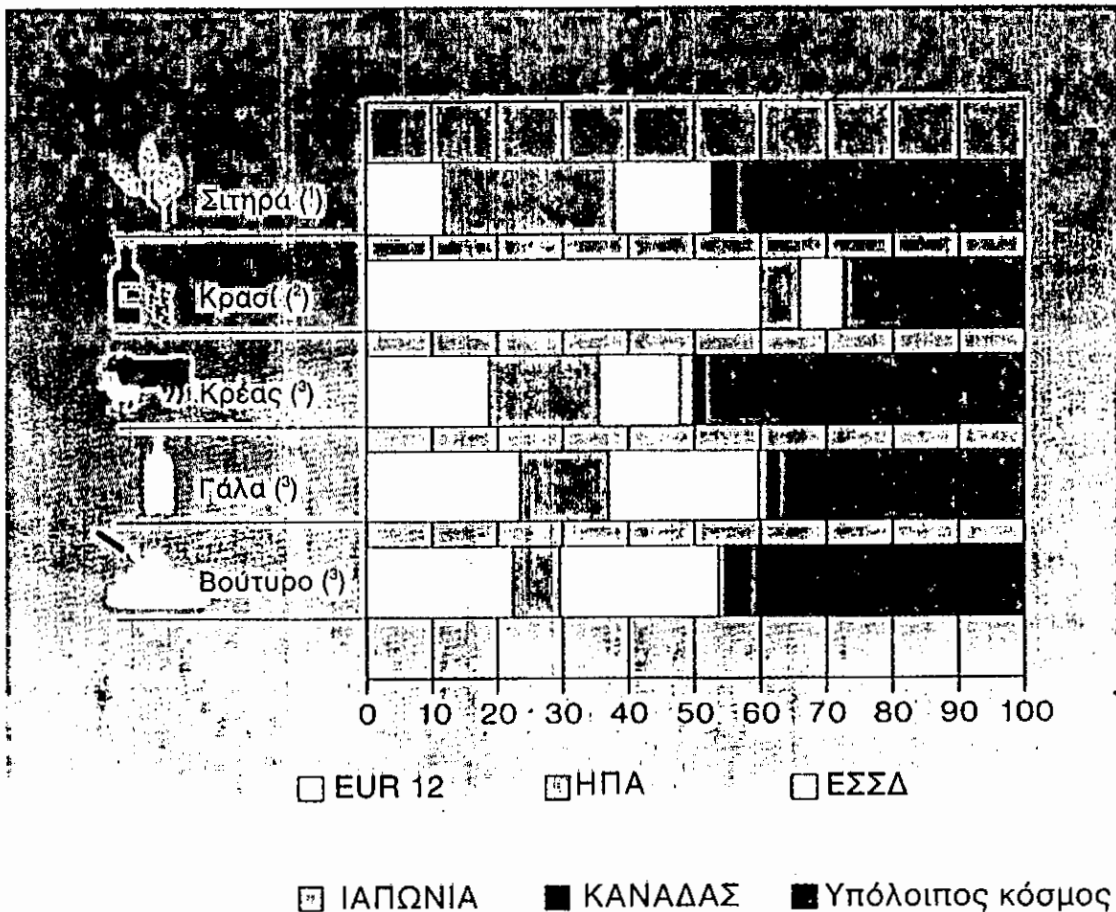
Το να είναι κανείς αυτόνομος στη διατροφή του, το να διαθέτει γεωργούς στενά δεμένους με την γή τους και ικανούς αποτελεί ένα είδος κληρονομιάς.

Η Κοινοτική παραγωγή σιτηρών, κρέατος, γάλακτος, βουτύρου και κρασιού αποτελεί σημαντικό μέρος της παγκόσμιας παραγωγής. Είναι απαραίτητη για την διατροφή του κόσμου.

Πιο κάτω φαίνονται τα μερίδια της διεθνούς παραγωγής (σε %).

Μερίδια της διεθνούς παραγωγής (σε %)

	Σιτηρά ⁽¹⁾	Κρασί ⁽²⁾	Κρέας ⁽³⁾	Γάλα ⁽³⁾	Βούτυρο ⁽³⁾
EUR 12	11,8	60,0	18,6	23,27	22,4
ΗΠΑ	26,3	6,0	17,0	13,8	7,3
ΕΣΣΔ	14,5	6,5	12,0	22,4	23,9
Ιαπωνία	0,1	0,2	2,2	1,5	1,1
Καναδάς	3,5	0,2	1,7	1,7	3,8
Υπόλοιπος κόσμος					

(1) Μέσος όρος 1987/88. (2) Μέσος όρος 1989. (3) Μέσος όρος 1988. Πηγή: Eurostat.

Η αναμόρφωση του 1992 της Κ.Γ.Π δεν επιλύει όλα τα προβλήματα της Ευρωπαϊκής γεωργίας. Οι μηχανισμοί της θα τεθούν σε λειτουργία μόνο μετά την πάροδο πολλών ετών. Πολλοί από αυτούς είναι πολύπλοκοι. Ορισμένοι από αυτούς δεν έχουν ακόμη δοκιμασθεί. Η αποτελεσματικότητα άλλων, όπως η κατά το 29% περικοπή των τιμών των σιτηρών, μπορεί να εξαρτηθεί από την εξέλιξη των διεθνών τιμών επί των οποίων η Κοινότητα έχει περιορισμένο μόνον έλεγχο.

Η Κ.Γ.Π συνεχίζει να είναι γεμάτη αντιθέσεις. Από την μια πλευρά, η τεχνολογία και ο γεννητικός σχεδιασμός ενθαρρύνουν την ανάπτυξη υψηλότερης παραγωγής γάλακτος ή περισσότερο παραγωγικών παραλλαγών σιτηρών. Από την άλλη πλευρά, η Κοινότητα επιδιώκει να ρυθμίσει και να περιορίσει το δικαίωμα παραγωγής

Αν η Κοινότητα επιθυμεί έναν αποτελεσματικό γεωργικό τομέα, ο οποίος θα παράγει καταναλωτικά αγαθά σε μια μοντέρνα οικονομία, πρέπει να δεχθεί τους κανόνες της αγοράς και ιδιαίτερα τους κανόνες του ανταγωνισμού. Επιπλέον, η Κοινότητα επιδιώκει να πείσει τους γεωργούς να αναλάβουν ένα δημόσιο λειτουργήμα διατήρησης και διαχείρισης της υπαίθρου. Αυτό συνεπάγεται νέες δαπάνες.

Πέραν των μέτρων αναμόρφωσης η τροποποιημένη Κ.Γ.Π θα επιβιώσει παρά τις αντιθέσεις της. Η τεχνολογία θα καταστεί ακόμα πιο σημαντική, εισάγοντας ακόμα πιο πολύπλοκες μεθόδους παραγωγής και μεγαλύτερης αποδοτικότητας προϊόντα και ζώα. Όμως η τεχνολογία δεν πρόκειται να είναι μόνον ένα εργαλείο παραγωγικότητας ή τροφοδότης ομοιομορφίας. Θα τεθεί εξίσου στην υπηρεσία μεθόδων εκτεταμένης παραγωγής.

Παρά τις μεταρρυθμίσεις, η διαδικασία συγκέντρωσης ολό-
ένα και μεγαλύτερου μέρους της γεωργικής παραγωγής στις πλέον
ευνοϊκές περιοχές της Κοινότητας θα συνεχισθεί. Η συνολική υπό
καλλιέργεια γη προορίζεται να μειωθεί παρά τις προσπάθειες
που γίνονται υπέρ της εκτεταμένης καλλιέργειας ή της εκτροφής
ζώων στο ύπαιθρο.

Όμως η γη που αποσύρεται από την καλλιέργεια δεν πρό-
κειται να εγκαταλειφθεί. Η αναμόρφωση της Κ.Γ.Π θέτει σε εφαρ-
μογή προγράμματα αναδάσωσης, διαχείρισης της γης, δημιουργείας
πάρκων και χώρων για ελεύθερη διαβίωση άγριων ζώων.

Παρά το γεγονός ότι η παραγωγή θα σταθεροποιηθεί, αυτό
δεν σημαίνει ότι οι γεωργοί δεν μπορούν να κερδίσουν περισσό-
τερα χρήματα εισάγοντας ποικιλία προϊόντων και προϊόντα με
μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Παρά το γεγονός ότι στην Ευρώπη,
όπως και αλλού, τα είδη διατροφής τείνουν προς μια ορισμένη
τυποποίηση, η ανάγκη να καλυφθούν πιο εξεζητημένα γούστα του
καταναλωτή θα ενισχύσει την καθιέρωση νέων προϊόντων και νέων
ποικιλιών υφιστάμενων προϊόντων.

Κατά τα ερχόμενα έτη, θα υπάρξει αναμφίβολα συνεχής μείω-
ση του αριθμού των γεωργών της Ε.Κ. Η ισχύουσα σε ορισμένες
χώρες διάρθρωση όπου η συμβολή της γεωργίας στο ΑΕΠ υπερβαί-
νει το μέσο όρο, πρόκειται να αλλάξει. Εκεί ακριβώς πρόκειται
να συμβούν οι περισσότερες αποχωρήσεις. Είναι όμως δύσκολο να
προβλεφθεί πόσο μεγάλη θα είναι η κίνηση αυτή.

Είναι επίσης δύσκολο να προβλεφθεί πως θα αντιδράσουν οι
γεωργοί στις αξιώσεις που τους επιβάλλει η μεταβιομηχανική
κοινωνία μας, οι οποίες υπερβαίνουν τον παραδοσιακό ρόλο τους

ως παραγωγών ειδών διατροφής. Ότι προηγουμένως διαδραμάτιζε έναν περιθωριακό ρόλο στο θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος θα αποκτήσει τώρα κεντρική σημασία.

Οι γεωργοί θα κληθούν να λάβουν μέρος στην ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων, στις οποίες μπορεί να συμμετέχουν ήδη ορισμένοι από αυτούς. Αυτό συμπεριλαμβάνει σχέδια αγροτουρισμού, χειροτεχνήματα και μικρά βιομηχανικά εργαστήρια.

Παρά το γεγονός ότι μπορεί φαίνεται παράδοξο το ότι ενθαρρύνονται οι γεωργοί σε πρόωγη συνταξιοδότηση και παρέχεται βοήθεια στους νέους για να ξεκινήσουν την δουλειά, αυτά τα δύο πηγαίνουν μαζί. Η αποχώρηση ενός ηλικιωμένου γεωργού μπορεί να ελευθερώσει γη, η οποία συνδυασμένη με κάποια άλλη μικρή αγροτική μονάδα να δημιουργήσει μια βιώσιμη μονάδα για ένα νέο αγρότη. Καμιά από αυτές τις δύο μονάδες δεν θα ήταν βιώσιμη από μόνη της λόγω του μικρού μεγέθους.

Περαιτέρω, οι νέοι γεωργοί αντιμετωπίζουν σήμερα πολλά προβλήματα απέναντι στα οποία χρειάζονται βοήθεια. Αντιμετωπίζουν δυσκολίες σχετικά με τα δικαιώματα ιδιοκτησίας όταν επιθυμούν να αποκτήσουν γη για αγροκαλλιέργεια. Υπάρχουν πιθανόν κληρονομικές επιπλοκές αν πρέπει να αποζημιωθούν μέλη μιας οικογένειας για να παραχωρήσουν το μερίδιό τους σε κάποια αγροτική εκμετάλλευση.

Είναι επιπλέον απαραίτητη η τεχνολογική κατάρτιση και η κατάρτιση όσον αφορά τις μοντέρνες μεθόδους διαχείρισης και λογιστικής. Οι νέοι έχουν έφεση προς την μάθηση. Το μέλλον της Ευρωπαϊκής γεωργίας βρίσκεται στα χέρια τους. Πιο κάτω παρατίθενται αποσπάσματα με τίτλο: Αύριο, μια άλλη γεωργία.

Αύριο, μια άλλη γεωργία

Περισσότερη τεχνολογία ...

Η οικονομική αποτελεσματικότητα είναι συχνά συνώνυμο εκσυγχρονισμού και έρευνας. Θα οδηγήσει τους γεωργούς να χρησιμοποιούν ολοένα και περιπλοκότερες τεχνικές παραγωγής και νέες ποικιλίες. Η γεωπονική έρευνα θα εξακολουθήσει να αναπτύσσεται.

... αλλά μεγαλύτερη ποικιλία

Η αποτελεσματικότητα δεν οδηγεί απαραίτητα στην ομοιομορφία. Αντίθετα η μεταρρύθμιση βάσει της οποίας θα χορηγείται ενίσχυση στα μέσα περισσότερο παρά στα προϊόντα, η ποικιλία της ευρωπαϊκής γεωργίας θα διατηρηθεί και μάλιστα θα διαδοθεί. Θα υπάρχει εναλλαγή μεταξύ εντατικών μορφών παραγωγής και περισσότερο εκτατικών και ποικίλων μορφών παραγωγής.

Λιγότερες καλλιεργούμενες εκτάσεις ...

Παρ' όλο το ότι οι εκτατικές μορφές καλλιέργειας έχουν ενθαρρυνθεί ιδιαίτερα θα συνεχιστεί η αργή εξέλιξη προς τη συγκέντρωση της γεωργίας στα καταλληλότερα εδάφη.

... αλλά καλύτερη συντήρηση εδαφών

Η χρησιμοποίηση των ευνοημένων από τη φύση εδαφών δεν σημαίνει ότι εγκαταλείπονται τα υπόλοιπα εδάφη. Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ λαμβάνει αυτό το πρόβλημα υπόψη και προτείνει εναλλακτικές λύσεις για τη χρησιμοποίηση των εδαφών: αναδασώσεις, διατηρούμενες περιοχές, χώροι περιπάτου ή ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων.

Σταθερή παραγωγή ...

Η ανοργάνωτη αύξηση της παραγωγής δεν συμπίπτει ούτε με τα συμφέροντα των γεωργών ούτε με τα συμφέροντα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να απαγορευθεί κάθε επέκταση αλλά θα πρέπει να συνδυαστεί με τη δημιουργία νέων τρόπων διάθεσης.

... αλλά μεγαλύτερη ποικιλία προϊόντων

Δεν πρέπει μόνο να διατηρήσουμε τη σημερινή μας κληρονομιά αλλά για να ανταποκριθούμε στα γούστα των καταναλωτών μας να ενθαρρύνουμε την ποικιλομορφία της παραγωγής μας. Η διατροφή ακολουθώντας μια εξέλιξη η οποία παρατηρείται σε διεθνή κλίμακα οδηγείται προς τυποποίηση. Ωστόσο, οι απολαύσεις του τραπέζιού αποτελούν μέρος της ζωής και κατέχουν πάντα σημαντική θέση. Συχνά εμπλουτίζονται, πολλαπλασιάζονται, διαφοροποιούνται σε μια κοινωνία που διαθέτει περισσότερο ελεύθερο χρόνο και η οποία αυξάνει τις γαστρονομικές της γνώσεις όχι μόνο μεταξύ περιοχών αλλά και μεταξύ χωρών.

Λιγότεροι γεωργοί ...

Η σημαντική μείωση του αριθμού γεωργών παρόλο που έχει επιβραδυνθεί ο ρυθμός της τα τελευταία χρόνια πρέπει να ελεγχθεί. Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ βαίνει προς την κατεύθυνση αυτή και η προτροπή για πρόωρη συνταξιοδότηση πρέπει να θεωρηθεί ως απαραίτητο συνοδευτικό μέτρο.

... οι οποίοι όμως θα ασκούν ποικίλες δραστηριότητες

Ο γεωργός κάτοχος και χρήστης του χώρου δεν μπορεί πλέον να περιοριστεί στο επάγγελμα του παραγωγού τροφίμων. Σταδιακά ασχολείται με την οργάνωση του αγροτικού κόσμου δημιουργώντας νέες δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχει πλήρως: αγροτικός τουρισμός, βιοτεχνικές δραστηριότητες, μικρά βιομηχανικά εργαστήρια, κλπ.

10. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

α. Ο πρώτος όμιλος περιφερειών προτεραιότητας περιλαμβάνει τις απομακρυσμένες περιοχές της Κοινότητας - Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλλία, Νότια Ιταλία και Ελλάδα. Στις εν λόγω περιφέρειες τα τρία διαρθρωτικά ταμεία συμμετείχαν σε πλέον των τριακοσίων προγραμμάτων που αφορούσαν κυρίως βασικά έργα υποδομής, καθώς και στήριξη νέων επιχειρήσεων, παροχή νέων υπηρεσιών, κατάρτιση σε θέματα εργασίας και εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

β. Το ενδιαφέρον των ταμείων στρέφεται επίσης και σε αγροτικές περιοχές άλλων τμημάτων της Κοινότητας που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη γεωργία. Έχουν εφαρμοσθεί άνω των εβδομήντα προγραμμάτων κυρίως σχετικά με την δημιουργία θέσεων απασχόλησης στον γεωργικό και σε άλλους τομείς, προγράμματα προστασίας περιβάλλοντος και των φυσικών οικοτόπων, καθώς και την ανάπτυξη των τοπικών τουριστικών πόρων. Το τελευταίο μπορεί να περιλαμβάνει τη διαχείριση φυσικών τοποθεσιών και την ανέγερση ξενοδοχείων και άλλων εγκαταστάσεων.

γ. Σε κάθε περιφέρεια που χρειάζεται την συνδρομή του, το Ε.Γ.Τ.Π.Ε, τμήμα προσανατολισμού, παρέχει υποστήριξη σε επενδύσεις που βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (εκσυγχρονισμός κ.α).

11. ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ

Το συνεταιριστικό κίνημα ξεκίνησε από την Ευρώπη την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης. Λόγω όμως των διαφορετικών ιστορικών συνθηκών της ανάπτυξης και των διαφορών ανάμεσα στις σχέσεις κράτους και συνεταιρισμών το νομικό καθεστώς που διέπει τις συνεταιριστικές οργανώσεις διαφέρει από χώρα μέλος σε χώρα μέλος της Κοινότητας.

Έτσι στην Γερμανία, την Ιρλανδία και την Ολλανδία υπάρχει νόμος - πλαίσιο που αφορά όλους τους τύπους των συνεταιρισμών, αντίθετα στην Μεγάλη Βρετανία δεν υπάρχει ακόμα μια γενική συνεταιριστική νομοθεσία. Στη Γαλλία υπάρχουν νομοθετικές ρυθμίσεις και ειδικοί κανονισμοί που διέπουν τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Στην Ιταλία ο συνεταιριστικός νόμος αποτελεί τμήμα του αστικού δικαίου με ειδικούς κανόνες που εφαρμόζονται στους διάφορους τύπους συνεταιρισμών, στο Λουξεμβούργο η νομοθεσία προβλέπει και μεριμνά μόνο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Στο Βέλγιο δεν υπάρχει συνεταιριστική Νομοθεσία. Το ίδιο συμβαίνει και στη Δανία που όμως έχει κάποιες διατάξεις για τους συνεταιρισμούς. Εδώ η σύσταση των συνεταιρισμών ξεκίνησε από τότε που οι σιτοκαλλιεργητές της αναγκάστηκαν να γίνουν κτηνοτρόφοι εξαιτίας των σιτηρών του Καναδά που ανταγωνιζόταν σκληρά τα Ευρωπαϊκά. Τότε οργανώθηκαν οι συνεταιρισμοί που τα πλεονεκτήματά τους έγιναν εμφανέστερα με την είσοδο κάποιων Ευρωπαϊκών κρατών και της Δανίας στην Ε.Ο.Κ, οπότε οι εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων διπλασιάστηκαν. Ταυτόχρονα εξισώθηκε το εισόδημα του αγρότη με του βιομηχανικού εργάτη, επίσης κα-

λυτέρευσαν οι συνθήκες εργασίας των αγροτών (σε κάθε αγρόκτημα υπάρχει υπεύθυνος που διαθέτει ειδικές γνώσεις και πείρα πράγμα που δεν γίνεται στην Ελλάδα ούτε στις μεγάλες καλλιέργειες) και τέλος οι Δανοί αγρότες που είναι μόνο το 7 % του ενεργού πληθυσμού της Δανίας έχουν σχετική επιμόρφωση που φτάνει στο Πανεπιστημιακό επίπεδο. Ύστερα από αυτά είναι φυσικό οι παραγωγές και οι αποδόσεις της να είναι από τις υψηλότερες στην Ευρώπη. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ένας Δανός παράγει προιόντα που είναι ικανά να θρέψουν εκατό άτομα.

Παρόλη την δράση των συνεταιριστικών οργανώσεων στην Ευρώπη (με εξαίρεση την Ιταλία και την Μεγάλη Βρετανία) τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των συνεταιρισμών άρχισε να μειώνεται περισσότερο από το μισό. Επίσης το ποσοστό των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα στην Ευρώπη άρχισε να μειώνεται. Αυτό συμβαίνει διότι οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν να επιβιώσουν εξαιτίας του μικρού τους μεγέθους και του τοπικού τους χαρακτήρα. Έγινε έτσι επιτακτική η ανάγκη για διαρθρωτικές αλλαγές στην ανάπτυξη των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Αλλαγές σαν αυτές έγιναν όταν άρχισε η ισχυρή συγκέντρωση των συνεταιριστικών οργανώσεων που συνοδεύτηκε από μια εντυπωσιακή ανάπτυξη δραστηριοτήτων όπως η εμπορία και η μεταποίηση αγροτικών προιόντων. Αυτή η συγκεντρωποίηση οδήγησε με την σειρά της στην δημιουργία συνεταιριστικών οργανώσεων περιφερειακού και εθνικού επιπέδου με μεγάλη οικονομική επιφάνεια. Έτσι άρχισε σιγά-σιγά να αυξάνει και ο αριθμός των απασχολούμενων στην γεωργία, που είχε μειωθεί, ώστε σήμερα να έχει διπλασιαστεί.

Σήμερα οι συνεταιριστικές οργανώσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εμπορία των αγροτικών προϊόντων και ιδίως στους τομείς κρέατος, των φρούτων και λαχανικών. Σχεδόν σε όλες τις χώρες - μέλη οι συνεταιρισμοί ελέγχουν περισσότερο από τα 3/4 της επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων. Στον τομέα του κρέατος οι τριάντα μεγαλύτερες βιομηχανίες είναι συνεταιριστικού χαρακτήρα. Επίσης στις προμηθευτικές δραστηριότητες οι συνεταιρισμοί έχουν κυρίαρχο ρόλο στην διακίνηση των λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, αλλά και στην εκμηχάνιση του αγροτικού τομέα.

Η ανάπτυξη της οικονομικής σημασίας των συνεταιρισμών τους κατέστησε σήμερα ισχυρούς ανταγωνιστές των αγροτικών προϊόντων των μεγάλων αγροτικών βιομηχανιών του κόσμου, επίσης τους κατέστησε μεγάλους εξαγωγείς. Σήμερα πραγματοποιούν οι συνεταιρισμοί τις μισές εξαγωγές αγροτικών προϊόντων μέσα στην Κοινότητα.

Από την δράση λοιπόν, των συνεταιρισμών στην Κοινότητα συμπεραίνουμε ότι στις περισσότερες χώρες μέλη της Ε.Ο.Κ το συνεταιριστικό κίνημα έχει μεγάλη παράδοση και συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών. Πολλοί συνεταιρισμοί αναπτύσσουν σημαντική δραστηριότητα μιας και παράγουν, μεταποιούν και εμπορεύονται μεγάλες ποσότητες προϊόντων.

Ωστόσο ο φιλελεύθερος χαρακτήρας της Ε.Ο.Κ επέτρεψε την εφαρμογή ενιαίας συνεταιριστικής πολιτικής με το σκεπτικό της νόθευσης των ίσων όρων ανταγωνισμού. Έτσι το συνεταιριστικό κίνημα της Ε.Ο.Κ παρά το σημαντικό προχώρημά σε ορισμένες χώρες - μέλη, σε κάποιες άλλες αποτελεί απλά μια συμπληρωματική λειτουργία που καλύπτει τα κενά της "ιδιωτικής πρωτοβουλίας".

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Γ
Η Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Η Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Α

1. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Η Αγροτική Μεταρρύθμιση αποβλέπει στην αναδιανομή της αγροτικής γης και επιβάλλεται από λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης και οικονομικής αποτελεσματικότητας.

Η έννοια αυτή διαφέρει από την αγροτική επανάσταση που αφορά την εισαγωγή νέων μεθόδων εκμετάλλευσης και τεχνολογίας στον αγροτικό τομέα με σκοπούς την μείωση του κόστους παραγωγής, την αύξηση του αγροτικού εισοδήματος και την βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας των αγροτών.

Στην Ελλάδα η Αγροτική Μεταρρύθμιση είχε ως σκοπό την διανομή της γης στους ακτήμονες καλλιεργητές. Σήμερα η Αγροτική Μεταρρύθμιση έχει διαφορετικό περιεχόμενο: αφού το πρόβλημα της Ελληνικής γεωργικής γης θεωρείται ο μικρός και κατακερματισμένος κλήρος που δεν επαρκεί ούτε για την κάλυψη των αναγκών του παραγωγού, ούτε για την βελτίωση της παραγωγικότητας της Ελληνικής γεωργίας.

Έτσι παρατηρούμε ότι οι αγρότες εκμεταλλεύονται πολύ λίγα στρέμματα ο καθένας. Αυτό συμβαίνει διότι εκτός από το σύστημα διανομής των εθνικών γαιών υπήρχε το σύστημα κληρονομικής διαδοχής, ο θεσμός της προίκας (που πρόσφατα "μετατράπηκε"), η απουσία εθνικού κτηματολογίου και θεσμικού πλαισίου που θα μπορούσε να απαγορεύει την κατάτμηση της γης κάτω από ένα συγκεκριμένο όριο.

Κάτω απ' τις συνθήκες αυτές περιεχόμενο της Αγροτικής Μεταρρύθμισης έγινε ο αναδασμός της γης που επιτρέπει την αντι-

κατάσταση σε διάφορες θέσεις της συγκεκριμένης ιδιοκτησία με σκοπό τη δημιουργία ενιαίων τεμαχίων. Όμως ο αναδασμός βοηθάει μόνο στην ενοποίηση πολυτεμαχισμένων εκμεταλλεύσεων αλλά όχι στην μεγένθυση του γεωργικού κλήρου. Ο σκοπός αυτός μπορεί να επιτευχθεί είτε με την εγκατάλειψη μεγάλου αριθμού εκμεταλλεύσεων είτε με την συνεργασία των υπάρχοντων οικογενειακών εκμεταλλεύσεων στα πλαίσια αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων.

Η πρώτη επιλογή στηρίζεται στο γεωργικό μοντέλο των ΗΠΑ και του Καναδά (ράντσα). Ακολουθήθηκε μεταπολεμικά από τις χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης. Οδηγεί όμως στην ερήμωση της υπαίθρου και στην αύξηση του πληθυσμού των πόλεων. Ο αγρότης μετατρέπεται σε υπάλληλο ή εργάτη. Η γη καλλιεργείται εντατικά και η παραγωγή οδηγείται σε μονοκαλλιέργεια, με συνέπεια την μεγαλύτερη εξάρτηση του αγροτικού τομέα από τις διεθνείς οικονομικές διακυμάνσεις.

Η δεύτερη επιλογή συμβάλλει στη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο και στην βελτίωση της παραγωγικότητας με κοινή εκμετάλλευση και κοινή χρήση των μέσων παραγωγής. Ακόμα διατηρείται η πολυκαλλιέργεια και έχουμε μικρότερη εξάρτηση από τις διεθνείς οικονομικές διακυμάνσεις.

Για να οδηγηθούμε σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να αλλάξει το κληρονομικό καθεστώς και να λαμβάνονται μέτρα που θα επιτρέπουν στους αγρότες να νοικιάζουν ή να αποκτούν εδάφη με ευνοϊκότερους όρους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία συνεταιρισμών και με την παράλληλη συμμετοχή των γεωργών σε αυτούς. Ακόμα πρέπει να υπάρξει από την πλευρά των αγροτών μας συνεταιριστική συνείδηση και αλληλεγγύη.

Είναι απαραίτητο να εκτιμήσουμε την αναγκαιότητα της συνειδητής επιλογής για ποιοτική ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος που θα έχει σκοπό την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και την βελτίωση των συνθηκών ζωής στον αγροτικό χώρο.

2. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Από το 1950 και μετά του γεωργικού τομέα έχει σημαντικά μεταβληθεί σε διεθνές επίπεδο, σε σύγκριση με τις προηγούμενες δεκαετίες. Στο διάστημα αυτό, οι αναπτυγμένες χώρες βασισμένες σε μια υφιστάμενη υποδομή και προσπαθώντας να ξεπεράσουν τις τραυματικές εμπειρίες του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, κατάφεραν να υλοποιήσουν τους στόχους της γεωργικής ανάπτυξης, της επάρκειας των αγορών τους και της αύξησης του εισοδήματος των παραγωγών τους. Από την άλλη πλευρά, οι περισσότερες από τις αναπτυσσόμενες χώρες εξακολουθούν να στροβιλίζονται στο φαύλο κύκλο της υποανάπτυξης στο γεωργικό τομέα.

Στον Ευρωπαϊκό χώρο είχαμε δύο παράλληλες εξελίξεις, οι χώρες της ΕΟΚ και της ΕΖΕΖ, όχι μόνο υπερκάλυψαν τους στόχους τους, αλλά αντιμετωπίζουν και προβλήματα υπερπαραγωγής, ενώ το Ανατολικό μοντέλο ανάπτυξης τέθηκε ήδη υπό αμφισβήτηση και αναζητά νέους προσανατολισμούς.

Στην Ελλάδα ο πρωτογενής τομέας γνώρισε πράγματι μια ανάπτυξη σε σύγκριση με τη προπολεμική περίοδο. Η ανάπτυξη, όμως, αυτή βασίστηκε κατά κανόνα σε μέτρα έντονου προστατευτισμού, με αποτέλεσμα τη διαιώνιση των διαρθρωτικών μας αδυναμιών και τη διευθέτηση του δημοσιονομικού βάρους που απορρέει από την άσκηση της πολιτικής αυτής. Η ένταξή μας στην Κοινότητα δεν αντέστρεψε την εικόνα, μιας και οι κατεστημένες αντιλήψεις περί προστατευτισμού μεταφέρθηκαν από το εθνικό στο Κοινοτικό επίπεδο.

Στην χώρα μας υπάρχει η νοσηρή νοοτροπία ότι το κράτος οφείλει να καλύπτει ελλείματα, να επιδοτεί τιμές, να πριμοδο-

τεί εξαγωγές, να συντηρεί οποιουδήποτε είδους παραγωγή, και διαιωνίζει τις " χωματερές ".

Η δεκαετία του 1990 δεν θα είναι μια συνηθισμένη δεκαετία γιατί, στα πλαίσια της ενοποιημένης Ευρωπαϊκής αγοράς, ο ανταγωνισμός θα είναι οξύς, ενώ παράλληλα αναμένεται μείωση της στήριξης που παρέχεται από την πολιτική εγγυήσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Κοινότητας.

Οι έμμεσες κρατικές επιδοτήσεις (π.χ λιπασμάτων) δεν θα είναι δυνατές. Η ανταγωνιστικότητα θα πρέπει να είναι αυξημένη χωρίς αυτές.

Ανακύπτει συνεπώς ανάγκη διαρθρωτικών μεταβολών και στροφής προς είδη παραγωγής που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα. Την έννοια του συγκριτικού πλεονεκτήματος πρέπει να την δούμε ευρύτερα ως " πλεονέκτημα ανταγωνιστικότητας " σε Ευρωπαϊκό ή και σε διεθνές επίπεδο, γιατί δεν αρκετό να διαθέτουμε ευνοϊκές συνθήκες μόνο παραγωγής ενός προϊόντος. Είναι αναγκαίο να συνυπάρχουν και ευνοϊκές μεταποίησης, εμπορίας, έρευνας, διάδοσης πληροφοριών και γενικότερα, ορθολογικής αξιοποίησης όλων των φυσικών και ανθρώπινων πόρων.

Ο καταναλωτής της δεκαετίας που αρχίζει θα ενδιαφέρεται για προϊόντα υψηλής ποιότητας και υγιεινής σύστασης, ενώ το κοινωνικό σύνολο θα δείχνει συνεχώς και περισσότερη ευαισθησία στην προστασία του περιβάλλοντος.

Οι εισοδηματικές ενισχύσεις για τις μειονεκτικές περιοχές δεν θα παύσουν να υπάρχουν, αλλά ο κύριος όγκος της γεωργίας οφείλει να προσαρμοσθεί σε συνθήκες παραγωγής προϊόντων υψηλής ποιότητας με ανταγωνιστικό κόστος, αξιοποιώντας τα πο-

ρίσματα της τεχνικής και της οικονομικής έρευνας, με σκοπό την εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος.

Ορισμένες από τις διαρθρωτικές αδυναμίες της Ελληνικής γεωργίας, όπως το μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή το μορφωτικό επίπεδο και επίπεδο τεχνικής κατάρτισης και οικονομικής διαχείρισης των γεωργών, δεν μπορούν εύκολα και γρήγορα να αντιμετωπιστούν. Γιαυτό αποκτά μια ιδιαίτερη σημασία ο ρόλος των γεωτεχνικών και των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, που οφείλουν να αποτελέσουν τους άμεσους συμπαραστάτες των γεωργών. Για να επιτευχθεί αυτό είναι ανάγκη να περιορισθούν οι γραφειοκρατικές υποχρεώσεις των γεωτεχνικών, ώστε μέσα από διαδικασίες διαρκούς επιμόρφωσης, να αποτελέσουν τους φορείς καθοδήγησης της γεωργίας.

Η Ελληνική γεωργία, που αποτελείται από μεγάλο αριθμό μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, έχει ανάγκη της συνεταιριστικής δραστηριότητας σε πολλούς τομείς. Είναι δυσάρεστο το γεγονός ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί βρήσκονται σήμερα αποδυναμωμένοι και εθισμένοι στον κρατικό παρεμβατισμό, ο οποίος οφείλει να εκλείψει. Με δεδομένη την ανάγκη ισχυροποίησης της θεσμικής οργάνωσης των παραγωγών για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις των καιρών, θα χρειασθούν σύντομα μέτρα και προσεκτικά βήματα αναπροσανατολισμού των συνεταιρισμών για να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες.

Η Ελλάδα διαθέτει ποικιλία μικροκλιμάτων που μπορούν να αξιοποιηθούν για νέες καλλιέργειες. Η προσοχή των παραγωγών και των ερευνητών πρέπει να είναι στραμμένη προς καινούργια είδη και ποικιλίες για τις οποίες η αγορά δεν είναι κορεσμέ-

νη. Φαίνεται ότι αρκετά υποτροπικά φυτά μπορούν να καλλιεργηθούν με επιτυχία στην Ελλάδα που έχουν διέξοδο στην Ευρωπαϊκή αγορά. Επίσης η σποροπαραγωγή υπόσχεται πολλά στην Ελλάδα με τη σύμπραξη ερευνητών και παραγωγών.

Στην Ελλάδα ίσως θα πρέπει να αρχίσουμε να αντιμετωπίζουμε τη γεωργία από μια διαφορετική οπτική γωνία. Η εποχικότητα στην γεωργική απασχόληση που είναι αναπόφευκτη για την φυτική παραγωγή η οποία χαρακτηρίζει την Ελληνική γεωργία, αφήνει σημαντικά περιθώρια συνδιασμού της γεωργικής με άλλες απασχολήσεις, όπως ο τουρισμός, η βιοτεχνία, η προστασία του περιβάλλοντος κ.λ.π. Η πολλαπλή απασχόληση των γεωργών, ενθαρρυνόμενη, μπορεί να συντελέσει στη συμπλήρωση των εισοδημάτων που προέρχονται από τη γεωργία και στην παραμονή πληθυσμών στις περιοχές που η γεωργία δεν είναι ιδιαίτερα προσοδοφόρος. Το σύνθημα μεγιστοποίησης της άντλησης πόρων από τα ταμεία της Ε.Ο.Κ πρέπει να συμπληρωθεί και να αφορά ταυτόχρονα άντληση και ορθολογική αξιοποίηση των πόρων προς κατευθύνσεις που θεμελιώνουν μακροχρόνια την προοπτική μιας ανταγωνιστικής γεωργίας.

Υπάρχει εθνική ανάγκη για μια στρατηγική αναπροσανατολισμού της γεωργίας και αναδιοργάνωσης των θεσμών που προσφέρουν υπηρεσίες στον γεωργικό τομέα, πάντοτε με την οπτική της αυξημένης ανταγωνιστικότητας.

Αισιόδοξο στοιχείο για τη μελλοντική πορεία της γεωργίας μας αποτελεί η αξιόλογη προσαρμοστικότητα που έχουν επιδείξει οι παραγωγοί πολλών περιοχών όχι μόνο στις ετήσιες αλλά και στις πολυετής καλλιέργειες. Ο ρόλος των γεωπόνων στις περιπτώ-

σεις αυτές υπήρξε αποφασιστικός και καταλυτικός. Ακόμα πιο αποφασιστικός θα πρέπει να είναι στο μέλλον.

3. ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΑΣΕΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990.

Στον αγροτικό τομέα της Ελληνικής Οικονομίας σημειώνονται τρία κύρια χαρακτηριστικά:

α) Η αγροτική οικονομική δραστηριότητα στη χώρα επικεντρώνεται στον κλάδο της γεωργίας, στους κλάδους κτηνοτροφίας και ιχθυοπαραγωγής είναι από στοιχειώδης μέχρι ανεπαρκής, και στο κλάδο δασών υποτυπώδης. Ενώ η εσωτερική ζήτηση δεν καλύπτεται σε μεγάλο μέρος από την ενχώρια παραγωγή -για παράδειγμα σε προϊόντα κρέατος και γαλακτοκομικών και σε προϊόντα ξυλείας- διαμορφώνονται δυνατότητες προώθησης, προϊόντων δέρματος και επίπλων κ.τ.λ, στην κοινοτική αγορά.

β) Η ομάδα των ενχώριων επιχειρήσεων, που παράγουν αγροτικά προϊόντα με οικονομικά αποδοτικές μεθόδους, είναι περιορισμένη, ενώ ο τομέας καλύπτεται σε μεγάλο βαθμό από την ομάδα των μηαποδοτικών αγροτικών επιχειρήσεων. Η αντίστροφη δομή παραγωγής επικρατεί στις αναπτυγμένες χώρες της Κοινότητας. Συνεπώς, ο αγροτικός τομέας της χώρας έχει περιθώρια για μεγάλης έκτασης διαρθρωτική προσαρμογή.

γ) Στον αγροτικό τομέα της χώρας επικρατεί εκτεταμένη παγιότητα οικονομικών πόρων, ή με την έννοια της παγιότητας περιουσιακών στοιχείων, ή με την έννοια της υστέρησης παραγωγικών υπηρεσιών των μη αγοραίων συντελεστών ως προς το επίπεδο παραγωγικής χρήσης των αγοραίων συντελεστών.

Κάτω από αυτό το πρίσμα των χαρακτηριστικών εκτιμάται μια μεταβολή του αγροτικού τομέα της Ελληνικής Οικονομίας κατά τη δεκαετία του 1990, της εξής μορφής:

α) Οι οικονομικά αποδοτικές αγροτικές επιχειρήσεις θα σημειώσουν μια πρόοδο, οφειλόμενη σε αποδοτικότερη χρήση των πόρων και μετρούμενη σε ακαθάριστα χρηματικά έσοδα.

β) Ένα μέρος από τους πόρους αγροτικού εδάφους θα μετακινηθεί από την ομάδα των μη-αποδοτικών στην ομάδα των αποδοτικών αγροτικών, ενώ θα υποστεί μείωση η καλλιεργούμενη έκταση γεωργικού εδάφους. (Η αναγκαία μείωση γεωργικού εδάφους για ολόκληρη τη δεκαετία στην ΕΟΚ εκτιμάται σε περισσότερο από 15%). Στην ίδια διαδικασία, ένα μέρος από τους πόρους αγροτικού εδάφους θα μετακινηθεί μόνιμα σε μη-αγροτικές χρήσεις.

γ) Το επενδυμένο πάγιο κεφάλαιο δεν είναι δυνατό να μετακινηθεί σε άλλους κλάδους παραγωγής, ενώ η έμμεση βαθμιαία μετατόπισή του θα είναι περιορισμένη. Στο πλαίσιο της ελευθερίας κίνησης κεφαλαίων θα επιταχυνθεί μεταφορά κεφαλαιακών πόρων έξω από τον αγροτικό τομέα. Αντίστροφα, δεν θα σημειωθεί μεταφορά κεφαλαιακών πόρων στον αγροτικό τομέα για τον σχηματισμό επιχειρήσεων μεγάλου μεγέθους, με γνώμονα τιw σχετικά υψηλές και με μικρότερη διακινδύνευση αποδόσεις στο κεφάλαιο σε άλλους κλάδους.

δ) Ο αριθμός αύξησης των χρησιμοποιούμενων εισροών, που αποτελούν προϊόντα μεταποίησης. θα υποστεί ελαφρά μείωση, ενώ η αντίστοιχη χρηματική δαπάνη θα αυξηθεί. Η υποδοχή τεχνικών και τεχνολογικών καινοτομιών σαν υποκατάστατο της εισαγωγής κεφαλαίου θα είναι περιορισμένη και καθαρά οφέλη θα είναι αμελητέα, γιατί η " διαθεσιμότητα της τεχνολογικής προόδου σε δεδομένη τοποθεσία δεν εγγυάται την εφαρμογή της " (Richardson, 1972)

ε) Ένα μεγάλο μέρος από τους πόρους εργασιακής δύναμης των μη-αποδοτικών επιχειρήσεων θα αποχωρήσει από τον τομέα.

στ) Η αύξηση πιστωτικού χρήματος θα παρουσιάσει αύξηση, ενώ ταυτόχρονα θα αυξηθεί το κόστος δανεισμού αντίστοιχα με την ύψωση της αβεβαιότητας και διακινδύνευσης. Ο περιορισμός της Προσφοράς Χρήματος σε σχέση με τη Ζήτηση θα έχει ως συνέπεια

1) την παρεμπόδιση της αγροτικής προσαρμογής με τη μορφή ορθολογικών επενδυτικών αποφάσεων, 2) τον περιορισμό της χρηματοδότησης για τη λειτουργία των μη-αποδοτικών αγροτικών επιχειρήσεων και 3) τη διόγκωση της εξωτραπεζικής αγοράς χρήματος

ζ) Η δομή της αγροτικής παραγωγής θα παραμείνει περίπου ανέπαφη ενώ, θα συνεχισθεί η αναντιστοιχεία, μεταξύ Προσφοράς και Ζήτησης αγροτικών προϊόντων με τη μορφή πλεονασμάτων και ελλειμμάτων.

η) Η πρόσβαση στην Κοινοτική αγορά θα παραμείνει περιορισμένη λόγω του φραγμού του μη-ανταγωνιστικού κόστους και της απουσίας καινοτομιών προϊόντος. Η πρόσβαση θα είναι σε μεγαλύτερη έκταση δυνατή μέσω των μεγάλων επιχειρήσεων εμπορίας αγροτικών προϊόντων, με αντίστοιχη συμπίεση των τιμών παραγωγού.

θ) Κάτω από την πίεση για ύψωση της ανταγωνιστικότητας σε όρους Κοινοτικών επιδόσεων για την διατήρηση ή επέκταση του μεριδίου αγοράς, οι συνεταιριστικές αγροτικές επιχειρήσεις θα προχωρήσουν σε ένα μικρό βαθμό σε μορφές οικονομικής ολοκλήρωσης με ομοειδείς επιχειρήσεις άλλων χωρών-μελών

ι) Συνολικά εξεταζόμενη, η μεταβολή του αγροτικού τομέα της Ελληνικής οικονομίας στη δεκαετία του -1990- θα είναι θετική μεταβολή απόλυτων μεγεθών με σχετικά στάσιμες ή εξασθενούσες

δομές. Τα θετικά αποτελέσματα του ανταγωνισμού πάνω στις δομές των τομέων και κλάδων, που προσδοκούνται στο επίπεδο της ενιαίας Ευρωπαϊκής αγοράς, δεν θα επηρεάσουν τις μη-αποδοτικές δομές του αγροτικού τομέα και των κλάδων του στη χώρα. Παράλληλα, η εκτιμώμενη θετική ποσοτική μεταβολή δεν θα είναι επαρκής, ώστε να διαμορφώσει ενδογενείς συνθήκες για αριστοποιητική προσαρμογή έστω σε επόμενο διάστημα χρόνου.

4. Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ.

Η απόλυτη υπεροχή του ελεύθερου εμπορίου δημιούργησε την εντύπωση ότι η κρατική παρέμβαση και η προστατευτική πολιτική έχουν πάντοτε αρνητικές επιπτώσεις. Αυτό όμως δεν ισχύει διότι όταν η κρατική παρέμβαση και η προστατευτική επιδίωκαν αφενός συγκεκριμένους σκοπούς κι αφετέρου διαρκούν συγκεκριμένο χρονικό διάστημα τότε τα αποτελέσματα που επιφέρουν είναι θετικά. Δυστηχώς όμως έχουν λάβει μόνιμο χαρακτήρα με αποτέλεσμα η Ελληνική γεωργία να μην είναι ανταγωνιστική και να μην αξιοποιούνται τα θετικά της στοιχεία.

Αυτή η παρεμβατική πολιτική ασκείται μέσω των τραπεζών (Αγροτική Τράπεζα και την τράπεζα της Ελλάδος) καθώς και με άλλους οργανισμούς, (Συνεταιρισμούς, κρατικούς ή μηκρατικούς) οι οποίοι χρηματοδοτούνται, διαμορφώνουν την πολιτική τιμών και διορίζουν την διοίκηση από το κράτος. Αυτό επενδύει σε εγχειροβελτιωτικά και αρδευτικά έργα, δανείζει τους αγρότες για λιπάσματα, σπόρους κ.α, επιδοτεί, διαγράφει τα αγροτικά χρέη για ορισμένες περιπτώσεις, ενισχύει κ.α.

Για να μην μειώνονται οι τιμές των αγροτικών προϊόντων το κράτος αγοράζει μέρος ή σύνολο της παραγωγής τους από τα οποία τα πλεονάσματα είτε καταστρέφονται, είτε εξάγονται σε επιδοτούμενες τιμές. Και ενώ ο στόχος ήταν να εξασφαλισθεί η αυτάρκεια δημιουργούνται χρηματοδοτικά προβλήματα στον προϋπολογισμό και η πολιτική προστασία του αγροτικού εισοδήματος αποτέλεσε ισχυρό ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη της γεωργίας μας. Τα αρνητικά αποτελέσματα είναι ότι δεν δημιουργούνται νέα προϊόντα και τα αυξημένα εισοδήματα των αγροτών

δεν επενδύονται παραγωγικά ή όταν αυτά επενδύονται δεν γίνεται επαρκώς.

Ετσι η Κοινοτική βοήθεια είναι απαραίτητη αλλά μόνο όταν στοχεύει στη λύση των μακροπρόθεσμων προβλημάτων και όταν οι επιδοτήσεις στην Ελληνική γεωργία χρησιμοποιούνται για τον σκοπό που έχουν δοθεί.

Με αυτόν τον τρόπο η παραπάνω πολιτική επέδρασε αρνητικά στον διεθνή ανταγωνισμό της χώρας μας με αποτέλεσμα να μείνει η Ελληνική γεωργία σήμερα σε μεγάλη απόσταση από τις άλλες χώρες της Ε.Ο.Κ και του Ο.Ο.Σ.Α.

5. Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΚΑΤΑ ΒΑΣΙΚΕΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ

Σύμφωνα με την κατανομή των εκτάσεων της χώρας μπορούμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα για τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τα δάση κ.λ.π. Έτσι στο σχήμα 1 βλέπουμε ότι το ποσοστό που υπερέχει (39,8%) στο σύνολο των εκτάσεων την Ελλάδα χρησιμοποιείται για την εκτροφή ζώων. Έτσι μπορεί να χαρακτηρίσουμε την πατρίδα μας ως χώρα κτηνοτροφική, αυτό όμως δεν είναι απόλυτο διότι έχουμε και μεγάλες εκτάσεις που καλλιεργούνται και παράγουν πολλά αγροτικά προϊόντα π.χ η Θεσσαλία που είναι γνωστή ως "ο σιτοβολώνας της Ελλάδος". Είναι εύφορη περιοχή με πάρα πολλές καλλιέργειες (36,2%) και με πολλές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται ως βοσκότοποι (37,6% των εκτάσεών της).

Η Ήπειρος δεν έχει τόσες πολλές καλλιεργήσιμες εκτάσεις όπως η Θεσσαλία αλλά έχει το μεγαλύτερο αριθμό βοσκότοπων σε σχέση με τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα (51%). Είναι ορεινή περιοχή και έχει πληθώρα δασών, που δυστυχώς συνεχώς μειώνονται από εμπρησμούς και φυσικές καταστροφές.

Άγωνα είναι τα Ελληνικά νησιά και θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε και "ξερονήσια" μιας και έχουν πολύ λίγα δάση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Κρήτη που δεν έχει σχεδόν καθόλου δάση αν συγκρίνουμε το 22,4%, που καλύπτεται με δάση στο σύνολο της χώρας με το 4,6% της δασοκαλυμμένης Κρήτης

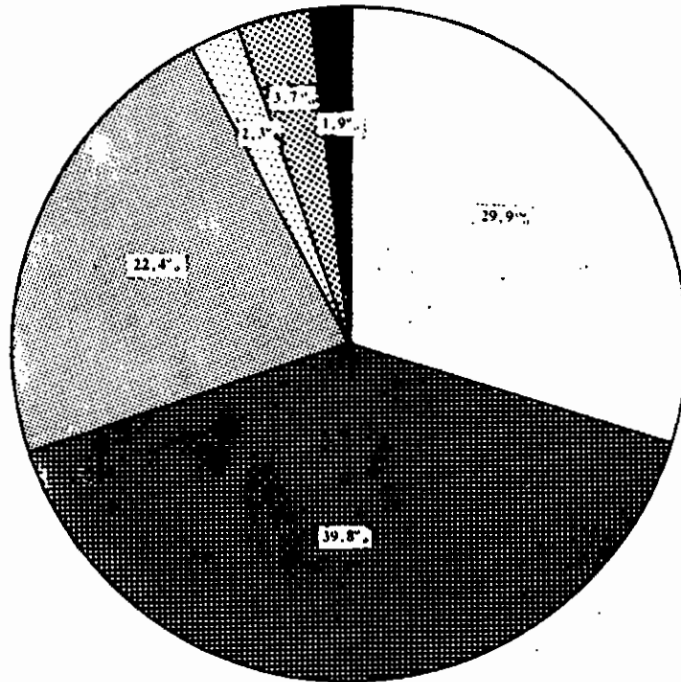
Στη Θράκη έχουμε και πολλές καλλιεργήσιμες εκτάσεις αλλά και πολλά δάση, πράγμα επόμενο μιας και είναι ορεινή περιοχή.

Η Στερεά Ελλάδα που φαίνεται στο σχήμα 2 έχει περισσότε-

ρους βοσκότοπους σε σχέση με την επικράτεια (σχήμα 1), ενώ έχει λιγότερες εκτάσεις για καλλιέργεια.

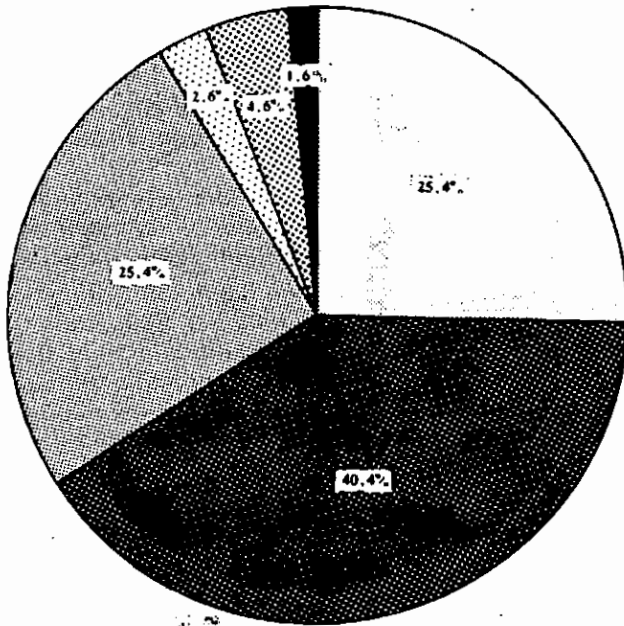
Τέλος η Πελοπόννησος έχει πολλές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για καλλιέργεια, πολλούς βοσκότοπους αλλά έχει και 20,6% των εκτάσεών της καλυμμένη με δάση.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΚΑΤΑ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΣ
DISTRIBUTION OF THE COUNTRY'S AREA
INTO BASIC CATEGORIES OF LAND USE

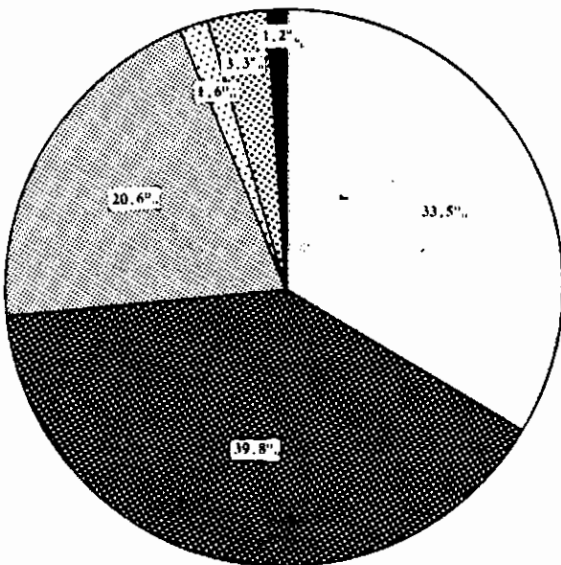
- 1 Καλλιεργούμενες εκτάσεις
Arable land
- 2 Βοσκότοποι
Pastures
- 3 Δάση
Forests
- 4 Εκτάσεις καλυπτόμενες από ύδατα
Areas under water
- 5 Εκτάσεις οικισμών κ.λπ.
Areas of localities, etc.
- 6 Διάφορες άλλες εκτάσεις
Other areas

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΣ
 ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
 DISTRIBUTION OF ALL AREAS INTO BASIC CATEGORIES OF LAND USE
 BY GEOGRAPHIC REGION

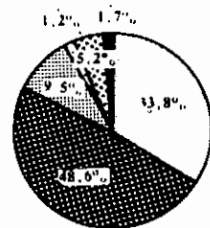

Στερεά Ελλάδα και Εύβοια — Central Greece and Euboea

1. Καλλιεργούμενες εκτάσεις Arable land	4. Εκτάσεις καλυπτόμενες από ύδατα Areas under water
2. Βοσκότοποι Pastures	5. Εκτάσεις οικισμών κλπ. Areas of localities, etc.
3. Δάση Forests	6. Διάφορες άλλες εκτάσεις Other areas

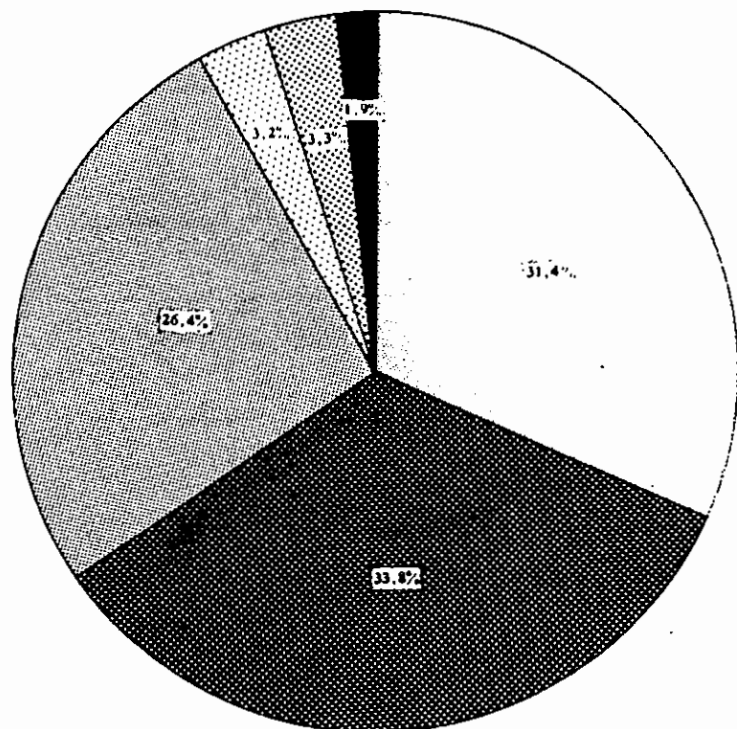

Πελοπόννησος
Peloponnesos

Ιόνιοι Νήσοι
Ionian Islands

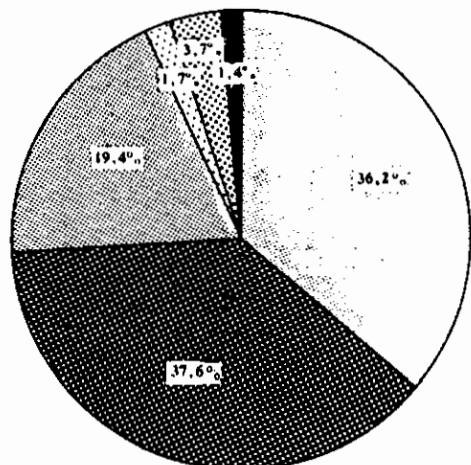
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΣ
 ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
 DISTRIBUTION OF ALL AREAS INTO BASIC CATEGORIES OF LAND USE
 BY GEOGRAPHIC REGION

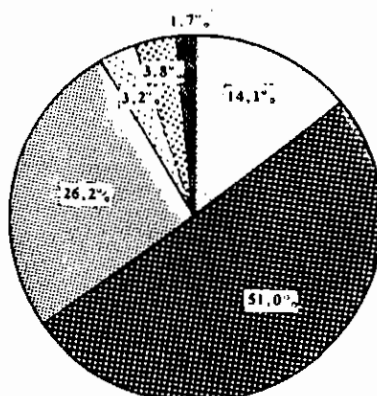
Μακεδονία
Macedonia

- 1. Καλλιεργούμενες εκτάσεις / Arable land
- 2. Βοσκότοποι / Pastures
- 3. Δάση / Forests

- 4. Εκτάσεις καλυπτόμενες από ύδατα / Areas under water
- 5. Εκτάσεις οικισμών κ.λπ. / Areas of localities, etc.
- 6. Διάφορες άλλες εκτάσεις / Other areas

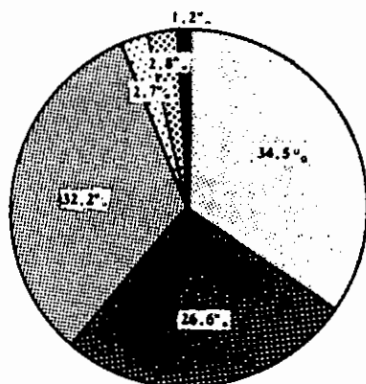

Θεσσαλία
Thessaly

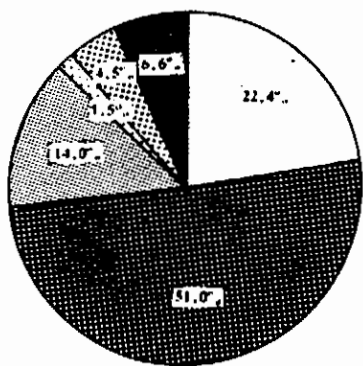
Ήπειρος
Epirus

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΣ
 ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
 DISTRIBUTION OF ALL AREAS INTO BASIC CATEGORIES OF LAND USE
 BY GEOGRAPHIC REGION

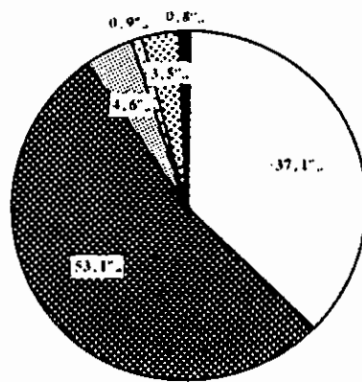

Θράκη
Thrace

1. Καλλιεργούμενες εκτάσεις Arable land	4. Εκτάσεις καλυπτόμενες από ύδατα Areas under water
2. Βοσκότοποι Pastures	5. Εκτάσεις οικισμών κλπ. Areas of localities, etc.
3. Δάση Forests	6. Διάφορες άλλες εκτάσεις Other areas

Νήσος Αιγαίου
Aegean Islands

Κρήτη
Crete

6. Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ,
ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Μετά την ανάλυση των εκτάσεων της χώρας κατά κατηγορία χρήσης πρέπει να γίνει αναφορά στα προϊόντα που παράγει η χώρα μας. Τα πιο σημαντικά από τα προϊόντα αυτά είναι τα γεωργικά και τα κτηνοτροφικά. Τα παραπάνω προϊόντα σε πεδινές ή ημιορεινές ή ορεινές περιοχές φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.
(Παραγωγή σε τόννους)

	ΠΕΔΙΝΕΣ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΕΣ	ΟΡΕΙΝΕΣ
<u>ΓΕΩΡΓΙΑ</u>			
1. Αροτριάες καλλιέργειες	9.712.681	2.281.978	811.757
2. Λαχανικά	3.014.678	814.207	247.002
3. Αμπελουργικά	444.527	190.670	134.845
4. Δενδροόδεις καλλιέργειες	2.461.347	689.498	409.143
<u>ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ</u>			
1. Πρωτογενή	2.212.224	1.627.762	809.030
2. Δευτερογενή	67.214	41.087	44.620
<u>ΑΛΙΕΙΑ</u>	6.445	2.638	2.670

Οι πεδινές περιοχές φαίνεται ότι κατέχουν τον πρώτο ρόλο και στα τρία είδη προϊόντων δηλαδή και στα γεωργικά και στα κτηνοτροφικά και στα αλιευτικά.

I. ΓΕΝΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

(Σε σύνολο χώρας)

Παραγωγή των κυριότερων γεωργικών, κτηνοτροφικών κλπ. προϊόντων,
κατά ομάδες πεδινών, ημιορεινών και ορεινών κοινοτήτων

Παραγωγή σε τόννους

Ομάδες και είδη προϊόντων	1991 Σύνολο	1992			
		Σύνολο	Κοιότητες:		
			Πεδινές	Ημιορεινές	Ορεινές
ΓΕΩΡΓΙΑ					
ΑΡΟΤΡΑΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ					
Σιτηρά για καρτό					
Σιτάρι μαλακό	923.828	940.403	548.059	274.246	118.098
Σιτάρι σκληρό	2.303.079	1.444.909	1.066.717	297.852	80.340
Κριθάρι	464.827	436.118	214.535	147.131	74.452
Βρώμη	80.076	82.405	25.767	33.512	23.126
Σίκαλη	49.611	42.248	20.561	10.867	10.820
Καλαμπόκι	2.306.103	2.048.190	1.627.545	306.940	113.705
Ρύζι	90.507	101.281	101.281	—	—
<i>Βρώσιμα όσπρια</i>					
Φασόλια (σύνολο)	27.198	27.242	11.448	6.306	9.488
Κοικιά	6.220	5.941	2.422	1.926	1.593
Φακές	1.389	1.101	586	258	257
Ρεβίθια	5.723	3.727	2.193	892	642
<i>Βιομηχανικά φυτά</i>					
Καπνός	161.852	186.601	99.127	64.172	23.302
Βαμβάκι	601.108	789.948	711.931	71.396	6.621
Σουσάμι	738	281	176	70	35
Ηλιάνθος	34.719	50.748	40.787	8.930	1.031
Αραχίδα	7.267	6.881	6.211	647	23
Σόγια	9.850	5.672	4.866	598	208
Ζαχαρότευλα	2.564.166	3.191.279	2.802.557	361.870	26.852
<i>Πεπονοειδή και πατάτες</i>					
Καρπούζια	712.928	679.084	559.732	98.234	21.118
Πεπόνια	158.715	162.015	128.392	26.104	7.519
Πατάτες (σύνολο)	1.088.215	1.020.125	673.545	201.072	145.508
<i>Κτηνοτροφικά φυτά</i>					
Καρποί	28.171	23.795	13.548	4.874	5.373
Λουτά χόρτα	467.752	364.787	161.445	101.457	101.885
Μηδική, τριφυλλία	1.342.263	1.358.207	902.798	262.621	192.788
ΛΑΧΑΝΙΚΑ					
Κοινοπιτάρια-Λάχανα	267.047	275.780	213.725	47.696	14.359
Ντομάτες (σύνολο)	2.109.887	1.780.718	1.313.263	344.012	103.443
Ντομάτα βιομηχανική	1.502.150	1.161.545	942.077	199.291	20.177
" νωπής χρήσης	607.737	619.173	391.186	144.721	83.266
Πράσα	37.424	40.569	27.843	10.248	2.478
Κρεμμύδια ξερά	123.075	141.153	81.405	44.359	15.389
Μπάμπες (σύνολο)	15.100	13.687	10.817	2.226	644
Μελιτζάνες (σύνολο)	73.943	63.262	34.362	21.654	7.246
ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ					
Μούστος	433.100	438.642	247.931	111.644	79.067
Επιτραπ. σταφύλια	254.457	234.002	147.822	53.827	32.353
Σταφίδα Κορινθιακή	46.276	52.645	25.363	11.011	16.271
" Σουλτανίνα	43.452	44.753	23.411	14.188	7.154
ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ					
<i>Εσπεριδοειδή</i>					
Λεμόνια	185.569	147.512	80.630	45.235	21.647
Πορτοκάλια	788.274	942.892	771.502	125.925	45.465
Μανταρίνια	88.381	107.282	57.406	37.353	12.523

Παραγωγή των κυριότερων γεωργικών, κτηνοτροφικών κλπ. προϊόντων, κατά ομάδες πεδινών, ημιορεινών και ορεινών κοινοτήτων (συνέχεια)

Παραγωγή σε τόνους

Ομάδες και είδη προϊόντων	1991 Σύνολο	1992			
		Σύνολο	Κοινότητες:		
			Πεδινές	Ημιορεινές	Ορεινές
Οπωρές					
Αχλάδια	98.149	112.359	77.198	17.745	17.416
Μήλα	200.755	350.522	147.182	128.864	74.476
Ροδάκινα	835.061	1.096.867	957.788	74.797	64.282
Βερίκοκα	69.196	86.276	50.665	20.444	15.167
Κεράσια	30.314	48.085	13.400	8.145	26.540
Ξηροί καρποί					
Αμύγδαλα	55.799	60.456	32.667	17.454	10.335
Καρύδια	21.742	23.557	4.581	4.592	14.384
Λουτά					
Βρώσιμες ελιές	203.112	197.031	86.655	85.432	24.944
Ελαιόλαδο (ελαιοκομικών ετών 1990/91, 1991/92)	196.734	387.150	181.673	123.512	81.965
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ					
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ					
Γάλα (σύνολο)	1.729.536	1.731.014	849.757	418.281	462.976
Κρέας (σύνολο)	483.552	470.275	242.480	133.116	94.679
Λίπος χοιρινό	2.861	3.534	27.843	1.358	442
Μαλλιά προβάτων	10.369	9.929	3.463	2.841	3.625
Μέλι	13.519	13.213	4.240	4.771	4.202
Αυγά (χιλ. τεμάχια)	2.423.596	2.394.924	1.084.441	1.067.395	243.088
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ					
Τυρί μαλακό	114.170	113.952	49.502	31.623	32.827
Τυρί σκληρό	36.170	34.852	15.598	8.521	10.706
Βούτυρο νωπό	2.861	2.734	1.312	586	836
Βούτυρο λειωμένο	1.537	1.411	803	357	251
ΑΛΙΕΙΑ					
Ψάρια εσωτ. υδάτων	9.954	11.753	6.445	2.638	2.670

Στον πίνακα αυτόν και τους άλλους που ακολουθούν δεν περιλαμβάνονται τα αντίστοιχα στοιχεία της περιοχής Αγίου Όρους. Το αυτό ισχύει και για τις εκτάσεις.

* Σημείωση → Τα κυριότερα κτηνοτροφικά φυτά

Για παραγωγή καρπού	Χορτοδοτικά	
	Ψυχανθή	Αγροστώδη
Σιτηρά • καλαμπόκι • κριθάρι • βρώμη	Τριφύλλια • το αλεξανδρινό • το σαρκόχρωμο • το λειμώνιο • το έρπον	Αγρόπυρο δακτυλίδα Λόλιο το πολυετές σιτηρά • κριθάρι • βρώμη
Ψυχανθή • βίκος • λαθούρι • ρόβι • σόγια	Μηδική Μελίλωτος	Φαλαριδα Φέστουκα

7. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

Η γεωργία σήμερα δεν αποτελεί απλά ένα τρόπο ζωής αλλά ένα σπουδαίο τομέα για ανάπτυξη επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Η εποχή όπου η μυική δύναμη του αγρότη ή των ζώων αποτελούσαν τον σπουδαιότερο συντελεστή στην παραγωγική διαδικασία έχει παρέλθει οριστικά, τουλάχιστον στις χώρες που έχουν ξεφύγει από το στάδιο της υπανάπτυξης. Η γεωργική τεχνολογία έχει δημιουργήσει τεράστιες παραγωγικές δυνατότητες και νέες συνθήκες εργασίας στον αγροτικό χώρο. Η παρακολούθηση των τεχνολογικών αλλαγών και η προσαρμογή στα νέα δεδομένα, τεχνικά, οικονομικά, κοινωνικά, απαιτεί εκπαιδευμένους αγρότες. Από μελέτες της UNESCO έχει καταδειχθεί ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ επιπέδου εκπαίδευσης και επιπέδου ανάπτυξης των αγροτών. Εξάλλου η μέχρι τώρα πορεία της γεωργικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών έδειξε ότι η γεωργική εκπαίδευση αποτελεί σπουδαίο μέσο προς την κατεύθυνση αυτή. Ειδικότερα:

- α) Συμβάλλει στην βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εργασίας και να αυξάνει έτσι την αποτελεσματικότητά της και
- β) Βοηθάει στην σωστή κατανομή των παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των διαφόρων δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Το σύστημα εκπαίδευσης των αγροτών πρέπει να είναι ενταγμένο σε ένα ολικό σύστημα εκπαίδευσης, να δίνει μια γενική μόρφωση που να επιτρέπει όλους τους δυνατούς προσανατολισμούς χωρίς αυτό να αποκλείει μια προσαρμογή από παιδαγωγική άποψη και να προετοιμάζει τον αγρότη στην άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Πρέπει επίσης να είναι λειτουργικό, δηλαδή

να επιτρέπει την δημιουργία στελεχών όλων των βαθμίδων. Δεν θα πρέπει να αγνοεί επίσης την εκπαίδευση των γυναικών. Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης πρέπει να περιέχει τις βασικές έννοιες της αλλαγής.

Το σύστημα αυτό πρέπει να είναι συνεχές και ολοκληρωμένο δηλαδή να απευθύνεται σε όλους τους αγρότες, να αφορά διάφορους τομείς της προόδου και να είναι συνεχές για όλες τις ηλικίες, αφού η κοινωνικοοικονομική και τεχνολογική αλλαγή επιβάλλουν νέες γνώσεις, θεσμούς και μεθόδους. Τέλος πρέπει να υπάρχει συντονισμός μεταξύ υπηρεσιών ανάπτυξης και συστήματος εκπαίδευσης.

Σε κάθε περίπτωση που το σύστημα καταλήγει στην υποτίμηση της εκπαίδευσης των αγροτών και μάλιστα σε χώρες που η γεωργία καλείται να παίξει πρωτεύοντα ρόλο στην διαδικασία της ανάπτυξης, είναι ολοφάνερο ότι δεν είναι προσαρμοσμένο στους στόχους της ανάπτυξης.

Η σχολική γεωργική εκπαίδευση της χώρας διακρίνεται σε:

α) δευτεροβάθμια, στην οποία εντάσσεται και η αντίστοιχη βαθμίδα γεωργικής εκπαίδευσης, περιλαμβάνει: Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια και τις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (Φυτικής, Ζωικής παραγωγής κ.α).

β) τριτοβάθμια, που προέρχεται από Τ.Ε.Ι και Α.Ε.Ι (Γεωργικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών, τμήμα Γεωπονίας κ.α)

Η εξωσχολική γεωργική εκπαίδευση περιλαμβάνει περιλαμβάνει τα ΚΕΓΕ (Κέντρα Επαγγελματικής και Γεωργικής Εκπαίδευσης) και τους εποπτευόμενους αυτά το Υπουργείο Γεωργίας Οργανισμός

(Α.Τ.Ε κ.α)

Το μορφωτικό επίπεδο καθώς και το επαγγελματικό του αγροτικού πληθυσμού της χώρας μας, παρά την προοδευτική βελτίωση που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια, παραμένει ακόμα χαμηλό. Το υψηλό επίπεδο αναλφαβητισμού 14,4% και το πολύ χαμηλό επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης του αγροτικού πληθυσμού αποτελούν ανασταλτικά στοιχεία σε κάθε επιχειρούμενη αλλαγή προς την βελτίωση στον αγροτικό χώρο.

Στη χώρα μας οι εκπαιδευόμενοι επαγγελματικά γεωργοί είναι ελάχιστοι. Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε οι γεωργοί που έχουν τελειώσει επαγγελματική γεωργική σχολή ή τουλάχιστον είχαν εκπαιδευτεί πάνω από έξι μήνες σε κάποια σχολή δεν ξεπερνούν τους πέντε χιλιάδες.

8. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ.

Την αγροτική πίστη στην χώρα μας την ασκεί το τραπεζικό μας σύστημα με κύριο μέτοχο ένα εξειδικευμένο φορέα την αγροτική τράπεζα (Α.Τ.Ε). Η Α.Τ.Ε ιδρύθηκε το 1929 και διαδέχθηκε στον ρόλο του χρηματοδότη της Ελληνικής γεωργίας την Εθνική Τράπεζα. Ανήκει στο κράτος και από τον ιδρυτικό της νόμο (καταστατικό) είναι ιδιότυπο τραπεζικό ίδρυμα κοινοφελούς χαρακτήρα. Η χρηματοδότηση είναι τριών κατηγοριών. Είναι οι βραχυπρόθεσμες, οι μεσοπρόθεσμες, και οι μακροπρόθεσμες χορηγήσεις. Οι πρώτες αφορούν τα κύρια δάνεια που παίρνουν οι παραγωγοί για να αντιμετωπίσουν καλλιεργητικά έξοδα ή δαπάνες εκτροφής ζώων. Η διάρκεια των δανείων είναι έξι με οκτώ μήνες. Γίνεται προσπάθεια τα δάνεια αυτά να λήγουν όταν ήδη έχει συγκομισθεί και διατεθεί αλλά και πληρωθεί το προϊόν. Τόσο το ύψος των δανείων αυτών όσο και τα επιτόκιά τους καθορίζονται με αποφάσεις της Κεντρικής Τράπεζας. Για την πραγματοποίηση των επενδύσεων στον αγροτικό τομέα υπάρχουν δύο άλλες κατηγορίες δανείων, τα μεσοπρόθεσμα και τα μακροπρόθεσμα που διαρκούν τα μεν πρώτα από οκτώ έως δέκα χρόνια και τα δεύτερα περισσότερο από δέκα χρόνια. Μεσοπρόθεσμα δάνεια παίρνονται για περιφραξη αγροκτημάτων, για αγορά παραγωγικών ζώων και για άλλους λόγους, ενώ τα μακροπρόθεσμα προορίζονται για μόνιμες επενδύσεις π.χ κατασκευές κτιρίων κ.α. Και σε αυτές τις περιπτώσεις οι βασικές αρχές των όρων δανειοδότησης καθορίζονται από την Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος.

Πέρα από την δανειοδότηση των ιδίων των γεωργών δίνει η Αγροτική Τράπεζα δάνεια και για την δημιουργία και λειτουργία

των βιομηχανιών που επεξεργάζονται τα γεωργικά προϊόντα ή και σε βιομηχανίες που παράγουν γεωργικά εφόδια. Για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων της η Α.Τ.Ε λειτουργεί ένα δίκτυο υποκαταστημάτων σε όλη τη χώρα με τα οποία συναλλάσσονται οι ενδιαφερόμενοι παραγωγοί.

Πολλές φορές η Α.Τ.Ε αναθέτει μετά από σχετική συμφωνία την πραγματοποίηση ορισμένων τραπεζικών εργασιών στους συνεταιρισμούς. Τελευταία για την εξέταση των αιτημάτων των παραγωγών για χορήγηση μεσοπρόθεσμων δανείων έχουν συσταθεί τακτικές και περιφερειακές Επιτροπές Δανειοδοτήσεων με συμμετοχή εκπροσώπων των αγροτικών συλλόγων και των συνεταιρισμών ώστε η χρηματοδότηση να γίνεται με κατά το δυνατό πιο αντικειμενικό και αδιάβλητο τρόπο.

Επειδή η χρηματοδότηση είναι βασικός συντελεστής της ανάπτυξης, είναι φανερό ότι ο ρόλος του χρηματοδοτικού συστήματος είναι πολύ σημαντικός. Για το λόγο αυτό τα χρηματοδοτικά μέτρα δεν μπορούν και δεν πρέπει να λειτουργούν ανεξάρτητα μεταξύ τους και αυτόνομα αλλά να εντάσσονται μέσα από πλαίσια μιας γενικότερης αγροτικής πολιτικής της οποίας μέρος είναι η πολιτική στην αγροτική πίστη.

Η γεωργική παραγωγή όπως αναφέραμε χρηματοδοτείται από την Α.Τ.Ε ώστε να επιλύει τα τυχόν προβλήματά της. Είναι δηλ. δραστηριότητα κατ'εξοχήν εκτεθημένη σε κινδύνους περισσότερο ή λιγότερο τυχαίους. Για την αντιμετώπιση των κάθε μορφής αναγκών και κινδύνων στον αγροτικό χώρο έχει θεσπιστεί στην χώρα μας ένα σύστημα γεωργικών ασφαλίσεων που βασικό φορέα εφαρμογής τους έχει τον Οργανισμό γεωργικών ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α). Η

ασφάλεια του Ο.Γ.Α απευθύνεται, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα σε δύο κατευθύνσεις:ασφαλίζει τον παραγωγό και την αγροτική παραγωγή.Η ασφάλεια στον παραγωγό έχει δύο βασικούς κλάδους. Είναι η συνταξιοδοτική ασφαλιστική κάλυψη και η υγειονομική. Η ασφάλιση της παραγωγής γίνεται για τους κινδύνους που απειλούν την αγροτική παραγωγή (παγετός, χαλάζι, πλημμύρα)

Υπάρχουν δύο συστήματα ασφαλιστικής προστασίας, η παθητική και η ενεργητική. Παθητική λέγεται η προστασία όταν έχει συμβεί το ζημιογόνο γεγονός, τότε ο Ο.Γ.Α εκτιμά το ύψος της ζημιάς που έγινε στον παραγωγό και μετά καταβάλλει ένα ποσό για κάλυψη μέρους της ζημιάς που έγινε. Η ενεργητική προστασία συνίσταται στην εξεύρεση και εγκατάσταση συστημάτων που προστατεύουν την παραγωγή π.χ αντιπαγετικά συστήματα για τα εσπεριδοειδή. Μέχρι πρόσφατα η ασφαλιστική κάλυψη του Ο.Γ.Α ήταν αποκλειστικά παθητική. Τα τελευταία χρόνια άρχισαν να εφαρμόζονται και τα συστήματα της ενεργητικής προστασίας. Ο Ο.Γ.Α καλύπτει ασφαλιστικά μόνο την ζημιά που γίνεται στην παραγωγή της χρονιάς και όχι αυτές που γίνονται στο μόνιμο φυτικό κεφάλαιο (δέντρο).

Στην ασφάλιση του ΟΓΑ εντάσσονται αυτόματα όλοι οι αγρότες και όλοι οι αγροτικοί παραγωγοί. Για κάθε καλλιέργεια υπάρχει ειδικός κανονισμός ασφαλιστικής κάλυψης από διαφόρους κινδύνους που πάντα ένα μέρος της επωμίζεται ο αγρότης και το υπόλοιπο ο Ο.Γ.Α.

Οι πόροι του Ο.Γ.Α προέρχονται από ένα παρακρατούμενο ποσοστό επί των πωλήσεων αγροτικών προϊόντων, από ένα ποσοστό

των τελών χαρτοσήμων και των άμεσων φόρων που καταβάλλονται καθώς και από μια έμμεση επιβάρυνση ορισμένων καταναλωτικών προϊόντων.

Πέρα από την ασφάλιση του Ο.Γ.Α πολλές φορές ο παραγωγός ασφαλίζει μόνος του σε κάποια ασφαλιστική εταιρία π.χ αγροτική ασφαλιστική την παραγωγή του, τις εγκαταστάσεις του κ.τ.λ, από κινδύνους είτε που δεν καλύπτει ο Ο.Γ.Α είτε που τους καλύπτει εν μέρη.

Η σωστή ασφαλιστική πολιτική έχει πολύ μεγάλη επίδραση τόσο στην παραγωγή όσο και στους όρους διαβίωσης και στην επαγγελματική πορεία του αγρότη, γιαυτό και πλήθος αιτημάτων των αγροτών αναφέρονται ακριβώς στην λειτουργία των μηχανισμών της αγροτικής ασφάλισης. Είναι φανερό ότι η ανάπτυξη αυτών των μηχανισμών στην χώρα μας μας επιτρέπει να αποφύγουμε την πολυκαλλιέργεια την οποία εφαρμόζουμε στο παρελθόν ώστε να αποφεύγουμε μια καθολική ζημιά της παραγωγής μας από ένα ζημιογόνο γεγονός.

9. Ο ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 1892/90 ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΟΚ

Ο Αναπτυξιακός νόμος 1892/90 είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα της πολιτείας που με τα οικονομικά κίνητρα που προσφέρει, ενθαρρύνει την πραγματοποίηση επενδύσεων σύγχρονης τεχνολογίας, προωθώντας έτσι την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Αρμόδιες για την υλοποίησή του υπηρεσίες είναι το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (ΥΠΕΘΟ) με τις Διευθύνσεις Περιφερειακής ανάπτυξης, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (Α.Τ.Ε) και ο ΕΟΜΜΕΧ.

Ειδικά για τις επενδύσεις του Αγροτικού τομέα αρμοδιότητα εφαρμογής του νόμου έχουν α) η Α.Τ.Ε για έργα κόστους μέχρι 300 εκατομμύρια δραχ (χωρίς συνυπολογισμό της αξίας του οικοπέδου), β) οι κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΕΘΟ για έργα μεγαλύτερου κόστους.

Ο νόμος 1892/90 απευθύνεται κυρίως σε μεσαίου ή μεγάλου μεγέθους αγροτικές εκμεταλλεύσεις, ενώ για τις μικρές ή μεσαίες επιχειρήσεις καταλληλότερο πρόγραμμα επιχορηγήσεων είναι ο κανονισμός της ΕΟΚ 797/85, που χειρίζεται το Υπουργείο Γεωργίας.

Οι οικονομικές ενισχύσεις που προσφέρει ο νόμος προέρχονται από κεφάλαια του Ελληνικού Δημοσίου.

Τα κίνητρα που προσφέρει ο νόμος είναι: Επιχορήγηση Κεφαλαίου, δηλαδή δωρεάν οικονομική βοήθεια που για τις περισσότερες επενδύσεις του αγροτικού τομέα ανέρχεται σε 35% του κόστους της επένδυσης ή 45% αν η επένδυση πραγματοποιηθεί στην

θράκη. Ειδικά για τις κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές επιχειρήσεις που μετακινούνται από τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης και για τις επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις σε ειδικές ζώνες της περιοχής Δ (παραμεθώριες περιοχές) ή της Θράκης, αναγνωρίζονται επιπλέον ποσά επιχορήγησης. Επιδότηση Επιτοκίου. Ισχύει για τις τρεις ή έξι πρώτες δόσεις των δανείων που θα πάρει ο επενδυτής και ως ποσοστό ίσο με την επιχορήγηση κεφαλαίου. Για τους νομούς Έβρου, Ξάνθης και Ροδόπης η επιδότηση επιτοκίου καλύπτει όλες τις δόσεις των αντίστοιχων τραπεζικών δανείων. Αφορολόγητες Εκπτώσεις, δηλαδή φοροαπαλλαγές που υπολογίζονται με βάση τα καθαρά κέρδη της δήλωσης του φόρου εισοδήματος και κυμαίνονται από 60% - 100% της αξίας της επένδυσης. Διευκρινίζεται ότι αν η επένδυση ενισχύεται με επιχορήγηση, δεν δικαιούται αφορολόγητες εκπτώσεις. Αυξημένες Αποσβέσεις, δηλαδή πρόκειται για πρόσθετες αποσβέσεις που δικαιούνται οι επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις στα πλαίσια του νόμου 1892/90. Το μέγεθος των πρόσθετων αυτών αποσβέσεων κυμαίνεται από 20% - 150% ανάλογα με τις βάρδιες εργασίας και την περιοχή εγκατάστασης της μονάδας.

Με βάση τα κίνητρα αυτά θα υπολογίσουμε την οικονομική ενίσχυση σε μια επιχείρηση: Ας υποθέσουμε ότι ένας επενδυτής σκοπεύει να εγκαταστήσει στην Πρέβεζα θερμοκήπιο ανθοκομίας τεσσάρων στρεμμάτων, κόστους πενήντα εκατομμυρίων δραχμών εφόσον έχει δικό του οικόπεδο. Το παραπάνω κόστος εφόσον το έργο ενταχθεί στον Ν.1892/90 προβλέπεται να καλυφθεί με: τη συμμετοχή του επενδυτή 12,5 εκατ. την επιχορήγηση του νόμου 17,5 εκατ. και δάνειο από την Α.Τ.Ε 20 εκατομμυρίων.

Τέλος η επιδότηση επιτοκίου θα είναι για τις τρεις πρώτες δόσεις του δανείου. Εάν η ίδια επένδυση πραγματοποιηθεί στη θράκη, το κόστος της θα καλυφθεί με: τη συμμετοχή του επενδυτή που θα είναι 7,5 εκ., την επιχορήγηση που θα είναι 22,5 εκατ. και το δάνειο της Α.Τ.Ε που θα είναι το ίδιο αλλά η επιδότηση επιτοκίου θα ισχύει για τις δέκα πρώτες δόσεις.

Τα παραπάνω κίνητρα βοηθούν πολλές αγροτικές επιχειρήσεις να εκσυγχρονίζονται και να αυξάνουν σε μέγεθος, επίσης ενθαρρύνεται και η δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις που ενισχύονται από νόμο 1892/90 είναι του ευρύτερου αγροτικού τομέα όπως:

α. Γεωργικές -κτηνοτροφικές-δασικές και υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις σύγχρονης τεχνολογίας. Στις γεωργικές επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνονται οι μονάδες παραγωγής κηπευτικών ή ανθοκομικών ειδών, φυτών εσωτερικού χώρου, δενδροκομικών ειδών, πολλαπλασιαστικού υλικού, φυτών κηποτεχνίας ή ξηρανθέντων καθώς και τα εργαστήρια ιστοκαλλιέργειας, οι μονάδες σποροπαραγωγής και οι μονάδες μανιταριών. Στις κτηνοτροφικές επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνονται οι αγελαδοτροφικές μονάδες κρεατοπαραγωγής οι μονάδες αιγοπροβατοτροφίας, εκτροφής γουνοφόρων ζώων και θηραμάτων, εκτροφής νηκτικών πτηνών, οι αγελαδοτροφικές μονάδες γαλακτοπαραγωγικής δυνατότητας 60 ζώων (ή 120 αν πρόκειται για επιχειρήσεις ή συνεταιρισμούς), οι χοιροτροφικές μονάδες μέχρι 125 χοιρομητέρων και οι πτηνοτροφικές μονάδες για έργα εκσυγχρονισμού. Οι δασικές επιχειρήσεις αφορούν τις μονάδες παραγωγής φυτών δασοπονίας. Τέλος στις υδατοκαλλιεργητικές επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνονται οι ιχθυογεννητικοί σταθμοί

και οι μονάδες πάχυνσης εντατικής και ημιεντατικής μορφής.

β. Επιχειρήσεις αγροτικών συνεταιρισμών για επενδύσεις σε μηχανικά μέσα σποράς, καλλιέργειας, συγκομιδής και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων.

γ. Επιχειρήσεις τυποποίησης-συσκευασίας-συντήρησης-αποξήρανσης κατάψυξης ή αφυδάτωσης γεωργικών, κτηνοτροφικών και ιχθυερών προϊόντων καθώς και λοιπές γεωργικές βιομηχανίες.

δ. Επιχειρήσεις Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή συνεταιρισμών για την ανέγερση-εκμετάλλευση κεντρικών αγορών και σφαγείων.

ε. Επιχειρήσεις αξιοποίησης αγροτικών απορριμάτων κι αποβλήτων

στ. Επιχειρήσεις παραγωγής βιόμαζας από ετήσια ή πολυετή φυτά.

ζ. Επιχειρήσεις βιοτεχνικές, χειροτεχνικές και λατομικές.

Τα έργα για τα οποία μπορούν οι παραπάνω επιχειρήσεις να ενταχθούν στο Ν.1892/90 είναι :

α. Κατασκευή, επέκταση και εκσυγχρονισμός κτηριακών και λοιπών εγκαταστάσεων μαζί με αναγκαία έργα υποδομής (π.χ περίφραξη)

β. Αγορά βιομηχανικών και βιοτεχνικών κτηριακών εγκαταστάσεων που είναι ημιτελείς ή έχουν αποπερατωθεί αλλά δεν χρησιμοποιούνται τουλάχιστον για μια διετία πριν από την υποβολή της αίτησης, προκειμένου να στεγαστούν σε αυτές τις εγκαταστάσεις κτηνοπτηνοτροφικές επιχειρήσεις που μετεγκαθίστατε από τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης (περιοχή Α)

γ. Αγορά και εγκατάσταση καινούργιων μηχανημάτων και λοιπού μηχανολογικού εξοπλισμού.

δ. Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών και πτηνοτροφικών επιχειρήσεων από τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης στους άλλους νομούς

της χώρας.

ε.Αγορά αναπαραγωγικού πληθυσμού και κτηνοτροφικών ή ιχθυοκαλλιεργητικών επιχειρήσεων και πολλαπλασιαστικού υλικού για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

στ.Κατασκευή, επέκταση, εκσυνχρονισμός και εξοπλισμός κεντρικών αγορών και σφαγείων και τέλος

ζ.Σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης και έκδοση οικοδομικών αδειών.

Αντίθετα δε θεωρούνται παραγωγικές επενδύσεις και επομένως δεν ενισχύονται από το νόμο: Η αγορά (ή αξιοποίηση ιδιοκτητού) οικοπέδου ή αγροτεμαχίου και η αγορά επιβατικού αυτοκινήτου, και επιπλοσκευών γραφείου. Επίσης δεν ενισχύεται η ανέγερση και επέκταση κτιριακών εγκαταστάσεων πάνω σε οικόπεδο που δεν ανήκει στον επενδυτή. Ωστόσο μπορούν να ενταχθούν στο νόμο 1892/90 θερμοκήπια που εγκαθίσταται σε νοικιασμένες τουλάχιστον για μια εικοσαετία εκτάσεις, οι υδατοκαλλιέργειες σε αιγιαλό και τέλος εγκαταστάσεις που πραγματοποιούνται σε οικόπεδο του οποίου η χρήση έχει παραχωρηθεί τουλάχιστον για μια εικοσαετία από το Δημόσιο ή Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ολοκληρώνονται την ανάλυση των πιο βασικών - σε σχέση με τον αγροτικό τομέα - σημείων του νέου αναπτυξιακού νόμου, θα πρέπει να πούμε ότι εκτός από τον νόμο αυτό, οικονομικές ενισχύσεις (και μάλιστα πολύ σημαντικές) προσφέρουν και τα λεγόμενα " διαρθρωτικά προγράμματα " της Ε.Ο.Κ όπως: ο κανονισμός 797/85 για τον πρωτογενή τομέα, τους νέους γεωργούς, τον αγροτουρισμό και την βιοτεχνία-χειροτεχνία, και εφόσον πρόκειται για έργα μικρότερης δαπάνης, από αυτή που αναγνωρίζει ο νόμος

1892/90. Επίσης ο κανονισμός 4028/86 για έργα θαλάσσιας αλιείας και υδατοκαλλιιεγειών και τέλος ο νέος κανονισμός 866/90 για έργα μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων (π.χ γεωργικές βιομηχανίες).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Δ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΟΝ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ.

1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.

Η ελληνική γεωργία από πλευράς ανάπτυξης κατατάσσεται στην αναπτυσσόμενη κατηγορία. Αυτό είναι εύκολο να διαπιστωθεί αρκεί να εξετασθούν ορισμένοι οικονομικοί δείκτες. Π.χ. στην ελληνική γεωργία απασχολείται το 27,4% του εργατικού δυναμικού της χώρας, ενώ στις χώρες τις ΕΟΚ απασχολείται το 8% περίπου στον γεωργικό τομέα. Επίσης η ελληνική γεωργία συμμετέχει στο εθνικό εισόδημα της χώρας κατά 15% περίπου έναντι 4% που είναι για τις χώρες τις ΕΟΚ. Ο δείκτης παραγωγικότητας της εργασίας στην ελληνική γεωργία διαμορφώνεται στο 50% -σταθερές τιμές - της παραγωγικότητας της εργασίας των γεωργών των χωρών της ΕΟΚ. Ο δείκτης αυτός είναι ο σπουδαιότερος όταν συγκρίνονται οι οικονομίες μεταξύ κρατών ή τομέων παραγωγής προκειμένου να διαπιστωθεί το επίπεδο ανάπτυξης της κάθε χώρας. Τέλος ο δείκτης παραγωγικότητας της εργασίας στην ελληνική γεωργία διαμορφώνεται στο 40% περίπου της παραγωγικότητας εργασίας που έχουν οι άλλοι τομείς της οικονομίας μας.

Οι σπουδαιότερες αιτίες που συμβάλλουν στην διαμόρφωση χαμηλού δείκτη παραγωγικότητας στην γεωργία μας είναι:

- α. Το μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού που ασχολείται στην γεωργία.
- β. Το μικρό μέγεθος των γεωργικών μας εκμεταλλεύσεων (το μέσο μέγεθος της ελληνικής γεωργικής εκμετάλλευσης είναι 36,5 στρ. έναντι 150 στρ. των χωρών της ΕΟΚ).

γ. Η αναποτελεσματική αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών. εξαιτίας του μικρού μεγέθους των εκμεταλλεύσεών μας.

δ. Το χαμηλότερο μορφωτικό και επαγγελματικό επίπεδο των Ελλήνων αγροτών σε σχέση προς το επίπεδο των Ευρωπαίων αγροτών.

ε. Το χαμηλότερο επίπεδο των Ελλήνων επιστημόνων σε σχέση με το επίπεδο των Ευρωπαίων συναδέλφων τους.

στ. Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης της γεωργικής έρευνας.

ζ. Η δυσλειτουργία των κρατικών υπηρεσιών και οι οργανωτικές τους αδυναμίες.

η. Η υπερβολική σπατάλη πολλών συντελεστών παραγωγής (π.χ. έγκυρες έρευνες δείχνουν πως ο γεωργικός ελκυστήρας απασχολείται στην γεωργική παραγωγή κατά μέσο όρο 350 ώρες έναντι 850 ώρες που είναι η optimum χρησιμοποίησή του).

θ. Το κατώτερο γενετικό υλικό που χρησιμοποιείται στην γεωργία μας και ιδιαίτερα στην κτηνοτροφική παραγωγή (π.χ. η μέση ετήσια γαλακτοπαραγωγή της αγελάδας μας φτάνει τα 2000 κιλά έναντι 4000 κιλών των αγελάδων των χωρών της ΕΟΚ).

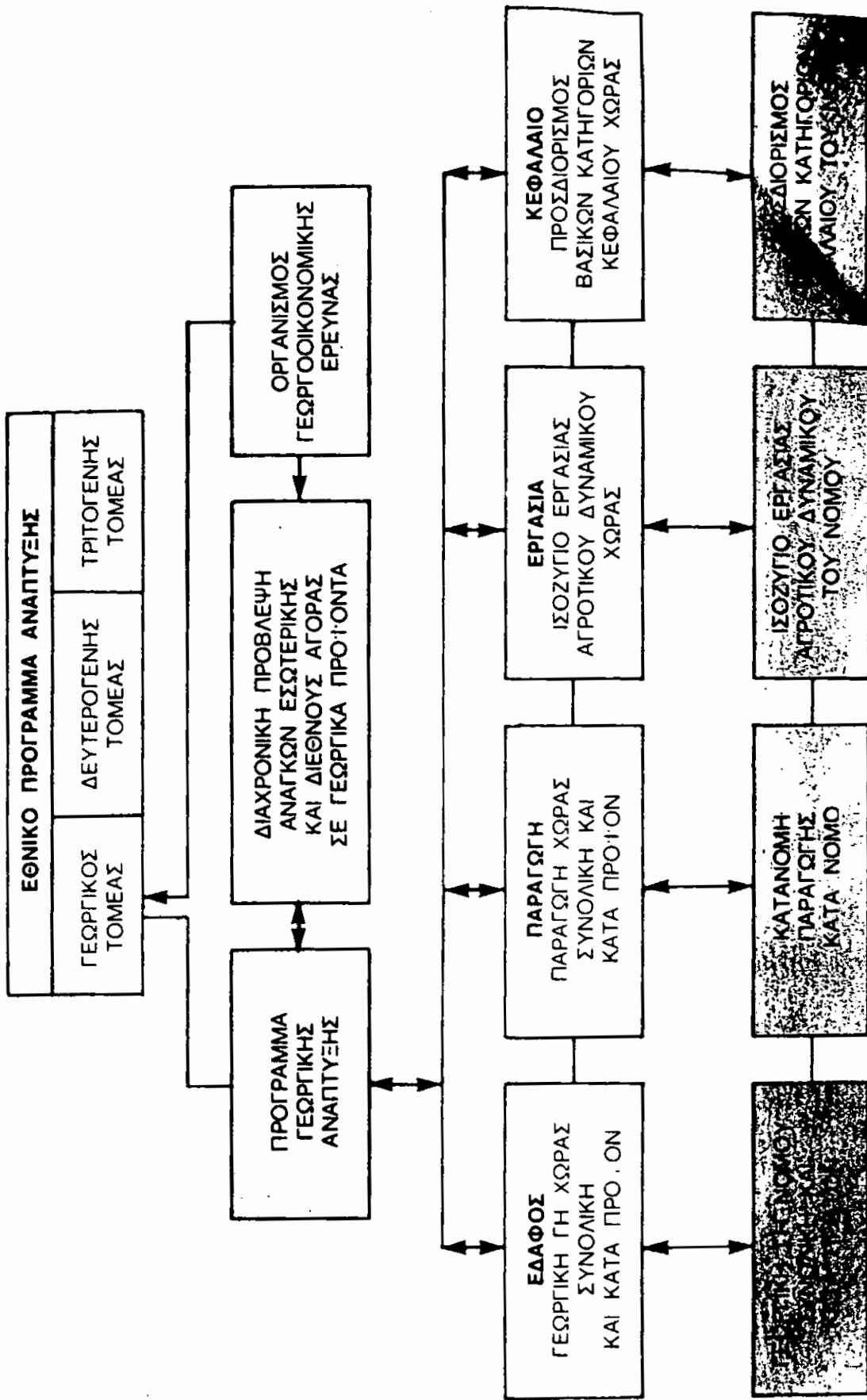
Έπειτα από την επισήμανση των βασικών αυτών αδυναμιών της ελληνικής γεωργίας πρέπει με πολύ προσοχή και μετά από λεπτομερειακή μελέτη να καταρτισθεί και να εφαρμοσθεί ένα κατάλληλο σχέδιο ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας που θα εξελίψει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις αιτίες αυτές. Ειδικότερα με το μοντέλο αυτό πρέπει να προσδοκάται η κατά το δυνατό μεγιστοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της γεωργίας με τον επανακαθορισμό των σχέσεων που συνδέουν τους παραγωγικούς συντελεστές με την γεωργική παραγωγή.

Η ανάγκη για την εφαρμογή ενός διαφορετικού τρόπου παρα-

γωγής κρίνεται απαραίτητη επειδή, όλοι οι παραγωγικοί συντελεστές, σύμφωνα με μελέτες, βρέθηκαν ότι με τον σημερινό τρόπο παραγωγής αξιοποιούνται σε μεγάλο βαθμό αναποτελεσματικά και επειδή η συνέχιση του ίδιου τρόπου σίγουρα θα επιδεινώσει ακόμα περισσότερο την άσχημη παραγωγική ικανότητα και ανταγωνιστικότητα του αγροτικού μας τομέα.

Το παρακάτω πρόγραμμα γεωργικής ανάπτυξης αποτελεί μέρος του σχεδίου ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας. Μέσα από αυτό το πρόγραμμα γίνονται προσπάθειες να αυξηθούν τα παραγωγικά αποτελέσματα και να εξαλειφθούν οι αδυναμίες της γεωργίας μας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2. Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

Εάν η σημασία του αγροτικού τομέα σε εθνικό επίπεδο είναι μεγάλη, η σημασία του τομέα αυτού σε περιφερειακό επίπεδο είναι ουσιαστικότερη. Σε καμμία περιφέρεια δεν μπορεί να γίνει πρόγραμμα ανάπτυξης χωρίς να λάβει υπόψη του τον αγροτικό τομέα. Εκεί που ο τομέας είναι ουσιαστικός είναι μοχλός για την αναπτυξιακή διαδικασία. Εκεί που είναι περιορισμένος, το πρόγραμμα πρέπει να λάβει πρόνοια για εξασφάλιση των μέσων διατροφής του πληθυσμού. Έτσι θετικά ή αποθεματικά ο αγροτικός τομέας δεν μπορεί να παραγνωριστεί σε ένα πρόγραμμα περιφερειακής ανάπτυξης.

Στην χώρα που υπάρχουν και εθνικοί λόγοι που συνηγορούν για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης - π.χ. μεγάλο μήκος συνόρων, εκτεταμένος νησιώτικος χώρος κτλ - η γεωργική δραστηριότητα είναι πρωταρχικό στοιχείο του αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Ο όλος σχεδιασμός κατ'ανάγκη έχει στόχο τη διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο. Το μοντέλο ανάπτυξης που κυριάρχησε στις χώρες της Δύσης με την δημιουργία μεγάλων εκμεταλλεύσεων - φάρμες, ράντσα κτλ - και με περιορισμό του αγροτικού πληθυσμού δε φαίνεται πρόσφορο για την χώρα μας.

Οι καθαρά οικονομικοί λόγοι που συνηγορούν στην διατήρηση υψηλού ποσοστού στην χώρα μας είναι :

α. Η αδυναμία απορρόφησης από την βιομηχανία και την βιοτεχνία της χώρας μας του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού.

β. Η μικρή διαθέσιμη έκταση που οδηγεί σε εκμεταλλεύσεις εντάσεως εργασίας και όχι εντάσεως κεφαλαίου.

γ. Η ήδη υπερβολική διόγκωση του τομέα των υπηρεσιών στην χώρα μας (τουρισμός, ναυτιλία, εμπόριο κτλ) που δεν έχουν πια δυνατότητες για σημαντική απορρόφηση εργατικού δυναμικού.

Έτσι η γεωργία παραμένει βασικός συντελεστής και στοιχείο για την απασχόληση και άρα κύριο μέλημα όλων των περιφερειακών προγραμμάτων. Τα περιφερειακά προγράμματα πρέπει να αντιμετωπίζουν και τα επιμέρους ιδιαίτερα προβλήματα ορισμένων περιοχών που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη. Έτσι κατά περιφέρεια έχουμε προγράμματα ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών όπου ο αγροτικός τομέας είναι σχεδόν μοναδικός.

Σε ένα περιφερειακό πρόγραμμα βασικό στοιχείο είναι η πρόβλεψη κέντρων επιτόπου αξιοποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων. Έτσι π.χ. δεν μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα βιομηχανικό σφαγείο στα Τρίκαλα που να σφάζονται όλα τα ζώα της κεντρικής και Βόρειας Ελλάδος. Αυτό είναι αντιπαραγωγικό και αντιανάπτυξιακό. Χρειάζεται ένα δίκτυο μικρότερων και σωστά χωροταξικά κατανεμημένων σφαγείων.

Πρέπει να τονισθεί ότι η ίδρυση βιομηχανικών μονάδων επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων πρέπει να αποτελέσει ισχυρό στοιχείο γεωργικής ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο. Π.χ. η δημιουργία σακχαρουργείου στην Ορεσטיάδα τα τελευταία χρόνια άλλαξε ριζικά τη μορφή της αγροτικής οικονομίας της περιοχής και βελτίωσε το επίπεδο ανάπτυξής της.

3. ΟΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.

α. Η μεγένθυση των εκμεταλλεύσεων.

Οι μικροιδιοκτήτες είχαν γεωργικές εκμεταλλεύσεις λίγων στρεμμάτων. Τα κτημάτά τους μοιράζονταν από τους γονείς στα παιδιά και έτσι από γενιά σε γενιά η ιδιοκτησία κάθε κληρονόμου μίκρυνε και διασκορπιζόταν. Μετά την βιομηχανική επανάσταση οι μηχανές αντικατέστησαν τα ζώα, τα χημικά και τα οργανικά λιπάσματα. Εμφανίστηκαν τότε διαρθρωτικά προβλήματα που με τον καιρό έγιναν οξύτερα. Τα προβλήματα αυτά αφορούσαν το γεγονός ότι οι μικροιδιοκτήτες είχαν τα κτήματά τους διασκορπισμένα σε μεγάλες αποστάσεις πράγμα που, δυσκόλευε τη δουλειά τους και δεν ήταν σε θέση να εξοπλίσουν τις γεωργικές μονάδες τους με νέα τεχνολογία (μηχανήματα κτλ).

Τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίστηκαν με μια σειρά μεταρρυθμιστικών μέτρων όπως αναδασμούς και απαλλοτριώσεις με αποζημίωση ή χωρίς, των μεγάλων κτημάτων.

Ο μικρός κλήρος που συνιστά τη βάση της ελληνικής γεωργίας εξακολουθεί να είναι πολυτεμαχισμένος. Σε κάθε κλήρο αντιστοιχούν έξι και πλέον τεμάχια. Έχει παρατηρηθεί ότι όταν τα κτήματα ενός αγρότη δεν είναι συγκεντρωμένα αποδίδουν λιγότερο από ότι αν ήταν συγκεντρωμένα σε μία περιοχή. Επίσης είναι αντιοικονομικό να αγοράσει κανείς πανάκριβα γεωργικά μηχανήματα και να τα χρησιμοποιεί ελάχιστα.

Έτσι αν δεν ληφθούν μέτρα (οργάνωση συνεταιρισμών κ.α) για να επιτευχθεί η μεγένθυση των εκμεταλλεύσεων τότε θα εξακολουθεί να υπάρχει χαμηλή αποδοτικότητα στην ελληνική γεωργική παραγωγή.

β. Η μείωση του αγροτικού πληθυσμού.

Το 1961 ο ενεργός γεωργικός πληθυσμός αποτελεί το 53,9% του συνολικού ενεργού πληθυσμού, το 1971 ήταν 40,5% , το 1981 29% και το 1989 έφτασε στο 25,3%.

Από τους αριθμούς φαίνεται ότι υπάρχει μια τάση συνεχούς μείωσης του αγροτικού πληθυσμού. Ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού που εγκατέλειψε την γεωργία μετανάστευσε από τη χώρα ενώ η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας έχει δημιουργήσει πειστικά προβλήματα ανεργίας. Σημερινή συνέπεια είναι η ανακοπή του ρεύματος εξόδου των αγροτών από την ύπαιθρο.

Η απασχόληση του γεωργικού εργατικού πληθυσμού σε γεωργικές εργασίες είναι περιορισμένη. Θα περίμενε κανείς ότι οι περιπτώσεις εξωγεωργικής απασχόλησης θα έχουν αυξηθεί στα πλαίσια των προσπαθειών που γίνονται για την συγκρότηση του πληθυσμού της υπαίθρου και την προσέλκυση νέων με την δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης δια της παροχής ισχυρών κινήτρων. Οι έντονες πληθυσμιακές μεταβολές στον αγροτικό χώρο είχαν ως συνέπεια να αλλάξει και η ηλικιακή πυραμίδα που μετατοπίστηκε προς τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Στην Ελλάδα το ποσοστό του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού στην γεωργία είναι υψηλότερο σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες και χαμηλότερο από αυτό των αναπτυσσόμενων. Για αυτό επιβάλλεται η προγραμματισμένη μείωση του αγροτικού πληθυσμού με απομάκρυνση των παραγωγών μεγαλύτερων ηλικιών.

γ. Η αλλαγή των καλλιεργειών.

Είναι αναγκαία η βελτίωση του παραγωγικού δυναμικού της ελληνικής γεωργίας. Πρέπει να στοχεύει στην αναδιάρθρωση της φυτικής παραγωγής υπέρ των προϊόντων με υψηλή ελαστικότητα ζήτησης π.χ. τα ακτινίδια, και στον περιορισμό της παραγωγής πλεονασματικών προϊόντων π.χ. τα ροδάκινα. Επίσης στην διεύρυνση της παραγωγής προϊόντων που είναι κερδοφόρα και ταυτόχρονα είναι ελλειματικά στην Κοινότητα π.χ. Ξηροί καρποί. Αποτέλεσμα είναι η δημιουργία ανταγωνιστικής ελληνικής παραγωγής με την επίτευξη επικερδών εξαγωγών και μείωση εισαγωγών.

Γίνονται προσπάθειες να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ φυτικής και ζωικής παραγωγής στην χώρα μας. Λόγω όμως της έλλειψης δυνατοτήτων είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί αυτή η ισορροπη σχέση.

Η ανισορροπία φυτικής και ζωικής παραγωγής γίνεται αντιληπτή από τον παρακάτω πίνακα:

A. <u>ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>
αροτραίες καλλιέργειες	12.414.000	12.788.000
λαχανικά	4.735.000	3.900.000
αμπελουργικά προϊόντα	770.000	780.000
δενδρώδεις καλλιέργειες	2.696.000	3.570.000
<u>ΣΥΝΟΛΟ</u>	20.615.000	21.038.000
B. <u>ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>
πρωτογενή κτην. προϊόν.	4.700.000	4,650.000
δευτερογενή κτην.πρ.	155.000	150.000
<u>ΣΥΝΟΛΟ</u>	4.855.000	4.800.000

(πηγή: παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων 1982 -
Αθήνα, Απρίλιος 1993).

Γενικά κάθε χώρα θα έπρεπε να εξειδικεύεται σε τέτοια
προϊόντα για τα οποία διαθέτει ή έχει την δυνατότητα να δη-
μιουργήσει συγκριτικά πλεονεκτήματα που σημαίνει υψηλή αντα-
γωνιστικότητα.

δ. Η αξιοποίηση των υδάτινων πόρων.

Στην Ελλάδα οι βροχοπτώσεις αποτελούν ένα πολύ σημαντικό παράγοντα για την κάλυψη των υδάτινων αναγκών της χώρας σε άρδευση, ύδρευση κ.α.

Όμως η αστάθεια στις βροχές δημιουργεί δύο σοβαρά προβλήματα: (i) κάποια περίοδο οι ποταμοί γεμίζουν με νερό και κινδυνεύουν οι πεδινές περιοχές από τις πλημμύρες και (ii) κάποια άλλη περίοδο του χρόνου η ξηρασία απειλεί να καταστρέψει την γεωργική παραγωγή. Γενικά στην Ν.Ευρώπη οι απότομες βροχές και η ξηρασία αποτελούν μόνιμη απειλή για τις καλλιέργειες. Ήταν απαραίτητη λοιπόν η προστασία τους με πολυδάπανα εγγειοβελτιωτικά έργα όπως τα αντιπλημμυρικά και αρδευτικά.

Με σκοπό την οριστική επίλυση του υδάτινου προβλήματος της χώρας μας είναι αναγκαία η κατασκευή φράγματος σε συνδυασμό με την μεταφορά υδάτων από προνομιούχες σε άνυδρες περιοχές. Για την προστασία των περιοχών που πλήττονται από πλημμύρες και την προστασία των τεχνητών λιμνών απαιτείται η εκτέλεση υδρονομικών έργων. Επίσης είναι απαραίτητη η συγκράτηση των νερών των χειμάρρων για την δημιουργία τεχνητών λιμνών και λιμνοδεξαμενών.

Όσον αφορά την ξηρασία, στην χώρα μας αντιμετωπίζεται με τους εξής τρόπους: από την άντληση υδάτινων πόρων από υπόγεια ύδατα, γεωτρήσεις και φράγματα, ταμιευτήρες, η χρήση των οποίων πρέπει να είναι αλόγιστη διότι αλλιώς κάνουμε πιο έντονο το πρόβλημα της λειψυδρίας.

Η ελληνική αγροτική πολιτική λαμβάνει μέτρα που αφορούν: (i) την αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων κάθε χρόνο από έργα

συνολικά του προγράμματος των δημοσίων επενδύσεων, (ii) την ενεργοποίηση του ανωτάτου συμβουλίου εγγειοβελτιωτικών έργων, (iii) την υλοποίηση προγράμματος αντιπλημμυρικών έργων, (iv) την πληρέστερη στελέχωση των υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας με γεωτεχνικό και βοηθητικό προσωπικό.

Ετσι με τα μέτρα αυτά επιτυγχάνεται μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγικότητας, μειωμένο κόστος των προϊόντων και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

ε .Η ποιοτική βελτίωση των προϊόντων.

Εχει γίνει απαίτηση η βελτίωση της ποιότητας των ελληνικών γεωργικών προϊόντων η οποία βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο στον διεθνή χώρο, αφού υπάρχουν και οι ανάλογες προϋποθέσεις (εδαφοκλιματολογικές συνθήκες). Η ποιότητα αυτών των προϊόντων πρέπει να συνδιάζεται με κόστος διεθνώς ανταγωνιστικό ώστε να γίνουν επώνυμα τα προϊόντα μας.

Από το 1992 ρυθμίστηκε το θέμα του "τίτλου προέλευσης" σε ειδικά προϊόντα κάθε κοινοτικής χώρας π.χ. κατοχυρώθηκε η ελληνικότητα της ένδειξης "ούζο" σύμφωνα με προδιαγραφές που εξυπηρετούν την ελληνική ποτοποιία.

Σύγχρονη απαίτηση είναι και η στροφή της Ελλάδας προς τη οικολογική γεωργία που ήδη εφαρμόζεται στις αναπτυγμένες χώρες και γίνονται και σχετικές έρευνες για τα προϊόντα των βιολογικών καλλιεργειών. Αυτά είναι μεν πιο ακριβά αλλά, έχουν ειδικό σήμα ποιότητας και παρουσιάζουν μεγάλη ζήτηση επειδή για την παραγωγή τους δεν χρησιμοποιούνται χημικά λιπάσματα, φάρμακα και ορμόνες.

Η ποιότητα των ελληνικών προϊόντων δεν αρκεί σε περίπτωση που τα προϊόντα που παράγονται δεν εξάγονται, ούτε καταναλώνονται, αλλά κατευθύνονται στις χωματερές με την αποδοχή της οικονομικής βοήθειας της ΕΟΚ. Στη βελτίωση της ποιότητας των ελληνικών προϊόντων η πιστή τήρηση των κοινοτικών προδιαγραφών απ' την χώρα μας παίζει σημαντικό ρόλο. Προβλέπεται η εφαρμογή νέων ρυθμίσεων που θα αφορούν κοινούς κανόνες εμπορίας και ελέγχου φυτικών, ζωικών προϊόντων κ.α. Αυτές οι προδιαγραφές θα πρέπει να τηρούνται σε όλους τους τομείς παραγωγής.

στ. Ἡ ανάπτυξη της αλιείας.

Με την πάροδο του χρόνου στην χώρα μας και την ανάπτυξη ορισμένων κλάδων παραγωγής δημιουργήθηκαν δύο σημαντικοί παράγοντες που οδήγησαν στην μείωση της αλιείας:

α. Πολλοί από τους απασχολούμενους με την αλιεία ζήτησαν δουλειά στην γεωργία, στην βιομηχανία, στον τουρισμό κτλ.

β. Μείωση των αλιευμάτων λόγω της ρύπανσης από την ανάπτυξη της γεωργίας, του τουρισμού και της βιομηχανίας.

Στην περίοδο 1980-1983 η αλιευτική παραγωγή στο σύνολο του ακαθάριστου γεωργικού εισοδήματος κατά μέσο όρο ήταν 2,2 %, και τα τέσσερα τελευταία χρόνια φτάνει περίπου στο ύψος των 117.000 τόνων το χρόνο. Η κατανάλωση αντίθετα υπερβαίνει τους 160.000 τόνους, δηλαδή 43.000 τόνοι κατά μέσο όρο εισάγονται κάθε χρόνο από άλλες χώρες.

Η μείωση της αλιείας οφείλεται:

- στην ρύπανση των θαλασσών μας και κυρίως στην αυξημένη μόλυνση των φυσικών πόρων παραγωγής π.χ. θερμαικός κόλπος κτλ
- στην καταστροφή των γόνων από τη μη ορθολογική χρήση της μηχανότρατας.
- στην εντατική αλίευση των ιχθυοτρόφων υδάτων που δημιουργεί ελάττωση της ποσότητας του φυσικού γόνου.
- στην έλλειψη ιχθυογεννητικών σταθμών και
- στην έλλειψη έργων υποδομής για την αξιοποίηση των αλιευτικών πλεονασμάτων.

Η υπερπόντια και μέση αλιεία είναι δύσκολο να τεθεί κάτω από ένα ελεγχόμενο στάδιο παραγωγής. Πιο αποδοτική είναι η ιχθυοκαλλιέργεια που αυξάνει την παραγωγή σε μεγάλα επίπεδα με

την βοήθεια της ιχθυολογίας και των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων.

Η Ελλάδα λόγω των ευνοϊκών υδρολογικών και κλιματολογικών συνθηκών προσφέρεται για την ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας.

Στον κοινοτικό χώρο αποτελεί μόνιμη επιδίωξη η διατήρηση και η διαχείριση των πόρων της Μεσογείου καθώς και η διαμόρφωση μιας ικανής αλιευτικής πολιτικής. Οι προσπάθειες αυτές συναντούν πολλές δυσκολίες γιατί στην Μεσόγειο υπάρχουν και χώρες που δεν είναι μέλη της ΕΟΚ. Για την αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών συμβάλλει η απόφαση της ΕΟΚ (Νοέμβριος '89) κατά την οποία θα συμμετάσχει στις δαπάνες για την διαχείριση και την διατήρηση των αλιευτικών πόρων της Μεσογείου με το ποσό των 110 εκ. ECU για την προσεχή 5ετία.

Η σημασία της απόφασης αυτής για την Ελλάδα είναι μεγάλη γιατί:

- α. παρέχει δυνατότητα καλύτερης επιτήρησης των αλιευτικών πεδίων,
- β. μειώνει τις περιπτώσεις παράνομης αλιείας,
- γ. προστατεύει το θαλάσσιο περιβάλλον και τα βιοσυστήματά του

ζ. Η διαφύλαξη του περιβάλλοντος.

Η Ελλάδα σαν χώρα με εστίες ατμοσφαιρικής ρύπανσης δεν παρουσιάζει όση ρύπανση θα αναμένονταν, εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης. Η ποικιλία και η διεύθυνση των εγχώριων ανέμων επιτρέπει την γρήγορη διασπορά της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Όσον αφορά την πρωτεύουσα, αποτελεί περιοχή μεγίστης συγκέντρωσης αυτοκινήτων και βιομηχανιών που οδηγούν στο να υποφέρει από την ρύπανση, ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες. Στον περιορισμένο αυτόν χώρο διαβιώνει 35% του πληθυσμού της χώρας το 60% των αυτοκινήτων, το 70% των εγκαταστάσεων για κεντρική θέρμανση και air condition και το 45% των βιομηχανιών που καταναλώνουν υγρά καύσιμα.

Μια απαράδεκτη κατάσταση επικρατεί στην θάλασσα της Ελευσίνας. Εκεί είναι συγκεντρωμένο το 40% των βιομηχανιών της χώρας. Έτσι είναι θύμα των συνεπειών της βιομηχανικής ρύπανσης κι ένα παγκόσμιο κακό παράδειγμα για το τι μπορεί να δημιουργήσει η απρογραμματίστη βιομηχανική συγκέντρωση και η έλλειψη υποδομής και νομοθεσίας για τον καθαρισμό των βιομηχανικών αποβλήτων.

Η παραπάνω κατάσταση έγινε γνωστή στην Κοινότητα που άσκησε προσφυγή κατά της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, με την κατηγορία ότι δεν εφαρμόζει την κοινοτική νομοθεσία που αφορά τους βιομηχανικούς ρύπους και ότι οι υπουργικές αποφάσεις δεν αναφέρονται σε όλη την επικράτεια.

Σύμφωνα με την ΕΟΚ υπάρχουν αρκετοί τρόποι για την προστασία του περιβάλλοντος όπως: η μείωση του αγροτικού πληθυσμού και η προβλεπόμενη απελευθέρωση εκτάσεων από την γεωργική

απασχόληση και χρήση, να συνδιαστούν με την πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης η χρησιμοποίηση οργανικής και χλωρής λίπανσης παρασκευασμάτων αντί για λίπανση και φυτοφάρμακα. Αντί για την χρήση εντομοκτόνων συνιστάται η χρήση βιολογικών και βιοτεχνικών μέσων π.χ. εντομοφάγα έντομα κτλ. Τέλος, επιβάλλεται η αντικατάσταση χημικών ουσιών.

Το θέμα της διαφύλαξης του περιβάλλοντος είναι πολύπλοκο και απαιτεί την συμβολή όλων μας.

η. Η προστασία των δασών.

Το δάσος είναι κοινωνικό αγαθό κι έχει να καλύψει πολλαπλούς σκοπούς που εξυπηρετούν ολόκληρη την χώρα. Έχει μεγάλη σημασία για την οικονομία μιας χώρας, την απασχόληση του ορεινού πληθυσμού και την ανάπτυξη των προβληματικών περιοχών για τις οποίες αποτελεί μοναδική πηγή εσόδων για τους κατοίκους τους. Οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν το 22,4% της συνολικής κατανομής της έκτασης της χώρας ανά κατηγορία χρήσης.

Η δασική παραγωγή της χώρας μας μόλις καλύπτει το 30% των αναγκών και το υπόλοιπο καλύπτεται με εισαγωγές από το εξωτερικό. Οι εισαγωγές σε ξύλο και προϊόντα του, κατέχουν την τρίτη θέση από πλευράς εξαγωγής συναλλάγματος μετά το πετρέλαιο και το κρέας.

Βασική αιτία της περιορισμένης δασοκάλυψης της πατρίδας μας και επομένως και της μικρής μας δασικής παραγωγής είναι οι πυρκαγιές, που έχουν συντελέσει στο να καεί έκταση μεγαλύτερη των 9 εκ. στρεμμάτων από την 1-1-1975 έως την 1-8-1993.

Πίνακας 1ος: Οι πυρκαγιές από το 1975 ως 1-8-1993.

<u>ΕΤΟΣ</u>	<u>ΚΑΜΜΕΝΑ ΣΤΡ.</u>	<u>ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ</u>	<u>ΣΤΡ\ΠΥΡΚΑΓΙΑ</u>
1975	209.553	768	273
1976	83.887	590	142
1977	537.632	1253	429
1978	200.025	828	242
1979	211.803	1076	197
1980	329.653	1207	273
1981	814.173	1159	702
1982	273.722	1045	262
1983	196.132	968	203
1984	336.555	1282	262
1985	1.054.503	1442	731
1986	245.135	1082	227
1987	463.150	1266	366
1988	1.105.010	1898	582
1989	423.635	1284	330
1990	385.934	1322	292
1991	235.737	1041	226
1992	663.463	2042	325
1993	1.300.000	800	1600

Τα πραγματικά αίτια των δασικών πυρκαγιών πριν από όλα θα πρέπει να τα αναζητήσει κανείς στο χαρακτήρα της μεγάλης μάζας των Νεοελλήνων, η οποία κάθε άλλο παρά πιστεύει ότι τα αγαθά κόποις κτώνται. Με 360.000 αυθαίρετα κτίσματα κι αναρίθμητες καταπατήσεις οικοπέδων, ακτών και δημοσίων κτημάτων (η Κτηματική Εταιρεία Δημοσίου δέχεται γύρω στις 500 αιτήσεις το

μήνα για τη νομιμοποίηση εκτάσεων του δημοσίου που έχουν καταπατηθεί συνήθως από βοσκούς, αγρότες κτλ.) κάθε ελληνικό δάσος είναι μια υποψήφια εστία φωτιάς. Υπάρχουν και ακούσιοι εμπρησμοί που προκαλούνται από αδιάφορους τουρίστες, οι οποίοι μετατρέπουν τα πικ-νικ σε πύρινες κολάσεις είτε ξεχνώντας να σβήσουν φωτιές που άναψαν, είτε με τα αποσίγαρά τους, είτε με τις άδειες μπουκάλες που μεταβάλλονται όταν τις δει ο ήλιος σε επικύνδινους φακούς.

Πέρα όμως από τους εμπρησμούς υπάρχουν και άλλες αιτίες για τις πυρκαγιές. Ψάχνοντας στα αρχεία του Υπουργείου Γεωργία ανακαλύψαμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό των πυρκαγιών προκαλείται από στρατιωτικές βολές μέσα σε στρατόπεδα εγκατεστημένα κοντά σε δασικές εκτάσεις. Δεν είναι τυχαίες οι τραγωδίες της Ικαρίας και της Σάμου, οι οποίες ξεκίνησαν κοντά σε στρατόπεδα.

Η Πυροσβεστική Υπηρεσία αναφέρει ότι μεγάλες ευθύνες για την πρόκληση πυρκαγιών έχουν ασυνείδητοι γεωργοί και αγρότες καθώς και οι σκουπιδότοποι που από μεγάλες θερμοκρασίες βράζουν και καταλήγουν σε εστίες φωτιάς.

Τέλος η οργάνωση της δασοπυρόσβεσης δεν είναι ικανοποιητική και τα επίγεια μέσα θεωρούνται μη αποτελεσματικά.

α. Ο αριθμός των δασοπυροσβεστών, των εργαλείων και των ασυρμάτων είναι ανεπαρκής (πίνακας 2ος).

β. Ανεπαρκής είναι και ο αριθμός των επανδρομένων και σε λειτουργία δασικών σταθμών (πίνακας 2ος).

γ. Η εκπαίδευση των ατόμων και ο συντονισμός τους είναι μη αποτελεσματικός.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2ος: ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΠΡΩΣΟΠΙΚΟΥ 1992.

	Οργαν. θέσεις	Υπηρετ.	Κενές
Δασολόγοι	1.111	765	346
Δασοπόντοι	1.485	499	986
Δασοφύλακες	2.007	940	1.067
Δασοπυροσβέστες	880	267	613
Οδηγοί οχημάτων	951	420	531
<u>ΣΥΝΟΛΑ</u>	6.434	2.891	3.543

ΠΙΝΑΚΑΣ 3ος: ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΕΣ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ ΤΟ 1992

1.100	Δασοφυλάκεια δεν λειτουργούν.
264	Σταθμοί δασοπροστασίας δεν λειτουργούν.
300	Δασονομεία είναι κλειστά.
87	Δασαρχεία υπολειτουργούν.
55	Δ\σεις δασών υπολειτουργούν.
13	Επιθεωρήσεις δασών υπολειτουργούν.

Πηγές: Συνεργαζόμενες Δασικές Συνδικαλιστικές Οργανώσεις.

Μετά την περιγραφή της κατάστασης που επικρατεί σήμερα πρέπει να τονίσουμε ότι το κόστος αυτών των πυρκαγιών είναι τεράστιο. Αν αποτιμήσουμε σε δραχμές τις καταστροφές που προκλήθηκαν από τις πυρκαγιές των δασών τα δέκα τελευταία χρόνια και προσθέσουμε σε αυτές και το κόστος κινητοποίησης των κρατικών μηχανισμών κάθε φορά, τότε δεν απέχουμε πολύ από 2 τρισεκατομμύρια δρχ.

Υπό αυτές τις συνθήκες τα ερωτήματα που τίθενται είναι: Γιατί δεν δραστηριοποιούνται οι ένοπλες δυνάμεις της χώρας

μας προς την κατεύθυνση της προστασίας των δασών μας; Γιατί δεν δημιουργούνται στην χώρα μας όπως στην Γαλλία και στην Ιταλία ειδικές στρατιωτικές δυνάμεις δασικής προστασίας;

Πέρα όμως από την κινητοποίηση του στρατού, η δασική προστασία θα πρέπει να γίνει αντικείμενο και της εισαγωγής στις σχετικές διαδικασίες της υψηλής τεχνολογίας. Υπάρχουν σήμερα στην αγορά θαυμάσια συστήματα συναγερμού, εκφοβισμού των εμπρηστών και φωτογράφισης, που μπορούν να προσφέρουν σημαντικές υπηρεσίες στις ομάδες πυρόσβεσης.

Στην Ελλάδα παρά τις προσπάθειες για αύξηση των υδροδεξαμενών, των πυροσβεστικών οχημάτων και των αεροσκαφών δεν επιλύεται το πρόβλημα της προστασίας του δασικού πλούτου. Αυτό διότι απαιτείται η επίλυση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος με την κατάρτιση δασικού κτηματολογίου και χαρτών γαιοικανότητας, ώστε να τακτοποιηθούν οριστικά οι χρήσεις της δασικής γης. Πρέπει να υπάρξει παράλληλη ενημέρωση για αποφυγή πυρκαγιών από αμέλεια, καθώς και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης αφού τα δάση:

- α. αποτρέπουν τη διάβρωση του εδάφους,
- β. προστατεύουν τις λεκάνες απορροής,
- γ. φιλτράρουν τα ύδατα,
- δ. εξουδετερώνουν τους κινδύνους πλημμυρών κ.α.

θ. Η βελτίωση της υποδομής.

Οι γεωργικές κατασκευές που έχουν άρτιο συγκοινωνιακό δίκτυο, ύδρευση, άρδευση, ηλεκτρισμό και επικοινωνίες στενά συνδεδεμένες με τον μηχανικό εξοπλισμό (τρακτέρ κτλ) αποτελούν τα έργα υποδομής. Αυτά συμβάλλουν αποτελεσματικά στην βελτίωση της παραγωγής και στην μείωση του κόστους αυτής, με τη βοήθεια υπηρεσιών όπως περίθαλψη κτλ.

Έχει γίνει πλέον αντιληπτό ότι η ελληνική γεωργία παρουσιάζει ελλείψεις σε έργα υποδομής σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες. Αυτή η κατάσταση οδηγεί τους νέους ανθρώπους που ασχολούνται με την γεωργία στη χώρα μας να εγκαταλείπουν το αγροτικό επάγγελμα. Η εγκατάλειψη αυτή επιφέρει τα εξής :

- (i) την γήρανση του αγροτικού πληθυσμού και
- (ii) την ερήμωση πολλών περιοχών της χώρας.

Εξαιτίας του υψηλού κόστους των έργων υποδομής πρέπει να σχεδιάζονται σωστά, σε συνεργασία με γεωπόνους ώστε να φαίνεται εκ των προτέρων αν το έργο ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της εκμετάλλευσης ή η δαπάνη της κατασκευής του είναι τόσο μεγάλη που δεν αποσβάζεται αφενός το κεφάλαιο που έχει απανηθεί και, αφετέρου επιβαρύνεται υπέρμετρα το κόστος παραγωγής των προϊόντων.

Αυτός ο σχεδιασμός είναι περισσότερο αναγκαίος σε μεγάλα έργα υποδομής, που εξυπηρετούν πολλές γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Τα έργα αυτά κατά κανόνα ανήκουν σε συνεταιριστικές οργανώσεις και ένα ποσοστό σε ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Η ΕΟΚ γνωρίζει ότι η Ελλάδα αδυνατεί να επωμισθεί από μόνη της το βάρος τέτοιων δαπανηρών έργων, χωρίς την εκτέλεση

των οποίων η χώρα δεν πρόκειται να συμβαδίσει με τις άλλες χώρες-μέλη. Για αυτό χρηματοδοτεί για την δημιουργία νέων έργων υποδομής, βελτίωση και επέκταση παλιών έργων υποδομής και προώθηση του οδικού, τηλεπικοινωνιακού και σιδηροδρομικού δικτύου.

ι. Η επέκταση της γεωργικής έρευνας και η προώθηση της εκπαίδευσης.

Η γεωργική έρευνα και η εκπαίδευση των αγροτών αποτελούν σπουδαία μέσα για την ανάπτυξη της γεωργίας. Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων τους αυξάνει την παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής και ανοίγει νέες προοπτικές και δυνατότητες για αυξημένη χρήση παραδοσιακών και νέων συντελεστών παραγωγής.

Στην χώρα μας η γεωργική έρευνα διεξάγεται κυρίως από τη Υπηρεσία Γεωργικών Ερευνών του Υπουργείου Γεωργίας όπως φαίνεται παρακάτω στα ιδρύματα έρευνας. Η υπηρεσία αυτή έχει σημειώσει προόδους αλλά, αντιμετωπίζει ακόμη σοβαρά προβλήματα, όπως και η εκπαίδευση. Με την πρόοδο της τεχνολογίας επιβάλλεται η βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης των αγροτών σε οργανωτικά θέματα και νέες τεχνικές. Κυρίως όμως το πρόβλημα εντοπίζεται σε αυτούς που ήδη ασχολούνται σήμερα στον γεωργικό τομέα. Εδώ η μέριμνα και η στήριξη της πολιτείας για την αντιμετώπισή του πρέπει να στραφεί σε δύο κατευθύνσεις, τόσο στην ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των αγροτών μας, μέσα από ειδικούς τρόπους και μεθόδους, με τον αναγκαίο συντονισμό ώστε να υπάρξει πραγματική αναβάθμιση.

Τέλος, απαιτείται να βελτιωθεί η γεωργική ενημέρωση, να επαναπροσανατολιστούν οι αντικειμενικοί μας στόχοι ώστε να συμβαδίσει η Ελλάδα με την Κοινότητα κι τις τάσεις της παγκόσμιας αγοράς.

Παρακάτω παραθέτονται τα ιδρύματα έρευνας του Υπουργείου Γεωργίας:

ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

I. ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΘΕΣ/ΚΗ)

A. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ

1. Σπηρών, Θεσσαλονίκη
2. Βάμβακος και Βιομ/κών φυτών, Σίνδος Θεσ/κη
3. Φυλλαβόλων δένδρων, Θεσ/κη (προσωρινά Νάουσα)
4. Προστασίας φυτών, Θεσσαλονίκη
5. Εδαφολογίας, Θεσσαλονίκη.
6. Εγγείων βελτιώσεων, Σίνδος Θεσ/νίκη
7. Κτηνοτροφίας, Θεσ/κη (προσωρινά Γιαννιτά)

B. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1. Ν. Ορεστιάδος	2. Κομοτηνής
3. Ξάνθης	4. Σερρών
5. Δράμας	6. Ν. Μουδανιών
7. Πτολεμαΐδος	8. Κοίλων Κοζάνης
9. Ιωαννίνων	

II. ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΛΑΡΙΣΑ)

A. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ

1. Κτηνοτροφικών φυτών και βοσκών, Λάρισα
2. Προστασίας φυτών, Λάρισα
3. Χαρτογράφησης και ταξινόμησης εδαφών, Λάρισα

B. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1. Βαρδατών Φθιώτιδας
2. Παλαμά Καρδίτσας

III. ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

A. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ

1. Αμπέλου, Λυκόβρυση
2. Οίνου, Λυκόβρυση
3. Τεχνολογίας γεωργικών προϊόντων, Λυκόβρυση
4. Γεωργικών μηχανών και κατασκευών, Αγ. Ανάργυροι.
5. Εδαφολογίας, Λυκόβρυση

6. Γεωργοοικονομικών και Κοινωνικών ερευνών (ΙΓΕΚΕ), Αθήνα.

7. Μπενάκειο φυτοπαθολογικό, Κηφισιά (ΝΠΙΔ)

B. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1. Αλιάρτου Βοιωτίας
2. Μπογιατίου

IV. ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΥ (ΠΑΤΡΑ)

A. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ

1. Αμπέλου και σταφίδας, Πάτρα
2. Ελιάς, Κέρκυρα
3. Ελιάς, Καλαμάτα
4. Εσπεριδοειδών, Ναύπλιο
5. Λαχανοκομίας, Πάτρα (προσωρινά Αμαλιάδα)
6. Προστασίας φυτών, Πάτρα
7. Γαλακτοκομίας, Ιωάννινα

B. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1. Άρτας	2. Γαστούνης
3. Αμαλιάδος	4. Καλαμάτας
5. Τρίπολης	6. Άργους
7. Πύργου	8. Σκάλας Λακωνίας

V. ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΡΗΤΗΣ (ΧΑΝΙΑ)

A. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ

1. Υποτροπικών και Ελιάς, Χανιά.
2. Λαχανοκομίας και Ανθοκομίας, Χανιά (προσωρινά Ηράκλειο)
3. Προστασίας φυτών, Χανιά (προσωρινά Ηράκλειο)

B. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1. Ηρακλείου	2. Ιεράπετρας
2. Μεσσαράς	4. Αγίων Ασωμάτων
5. Μυτιλήνης	6. Ρόδου

ΔΑΣΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Ίδρυμα Δασικών Ερευνών Αθηνών
 2. Ίδρυμα Δασικών Ερευνών Θεσσαλονίκης
- Είκοσι τέσσερα (24) γραφεία Δασικών Ερευνών που υπάγονται σε περιφερειακές δασικές υπηρεσίες.

ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Κτηνιατρικό Ινστιτούτο Λοιμωδών και Παρασιτικών Νοσημάτων, Αθήνα.
2. Κτηνιατρικό Ινστιτούτο Αφθώδους πυρετού, Αθήνα
3. Κτηνιατρικό Ινστιτούτο Φυσιολογίας-Αναπαραγωγής και Διατροφής Ζώων, Αθήνα.
4. Κτηνιατρικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Τεχνολογίας Τροφίμων, Αθήνα.
5. Κτηνιατρικό Ινστιτούτο, Θεσ/κη.
6. Κέντρο Τεχνητής Σπέρματέγχυσης και Νοσημάτων Αναπαραγωγής, Αθήνα.
7. Κέντρο Τεχνητής Σπέρματέγχυσης και Νοσημάτων Αναπαραγωγής, Διαβάτη, Θεσ/κης.

Δώδεκα (12) Κτηνιατρικά Εργαστήρια σε διάφορους νομούς της χώρας

κ. Ο εκσυγχρονισμός των Συνεταιρισμών.

Ο αγροτικός συνεταιρισμός έχει το κύριο βάρος στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την στήριξη της αγροτικής οικονομίας των μελών του και αποτελεί το βασικό κύτταρο για την αναβάθμιση της ζωής στην περιφέρεια. Οι δραστηριότητες των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων καλύπτουν όλο το φάσμα της παραγωγής της μεταποίησης και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων, της παραγωγής και της προμήθειας των γεωργικών εφοδίων καθώς και της κατασκευής και της προμήθειας των μέσων αγροτικής παραγωγής.

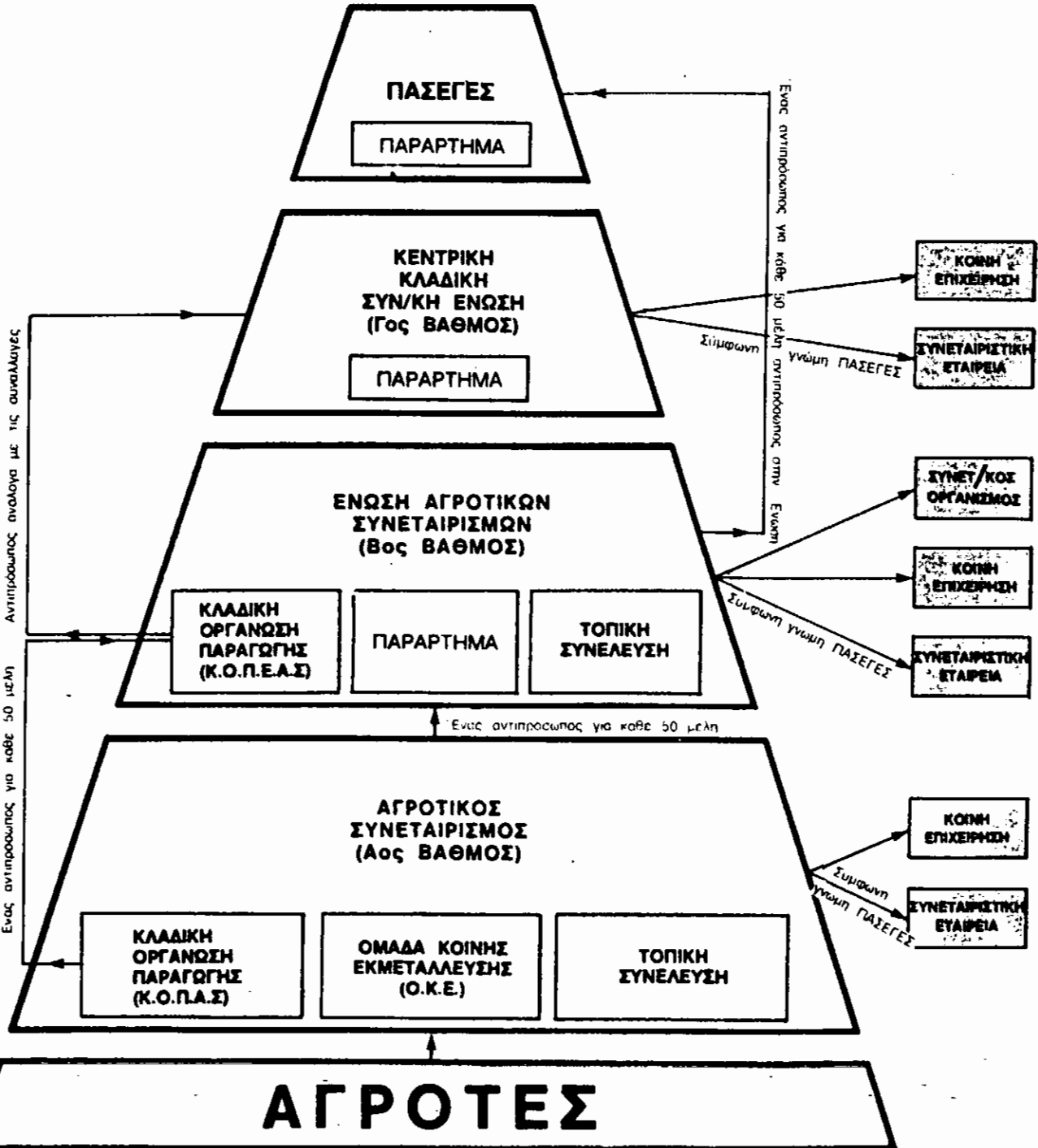
Η Ελλάδα όμως παρόλο που έχει τους περισσότερους συνεταιρισμούς σε σχέση με τις χώρες-μέλη της ΕΟΚ ασχολείται κυρίως με δευτερευούσης σημασίας θέματα για αυτό και δεν ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες της σύγχρονης αναπτυσσόμενης γεωργίας.

Για να ξεπεράσει η γεωργία τις δυσκολίες και να επέλθει έτσι εκσυγχρονισμός των συνεταιρισμών της είναι απαραίτητη η με μέτρο εξωτερική δανειοδότηση και χρηματοδότηση ώστε, να μη δημιουργούνται χρέη, ελλείματα και να μην υπάρχει εξάρτηση από κοινωνικοποιημένους φορείς. Αλλά δεν πρέπει να περικοπούν εντελώς οι ενισχύσεις προς τους συνεταιρισμούς γιατί τότε θα επέλθει μεγάλη μείωση του αγροτικού εισοδήματος.

Από την άλλη πλευρά υποχρέωση των αγροτών είναι να συμμετέχουν στους συνεταιρισμούς και να παρακολουθούν από κοντά τα προβλήματα κι τις εξελίξεις τους. Έτσι θα επιτευχθεί η εξασφάλιση του γενικού συμφέροντος και η καλή διαχείρησή τους.

Η δομή και η δράση των συν\σμών φαίνεται παρακάτω:

ΔΟΜΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΔΡΑΣΗΣ

λ. Εμπορία και ποιότητα των αγροτικών προϊόντων.

Στην δεκαετία του '90 στην ελληνική γεωργία πρέπει να γίνουν σημαντικές προσαρμογές τον τομέα της εμπορίας αγροτικών προϊόντων αν έλουμε να έχουμε ευμενείς οικονομικές και κοινωνικές επιδράσεις στους Έλληνες αγρότες καθώς και σε ολόκληρη την εθνική οικονομία.

Είναι γνωστό πως τα προϊόντα που παράγουμε δεν αρκεί μόνο να είναι εξαιρετικής φυσικής ποιότητας, δηλαδή να έχουν καλές οργανοληπτικές ιδιότητες αλλά θα πρέπει να έχουν και εξαιρετική εμπορική ποιότητα, αποδοτικά κανάλια διανομών και επιτυχημένη προβολή για να μπορέσουν να πουληθούν εύκολα και σε ικανοποιητικές τιμές. Έτσι μόνο θα εξασφαλιστεί ένα ικανοποιητικό εισόδημα στους αγρότες και θα επιτευχθεί αύξηση του εθνικού εισοδήματος.

Ομως, ενώ βρισκόμαστε σε ικανοποιητικό επίπεδο από πλευράς γεωργικής παραγωγής, δυστυχώς δεν συμβαίνει το ίδιο στην εμπορία των αγροτικών προϊόντων. Συνέπεια αυτού είναι να γίνονται μεγάλες εισαγωγές αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα από τις άλλες χώρες της ΕΟΚ και έτσι εξάγεται άφθονο συνάλλαγμα.

Αναμφίβολα, προμηνύονται μεγαλύτεροι κίνδυνοι καθώς σημαντικά ελληνικά κανάλια εμπορίας εξαγοράζονται από ξένες πολυεθνικές εταιρείες, όπως π.χ. συμβαίνει τον τελευταίο καιρό με ορισμένες ελληνικές αλυσίδες καταστημάτων τροφίμων.

Βέβαια, μετά το τέλος του 1992 είναι δυνατή η ελεύθερη κυκλοφορία ανθρώπων και κεφαλαίων ανάμεσα στις χώρες - μέλη της ΕΟΚ, και μπορούν να εγκατασταθούν στην χώρα μας μεγάλες επιχειρήσεις με σύγχρονη τεχνολογία και οργάνωση, άφθονη και

φθηνή χρηματοδότηση κτλ. και να μπορούν να ελέγχουν αποφασιστικά την εμπορία και (σως την μεταποίηση και την παραγωγή των αγροτικών προϊόντων.

Εν όψη αυτών των απειλών θα πρέπει να γίνουν σημαντικές προσαρμογές στον τομέα της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα, όπως π.χ. οι εξής:

1. Δημιουργία και επέκταση της υποδομής εμπορίας των αγροτικών προϊόντων. Παράδειγμα να κατασκευαστούν αγροτικοί δρόμοι με άσφαλτο, νέα εργοστάσια κτλ. όπου και αν χρειάζονται ή επέκταση των ήδη υφισταμένων.

2. Εφαρμογή νέας και σύγχρονης τεχνολογίας τόσο στη μεταποίηση όσο και στην εμπορία (συσκευασία κτλ.) των αγροτικών προϊόντων.

3. Επαρκή, φθηνή και έγκαιρη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων για να μπορούν να επιτελούν αποδοτικά και γρήγορα τις διάφορες λειτουργίες εμπορίας. Παράδειγμα, πολλές συνεταιριστικές γεωργικές βιομηχανίες (Ελαιουργική κ.α.) εξαιτίας της έλλειψης χρηματοδότησης δεν μπόρεσαν έγκαιρα να προμηθευτούν την απαιτούμενη πρώτη ύλη με αποτέλεσμα η παραγωγή μεταποιημένων προϊόντων σε αυτές ήταν πάρα πολύ μικρή.

4. Ορθολογική οργάνωση των επιχειρήσεων εμπορίας, είτε οριζόντια για να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα προβλήματα του μικρού μεγέθους τους (π.χ. συλλογική διαφήμιση, ενιαία ταυτότητα των αγροτικών προϊόντων) είτε, κάθετη οργάνωση μεταξύ παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων για να μειωθεί το συνολικό κόστος παραγωγής και διάθεσής τους, να βελτιωθεί η ποιότητά τους και έτσι να καταστούν ανταγωνιστικά στη

διεθνή αγορά.

5. Έρευνα αγοράς για να διαπιστωθούν οι προτιμήσεις των Ελλήνων και ξένων καταναλωτών και ανάλογα να προσαρμοστεί η ελληνική παραγωγή αγροτικών προϊόντων.

6. Εκπαίδευση στελεχών για να μπορούν να εργάζονται παραγωγικότερα και η επίλυσή τους να λειτουργεί αποδοτικότερα με όλες τις ευμενείς επιδράσεις.

Την ελπίδα για την υλοποίηση όλων αυτών των στόχων την στηρίζουμε κυρίως τους συνεταιρισμούς που μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων μας. Χρειάζεται μόνο να οργανωθούν σωστά, να στελεχωθούν αξιοκρατικά, να έχουν επαρκή, έγκαιρη και φθηνή χρηματοδότηση και προπαντός να απαλλαγούν από τον έντονο κόμματισμό των διοικήσεων και στελεχών τους, που αποτελεί το "σαράκι" ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών.

4. Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.

Η ελληνική γεωργία δεν μπορεί να ξεφύγει από τις διεθνείς οικονομικές και γεωπολιτικές νομοτέλειες.

Η Ελλάδα μέσω της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και με την συνδρομή της, μπορεί στο μέτρο του δυνατού να επηρεάσει τις διεθνείς εξελίξεις και να επιδιώξει τις επωφελέστερες δυνατές προσαρμογές.

Η ελληνική γεωργία θα αντιμετωπίσει οξύτερο, από ότι σήμερα, πρόβλημα ανταγωνιστικότητας. Ο προστατευτισμός θα μειωθεί, οι συντελεστές της γεωργικής παραγωγής θα πρέπει να αντλούν στο μέλλον σημαντικότερο μέρος του εισοδήματός τους από την ελεύθερη αγορά. Υποστηρίζεται - και είναι θέμα προς εξέταση - ότι το ανταγωνιστικό μέλλον της γεωργίας μας έγκειται στην ανάδειξη και προώθηση των ποιοτικών της χαρακτηριστικών.

Η γεωργία μας λοιπόν αυτή την στιγμή είναι μια γεωργία χαμηλής παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας για τρεις κυρίως λόγους: α. του χαμηλού ρυθμού συσσώρευσης κεφαλαίου, β. της τεχνολογικής ανεπάρκειας, γ. του χαμηλού ρυθμού και της κακής ποιότητας μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων.

Ποιές λοιπόν αλλαγές θα πρέπει να γίνουν στην ελληνική γεωργία για μετά το 1992 ή και το 2000; Ποιά αναπτυξιακή πορεία πρέπει να χαραχθεί και να ακολουθηθεί;

Οπωσδήποτε δεν είναι εύκολο να δοθούν σχετικές απαντήσεις. Επισημαίνεται όμως ότι, χρειάζεται ένας νέος προσανατολισμός της γεωργικής ανάπτυξης με κυρίως στόχους:

- τη βελτίωση της διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων,
- τη βελτίωση της διάρθρωσης της γεωργικής παραγωγής κατά το

- δυνατό με επιλογή νέων προϊόντων,
- την αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και ιδιαίτερα της βιοτεχνολογίας,
 - την οργάνωση αποτελεσματικών συστημάτων εμπορίας των γεωργικών προϊόντων,
 - την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων κυρίως με ποιοτική αναβάθμισή τους,
 - την αναθεώρηση παλαιών θεσμών και οργανωτικών σχημάτων,
 - την ουσιαστική τεχνική βοήθεια, εκπαίδευση και καθοδήγηση των αγροτών για απόκτηση επιχειρηματικής νοοτροπίας και ικανότητας,
 - την άσκηση κατάλληλης γεωργικής πολιτικής με συνέπεια και συνέχεια.

Με βάση αυτά, βγαίνει το συμπέρασμα ότι, σε μια γεωργία με έκδηλα τα σημάδια της αναζήτησης πρόσθετων στρατηγικών, που θα βελτιώσουν τις προοπτικές της κάθε προσπάθειας βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, με μεθόδους που συνεπάγονται αύξηση της συνολικής παραγωγής, κινδυνεύει να είναι αυτοαναιρούμενη, αν δεν έχει προηγηθεί αποτελεσματική προσπάθεια αύξησης της απορροφησιμότητας των προϊόντων.

Η θέση μας επομένως είναι, ότι η πρωταρχική προσπάθεια της αναπτυξιακής πολιτικής πρέπει να κατευθυνθεί προς την αύξηση της απορροφητικότητας της αγοράς των ελληνικών προϊόντων

Η θέση μας λοιπόν αυτή εξειδικεύεται σε δύο επιμέρους στοιχεία: α. την επιλογή ως κύριο όπλο ανταγωνιστικότητας της ποιότητας παρά του κόστους παραγωγής, β. την ενεργητική πολιτική διεύρυνσης των αγορών των ελληνικών προϊόντων με κύριο

εργαλείο την ανάδειξη και την εγγύηση της ποιότητας, και με βασικό στόχο την αναζήτηση των κατάλληλων αγορών που θα μπορούν να εκτιμήσουν και να απορροφήσουν αυτή την ποιότητα και το κόστος που συνεπάγεται.

Τα δύο αυτά στοιχεία της προτεινόμενης στρατηγικής αποτελούν αδιάσπαστο δίδυμο: κάθε σκέλος χωρίς την υποστήριξη του άλλου κινδυνεύει να καταληξει σε αποτυχία, δηλαδή σε σπατάλη πόρων χωρίς αξιόλογα αποτελέσματα.

Η επιλογή της ποιότητας ως όπλου ανταγωνιστικότητας έχει τα εξής πλεονεκτήματα σε σχέση με το κόστος:

1. Σε μια αγορά ποσοτικά κορεσμένη, όπως η ευρωπαϊκή, η ποιότητα έχει καλύτερες προοπτικές να αποτελέσει στοιχείο θετικής διαφοροποίησης από το κόστος. Και επειδή η αγορά είναι πλούσια μπορεί να απορροφήσει το υψηλότερο κόστος της ποιότητας. Πολύ δε περισσότερο η δική μας παραγωγή, σε αρκετά προϊόντα, είναι σχετικά μικρή και μπορεί να απευθύνεται σε πρισμένα τμήματα της αγοράς παρά στη μαζική κατανάλωση.

2. Στην ποιότητα έχουμε δυνατότητες να είμαστε σε καλύτερη ανταγωνιστική θέση παρά στο κόστος, στα περισσότερα προϊόντα. Η ποιότητα είναι το μόνο στοιχείο που αξιοποιεί και δικαιώνει τις ιδιαίτερες εδαφοκλιματολογικές συνθήκες, οι οποίες στην αναμέτρηση της παραγωγικότητας εμφανίζονται μειονεκτικές. Πέρα από τις φυσικές συνθήκες, στο πεδίο της τεχνολογίας είμαστε από τους τελευταίους. Γιατί λοιπόν να διαγωνιζόμαστε αποκλειστικά σε αυτό το στίβο;

3. Η επιδίωξη της ποιότητας, που απαιτεί πρώτα από όλα καλή προσαρμογή στις εδαφοκλιματολογικές συνθήκες και στη συνέχεια

αυξημένη προσωπική επιμέλεια εκ μέρους του καλλιεργητή, μπορεί να θεωρηθεί φτηνή και για αυτό προσιτή επιδίωξη, με την έννοια ότι αξιοποιεί στο έπακρο τους διαθέσιμους και ήδη απασχολούμενους πόρους: αυτή τη στιγμή υπάρχουν 600.000 περίπου "γεωργοί", που απασχολούνται λιγότερο από πλήρως στην γεωργική τους εκμετάλλευση, χωρίς να έχουν άλλη αμειβόμενη εργασία. Αυτοί ασφαλώς θα μπορούσαν να εντατικοποιήσουν την προσπάθειά τους για την επίτευξη καλύτερης ποιότητας παραγωγής. Προγράμματα δε, αναδιάρθρωσης καλλιεργειών βρίσκονται ανά πάσα στιγμή σε εξέλιξη.

4. Η ποιότητα είναι εκείνη που εξασφαλίζει την "δευτέρου βαθμού" ανταγωνιστικότητα. Δηλαδή όταν το προϊόν αγοραστεί μια φορά (α βαθμού) ο πελάτης μπορεί να επανέλθει και να ζητήσει πλέον εξατομικευμένα. Αυτό σημαίνει διαφοροποίηση του προϊόντος στη συνείδηση του τελικού καταναλωτή και απόκτηση βαθμού μονοπωλιακής δύναμης στην αγορά που επιτρέπει και την διαφοροποίηση της τιμής.

5. Η αυξημένη εμπορευσιμότητα που οφείλεται στην ποιότητα φέρνει σε πλεονεκτική θέση τον παραγωγό σε σχέση με τους διακινητές. Είναι η μόνη συνθήκη που ισχυροποιεί την θέση του παραγωγού και μπορεί να δημιουργήσει μια σχέση απ'ευθείας μεταξύ παραγωγού και τελικού καταναλωτή, που εξουδετερώνει σε κάποιο βαθμό τη δύναμη του δικτύου διάθεσης.

6. Η επιδίωξη ποιοτικής παραγωγής είναι συνήθως ασυμβίβαστη με την υπερπαραγωγή και από αυτή την άποψη συμβάλλει στη σταθεροποίηση των αγορών.

7. Είναι επίσης, ασυμβίβαστη με την απεριόριστη εντατικοποι-

ηση και με αυτόν τον τρόπο θέτει φραγμό στο ρυθμό επιβάρυνσης του περιβάλλοντος.

8. Επί πλέον, συμβάλλει άμεσα στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των καταναλωτών.

9. Τέλος είναι σύμφωνη με το πνεύμα και το γράμμα της νέας κοινής αγροτικής πολιτικής, πράγμα που διευκολύνει την απορρόφηση πόρων για την χρηματοδότηση παντός είδους προγραμμάτων

Αυτή είναι η στρατηγική που προτείνουμε και που προκύπτει από την τρέχουσα δυναμική των πραγμάτων.

5. Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ.

Σε μια εποχή συνεχών μεταβολών οφείλουμε να εκσυγχρονί-
σουμε τις γεωργικές μας εκμεταλλεύσεις. Έτσι τα μέτρα που έ-
χουν ληφθεί το 1992 από το Υπουργείο Γεωργίας ώστε, να συμβα-
δίσει η αγροτική πολιτική της Ελλάδας με τα πρότυπα της Ε.Ο.Κ
είναι τα εξής:

- Η ενίσχυση των επενδυτικών δραστηριοτήτων με σχέδιο βελτί-
ωσης της γεωργικής εκμετάλλευσης (καν. 2328\91 που αντικατέ-
στησε τον καν. 797\85).
- Οι ενισχύσεις των νέων γεωργών στα πλαίσια του καν.2328\91
- Το πρόγραμμα οικονομικών ενισχύσεων στις ορεινές και στις
μειονεκτικές περιοχές (εξισωτική αποζημίωση).
- Το πρόγραμμα οικονομικών ενισχύσεων σε ατομικές και συλλο-
γικές επενδύσεις στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.
- Το πρόγραμμα των αγροτουριστικών - αγροβιοτεχνικών δραστη-
ριοτήτων του καν. 2328\91.
- Η οργάνωση - διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- Οι υπηρεσίες διαχείρισης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- Η μετεγκατάσταση πτηνοτροφικών μονάδων καθώς και η κατα-
σκευή εγκαταστάσεων χειρισμού και επεξεργασίας αποβλήτων για
λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος.
- Οι ομάδες των παραγωγών που τους επιτρέπει η Ε.Ο.Κ να απο-
κτούν τον τίτλο της ειδικής γεωργικής αναγνώρισης και απολαμ-
βάνονται επί μια 5ετία "ενισχύσεις εκκίνησης".
- Ο αγροτικός εξηλεκτρισμός.
- Το πρόγραμμα εκρίζωσης και οριστικής εγκατάλειψης της καλ-
λιέργειας βερυκοκιάς ποικιλιών "Μπεμπέκου" και "Τίρυνθος" και

μετατροπής της σε άλλες καλλιέργειες στην περιφέρεια Πελοποννήσου.

- Το πρόγραμμα αντιμετώπισης της ασθένειας "Σάρκα" στα πυρηνόκαρπα.

- Το πρόγραμμα φιλοξήρας της Κρήτης.

- Τα προγράμματα αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών στα πλαίσια των ΜΟΠ.

- Το πρόγραμμα οριστικής εγκατάλειψης των αμπελώνων καν. ΕΟΚ 1442\88.

- Τα προγράμματα για τους καρπούς με κέλυφος και τα χαρούπια

- Το πρόγραμμα εξυγίανσης της παραγωγής μήλων με εκρίζωση φυτειών μηλιάς.

- Το πρόγραμμα ερίζωσης κοινής μανταρινιάς.

- Το πρόγραμμα σύστασης και λειτουργίας ομάδων παραγωγών νωπών οπωροκηπευτικών (καν.ΕΟΚ 1035\72).

6. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ.

Η προσέγγιση των φορολογικών συντελεστών αποτελεί ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της εσωτερικής αγοράς στον φορολογικό τομέα. Το άνοιγμα των συνόρων, σε περίπτωση μεγάλων διαφορών μεταξύ των συντελεστών Φ.Π.Α ή των συντελεστών ειδικών φόρων κατανάλωσης, θα μπορούσε να οδηγήσει σε αθέμιτο ανταγωνισμό ή μετακίνηση των εμπορικών ροών.

Συμφωνήθηκε λοιπόν, πριν την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, η προσέγγιση αυτών των συντελεστών φορολογίας και κυρίως του συντελεστή της προστιθέμενης αξίας.

Στο εξής, ο κανονικός συντελεστής Φ.Π.Α είναι τουλάχιστο 15%. Τα κράτη - μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να καταργήσουν όλους τους προσαυξημένους συντελεστές ή πολυτελείας π.χ. αυτοκίνητα κτλ. Επιπλέον μπορούν να εφαρμόσουν ορισμένους μειωμένους συντελεστές. Πρέπει να ανέρχονται τουλάχιστο σε 5% και να αφορούν τα αγαθά και τις υπηρεσίες με κοινωνική ή πολιτιστική λειτουργία όπως τρόφιμα, φάρμακα ή διανομή ύδατος.

Τα ποσοστά ΦΠΑ των 12 κρατών-μελών της Κοινότητας είναι:

<u>ΒΕΛΓΙΟ</u>	19,5%	<u>ΙΡΛΑΝΔΙΑ</u>	21%
<u>ΔΑΝΙΑ</u>	25%	<u>ΙΤΑΛΙΑ</u>	19%
<u>ΓΕΡΜΑΝΙΑ</u>	15%	<u>ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ</u>	15%
<u>ΕΛΛΑΔΑ</u>	18%	<u>ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ</u>	17,5%
<u>ΙΣΠΑΝΙΑ</u>	15%	<u>ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ</u>	16%
<u>ΓΑΛΛΙΑ</u>	18,6%	<u>ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣ.</u>	17,5%

(i) Σχεδιασμός φορολογικής πολιτικής - Συμπεράσματα.

Παρά τις τεράστιες δαπάνες που συνεπάγεται η άσκηση αγρο-

τικής πολιτικής και παρά την εγκατάλειψη της αγροτικής δραστηριότητας εν μέρει ή ολικά εκ μέρους πολλών αγροτών, τα προβλήματα των χαμηλών εισοδημάτων συνεχίζουν να χαρακτηρίζουν πολλά από τα αγροτικά νοικοκυριά στη χώρα μας. Το μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών αυτών των προγραμμάτων καρπώνονται οι μεγάλες εκμεταλλεύσεις.

Τα αγροτικά νοικοκυριά αποτελούν ένα σύνολο μονάδων ιδιαίτερα ετερογενών ως προς την οικονομική τους δραστηριότητα, την οικονομική τους ευημερία, την παραγωγή αγροτικών προϊόντων και την οικονομική τους εξάρτηση από την ίδια τους την εκμετάλλευση. Έτσι υπάρχουν πολλά ερωτηματικά για τα εισοδηματικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν την ελληνική γεωργία και απαιτείται μια καλύτερη κατανόηση των δυνάμεων που δημιουργούν τα προβλήματα αυτά, προκειμένου να προκληθούν οι απαιτούμενες ουσιαστικές αλλαγές στη γενική πολιτική.

Η κατανομή του εισοδήματος είναι περισσότερο άνιση για τις οικογένειες που είναι περισσότερο αγροτικές από ότι για τις υπόλοιπες της ελληνικής υπαίθρου. Κατά την διερεύνηση της συμβολής των επί μέρους συντελεστών του αγροτικού εισοδήματος στην κατανομή του συνολικού εισοδήματος, επισημάνθηκε ότι οι υπεύθυνοι συντελεστές για την άνιση κατανομή του είναι οι καθαρές εισπάξεις από πωλήσεις αγροτικών προϊόντων ή γενικότερα το καθαρό αγροτικό εισόδημα. Όμως δεν παραγνωρίζεται και η άνιση κατανομή του εισοδήματος που προέρχεται από πηγές εκτός εκμετάλλευσης.

Έκφράζεται η πεποίθηση, χωρίς να αποδεικνύεται στην ανάλυση ότι το εισόδημα που προκύπτει από την κεφαλαιοποίηση

των αποτελεσμάτων της αγροτικής πολιτικής στις αξίες των γαιών συμβάλλει στην ανισότητα του συνολικού εισοδήματος.

Οι διάφορες προσαρμογές στην αγροτική πολιτική στα πλαίσια των κοινών οργανώσεων των αγορών (πολιτική τιμών) θα οδηγήσουν σε παραπέρα μείωση και αστάθεια των εισοδημάτων εάν δεν υπάρξουν άλλα μέτρα σε αντιστάθμισμα.

Την μεγαλύτερη θετική επίπτωση στις εκμεταλλεύσεις που παρουσιάζουν εισοδηματικά προβλήματα θα μπορούσε να έχει η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης εκτός εκμετάλλευσης και προώθηση προσεκτικά επιλεγμένων μερών πολιτικής ανάπτυξης της υπαίθρου με στόχο την διατήρηση των αγροτικών κοινοτήτων στην ολότητά τους.

Οι πολιτικές αυτές πρέπει να στοχεύουν τόσο στην αύξηση της απασχόλησης και στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας όσο και στην βελτίωση της κατανομής του εισοδήματος.

Στον τομέα της γεωργίας, πολιτικές που κατανέμουν τα οφέλη περισσότερο ίσα στην ύπαιθρο θα είναι πιο επιτυχείς, γιατί μεταξύ άλλων δημιουργείται ζήτηση για τις ποσότητες αγροτικών προϊόντων που οφείλονται στην αύξηση της προσφοράς που δεν βρίσκουν διέξοδο στις αγορές του εξωτερικού και που χαρακτηρίζονται από μεγάλη ελαστικότητα ζήτησης ως προς το εισόδημα.

Οι στρατηγικές αυτές αναμφισβήτητα υπερέχουν αυτών που οδηγούν σε αύξηση της προσφοράς με εκτόπιση της εργασίας, υποκατάστασή της και που συμβάλλουν στην παραπέρα συγκέντρωση του εισοδήματος.

Οι πολιτικές που επηρεάζουν το αγροτικό εισόδημα, συνιστώσα του συνολικού εισοδήματος των αγροτικών νοικοκυριών με

ιδιαίτερο ρόλο στην δημιουργία ανισοτήτων αξίζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Μεταξύ των εναλλακτικών δυνατοτήτων η ανακατανομή της γης με άμεσο τρόπο (φορολογία) είναι μέτρο που αναμφισβήτητα οδηγεί σε μεγαλύτερη εισοδηματική ισότητα μεταξύ των αγροτικών νοικοκυριών. Αυτό συμβαίνει διότι προκαλεί μεταβολή στη κατανομή της ροής της παραγωγής και επί πλέον εάν εφαρμοστεί κατάλληλα μπορεί να απορροφήσει πλεονάζων εργατικό δυναμικό εξασφαλίζοντας παράλληλα τις απαραίτητες οικονομίες κλίμακος.

Η παροχή κινήτρων για την προώθηση στη γεωργία βελτιωμένου πολλαπλασιαστικού υλικού και λιπασμάτων είναι μέτρο ουδέτερο ως προς το μέγεθος της εκμετάλλευσης, εφ' όσον δεν υπάρχει επιδότηση που θα ευνοούσε στις μεγάλες εκμεταλλεύσεις και επομένως ευνοεί τους παραγωγούς όλων των εισοδηματικών κλιμακίων.

Επειδή η συμβολή αυτών των εισροών στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας είναι μεγάλη, το συμπέρασμα για τη διαμόρφωση πολιτικής που στόχο έχει και την εξομάλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων είναι ότι αυτές οι εισροές πρέπει να γίνονται διαθέσιμες με την ίδια ευκολία και στους απομακρυσμένους παραγωγούς χαμηλών εισοδημάτων.

Η επίπτωση της επέκτασης των αρδεύσεων μπορεί να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα για την αναδιανομή του εισοδήματος και να οδηγήσει στη συγκέντρωση του εισοδήματος όταν η κρατική παρέμβαση προσανατολίζεται προς την εξυπηρέτηση μεγάλων εκμεταλλεύσεων κυρίως με την κατασκευή μεγάλων αρδευτικών έργων. Τα έργα αυτά, όταν κρίνεται απαραίτητο, πρέπει να συμ-

πληρώνονται με ευρύ αρδευτικό δίκτυο μικρής κλίμακας ώστε να εξυπηρετούνται εκμεταλλεύσεις όλων των μεγεθών και εισοδηματικών κλιμακίων.

Η κρατική διαχείριση της παροχής αγροτικής πίστης με φθινό επιτόκιο και περιορισμό ως προς το συνολικό ύψος του δανεισμού, εξυπηρετεί κυρίως τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις υψηλού εισοδήματος που έχουν την δυνατότητα παροχής εγγυήσεων.

Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης για την διάχυση της γνώσης γύρω από τα θέματα βελτιωμένων μεθόδων παραγωγής και διοίκησης είναι δυνατό να έχουν θετικά αποτελέσματα για την παραγωγή και την ισοκατανομή του εισοδήματος.

Η φορολογία εισοδήματος στην γεωργία ή ακόμα η φορολογία αγροτικής γης είναι εργαλεία που αν χρησιμοποιηθούν σωστά από την πολιτεία μπορούν να βελτιώσουν την κατανομή του αγροτικού εισοδήματος. Ιδιαίτερα η φορολογία αγροτικής γης θα οδηγούσε σε μεγαλύτερη αξιοποίησή της που θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης. Το να εναποθέσει όμως κανείς τις ελπίδες του σε ένα τέτοιο μέτρο θα πρόδιδε άγνοια των κανόνων και της λειτουργίας του συστήματος πολιτικού ανταγωνισμού.

Η διατήρηση της άνισης κατανομής του εισοδήματος των αγροτών στην Ελλάδα δεν οφείλεται στην πολιτική φορολογίας εισοδήματος στην γεωργία, αλλά σε ένα σύνολο παραγόντων του οποίου η κυρίαρχη διάσταση είναι η πολιτική τιμών και εγγυήσεων στις αγορές των προϊόντων καθώς και η πολιτική στις αγορές των εισροών (επιδότησεις στα μέσα παραγωγής κτλ). Καθορίζονται έτσι οι αποφάσεις των παραγωγών και προσδιορίζεται η

οικονομική τους θέση που επηρεάζεται φυσικά από την έλλειψη ουσιαστικής φορολογίας εισοδήματος, πολιτικής που θα μπορούσε να έχει αντίρροπο αποτέλεσμα.

Επίσης, παράγοντες όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο, η κατανομή της έκτασης και της ποιότητας της αγροτικής γης, οι ευκαιρίες άπασχόλησης εκτός εκμετάλλευσης και τομέα, υπερτερούν οποιασδήποτε επίπτωσης μπορεί να έχει μια πολιτική φορολογίας εισοδήματος. Είναι βέβαιο πως οι μαγαλύτερες εκμεταλλεύσεις δεν θα γίνουν μικρές αν εφαρμοζόταν μια άλλη φορολογική πολιτική. Ακόμα και αν υπάρξει μια άλλη κατανομή των φορολογικών βαρών δεν πρόκειται να προκύψει μια άλλη διάθρωση οικονομίας της υπαίθρου όταν η μεταβολή της πολιτικής δεν επεκταθεί και στους υπόλοιπους τομείς. Οι δομές στην ύπαιθρο θα παραμείνουν σχεδόν οι ίδιες. Είναι απαραίτητο επομένως να συγκετιμώνται οι επιπτώσεις κάθε μορφής κρατικής παρέμβασης στη γεωργία προκειμένου να αποδοθεί με ρεαλισμό η επίπτωση του φορολογικού συστήματος στην κατανομή του εισοδήματος, στη διάθρωση και την αποτελεσματικότητα της αγροτικής οικονομίας.

Η αγροτική πολιτική που εφαρμόζεται στην Ελλάδα με τους συγκεκριμένους περιορισμούς που επιβάλλει η ΚΑΠ, δεν προδίδει αυστηρά προσδιορισμένους αναδιανεμητικούς στόχους. Η εφαρμογή μιας νέας αναπτυξιακής στρατηγικής για την ελληνική ύπαιθρο που θα συμπεριλάμβανε μεταξύ άλλων και τον στόχο της ανακατανομής του εισοδήματος στην γεωργία δημιουργεί την ανάγκη κινητοποίησης πόρων.

Οι πόροι αυτοί θα μπορούσαν να βρεθούν με την εφαρμογή μιας αυστηρά προοδευτικής, ανάλογα με το εισόδημα, φορολογι-

κής διάρθρωσης. Η δημιουργία ενός νέου φορολογικού πλαισίου δεν συνεπάγεται σχεδόν καμιά δαπάνη, όμως η εφαρμογή του, πρκειμένου να διευρυνθεί κατά το δυνατό η φορολογική βάση εισοδήματος, είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι αυτά τα συστήματα αποδίδουν μόνο όταν είναι προσανατολισμένα στην πλατιά μάζα των μισθωτών στις ιδιωτικές επιχειρήσεις και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Μια προφανής κατεύθυνση επομένως είναι ο προσανατολισμός προς την φορολόγηση της περιουσίας και της ιδιοκτησίας (γη) που θα συμπεριλαμβάνει και τον φόρο κληρονομιάς ως μέσο εξασφάλισης γενικά της προοδευτικότητας στο φορολογικό αποτέλεσμα. Οι επιπτώσεις στην ανακατανομή του εισοδήματος, στην οικονομική αποτελεσματικότητα και στην διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας από ένα τέτοιο πρόγραμμα πρέπει να εκτιμηθούν.

Οι διαθέσιμες ενδείξεις αποκαλύπτουν ότι εισοδηματικές μεταβιβάσεις, κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα τοπικής ανάπτυξης που προωθούν την απασχόληση και την αύξηση των μεριδίων των χαμηλών εισοδηματικών κλιμακίων, που εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα όλων των νοικοκυριών μιας αγροτικής κοινότητας, προϋπόθεση για την επιβίωση της ίδιας της κοινότητας, όλα τα μέτρα αυτά μαζί οδηγούν μακροπρόθεσμα σε μεγένθυση της "πίττας".

(ii) Τι προβλέπεται για τους αγρότες.

Οι αγρότες έχουν ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση σε κοινοτικό επίπεδο (άρθρο 25 της οδηγίας 77\388) από τις άλλες κατηγορίες επαγγελματιών. Για τον λόγο αυτό ο νόμος 2093 του '92 (άρθρο 33) προβλέπει τον συμψηφισμό και την επιστρο

φή τμήματος του ΦΠΑ που καταβάλλουν οι αγρότες για τις ανάγκες λειτουργίας των γεωργικών εκμεταλλεύσεών τους, χαμηλότερους συντελεστές ΦΠΑ για την παράδοση διάφορων αγροτικών προϊόντων, την απαλλαγή από τον ΦΠΑ των ενδοκοινοτικών αποκτήσεων αξίας μέχρι 2.500.000 δρχ. για κάθε διαχειριστική περίοδο.

Οι αγρότες απαλάσσονται μόνο για τις δραστηριότητες που αφορούν τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Για οποιαδήποτε εμπορική δραστηριότητά τους υπόκεινται σε Φ.Π.Α κατά τους ίδιους όρους που υπόκεινται οι υπόλοιποι επαγγελματίες.

(πηγή: Οικονομικός Ταχυδρόμος 27-5-93).

7. ΟΙ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ.

Οι βιομηχανίες που ασχολούνται με τη διαλογή, συντήρηση, μεταποίηση και επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων κατατάσσονται στην κατηγορία των γεωργικών βιομηχανιών. Οι γεωργικές βιομηχανίες έχουν παίξει ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας. Η συμβολή της γεωργικής βιομηχανίας είναι πολυδιάστατη.

α. Συνέβαλε σημαντικά στην μείωση των απωλειών των παραγόμενων τροφίμων που κυρίως οφειλόταν στις αλλοιώσεις και στην έλλειψη δυνατότητας διατήρησης για μεγάλο χρονικό διάστημα.

β. Συντέλεσε στην άμβλωση των αιχμών της γεωργικής παραγωγής και τη δυνατότητα διακίνησης των τροφίμων σε μεγάλες αποστάσεις.

γ. Η σημαντικότερη ίσως συμβολή της γεωργικής βιομηχανίας είναι ότι αποτέλεσε τον μοχλό για την προώθηση των γεωργικών μας προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού εξασφαλίζοντας για την χώρα μας σημαντικά συναλλαγματικά οφέλη.

Οι κυριότεροι τομείς των γεωργικών βιομηχανιών είναι:

Τα Αλευροποιεία και οι βιομηχανίες Ζυμαρικών που ασχολούνται με την επεξεργασία και την μεταποίηση των δημητριακών
Τα Οινοποιεία για την παρασκευή της εκλεκτής ποιότητας των ελληνικών κρασιών.

Τα Κονσερβοποιεία για την κονσερβοποίηση φρούτων, λαχανικών, προϊόντων τομάτας, της βρώσιμης ελιάς και των χυμών φρούτων και λαχανικών. Τα Ζαχαροουργεία για την παραγωγή ζάχαρης από τα τεύτλα.

Τα Ελαιουργεία και τα Πυρηνελουργεία για την λήψη του

λαδιού από την σάρκα και τον πυρήνα της ελιάς αντίστοιχα. Τα Συσκευαστήρια για την διαλογή, συσκευασία και συντήρηση κάτω από ελεγχόμενες συνθήκες των γεωργικών προϊόντων. Τα εργοστάσια επεξεργασίας Γάλακτος για την παραγωγή παστεριωμένου γάλακτος, τυριών, βουτύρου, γιαούρτης κ.τ.λ. Τα Αλλαντοποιεία για την παραγωγή προϊόντων κρέατος π.χ. σαλάμια κτλ.

8. ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

Γίνεται γενικά δεκτό σήμερα ότι η ζήτηση πρέπει να καθοδηγήσει την ανάπτυξη των γεωργικών βιομηχανιών και όχι η πρωτογενής παραγωγή. Αναμφισβήτητα οι χώρες που διαθέτουν ισχυρή γεωργία όπως οι ΗΠΑ και η Ολλανδία, έχουν μία ισχυρή αγροτο-βιομηχανία. Αλλά ενώ, στην περίπτωση των ΗΠΑ πρόκειται για μια τεράστια ομοειδή ως επί το πλείστον αγορά, που επιτρέπει στην διαδικασία της μεταποίησης γιγάντιες οικονομίες κλίμακος, με έντονο ανταγωνισμό ανάμεσα στους γεωργούς, η Ολλανδική γεωργία και οι αγροτοβιομηχανίες της έβαλαν στο πρώτο επίπεδο των επιδιώξεών τους την ποιότητα, την αποδοτικότητα και τον διεθνή ανταγωνισμό.

Στα πλαίσια δύο παραδοσιακών προσαναταλισμών της αγροτοβιομηχανικής τεχνολογίας, της τεχνικής της συντήρησης και του διαχωρισμού, γίνονται επαναστατικές αλλαγές με χρησιμοποίηση νέων μεθόδων επεξεργασίας, νέων τεχνολογιών. Υπάρχει και ένα άλλο φαινόμενο: η στροφή από την πετροχημεία που στηρίζεται σε υγρά και στερεά καύσιμα, στην "αγροτική πετροχημεία" που στηρίζεται στο cracking ορισμένων βιομηχανικών προϊόντων, την παραγωγή ενέργειας από φυτικές ουσίες, τη χρησιμοποίηση των αγροτικών αποβλήτων, τη γενετική μηχανική της οποίας οι πρόοδοι βελτίωσαν σημαντικά τα αποτελέσματα της γεωργίας και της διατροφικής βιομηχανίας. Η αγροχημεία με την γλυκόζη ως κύριο συστατικό, αρχίζει να υποκαθιστά την πετροχημεία. Επίσης η "πράσινη ενέργεια" αποκτάει όλο και μεγαλύτερη σημασία. Η γενετική μηχανική είναι εκείνη που προσφέρει μερικές από τις σημαντικότερες προοπτικές για την γεωργία σήμερα, δεδομένου

ότι μπορεί να έχει τρεις κυρίως συμβολές: α. με την καλλιέργεια φυτών *in vitro*, β. με τη βιολογική σταθεροποίηση του ατμοσφαιρικού αζώτου από τα φυτά, και γ. με τη καλύτερευση της φωτοσύνθεσης. Στη Γαλλία π.χ. η ώθηση δόθηκε με μια έκθεση που ετοιμάστηκε μετά από εντολή του Προέδρου της Δημοκρατίας, με τίτλο "Επιστήμες της ζωής και κοινωνία". Στην συνέχεια της έκθεσης τέσσερις οργανισμοί επιφορτίστηκαν να μελετήσουν και να προτείνουν λύσεις στον τομέα της βιολογίας όσον αφορά τις μεταβιβάσεις ανάμεσα στη δημόσια έρευνα και τη βιομηχανία.

Οι τρομακτικές αυτές επιστημο-τεχνικές αλλαγές και δυνατότητες αλλάζουν την δομή και τα χαρακτηριστικά της γεωργίας δηλαδή της πρωτογενούς παραγωγής. Οχι μόνο τίποτε δεν εμποδίζει τη γεωργική εκμετάλλευση να μείνει οικογενειακή, αλλά η συνεταιριστική, πιστωτική και πληροφοριακή υποστήριξη, που μπορεί να δισθέτει ο αγρότης, θα του επιτρέπει να δρα ως επιχειρηματίας όσον αφορά το κόστος και τις προοπτικές κέρδους, να παρακολουθεί καλύτερα την αγορά και να έχει καλύτερη πληροφόρηση όσον αφορά τις τεχνικές βελτιώσεις και τις τεχνολογικο-οικονομικές δυνατότητες και προοπτικές.

" Μαγικό τρίπτυχο " (εκπαίδευση, έρευνα και τεχνολογική εφαρμογή), για μια αγροτική ανάπτυξη που δένεται με τη βιομηχανική ανάπτυξη, της οποίας είναι η απαραίτητη βάση κι ο προωθητής. Όμως ο γεωργικός τομέας ήταν πάντοτε υπολλειματικός, χωρίς προωθητικό ρόλο για την ανάπτυξη ολόκληρης της οικονομίας. Η έρευνα είναι σχεδόν ανύπαρκτη ή μηδαμινή από τους φορείς που έπρεπε να την προωθούν, η γεωργική εκπαίδευση πολύ περιορισμένη, η κατασκευή ελληνικών μηχανημάτων για τις αγρο-

τοβιομηχανίες από ανύπαρκτη ως μηδαμινή.

Όσο ποτέ άλλοτε είναι δυνατή και επιβάλλεται η ανάπτυξη της γεωργίας μέσα σε ένα διαφορετικό, εναλλακτικό πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης. Γιατί με την μεγάλη βιολογική επανάσταση που βρίσκεται σε εξέλιξη και με την οικολογική επανάσταση στη οποία πρέπει να μπούμε, αν θέλουμε να επιβιώσουμε, με την πείνα και τον υποσιτισμό που απειλεί εκατομμύρια ανθρώπους, η γεωργία και γενικά η αγροτική παραγωγή, βασισμένη σε νέες γενετικο-χημικο-τεχνολογικές βάσεις αποκτάει μια νέα, στρατηγική σημασία. Η μεγάλη μεταβολή βρίσκεται σε εξέλιξη. Η νέα γεωργία εγκαθίσταται με μεγάλη ταχύτητα στις εκβιομηχανισμένες χώρες και ιδιαίτερα στην Ευρώπη. Ο μετασχηματισμός της διατροφικής βιομηχανίας έχει αρχίσει. Η εξέλιξη προς την νέα αγροτοβιομηχανία, που η σημασία της είναι τόσο βαθειά, έχει ξεκινήσει. Η επέκταση ενός νέου πια τρόπου διατροφής, που οι πρόσοδοί του είναι ήδη πασιφανείς, θα πραγματοποιηθεί στα επόμενα 20 ως 30 έτη.

Η ελληνική γεωργία αδυνατεί μόνιμα να αυτοχρηματοδοτηθεί, δηλαδή να συγκρατήσει το πλεόνασμά της για παραγωγικές επενδύσεις και απορρόφηση τεχνολογίας, παραδέρνει με παραδοσιακές καλλιέργειες και ποικιλίες, που δένεται ατελώς και απρόσφορα με τη βιομηχανική επεξεργασία και την αποτελεσματική διάθεση, γνωρίζει χαμηλή παραγωγικότητα και κινδυνεύει η επιβίωσή της λόγω μη ανταγωνιστικότητας. Όμως δεν μπορούμε να μετράμε την ανάπτυξη της γεωργίας με την αύξηση του αριθμού των μηχανημάτων και των ποσοτήτων των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων, αν δεν επιδιώξουμε την γενική αναβάθμιση της ελ-

ληνικής υπαίθρου, την αλλαγή στον τρόπο αντιμετώπισης του αγροτικού τομέα, με ένα εναλλακτικό πρότυπο γεωργικής ανάπτυξης

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ε

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ

Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.

Τα κύρια προβλήματα των αναπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών συνίσταται βασικά, στην υπερπαραγωγή και υπερπροσφορά γεωργικών προϊόντων από τη μια και στην ανεπάρκεια τροφίμων, τον εκτεταμένο υποσιτισμό και την πείνα από την άλλη, ενώ όλες μαζί απειλούνται από τις ολέθριες συνέπειες της ερπυσας υποβάθμισης και καταστροφής του περιβάλλοντος.

Τα πιο σημαντικά προβλήματα των χωρών με κεντρικά διευθυνόμενες οικονομίες συνίσταται στην υστέρηση, στην παραγωγικότητα και στις αποδόσεις.

Τέλος αναφέρουμε και ορισμένα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική γεωργία.

Ι. ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Ι. Ο ΚΟΡΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ.

Το πρόβλημα της ανισορροπίας μεταξύ προσφοράς - ζήτησης και της σταθερότητας των τιμών, τόσο εξωτερικό των διάφορων χωρών όσο και διεθνώς χρονολογείται από το 19ο αιώνα.

Η μεγάλη κρίση του μεσοπολέμου, που επέφερε το κατρακύλισμα των τιμών και οδήγησε τον αγροτικό κόσμο σε απόγνωση, έδειξε με ανάγλυφο τρόπο την ανάγκη μιας σταθεροποιητικής πολιτικής. Έγινε ολοφάνερο πως σε ένα κλίμα ασταθών τιμών και αβέβαιων εισοδημάτων, η επιβίωση και ευημερία των αγροτών θα τίθεται διαρκώς σε αμφισβήτηση.

Αποδείχθηκε, ωστόσο, πως η επίτευξη της σταθερότητας των τιμών δεν ήταν καθόλου εύκολη υπόθεση. Η οικονομική Συνδιάσκεψη του Λονδίνου το 1933, οι συμφωνίες του Bretton Wood το '44 όπως και η ίδρυση του FAO το 1945 δεν κατόρθωσαν να προσφέρουν αποτελεσματικές λύσεις. Τούτο φάνηκε έκδηλα στην δεκαετία του '80 που χαρακτηρίστηκε από μεγάλη κρίση στις διεθνείς και στις εσωτερικές αγορές γεωργικών προϊόντων.

Στις διεθνείς αγορές οι τιμές των αγροτικών αγαθών έπεφταν, οι εμπορευόμενες τους ποσότητες παρέμεναν αμετάβλητες ή ακόμη και μειωνόταν, τα αποθέματα αυξάνονταν ταχύτατα ενώ ο ανταγωνισμός προσελάμβανε οξύτερες μορφές.

Οι κυβερνήσεις αντιμετώπιζαν μεγάλη πίεση ως προς την εξασφάλιση της διατήρησης του εισοδήματος των αγροτών. Οι περιορισμοί όμως, που επέβαλλε η δημοσιονομική πειθαρχία και η μεγάλη συμμετοχή των καταναλωτών στο κόστος της γεωργικής υποστήριξης, δεν επέτρεπαν την ικανοποίηση των αγροτικών αιτημάτων.

Τα θέματα της γεωργικής πολιτικής συμπεριλαμβάνονταν στην ημερήσια διάταξη των συνδιασκέψεων των διαφόρων χωρών. Οι Σύνοδοι Κορυφής, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και οι υπουργικές συναντήσεις ασχολούνταν υποχρεωτικά με τα προβλήματα της γεωργίας. Τα τελευταία είχαν γίνει κύριο πολιτικό θέμα σε παγκόσμια κλίμακα, είχαν διασπάσει συχνά την ενότητα των ευρωπαϊκών χωρών και είχαν οξύνει τις διαφωνίες στις σχέσεις ΕΟΚ-ΗΠΑ

Από το 1948, που τέθηκε σε ισχύ η GATT, έχουν γίνει επτά γύροι διαπραγματεύσεων, ενώ δεν κατέληξε σε συμφωνία ο όγδοος γύρος της Ουρουγουάης με προγραμματισμένο τέλος το 1990. Στα

πλαίσια του γύρου αυτού, η γεωργία ήταν ένα από τα κύρια αντικείμενα διαπραγμάτευσης.

Τα αίτια της πλεονασματικής παραγωγής οφείλονται όχι μόνο στις προόδους της βιολογίας και της τεχνολογίας, αλλά και στο ότι η γεωργική παραγωγή και πολιτική τιμών δεν προσαρμόστηκαν στις νέες συνθήκες.

Η κατάσταση αυτή έφτασε σε σημείο που κόστιζε λιγότερο η άμεση πληρωμή των αγροτών για να μη παράγουν π.χ. σιτάρι, από ότι η επιδότηση της παραγωγής και η πώληση των αποθεμάτων στην παγκόσμια αγορά με επιδοτούμενες τιμές. Το κόστος των επιχορηγήσεων προς τους αγρότες έγινε πλέον απαγορευτικό, ακόμα και για τις πλούσιες χώρες. Το 1984-'86 στις ΗΠΑ και στην ΕΟΚ το ύψος της βοήθειας προς την γεωργία έφτασε τα 80 δισ. ECU το χρόνο. Γενικά στις βιομηχανικές χώρες οι φορολογούμενοι και οι καταναλωτές επωμίζονται ένα ετήσιο κόστος, με την μορφή υψηλότερων τιμών για τα γεωργικά προϊόντα, που το 1990 έφτασε τα 245 δισ. δολάρια.

Η βελτίωση που σημειώθηκε πρόσκαιρα στις διεθνείς αγορές οφείλεται κυρίως, στην ξηρασιά των ΗΠΑ το 1988, που είχε ως συνέπεια την ώθηση των τιμών προς τα άνω και τη μείωση του κόστους της υποστήριξης των αγροτικών προϊόντων. Οι υψηλές τιμές αποτέλεσαν κίνητρο, ιδιαίτερα για τους Αμερικανούς αγρότες, για αύξηση της παραγωγής με αποτέλεσμα ο όγκος των παγκοσμίων αποθεμάτων το 1990 να προσλάβει ξανά απειλητικές διαστάσεις.

Η διαχρονική επιδείνωση της κατάστασης οφείλονταν πρωταρχικά στην αυξανόμενη ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης

Η πρώτη εξακολουθούσε να αυξάνεται δύο και πλέον φορές ταχύτερα της δεύτερης και ξέφυγε από κάθε έλεγχο, ενώ η ζήτηση αδυνατούσε να ανταποκριθεί στην αλματώδη αύξηση της προσφοράς. Οι λόγοι ήταν βασικά τρεις: α. Η διάβρωση της κατανάλωσης στις αναπτυγμένες χώρες, που οφειλόταν κυρίως στην ασθενή δημογραφική ανάπτυξη, β. η άνοδος της γεωργικής παραγωγής στις κεντρικά διευθυνόμενες οικονομίες, καθώς και σε αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες, γ. η αδυναμία πολλών αναπτυσσόμενων χωρών να εξασφαλίσουν τα αναγκαία χρηματικά μέσα για την αγορά τροφίμων απαραίτητων για την διατροφή τους.

2. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΣΙΤΙΣΜΟΥ.

Παρόλο που οι τεχνικές και οργανωτικές δυνατότητες για την εξάλειψη της πείνας και του υποσιτισμού υπάρχουν από καιρό, οι προσδοκίες ότι το δεύτερο μισό του αιώνα μας θα καταστεί δυνατή η εξάλειψη από προσώπου γης της απειλής του λιμού, δεν δικαιώνονται.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες η χρησιμοποίηση νεώτερης τεχνολογίας και καλύτερων μεθόδων καλλιέργειας, έχουν σαν αποτέλεσμα η αύξηση της γεωργικής παραγωγής να είναι ταχύτερη από εκείνη των αναπτυγμένων. Η δημογραφική όμως έκρηξη στις πρώτες, σε συνδιασμό με την μείωση της θνησιμότητας, περιορίζουν την κατά άτομο αύξηση της παραγωγής, που είναι μάλιστα αρνητική στις χώρες νότια της Σαχάρας, της Λατινικής Αμερικής, της βόρειας Αφρικής και της Δυτικής Ασίας. Το 1984 - 1986 στις χώρες αυτές οι δείκτες της κατά άτομο παραγωγής ήταν 96 - 99 (1979 - 1981 = 100)

Οι ελάχιστα αναπτυσσόμενες χώρες από 24 που ήταν στη δεκαετία του '70, όταν καθιερώθηκε η κατηγορία αυτή, έφτασαν σε 42 το '90. Η αύξηση του αριθμού των χωρών αυτών οφείλεται όχι μόνο στον μεγαλύτερο αριθμό χωρών που απόκτησαν την ανεξαρτησία τους αλλά, και στη διεύρυνση του χάσματος μεταξύ αναπτυγμένου Βορρά και αναπτυσσόμενου Νότου.

Στον κόσμο υπάρχουν 340 - 730 εκ. άτομα σύμφωνα με την παγκόσμια Τράπεζα, και 700 - 1000 εκ. σύμφωνα με άλλους υπολογισμούς, που υποφέρουν από χρόνιο υποσιτισμό. Η επισιτιστική κατάσταση επιδεινώθηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1980. Εκφράζονται φόβοι πως την δεκαετία του '90 η ανεξέλεγκτη δη-

μογραφική εξέλιξη σε πολλές πυκνοκατοικημένες χώρες με αδύνατη οικονομία, μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλη επισιτιστική κρίση

Στα θέματα εξάλειψης της πείνας και του υποσιτισμού, οι σχέσεις μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών, που αποτελούν την πλειοψηφία του Διεθνούς Οργανισμού για τη γεωργία (FAO) και των αναπτυγμένων Δυτικών χωρών, κάθε άλλο παρά αρμονικές είναι. Οι απόψεις τους ως προς τον τρόπο επίλυσης των παγκόσμιων προβλημάτων της γεωργίας διαφέρουν ριζικά. Οι απόψεις αυτές που εκφράστηκαν έντονα στο Διεθνές Συμπόσιο στο Παρίσι το 1987 για την ανάπτυξη της Γεωργίας και τις Διεθνείς αγορές Γεωργικών Προϊόντων, από τους Γενικούς Γραμματείς του ΟΟΣΑ και του FAO, δείχνουν το μέγεθος του χάσματος που χωρίζει τον ονομαζόμενο Βορρά από τον Νότο.

Στο Συμπόσιο εκδηλώθηκε έντονα η διαφορετική φιλοσοφία ως προς τον τρόπο ανάλυσης και αντιμετώπισης των προβλημάτων. Οι επικεφαλές των δύο αυτών Οργανισμών εξέφρασαν απόψεις διμετρικά αντίθετες.

Από τη μια πλευρά ο επικεφαλής του ΟΟΣΑ υποστήριξε πως η κρίση προέρχεται από την ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, που οφείλεται στο ότι στις αναπτυγμένες χώρες η ζήτηση παραμένει στάσιμη ενώ στις υπανάπτυκτες, όπου υπάρχουν μεγάλες ανάγκες σε τρόφιμα, η ζήτηση δεν είναι αποτελεσματική. Η λύση, είπε, βρίσκεται στην διεύρυνση των περιοριστικών μέτρων για την μείωση της γεωργικής παραγωγής και στην προσαρμογή της τελευταίας στις απαιτήσεις της διεθνούς αγοράς, ώστε να επέλθει τελικά μια αντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, η λύση των προβλημάτων

της βρίσκεται στην αύξηση από μέρους τους της γεωργικής παραγωγής με τη βοήθεια των αναπτυγμένων χωρών.

Αντίθετα από την άλλη μεριά, ο επικεφαλής του FAO υποστήριξε ότι δεν υπάρχει κρίση υπερπαραγωγής γεωργικών προϊόντων, αφού εκατοντάδες εκατομμυρίων λιμοκτονούν, και ότι για την κάλυψη των μεγάλων αναγκών σε τρόφιμα χρειάζεται όχι μόνο να μη μειωθεί η γεωργική παραγωγή, αλλά αντίθετα να αυξηθεί με τη διάθεση περισσότερων πόρων στον αγροτικό τομέα.

Δεν θα πρέπει να υπάρχουν αμφιβολίες πως από τις δύο φιλοσοφίες εκείνη που θα επικρατήσει θα είναι τελικά του ΟΟΣΑ. Ο βασικός λόγος είναι ότι, οι βιομηχανικές χώρες της Δύσης δεν επιθυμούν να διαθέτουν στη γεωργία πόρους που δεν αποφέρουν κανένα όφελος σε αυτές και που η αξία τους ανέρχεται πλέον σε εκατοντάδες δις το χρόνο.

Υποστηρίζεται από καιρό πως τα τρόφιμα θα πρέπει να παράγονται βασικά εκεί που καταναλώνονται, που σημαίνει ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες, τότε μόνο θα εξαλείψουν την πείνα και τον υποσιτισμό που τις μαστίζει, όταν θα παράγουν οι ίδιες τα τρόφιμα που χρειάζονται.

Πριν από τις συγκλονιστικές μεταβολές που σημειώθηκαν στην Ανατολική Ευρώπη υπήρχε και ένας άλλος λόγος που υπαγόρευε την στάση των Δυτικών. Συγκεκριμένα, οι τελευταίοι δεν ήθελαν να αποκομίζουν οι Σοσιαλιστικές χώρες μεγάλα κέρδη από την γεωργική πολιτική που ακολουθείται στον καπιταλιστικό κόσμο. Σύμφωνα με υπολογισμούς της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι χώρες του κρατικού εμπορίου θα έχαναν 11 δις δολ. το χρόνο, εάν οι βιομηχανικές χώρες φιλελευθεροποιούσαν το γεωργικό τους ε-

μπόριο και 23 δις δολ. στην περίπτωση που υπήρχε παγκόσμια
φιλελευθεροποίηση.

3. Η ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

Η κοινωνική πρόοδος και οικονομική ευμάρεια στην Ευρώπη και σε άλλα σημεία του πλανήτη εξαρτώνται από δραστηριότητες που συνεπάγονται την εκμετάλλευση των γήινων πόρων κι μπορούν να προκαλέσουν καταστροφές στο περιβάλλον. Τα προϊόντα που χρησιμοποιούμε περιλαμβάνουν υλικά που έχουν εξαχθεί από τη γη και παρέχουν την ενέργεια από την οποία εξαρτώνται πολλές από τις ζωτικές υπηρεσίες της κοινωνίας μας - από τα υγειονομικά συστήματα ως τις μεταφορές. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες υπήρξαν πάντοτε πηγή αποβλήτων και μόλυνσης, που ωστόσο έχουν αντιμετωπιστεί μέχρι σήμερα χάρη στην αξιοσημείωτη ικανότητα αναζωογόνησης του πλανήτη μας. Υπάρχει όμως σήμερα κίνδυνος να ξεπεραστούν τα όρια αναζωογόνησής του. Έχει γίνει συνεπώς παραδεκτό, σε παγκόσμιο σχεδόν επίπεδο, ότι πρέπει να προσαρμόσουμε τις οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητές μας στις δυνατότητες του περιβάλλοντος.

Αυτή είναι η αρχή της αειφορικής ανάπτυξης, (η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υποθηκεύει την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες), η οποία διέπει τις ενέργειες της Ε.Κ. για την προστασία του περιβάλλοντός μας. Οι δραστηριότητές μας και η συμπεριφορά μας πρέπει να αλλάξουν προκειμένου να σωθεί ο πλανήτης μας. Μετά από δύο δεκαετίες διορθωτικής και προληπτικής δράσης, που δεν στέφθηκε πάντα από επιτυχία, η Κοινότητα προτείνει μια νέα πολιτική βασισμένη στην εταιρική σχέση.

Για θέματα όπως η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη, η όξινη βροχή ή η διαχείριση των αποβλήτων, η αποτελεσματική α-

πάντηση εξαρτάται από την ικανότητά μας στην διαφύλαξη των πόρων, στην ανακύκλωση χρησιμοποιημένων προϊόντων, στην ασφαλή διάθεση των αποβλήτων και στην ανάπτυξη ενεργειακών πόρων που βλάπτουν λιγότερο το περιβάλλον. Έτσι ξεκίνησε διαδικασία δημιουργίας συνασπισμού από τις κυβερνήσεις, τη βιομηχανία και τους καταναλωτές προκειμένου να αναληφθεί δέσμευση για τη συμμετοχή στη σωτηρία του πλανήτη μας για τις μελλοντικές γενιές

(i) Η πρόκληση.

Τα προϊόντα που χρειαζόμαστε και οι ζωτικές υπηρεσίες που χρησιμοποιούμε αντλούν πόρους από τη γη και έχουν ως αποτέλεσμα την κατασπατάληση πόρων και ρύπανση. Η θαυμαστή ικανότητα αναζωογόνησης της γης μπορούσε ανέκαθεν να αντισταθμίσει τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον, τώρα όμως τα όριά της έχουν εξαντληθεί και θα πρέπει να αποκατασταθεί η απαιτούμενη ισορροπία.

Το περιβάλλον μας απειλείται από πολλούς και συχνά αλληλένδετους τρόπους. Η ρύπανση δεν γνωρίζει σύνορα. Αντιμετωπίζονται προβλήματα σε παγκόσμιο και τοπικό επίπεδο που δεν είναι δυνατό να επιλυθούν μεμονωμένα.

Η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη και οι επακόλουθες κλιματικές μεταβολές που θα οδηγήσουν στην μετατροπή των εύκρατων ζωνών της γης σε άγονες ερήμους και σε πλημμύρες στις χαμηλές περιοχές με το λιώσιμο των πολικών πάγων, αποτελεί μια μόνο από τις απόψεις της οικολογικής υποβάθμισης που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Αυτό οφείλεται στην έκλυση αερίων στην ατμόσφαιρα από τα θερμοκήπια και κυρίως διοξειδίου του

άνθρακα από την κατανάλωση καυσίμων υλών.

Η όξινη βροχή, η καταστροφή των τροπικών δασών και η εξο-
λόθρευση πολλών ειδών του ζωικού και φυτικού βασιλείου εντάσ-
σονται στο ίδιο πλαίσιο. Συνολικά η καταναλωτική μας κοινωνία
παράγει δισεκατομμύρια τόνους αποβλήτων με την μορφή υποπροϊ-
όντων της βιομηχανίας, παλαιών και χρησιμοποιημένων αντικει-
μένων, υλικών συσκευασίας και γεωργικών απορριμάτων. Μόνο στη
Ε.Κ. πάνω από 21 εκ. τόνοι τοξικών αποβλήτων αποτελούν κάθε
χρόνο αντικείμενο επεξεργασίας.

Τα ποτάμια και οι θάλασσές μας δεν μπορούν πλέον να δεχ-
θούν τα δισεκατομμύρια λίτρα ημικατεργασμένων ή ανεπεξέργα-
στων αστικών αποβλήτων.

Η υγειονομική ταφή και η αποτέφρωση, που αποτελούν παρα-
δοσιακές τεχνικές διάθεσης των απορριμάτων, δεν μπορεί να χρη-
σιμοποιούνται χωρίς περιορισμούς.

(ii) Απειλές για το περιβάλλον.

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ: Η ποιότητα του αέρα ή ακριβέστερα η συγκέ-
ντρωση και το συνδιασμένο αποτέλεσμα των ρυπών, συνεχίζει να
προκαλεί ανησυχίες στις περισσότερες πόλεις λόγω της αύξησης
των εκπομπών καυσαερίων. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος σχετι-
κά με τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του θείου, των αιω-
ρούμενων σωματιδίων, του μολύβδου, αλλά σοβαρά προβλήματα ε-
ξακολουθούν να υφίστανται και να επιδεινώνονται όσον αφορά το
διοξείδιο του άνθρακα, τα οξείδια του αζώτου, το όζον και το
μεθάνιο.

ΥΔΑΤΑ: Κατά τα 20 τελευταία έτη, δεν υπήρξε βελτίωση όσο

αφορά τους υδάτινους πόρους. Από το 1970 το ποσοστό απόληψης υδάτων αυξήθηκε κατά 35% όχι μόνο στην περιοχή της Μεσογείου αλλά, και σε μεγάλο τμήμα των Ευρωπαϊκών χωρών. Υπάρχουν πολύ περισσότερα παραδείγματα υποβάθμισης, παρά βελτίωσης της ποιότητας, καθώς το πρόβλημα αυτό δεν οφείλεται στις κυριότερες αιτίες ρύπανσης, όπως η απόρριψη ημιεπεξεργασμένων ή ανεπεξεργαστων λυμάτων, αλλά και σε μη εντοπισμένες αιτίες, όπως οι χημικές ουσίες που χρησιμοποιούνται στη γεωργία.

ΕΔΑΦΟΣ: Παρά την ύπαρξη φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων καλλιέργειας με χρήση λιγότερων λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων η κατανάλωση λιπασμάτων αυξήθηκε κατά 60% τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Μέχρι το τέλος του αιώνα η φυσική και χημική υποβάθμιση του εδάφους θα συνεχιστεί, όχι μόνο λόγω της χρήσης χημικών ουσιών αλλά και από διάσπαρτες πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η κακή διαχείριση του εδάφους συνεπάγεται τη διάβρωσή του ακόμη και στις καλύτερες γεωργικές εκτάσεις.

ΑΠΟΒΛΗΤΑ: Οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης παράγουν αυτή τη στιγμή πάνω από 100 τόνους αστικών αποβλήτων κάθε χρόνο. Το μεγαλύτερο μέρος από αυτά καταλήγει σε υγειονομική ταφή, πράγμα που αυξάνει τον κίνδυνο ρύπανσης των υπογείων υδάτων και του εδάφους. Η διαλογή των αποβλήτων, καθώς και η κατάρτιση προγράμματος ανακύκλωσης και λιπασματοποίησης είναι ζωτικής σημασίας αλλά δεν επιλύουν το βασικό πρόβλημα της συσκευασίας. Στις αναπτυσσόμενες περιφέρειες τίθεται επιπλέον το πρόβλημα της ταχείας αύξησης του όγκου των βιομηχανικών αποβλήτων.

Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ: Η αύξηση του αστικού πληθυσμού θα συνε-

χιστεί με γρήγορο ρυθμό στις πόλεις της Ν.Ευρώπης, ειδικότερα κατά μήκος των ακτών, αυξάνοντας έτσι τα προβλήματα που αφορούν την ποιότητα ζωής του πληθυσμού. Χωρίς τη λήψη αυστηρών μέτρων για την προστασία του αγροτικού περιβάλλοντος σε περιοχές όπου η ερήμωση αποκτά επικίνδυνες διαστάσεις, θα συνεχισθεί η επιδείνωση της κατάστασης στην ύπαιθρο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ: Όσο ο άνθρωπος μαθαίνει να προστατεύει τον εαυτό του απ'τους φυσικούς κινδύνους, τόσο περισσότερο χρησιμοποιεί τεχνικές υψηλού κινδύνου. Στις εν λόγω δραστηριότητες δεν εκτίθενται σε κίνδυνο μόνο οι εργαζόμενοι σε αυτές αλλά και ο τοπικός πληθυσμός. Η βιομηχανία ατομικής ενέργειας, η χημική βιομηχανία, η μεταφορά επικίνδυνων ουσιών και πιο πρόσφατα η βιοτεχνολογία, δημιουργούν νέους κινδύνους.

(iii) Λίπανση.

Η εφαρμογή των τριών βασικών λιπασμάτων (άζωτο, φώσφορος, κάλιο) αυξάνεται σταθερά κατά τα τελευταία 40 χρόνια. Η εντυπωσιακότερη αύξηση αφορά το άζωτο. Παλαιότερα οι αγρότες παρείχαν το άζωτο που είχαν ανάγκη οι καλλιέργειές τους ενσωματώνοντας στο έδαφος φυτικά υπολλείματα προηγούμενων καλλιεργειών και εφαρμόζοντας αμιψεισπορές (εναλλαγές καλλιεργειών) που χρησιμοποιούσαν ψυχανθή. Η κατακόρυφη αύξηση των απαιτήσεων σε άζωτο με τη μορφή λιπάσματος προήλθε από την εγκατάλειψη των μεθόδων αυτών και τη χρησιμοποίηση ποικιλιών (κυρίως για το καλαμπόκι και τα σιτηρά) που ανταποκρίνονται θετικότερα στην αύξηση της παροχής αζώτου.

Η κατακόρυφη αύξηση της κατανάλωσης λιπασμάτων στην παγ-

κόσμια γεωργία μετά το 1960 και η προοπτική της μέχρι το 2000 εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ (N,P,K) ΣΕ
ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΤΟΝΟΥΣ ΚΑΤ'ΕΤΟΣ (FAO 1978)

ΕΤΟΣ	N	P	K
1960	9.7	4.2	7.1
1970	28.7	8.2	12.9
1980	57.2	13.6	19.5
1990	83.0	19.0	27.0
2000	120.0	28.0	37.0

Πτωτικές τάσεις εμφανίζονται και στις Η.Π.Α μετά το 1981 που δεν οφείλονται στη μείωση κατανάλωσης λιπασμάτων από τους αγρότες, αλλά στη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων που αποσύρθηκαν προσωρινά ή μόνιμα από την παραγωγή την τελευταία δεκαετία, με την εφαρμογή προγραμμάτων προστασίας εδαφών και στήριξης τιμών. Έτσι αν και η κατανάλωση αζώτου ανά έτος μειώνεται ελαφρά μετά το 1981 η κατανάλωση ανά εκτάριο εξακολουθεί σταθερά να αυξάνεται.

Τα αποτελέσματα είναι πολύ ανησυχητικά, 50% ως 70% απ' το άζωτο και το φώσφορο που καταλήγουν στα επιφανειακά νερά προέρχονται από την γεωργική τους χρήση στη λίπανση. Ο ευτροφισμός στα νερά των δέλτα των ποταμών, πολλών λιμνών και θαλασσών είναι μια άλλη εκδήλωση του προβλήματος.

Για τα υπόγεια νερά τα στοιχεία δεν είναι ενθαρρυντικότερα. Έρευνα της Γεωλογικής Επιθεώρησης των ΗΠΑ σε 1663 περιοχές, έδειξε ότι σε 474 στο 25% των γεωτρήσεων που εξετάστη-

καν το επίπεδο του νιτρικού αζώτου ξεπερνούσε τα $3\text{mg}\backslash\text{lt}$. Επίπεδα άνω των $3\text{mg}\backslash\text{lt}$ έχουν προέλθει κυρίως από ανθρώπινη δραστηριότητα με την χρήση αζωτούχων λιπασμάτων. Σε 87 από τις 474 αυτές περιοχές, το 25% τουλάχιστο των γεωτρήσεων της δειγματοληψίας ξεπερνούσαν τα $10\text{mg}\backslash\text{lt}$ που είναι και το όριο νιτρικών για το πόσιμο νερό.

Ανάλογα προβλήματα αντιμετωπίζουν οι Δυτικοευρωπαϊκές χώρες καθώς και πολλές του Τρίτου Κόσμου που "αναπτύσσουν" τη γεωργία τους. Σε χώρες όπως η Ολλανδία και το Ισραήλ το πρόβλημα έχει πάρει πια τεράστιες διαστάσεις.

(iv) Η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων.

Η αύξηση αυτή δημιουργεί προβλήματα που χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: Η πρώτη αφορά την εξάντληση των υδάτινων αποθεμάτων. Π.χ. από τα 40 εκ. εκτάρια που αρδεύονται από άντληση υπογείων νερών στις ΗΠΑ το 45% βρίσκονται σε περιοχές όπου η στάθμη κατεβαίνει τουλάχιστο 35 εκατοστά ανά έτος. Η ειρωνία είναι ότι πολλές από τις περιοχές αυτές αυξάνουν με την άρδευση τις αποδόσεις τους σε καλαμπόκι, που είναι ήδη πλεονασματικό και προβληματικό προϊόν για τις Η.Π.Α.

Το δεύτερο πρόβλημα αφορά την αύξηση της επιφανειακής απορροής και της κατακόρυφης διάθεσης νερού, το οποίο καταλήγει σε επιφανειακούς ή υπόγειους αποδέκτες, συμπαρασύροντας υπολλείματα λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Τελικό αποτέλεσμα είναι η αύξηση της περιεκτικότητας των υπογείων και επιφανειακών νερών στα υπολλείματα αυτά.

Το τρίτο και ίσως δραματικότερο πρόβλημα αφορά την διά-

βρωση των εδαφών. Ο άνεμος και το νερό διαβρώνουν από 2,7 έως 3,1 δισεκ. τόνους χώμα, από το καλλιεργούμενο με φυτά μεγάλης καλλιέργειας εδάφους των ΗΠΑ κάθε χρόνο. Σε οριακά εδάφη με μικρό πάχος τα αποτελέσματα της άρδευσης είναι καταστροφικά. Το ίδιο και σε εδάφη στα όρια της ερήμου που έχει επιχειρηθεί να καλλιεργηθούν με μονοκαλλιέργειες και να αρδευτούν σε αρκετές χώρες του Τρίτου Κόσμου.

35 εκ. από την καλλιεργούμενη έκταση των ΗΠΑ βρίσκονται ήδη κάτω από ειδικές συνθήκες μεταχείρισης και άλλα 25 εκ. έχουν αποσυρθεί από την παραγωγή για 10 έτη. Στην Ε.Κ. από το 1988 στα πλαίσια των ρυθμίσεων της δέσμης μέτρων Ντελόρ, για την αναδιάρθρωση της Κ.Α.Π., έχει καθιερωθεί κοινοτικό καθεστώς για την παύση γεωργικής δραστηριότητας, πρόωγη συνταξιοδότηση κτλ.

(ν) Φυτοφάρμακα.

Η ανάλυση των επιπτώσεων από τις διάφορες κατηγορίες φυτοφαρμάκων στους ανθρώπους και τα ζώα, θα απαιτούσε πολύ χώρο και ξεφεύγει από τα πλαίσια του όλου κειμένου.

Μέσω των επιφανειακών και υπόγειων νερών, τα φυτοφάρμακα και οι μεταβολίτες τους επηρεάζουν μικροοργανισμούς και ανώτερα ζωικά είδη, διαταράσσουν ισορροπίες και καταλήγουν πολλές φορές μέσω του πόσιμου νερού πάλι στον άνθρωπο.

Φυτοφάρμακα ανιχνεύτηκαν στα υπόγεια νερά 26 πολιτειών των ΗΠΑ ως αποτέλεσμα φυσιολογικής γεωργικής χρήσης. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις φυτοφαρμάκων ανιχνεύονται στα επιφανειακά νερά και προέρχονται από επιφανειακή απορροή, από καλλιεργ-

γούμενες εκτάσεις σε λίμνες και ποτάμια.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό μέρος των εφαρμοζόμενων φυτοφαρμάκων, στόχο έχει την άψογη εξωτερική εμφάνιση των προϊόντων, ώστε να ικανοποιούνται καταναλωτικές συνήθειες, και όχι την προστασία της θρεπτικής τους αξίας και των οργανοληπτικών τους ιδιοτήτων (άρωμα, γεύση κτλ.).

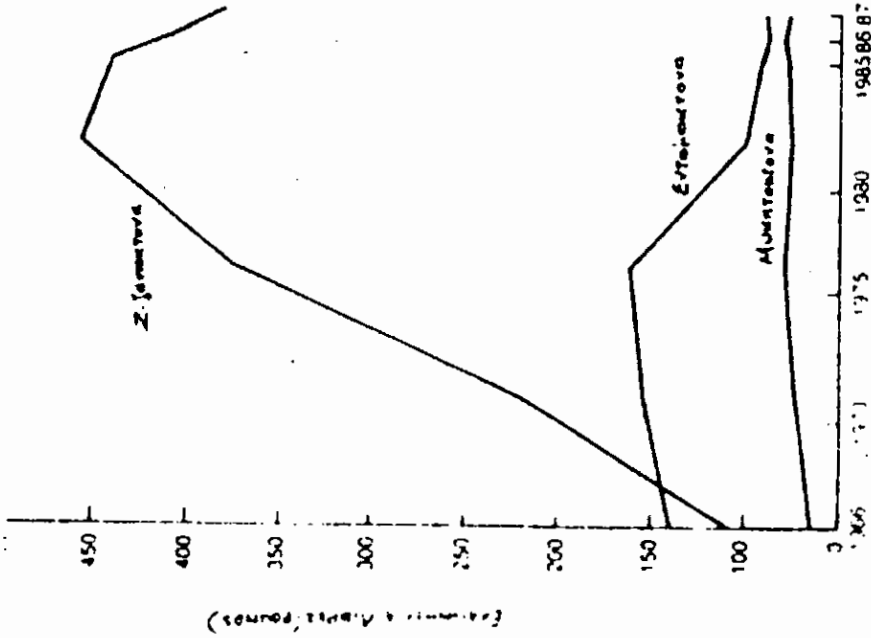

График 3. Количество продукции (тонны) в 1906, 1917, 1975, 1980 и 1985 гг. (по данным: U.S. Department of Agriculture 1974 Farmers Use of Fertilizers in 1971 Agricultural Economics Report No. 20; Economic Research Service Washington D.C. U.S. Department of Agriculture 1974 Farmers Use of Fertilizers in 1972 Agricultural Economics Report No. 418; Economic Research Service Washington D.C. U.S. Department of Agriculture 1983 Inputs-Outputs and Situation Report No. 2; Economic Research Service Washington D.C. U.S. Department of Agriculture 1984 Inputs-Outputs and Situation Report No. 4; Economic Research Service Washington D.C. U.S. Department of Agriculture 1987 Inputs-Outputs and Situation Report No. 4; Economic Research Service Washington D.C. U.S. Department of Agriculture 1988 Agricultural Resources-Inputs and Outputs Report No. 4; Economic Research Service Washington D.C.)

ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

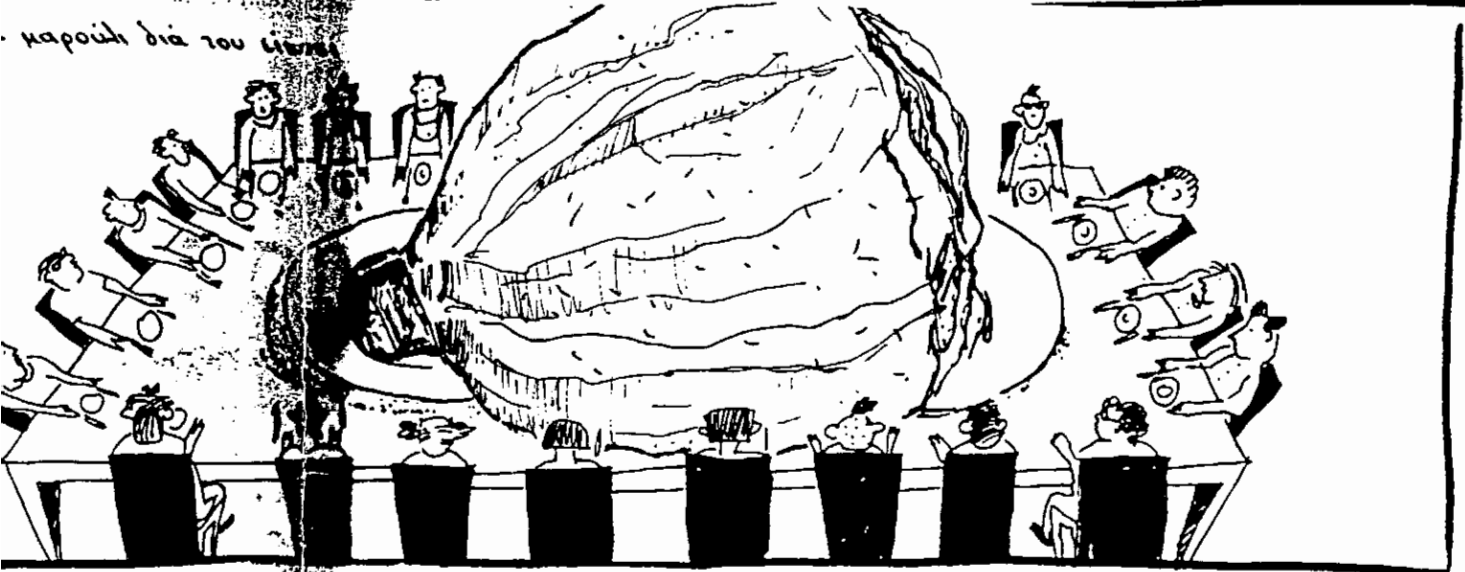
Τα χημικά λιπάσματα επιτρέπουν στους αγρότες να παραχούν όλο & πιο οξιωδή φρούτα.

... σε λίγο θα τρώμε κανάνα δια του έστ...

... τα εντομοκτόνα να παραχούν όλο & πιο ανδευτικά λαχανικά

... μαρούλι δια του έστ...

ΕΟΠΟΛΕΙΟ

... και ένα κοσμάκι δια του χιλία...

Ενώ οι ορμόνες επιτρέπουν στους υετηοτρόφους να παχαιίνουν χρχορα τα ζώα τους.

Γβάλλοντος, φτιαγμένου από ανθρώπινα χέρια καταμεσής, στην έρημο. Ούτε νερό, ούτε τροφή, ούτε αέρας, ούτε κανένα ζωντανό πλάσμα δεν θα περάσει για δύο ολόκληρα χρόνια το ερμητικό περιβλήμα της τεράστιας αυτής υαλόφρακτης κάψας, που πρόκειται ν' αποτελέσει μια σύγχρονη εκδοχή της Κιβωτού του Νώε.

Μέσ' από τις σελίδας τους βρετανικού "Guardian" της 25.5.90, ο Martin Walker παρουσιάζει από την Αριζόνα ένα επιστημονικό εγχείρημα της τάξης των 100 εκατ. δολαρίων που, τελειοποιώντας την ανθρώπινη γνώση γύρω από την οικολογική αλληλεξάρτηση, φιλοδοξεί ν' ανοίξει το δρόμο για τον αποικισμό του Διαστήματος.

Στεκόμαστε στην κορυφή του τροπικού σους της βροχής και η ματιά μας απλώνεται πέρα από την πλημμυρογενή πεδιάδα που έχει διαμορφωθεί από την υπερχειλίση του ποταμού, πέρα κι απ' τη σαβάννα, ως τη σκηνή αμμουδιά και το γαλήνιο ωκεανό. Πιο ρα βρίσκονται οι κοραλλιογενείς ύφαλοι, ύστερα οι βάλτοι με τα ριζοφόρα mangroves στην απέναντι ακτή και η παράκτια έρημος με τα κατοικημένα από τις νυχτερίδες ήλαιά της, που δεν μπορεί κανείς να τα άσει ρίχνοντας μια πέτρα. Όλα αυτά αώνονται στο εσωτερικό ενός χώρου περιχρισμένου από γυαλί, με μήκος μικρότερο από 200 μέτρα, που δημιουργεί αισθήματα λόκοτα, απόκοσμα, σαν το κλίτος ενός τεστου μοντερνιστικού καθεδρικού ναού. Πίσω από τους γυάλινους τοίχους, απλώνεται ό,τι αποτελούσε ως πρόσφατα την περιοχή των Απάτσι. Βρισκόμαστε πέρα, κοντά στα μεξικάνικα σύνορα, 1.300 περίπου μέτρα πάνω απ' το επίπεδο της θάλασσας, στους πρόποδες των βουνών Κατουλίνα. Ο γυαλάς μας, εκτείνονται οι θαμνώδεις ημίεμοι της Αριζόνας όμως ο περιβάλλον χώρος δεν έχει και τόσο σημασία. Θα μπορούσαμε να είμαστε οπουδήποτε. **Βρισκόμαστε στο μοναδικό χώρο που έχουν ως σήμερα σχεδιάσει ανθρώπινα χέρια και που, θεωρητικά, θα μπορούσε να μεταφερθεί στους εμβρούς βράχους του Άρη και να συνεχίσει να λειτουργεί - και να ζει.** Κατά το τέλος του Οκτώβρη αυτού του έτους, όταν και οι τελευταίοι υαλοπίνακες έχουν μπει στη θέση τους στο λευκό σφινγοειδές πλαίσιο, όταν και τα τελευταία φυτά έχουν φυτευτεί στα διαφορετικά περιβάλλοντά τους, η είσοδος του γιγαντιαίου αυτού εγχειρήματος, που φέρει το όνομα «Βιόσφαιρα 2» θα σφραγιστεί και - εκτός κι αν θα εμφανιστεί κανένα επειγόν ιατρικό κριστατικό - οι οκτώ κάτοικοί του θα παμείνουν στο εσωτερικό του για δύο χρόνια. Τότε τα επισφραγίσματα θ' ανοιχτούν και θα ξαναγυρίσουν στο γνώνιμό τους περιβάλλον της Βιόσφαιρας 1 - της ίδιας της ηγέρας Γης.

Ούτε νερό, ούτε αέρας, ούτε τροφή, ούτε ποιοσδήποτε ζωντανός οργανισμός δεν θα επιτραπεί να εισχωρήσουν στο εσωτερικό της πελώριας αυτής, ερμητικά σφραγισμένης κάψας. Ό,τι βλέπουν μπροστά τους, κι έτσι αναπνέουν, κι ότι θα πάρουν μαζί τους, αυτά θα είναι όλα κι όλα όσα θα έχουν στη διάθεσή τους για τα επόμενα δύο χρόνια οι οκτώ αυτοί άνθρωποι και τα 3.800 άλλα έμβια είδη που θα μοιραστούν το χώρο μαζί τους (ο αριθμός αυτός αφορά είδη μεγέθους μεγαλύτερου του ενός εκατοστού. Όσον αφορά τους μικροοργανισμούς, κανένας δεν

μπορεί να ξέρει πραγματικά ποσα ακόμα πλάσματα θα μοιραστούν κι αυτά τη σύγχρονη αυτή εκδοχή της Κιβωτού του Νώε).

Μες στο καινούργιο τους περιβάλλον δεν θα τους λείπει η ποικιλία. Μέσα σ' αυτά τα 14 περίπου στρέμματα, οι οικολόγοι έχουν καταφέρει να στιβάξουν ένα Αμαζονιακό τροπικό δάσος με τους καταρράκτες του, ένα ξέφωτο με μπαμπού, κάμποσες Αφρικανικές χορτολιβαδικές εκτάσεις, ένα Αυστραλιανό billabong, μια παραλία και την παράκτια υφαλοκρηπίδα της, κοραλλιογενείς υφάλους της Καραϊβικής και μια τροπική θάλασσα, βάλτους με ριζοφόρα mangroves από τα έλη (Everglades) της Φλόριντα και μια υγρή ζώνη ερήμου! Αυτά αποτελούν την περιοχή της άγριας φύσης.

Αν παραλληλίσουμε ξανά τη **Βιόσφαιρα 2** μ' έναν καθεδρικό ναό, τότε κατά μήκος της βόρειας πτέρυγας του υπάρχει ένα πτυσσόμενο διάφραγμα, σχεδιασμένο για να κρατάει απ' έξω τα ζωικά είδη και τα έντομα της άγριας φύσης. Πίσω απ' αυτό βρίσκονται ο δεντρόκηπος και το μικρό περιβόλι με τα κηπευτικά, τόσο εντατικά καλλιεργήσιμο που τα 2 περίπου στρέμματά του αναμένονται με σιγουριά πως θα τρέφουν 8 ανθρώπους άριστα και επ' αόριστο. Αυτό σημαίνει πως θα είναι κάπου έντεκα φορές αποδοτικότερο απ' το μέσο αμερικανικό αγρόκτημα - και πρόκειται για αμιγώς οργανική καλλιέργεια, χωρίς ίχνος χημικών λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων. Σ' ένα κλειστό σύστημα σαν κι αυτό, ο,τιδήποτε ψεκάζεις πάνω στα φυτά σου σήμερα θα καταλήξει στο πιάτο σου την επόμενη κιόλας εβδομάδα.

Δεν πρόκειται ωστόσο να λείψουν τα οργανικά λιπάσματα: Στο χαμηλότερο επίπεδο της ζώνης εντατικής καλλιέργειας βρίσκονται οι ορυζώνες και οι δεξαμενές των ψαριών - όπου αυτό το εξαιρετικά ευπροσάρμοστο ψάρι, η τιλάπια, θα συνεισφέρει κι αυτή στην αναγκαία για την ανθρώπινη διατροφή πρωτεΐνη, ενώ τα απόβλητά της θα λιπαίνουν το ρύζι. Τα ανθρώπινα απόβλητα, πάλι, θ' ανακυκλώνονται εξ ολοκλήρου: Θα συντελούν στην παραγωγή φυκών (άλγες) με τα οποία θα τρέφονται τα ψάρια, και στη συνέχεια θα μετατρέπονται σε λίπασμα για τα καλλιεργούμενα φυτά. Όλα αυτά γίνονται μ' έναν τρόπο τόσο πολύπλοκο και πρωτότυπο, που θα μπορούσε να σημαίνει πως ίσως τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου που έχουν ριχτεί ως τώρα στην επιχείρηση «Βιόσφαιρα 2» και οι ιδιώτες επενδυτές που έχουνε βάλει σ' αυτήν γύρω στα 60 εκατ δολάρια, έχουνε κάνει την τύχη τους.

(ΙΙ) ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Οι χώρες με κεντρικά διευθυνόμενες οικονομίες, στις οποίες αντιστοιχεί περίπου το 1/3 του ανθρώπινου δυναμικού και το 30% των καλλιεργούμενων εκτάσεων της γης, παίζουν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια παραγωγή και στο διεθνές εμπόριο γεωργικών προϊόντων.

Στο μερίδιό τους αναλογούν σχεδόν τα 2/5 της παγκόσμιας παραγωγής σιτηρών και βαμβακιού, σχεδόν το 1/2 και το 1/3 της παγκόσμιας παραγωγής ζάχαρης από ζαχαρότευτλα και ξυλείας αντίστοιχα, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος της παραγόμενης στον κόσμο πατάτας.

Η ισχυρότερη αυτών των χωρών, η πρώην ΕΣΣΔ, καλύπτει με τις εισαγωγές γύρω στο 1/6 των καταναλωτικών αναγκών της σε σιτηρά, βούτυρο και φυτικά έλαια και περισσότερο από το 1/4 και το 1/2 των αναγκών σε ζάχαρη και ξηρούς καρπούς αντίστοιχα.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι: πρώην ΕΣΣΔ, η Κίνα και οι Ανατολικές Χώρες στο πεδίο της αγροτικής οικονομίας είναι πολλά. Τα κυριότερα συνίστανται στην αδυναμία εξασφάλισης τροφίμων για τον ικανοποιητικό εφοδιασμό του πληθυσμού και στην ανάγκη εισαγωγής μεγάλων ποσοτήτων γεωργικών προϊόντων, κυρίως σιτηρών, εξαιτίας του χαμηλού επιπέδου παραγωγικότητας

Ειδικότερα η πρώην ΕΣΣΔ, παρά το γεγονός ότι διαθέτει τις μεγαλύτερες γεωργικές εκτάσεις, τους περισσότερους ειδικούς στη γεωργία, παράγει περισσότερα τρακτέρ (σε ιπποδύναμη) και λιπάσματα από οποιαδήποτε χώρα του κόσμου, έχει μεταβλη-

θεί σε καθαρό εισαγωγέα γεωργικών προϊόντων, εισάγοντας κάθε χρόνο δεκάδες εκατομμύρια τόνους σιτηρών, σημαντικές ποσότητες ζωοκομικών προϊόντων, αξίας πολλών δισεκ. δολλαρίων.

Αναλύσεις που έγιναν σε ομάδες κολχόζ το '85 με δείκτες όπως αποδοτικότητα, παραγωγικότητα, συνολικό και καθαρό εισόδημα, πηγές χρηματοδότησης, έδειξαν ότι μπορούσε να λειτουργήσει μόνο το 1/5 των κολχόζ.

Η αναποτελεσματικότητα των κολχόζ και των σοβχόζ, γίνεται καταφανής από τα ακόλουθα:

Πρώτον, στην αγροτική οικονομία των Ευρωπαϊκών αυτών χωρών ασχολείται περίπου το 20% του εργατικού δυναμικού. Στις αναπτυγμένες χώρες της Δύσης το αντίστοιχο ποσοστό είναι 3-8%

Δεύτερον, στην γεωργική παραγωγή των Ανατολικών Χωρών σημαντικό ρόλο παίζουν τα ατομικά ιδιόκτητα αγροκτήματα. Η συμμετοχή τους στη συνολική γεωργική παραγωγή κυμαίνεται στο 10% στην Τσεχοσλοβακία και στην πρώην Ανατολική Γερμανία, 25% στην πρώην ΕΣΣΔ και στη Βουλγαρία, στο 33% στην Ουγγαρία και στο 75% στην Πολωνία. Μεγάλο είναι το ειδικό τους βάρος στην κτηνοτροφική παραγωγή κι στην παραγωγή φρούτων και λαχανικών.

Στις εξεταζόμενες χώρες, το υψηλό ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία, όπως και η διάθεση μεγάλων πόρων στον τομέα αυτό δεν οδήγησαν σε αποτελέσματα ανάλογα με εκείνα της Κοινότητας. Αντίθετα, ενώ η Δυτική Ευρώπη αναζητεί τρόπους να περιορίσει την παραγωγή προϊόντων και να απαλλαγεί από τα τεράστια αποθέματά της ύψους πολλών δις ECU, η Ανατολική Ευρώπη προσπαθεί να αυξήσει την γεωργική της παραγωγή και τις εισαγωγές τροφίμων, με σκοπό να εξασφαλίσει τον τακτικό εφοδιασμό των χωρών

της και να βελτιώσει τη διάρθρωση κατανάλωσης ειδών διατροφής που υπολείπεται σημαντικά της Ευρωπαϊκής, ιδιαίτερα στον τομέα του κρέατος, των φρούτων και των λαχανικών.

Παρά το γεγονός ότι τα " σοβιετικά " στατιστικά στοιχεία είναι ελλειπές (αναφέρονται σε ξεχωριστά έτη κι όχι σε τετραετίες), εντούτοις τα αριθμητικά δεδομένα σε συνδιασμό με την επισιτιστική κατάσταση που επικρατεί στην "ΕΣΣΔ", επιτρέπουν να συγκλίνουμε στο συμπέρασμα ότι, σε αντίθεση με την προεπαναστατική περίοδο, το σημερινό επίπεδο της γεωργίας της πρώην ΕΣΣΔ, σε σύγκριση με το αντίστοιχο των αναπτυγμένων χωρών της Δύσης, έχει μεταβληθεί σε βάρος της.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗ

Δ.ΕΥΡΩΠΗ & ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

(Μέσος δείκτης αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών=100)

	1913	1938	1950	1986	1987
ΗΠΑ	175	200	325	200	200
Δ.ΕΥΡΩΠΗ	105	100	90	100	100
ΓΑΛΛΙΑ	85	80	75	105	105
ΜΕΓ.ΒΡΕΤΑΝΙΑ	165	160	165	150	155
"ΕΣΣΔ"	26	28	25	20	21

(ΠΗΓΗ: Η Σοβιετική Ένωση στην παγκόσμια οικονομία 1917-1987)

Όπως δείχνει ο πίνακας Ι, το 1986 και το 1987 στην ΕΣΣΔ (τότε), το επίπεδο της παραγωγικότητας στη γεωργία (με βάση το μέσο επίπεδο των Δυτικών χωρών), μειώθηκε σε σύγκριση με εκείνο του 1913. Αντίθετα, το επίπεδο των ΗΠΑ και της Γαλλίας

αυξήθηκε, ενώ εκείνο της Αγγλίας μειώθηκε, λιγότερο όμως σε σχέση με εκείνο της ΕΣΣΔ.

Ταυτόχρονα διαπιστώνεται, πως σε σχέση με την προεπαναστατική περίοδο, ο συσχετισμός δυνάμεων στον επιστημονικό τομέα έχει μεταβληθεί προς όφελος της "ΕΣΣΔ". Η συμμετοχή αυτής στο παγκόσμιο επιστημονικό δυναμικό ανέρχεται στο 20% περίπου του συνόλου κι είναι τριπλάσια της συμμετοχής της στον παγκόσμιο πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα, στο τέλος του 1988 στην τότε ΕΣΣΔ, υπήρχαν 1522 (σε χιλιάδες) επιστήμονες (ακαδημαϊκοί, καθηγητές κτλ). Το 1987, οι αντίστοιχοι αριθμοί για τους εργαζόμενους στην οικονομία με ανώτατη (μέση ειδική) μόρφωση ήταν σε χιλιάδες 15.531.

Η αντιφατική αυτή εξέλιξη (συγκριτική βελτίωση του επιστημονικού - τεχνικού επιπέδου με παράλληλη επιδείνωση της αποτελεσματικότητάς του) οφείλεται κατά κύριο λόγο στην κολλεκτιβοποίηση, και κατά δεύτερο, στην αυτοαπομόνωση της χώρας και γενικά των υπό μελέτη χωρών, από την διεθνή οικονομία και την επιστημονική Κοινότητα.

Υπάρχει ένα τεράστιο γεωργικό παραγωγικό δυναμικό και συγχρόνως μεγάλη υστέρηση στην παραγωγικότητα και στις αποδόσεις σε σύγκριση τόσο με την ΕΟΚ όσο κι με τις άλλες αναπτυσσόμενες χώρες. Το σύνολο των πληθυσμών είναι επίσης τεράστιο κι οι ανάγκες σε τρόφιμα ανικανοποίητες. Πολλά είναι τα αναπάντητα ερωτηματικά: Ποιά η μελλοντική διάρθρωση της γεωργίας κτλ. Τις απαντήσεις θα δώσει ο χρόνος και οι εξελίξεις θα επηρεάσουν την κοινοτική και διεθνή γεωργία ανταγωνιστικά ή συμπληρωματικά.

(ΙΙΙ) ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.

1. Το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας και των χρήσεων γης.

Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ το 1985 υπήρχαν 951.600 εκμεταλλεύσεις με συνολική καλλιεργήσιμη γη 35.452.000 στρ. δηλαδή μέσο μέγεθος 37.2 στρ. κατά εκμετάλλευση. Το 17% της καλλιεργούμενης γης πέρασε από τη διαδικασία του αναδάσμου στη διάρκεια της τριακονταετίας. Οι συγκρίσεις με την Κοινότητα και τις άλλες χώρες έχουν γίνει πολλές φορές και αυτό που μένει να πούμε εδώ είναι ότι δεν πρέπει να συγχέουμε μέγιστο και άριστο μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης. Έτσι το μέγεθος του κλήρου δεν μπορεί να αποτελέσει μοναδικό δείκτη της καλής ή της κακής του λειτουργίας, και κατά συνέπεια του ύψους της παραγωγικότητάς του. Μάλλον η παραγωγικότητα είναι αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο συνδιάζονται οι διάφοροι παραγωγικοί συντελεστές σε σχέση με το τελικό αποτέλεσμα, δηλαδή τον όγκο και το είδος του παραγόμενου προϊόντος.

Μπορούμε να διαπιστώσουμε τις αλλαγές στη γαιοκτησία και τη διαδικασία συγκεντροποίησης της γεωργικής γης, που συντελείται τελικά, σε αργούς ρυθμούς. Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μειώθηκε κατά 17,33% και η συνολική μείωση στην έκταση της γαιοκτησίας ήταν 6,07% την περίοδο '61-'85. Η διαφορά στους ρυθμούς μείωσης του αριθμού εκμεταλλεύσεων και της έκτασης της γαιοκτησίας δείχνει ότι κλήροι που εγκαταλείφθηκαν από νέους καλλιεργητές, είτε παρέμειναν στα χέρια άλλων μελών της οικογένειάς τους, είτε πουλήθηκαν σε πιο εύπορους κτηματίες. Οι διαφορές ανάμεσα στα δύο ποσοστά δεν είναι οι ίδιες για τις διάφορες κατηγορίες γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η μείωση της γαιοκτησίας στην κατηγορία των εκμεταλλεύσεων κάτω από 100 στρ. είναι υπερτριπλάσια σε ποσοστό από τη συνολική μείωση της γαιοκτησίας. Αντίθετα αυξήθηκε κατά 43,83% το μερίδιο των πάνω από 100 στρ. εκμεταλλεύσεων ενώ, αυτές οι εκμεταλλεύσεις αποτελούν το 6,5 % των αγροτικών οικογενειών, συγκεντρώνουν το 31% της συνολικής γεωργικής γης.

Από τα 5.570.000 στρ., κατά τα οποία μειώθηκαν οι εκμεταλλεύσεις κάτω από 100 στρ., τα 3.242.000 στρ. ή το 60% πέρασαν στους καλλιεργητές με πάνω από 100 στρ. και τα υπόλοιπα 2.228.000 στρ., που αντιπροσωπεύουν κι τη μείωση της γαιοκτησίας στο σύνολό της, εγκαταλείφθηκαν, ως ασύμφορα ή επειδή έφυγαν τα παραγωγικά μέλη των οικογενειών που είχαν τις εκμεταλλεύσεις. Οχι μόνο η μορφή της οικογενειακής εκμετάλλευσης είναι η επικρατέστερη, όπως και στις χώρες της ΕΟΚ, άσχετα με το αν συνθλίβεται από το βιομηχανικό και εμπορικό κεφάλαιο στα πλαίσια του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής που μετατρέπει τους αγρότες σε " κατ'οίκον εργαζόμενους βιοτέχνες ", των αρχών της ανάπτυξης του βιομηχανικού καπιταλισμού, αλλά παρουσιάζεται το φαινόμενο αυθεντικότητας των μεσαίων, από άποψη γαιοκτησίας νοικοκυριών, όταν διαθέτουν ιδιόκτητα ή συνεταιριστικά μηχανικά μέσα και πραγματοποιούν έγγειες βελτιώσεις, με το μεγαλύτερο εισόδημα που έχουν τη δυνατότητα να πάρουν.

Όταν εξετάσουμε τα κλιμάκια των εκμεταλλεύσεων με πάνω από 100 στρ., βλέπουμε ότι κατά την περίοδο 1961-1985 η αύξηση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων με γαιοκτησία 100-199 στρ. ήταν 23,3% του συνόλου και η αύξηση στη γαιοκτησία 23,9%. Αντίθετα στα κλιμάκια των 200-499 στρ. και πάνω από 500 στρ.,

έχουμε αντίστοιχα αύξηση κατά 82,6% και 114,3% όσον αφορά τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων, και 82,42% και 93,37% όσον αφορά το μερίδιο στη συνολική γαιοκτησία.

Ανεξάρτητα όμως από το φαινόμενο του οποίου βαθμού συγκέντρωσης της έγγειας ιδιοκτησίας, θα πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχει χαμηλή κινητικότητα της γεωργικής γης, δεν υπάρχει κτηματολόγιο και κανενός είδους προστασίας της γεωργικής γης (και του γεωργικού επαγγέλματος) όπως υπάρχει σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες. Πρέπει να δημιουργηθούν Οργανισμοί διαχείρισης της γεωργικής γης, που θα αγοράζουν την γη σε καθορισμένες, "παγωμένες" τιμές και θα τη μεταπουλάνε μόνο σε νέους γεωργούς, που θα μπορούν να λάβουν τα κατάλληλα μακροπρόθεσμα δάνεια. Οχι μόνο πρέπει να μεταβληθεί η περί κληρονομιών νομοθεσία, αλλά και να αγοράζονται αναγκαστικά τα κτήματα εκείνων που εγκαταλείπουν τη γεωργία ή να δημιουργούνται με κτηματογράφα μετοχικές εταιρείες ή ομαδικές εκμεταλλεύσεις.

Πρέπει να υπάρχει στα πλαίσια της προστασίας της γεωργικής γης απέναντι στην αστική, βιομηχανική και τουριστική χρήση της και τη χρησιμοποίησή της για δεύτερη και τρίτη κατοικία καθορισμός ζωνών εκμετάλλευσης: φυσικής παραγωγής, κτηνοτροφικής, δασικής. Έτσι όταν κάποτε αποτιμηθεί η αξία της αγροτικής γης και εντοπιστούν οι διακυμάνσεις της σε σχέση με την εμπορευματοποίησή της, θα μπορέσουμε να εκτιμήσουμε τη συνεισφορά του συντελεστή παραγωγής "γη" στην ανάπτυξη κλάδων που καθόρισαν τη σύγχρονη ελληνική ανάπτυξη. Όπως θα μπορέσουμε ακόμη να εκτιμήσουμε πως η μετατροπή της γης σε τρέχον εμπόρευμα στάθηκε εμπόδιο (ηθελημένο;), στην διαμόρφωση μιας συ-

γκροτημένης και μακροπρόθεσμης πολιτικής γης, που μεταξύ άλλων θα αντιμετώπιζε και το πρόβλημα του μικρού κλήρου. Σε σχέση με τις χώρες της Δ.Ευρώπης, η αξιοποίηση αγροτικής γης για μη αγροτικούς σκοπούς αποτελεί συνηθισμένο φαινόμενο. Από αρκετές δεκαετίες, ιδίως, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η συγκροτημένη πολιτική γη, η πολιτική προστασίας του οικολογικού περιβάλλοντος, η κατάταξη και αξιοποίηση της αγροτικής γης, έχουν εξορθολογίσει το πέρασμα αγροτικής γης σε άλλες χρήσεις. Η πρωταρχική θέση της μεταποίησης στο πρότυπο ανάπτυξης των δυτικοευρωπαϊκών χωρών, δεν αφήνει παρά "φυσιολογικά", θα λέγαμε, περιθώρια για την ενεργοποίηση κεφαλαίου σε αυτό τον τομέα. Επομένως και στο σημείο αυτό υπάρχουν ομοιότητες όσον αφορά το ίδιο το φαινόμενο, αλλά και ιδιομορφίες σχετικά με τον τρόπο που διαμορφώθηκε στην Ελλάδα.

2. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ
ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ.

Σύμφωνα με την έρευνα του 1986, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στη γεωργία υπολογιζόταν σε 28,5% του συνολικού ενεργού πληθυσμού (3.600.000 άτομα). Όπως είναι γνωστό η δειγματοληπτική έρευνα της ΕΣΥΕ - Υπουργείου Γεωργίας το 1977 κατέβασε τον ενεργό αγροτικό πληθυσμό (με κριτήριο την απασχόληση με την γεωργία τουλάχιστο 140 ημέρες ετησίως) σε 28,8% του συνολικού ενεργού πληθυσμού. Με τα κριτήρια αυτά δεν είμαστε πολύ μακριά από άλλες Μεσογειακές περιοχές, που κατά το 1974 παρουσίαζαν τα εξής ποσοστά ενεργού αγροτικού πληθυσμού: Κορσική 22%, Ισπανία 20%, Πορτογαλία 35% (8,9 του μέσου όρου της ΕΟΚ). Αλλά και κατά την δειγματοληπτική έρευνα του 1977, το σύνολο του πληθυσμού που εργάστηκε στην γεωργία ήταν 1.104.480 άτομα, αλλά 238.760 άτομα εργάστηκαν λιγότερο από 140 ημέρες το χρόνο - ενώ ίσως πολλοί από αυτούς έχουν ως κύριο επάγγελμα την γεωργία.

Σύμφωνα με μελέτη, το πλεόνασμα εργασίας στην ελληνική γεωργία ανερχόταν σε 35 εκ. ημέρες εργασίας και αντιπροσώπευε το 12% των διαθέσιμων ημερών. Οι μελετητές εκτίμησαν το αγροτικό δυναμικό σε 32,32% του συνόλου. Ανεξάρτητα πάντως με τον ακριβή προσδιορισμό του ισοζυγίου προσφοράς και ζήτησης εργασίας στη γεωργία, ανάλογα με την εποχή και την περιφέρεια, εκείνο που χαρακτηρίζει το εργατικό αγροτικό δυναμικό είναι: α. η μικρή κινητικότητα (γι' αυτό προτείνεται η ίδρυση "χρηματηστηρίου εργασίας"), β. το ότι δεν υπάρχουν πια φθηνά εργατικά χέρια στην ύπαιθρο και γ. ο σημαντικός βαθμός της γήρανσης. Ο

παρακάτω πίνακας δείχνει τη σύνθεση του αγροτικού εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα και στην ΕΟΚ:

ΗΛΙΚΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΟΚ
15-24 ετών	0,16%	9,5%
25-34	4,91%	14,0%
35-44	17,87%	21,3%
45-54	28,62%	29,1%
55-64	21,53%	18,8%
64+	26,87%	7,7%
ΣΥΝΟΛΟ	99,96%	100.0%

* 0,04 Δεν δήλωσαν την ηλικία τους.

ΠΗΓΕΣ: ΕΣΥΕ, δειγματοληπτική έρευνα στη γεωργία 1978

ΕΟΚ, Βασικές Στατιστικές στην Κοινότητα 1979.

Ο σημαντικός αυτός βαθμός γήρανσης του ελληνικού αγροτικού πληθυσμού που συνεχίζεται και σήμερα είναι αποτέλεσμα τόσο του βίαιου μεταναστευτικού ρεύματος της περιόδου 1960-1973 της παντελούς έλλειψης κάθε θεσμικής υποδομής για την επανάσταση των νέων αγροτών, της μη εξασφάλισης ικανοποιητικών συντάξεων και καλής κοινωνικής ασφάλισης: σύμφωνα με άλλα ευρωπαϊκά συστήματα αγροτικών ασφαλίσεων, οι αγρότες συνεισφέρουν οι ίδιοι για την σύνταξή τους ανάλογα με τα στρέμματα που διαθέτουν και το εισόδημά τους, κι έχουν πολύ καλές συντάξεις, αλλά και εφ'απαξ ικανοποιητικό όταν αποχωρούν.

Η πρόωγη συνταξιοδότηση με βάση τον καν.ΕΟΚ 1096\88 μπορεί να συμβάλλει στην αποχώρηση των γηραιότερων αγροτών με την προϋπόθεση να εφαρμόζεται με σοβαρότητα στην Ελλάδα.

3. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.

Η μεγάλη αδυναμία της ελληνικής γεωργίας είναι ο σχετικά χαμηλός και μάλιστα μειωμένος αριθμός σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου στη γεωργία. Υπολογίζεται ότι την περίοδο 1965-1986, 10% των συνολικών επενδύσεων πήγαν στη γεωργία (έναντι συμμετοχής της στο ΑΕΠ κατά 14%). Βέβαια η πτωτική αυτή τάση των επενδύσεων στη γεωργία, οφείλεται βασικά στην συνεχή μείωση των δημοσίων επενδύσεων.

Οι ιδιωτικές επενδύσεις έπεσαν κατακόρυφα το 1974, αλλά για τα επόμενα τρία χρόνια είχαν αυξητικό ρυθμό, πράγμα που τους επέτρεψε να επανέλθουν το 1977 στα επίπεδα του 1973. Στη συνέχεια άρχισαν να πέφτουν με ιδιαίτερα έντονη πτώση το 1980

Οι δημόσιες επενδύσεις δεν έπαψαν μετά το 1974 να μειώνονται συνεχώς: το '80 οι δημόσιες επενδύσεις στη γεωργία που ανέρχονταν σε 2.040 εκ. δρχ. αντιπροσώπευσαν το μισό των δημοσίων επενδύσεων του 1973 (σε σταθερές τιμές 1970) και το επίπεδό τους αυτό ήταν το χαμηλότερο μέσα στην τελευταία εικοσαετία. Έτσι η σχέση δημοσίων επενδύσεων στο γεωργικό τομέα, σε σχέση προς το σύνολο των δημοσίων επενδύσεων από 20% και πάνω που ήταν το 1961-1962, κατέβηκε σε 14% το 1971-1972, και έφτασε το 10% το 1979-1980.

Η συμμετοχή του δημοσίου στην επενδυτική δραστηριότητα του γεωργικού τομέα μειώνεται συνεχώς χωρίς όμως στο μεταξύ το κενό να καλύπτεται στο σύνολό του από τον ιδιωτικό τομέα. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι, οι ιδιωτικές επενδύσεις κατά την περίοδο που ακολούθησε τη γενική κάμψη της οικονομίας, προήλθαν κατά κύριο λόγο από ίδια διαθέσιμα των γεωργών, σε αντί-

θεση με το παρελθόν, που ένα μεγάλο μέρος καλύπτονταν από τραπεζικό δανεισμό.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η εξέλιξη των επενδύσεων στον αγροτικό τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ακαθάριστες Επενδύσεις
Παγίων Κεφαλαίων στη Γεωργία
1970 - 1981 σε εκατομ. δρχ.

Ετος	Τρέχουσες Τιμές	% Ετήσια Μεταβ.	Σταθ. Τιμές (1970)	% Μεταβολή
1970	7523	—	7523	—
1971	8231	9,41	8052	7,03
1972	9789	18,92	8949	11,14
1973	12867	31,44	9685	8,22
1974	11777	-8,48	7015	-27,57
1975	14998	27,34	7825	11,54
1976	17428	16,20	7740	-1,09
1977	21786	25,00	8302	7,26
1978	22278	2,25	7209	-13,17
1979	28025	25,79	7623	5,74
1980	27630	-1,41	6169	-19,08
1981	31380	13,57	5598	-9,26
1983	48979	24,99	5902	0,20
1985	89778	35,43	7571	12,74
1987	65874	-14,35	3931	-27,88
1988	79009	21,53	4173	25,64

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΜΕ ΕΟΚ ΚΑΙ GATT.

Η κοινή αγροτική πολιτική στα πλαίσια της ΕΟΚ θα πρέπει να εμφανίζεται πραγματικά ως "κοινή" και να είναι "συνεκτική" ώστε, να εξυπηρετεί τα συμφέροντα του συνόλου. Έτσι δεν θα πρέπει άλλα κράτη να ωφελούνται άμεσα από την πολιτική αυτή, ενώ άλλα να υφίστανται άμεσες αρνητικές συνέπειες και άλλα να συμπράττουν αδιάφορα διότι, ούτε ωφέλη διεκδικούν ούτε ζημιές υφίστανται. Η εμπειρία στον κοινοτικό χώρο δείχνει πόσο δύσκολη θα είναι η πορεία προς την ενιαία κοινή αγροτική πολιτική της Κοινότητας.

Το πρόβλημα γίνεται οξύτερο όταν υπάρχουν στην Κοινότητα χώρες όπως η Ελλάδα, όπου η γεωργία έχει μείνει πολύ πίσω σε σχέση με των άλλων χωρών. Για τον λόγο αυτό η Ελλάδα πρέπει να διαλέξει ή τις λύσεις που προτείνει η ΕΟΚ, έστω και αν προκειται να υποστούν οι αγρότες σημαντική μείωση του εισοδήματός τους και το ελληνικό δημόσιο επωμισθεί μεγαλύτερο κόστος, ή τον διεθνή ανταγωνισμό, πράγμα που είναι δύσκολο αφού οι καλλιεργητές μας δεν είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν σε τέτοιες καταστάσεις.

Επειδή η ΕΟΚ μεταβιβάζει στην χώρα μας αξιόλογα ποσά που προβλέπει ο κοινοτικός προϋπολογισμός, και ποσά από άλλους μηχανισμούς που λειτουργούν στα πλαίσια της ΚΑΠ (δασμοί, επιδοτήσεις που αφορούν την πλειοψηφία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας κ.α.), επιτυγχάνεται η εξοικονόμηση πόρων που διατίθενται, είτε για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, είτε για αναπτυξιακούς σκοπούς. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι

ότι η ΚΑΠ είναι αναγκαία για την χώρα μας με την προϋπόθεση ότι θα λάβουμε υπόψη μας τις συνθήκες που διαμορφώνονται στον ΟΟΣΑ και στην ΕΟΚ.

Επίσης όλες οι χώρες μέλη της ΕΟΚ θα πρέπει να δρουν με γνώμονα το κοινοτικό συμφέρον ώστε, να μην διαιωνίζονται οι ανισότητες και η παροχή ενισχύσεων να χρησιμοποιείται με σκοπό την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κοινότητας.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η χώρα μας βρίσκεται σε δυσμενή θέση και τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ, ιδιαίτερα τα μικρά, θα επωμισθούν κάποια αγαθά εάν η Ε.Ο.Κ προχωρήσει σε μια ολοκληρωμένη συνεργασία που θα έχει τη μορφή οικονομικής κι κοινωνικής συνοχής. Η υπεράσπιση των συμφερόντων κάθε χώρας χωριστά δεν θα πρέπει να εμποδίζει την παραπάνω διαδικασία της ολοκλήρωσης της Κοινότητας.

Ετσι οι διαπραγματεύσεις μας μέσα στα πλαίσια της ΕΟΚ θα πρέπει να στοχεύουν στην μεγιστοποίηση των θετικών επιδράσεων από την εφαρμογή της ΚΑΠ. Επίσης στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων από τη νέα πολιτική της Κοινότητας και στην καθιέρωση της αγροτικής εκμετάλλευσης οικογενειακής μορφής ως βάση της Κοινοτικής γεωργίας που το βάρος της δεν θα εστιάζεται στους κανόνες της διεθνούς αγοράς.

Για την επίτευξη των στόχων είναι απαραίτητη:

- α. η αναμόρφωση των γεωργικών δαπανών υπέρ των διαρθρωτικών,
- β. η διασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μέσω της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης και της στήριξης του εισοδήματος των ασθενέστερων αγροτών,
- γ. η ισχυρή χρηματοδότηση από την Κοινότητα των μη βιώσιμων

εκμεταλλεύσεων, ώστε να υπάρξει μια ομαλή έξοδος τους από την γεωργική παραγωγή,

δ. η ανακατανομή των κονδυλίων των εγγυήσεων με την ισχυροποίηση της σημασίας του ρόλου των Μεσογειακών προϊόντων στο σύστημα των κοινοτικών κανόνων,

ε. η λήψη μέτρων, ώστε σε περίπτωση που ο δείκτης PSE χρησιμοποιηθεί ως μέσο μέτρησης της στήριξης, που παρέχεται στη γεωργία, να εξαιρεθούν από αυτό οι κοινωνικές παροχές. Σε περίπτωση πλήρους εφαρμογής της αρχής της αποδέσμευσης των ενισχύσεων από την παραγωγή, η ενέργεια αυτή να μην οδηγήσει σε επανεθνικοποίηση της αγροτικής πολιτικής μέσω των εθνικών επιχορηγήσεων στη γεωργία,

στ. ο υπολογισμός του ύψους και της έκτασης της παρεχόμενης κρατικής προστασίας. Η μέτρηση θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις μορφές προστασίας, διαφορετικά θα είναι αποπροσανατολιστική και επιστημονικά ανεπαρκής, θα καταστήσει επικτή την εκτίμηση των πραγματικών προοπτικών της ελληνικής γεωργίας στα πλαίσια του διεθνούς περίγυρου που μεταβάλλεται ταχύτατα.

Η αναμόρφωση της γεωργίας στην Κοινότητα και στην Ελλάδα είναι επιτακτική ανάγκη αφού μέχρι τώρα επικρατούν δυσμενείς συνθήκες. Η ΕΟΚ δίνει κάποια χρηματικά ποσά, όπως φαίνεται παραπάνω, στις χώρες-μέλη της για την ανάπτυξη της γεωργίας. Το ζήτημα είναι τι δίνει, γιατί τα δίνει, ποιός τα παίρνει και ποιό είναι το αποτέλεσμα.

Το αποτέλεσμα είναι ότι το ποσοστό απ' τον κοινοτικό προ-υπολογισμό για την ΚΑΠ από 64% που ήταν το 1987 κατεβαίνει σε

43% το 1997. Πλήττονται όλες σχεδόν οι μεσογειακές καλλιέργειες, πέρα από την κτηνοτροφία μας που ήδη έχει υποστεί καθίζηση. Εμποδίζεται η ορθολογική αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής και των καλλιεργειών γενικά. Μπαίνει έτσι φρένο στις δυνατότητες ανάπτυξης της γεωργίας μας.

Η θέση της ελληνικής γεωργίας στον διεθνή καταμερισμό εργασίας επιδεινώθηκε. Μεγάλωσε το έλλειμα του αγροτικού ισοζυγίου και από πλεόνασμα το 1980 έφτασε να έχει έλλειμα 957 εκ. δολάρια το 1990.

Σαν αποτέλεσμα των πληγμάτων που δέχθηκε η κτηνοτροφία, η χώρα μας υφίσταται μια τεράστια διαρροή συναλλάγματος για εισαγωγές της τάξεως των 300 δις δρχ., στοιχείο του 1990. Γενικότερα εντάθηκαν οι περιφερειακές ανισότητες της χώρας και επιδεινώθηκε η κατάσταση των ορεινών, ημιορεινών και νησιωτικών περιοχών.

Το κύριο βάρος για την αναμόρφωση της γεωργίας δεν μπορούν να το επωμισθούν οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες εφόσον μάλιστα την ευθύνη την έχουν οι αναπτυγμένες χώρες που αποκόμισαν και τα μεγαλύτερα οφέλη. Έτσι το δίκαιο είναι το κόστος να το επωμισθεί η Κοινότητα στο σύνολό της.

Ο νέος προσανατολισμός της ΕΟΚ για την ΚΑΠ προβλέπει την εντατικότερη ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών με συμμετοχή 75%. Αυτός αποβλέπει στην ανάπτυξη της παραγωγικότητας ώστε το κατά κεφαλή εισόδημα στις μειονεκτικές περιοχές να πλησιάσει αυτό των αντίστοιχων περιοχών της Κοινότητας, και στην αποτροπή μετακίνησης πληθυσμού και κεφαλαίων από τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές στις περισσότερο αναπτυγμένες.

Ο πιο μακροπρόθεσμος στόχος είναι η μεγιστοποίηση των απολήψεων από την ΕΟΚ στον τομέα της γεωργίας και η αποτελεσματικότερη αξιοποίησή τους που καθιστούν αναγκαίο να προσεχθούν τα παρακάτω:

α. Ο συντονισμός των υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας με τις υπηρεσίες των άλλων υπουργειών και με την μόνιμη αντιπροσωπεία μας στις Βρυξέλλες, με σκοπό τα θέματα που αφορούν την γεωργία μας και πρωταρχικά, τις ιδιαιτερότητές της να εντάσσονται στις ρυθμίσεις των κοινοτικών κανονισμών. Επίσης η μεγιστοποίηση και ο κεντρικός συντονισμός των απολήψεων με αναβάθμιση των υπηρεσιών που υπάρχουν, και με προοπτική την συγκέντρωσή τους σε ένα μελλοντικό Υπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων.

β. Η επιμελημένη προετοιμασία των προγραμμάτων ώστε να έχουν υψηλότατο βαθμό έγκρισης, η πλήρη εξασφάλισή τους από αντίστοιχους ελληνικούς πόρους και η οργάνωση των υπηρεσιών των Υπουργείων σε αντιστοιχία με τις υπηρεσίες της Κοινότητας.

γ. Η εντατικοποίηση των προσπαθειών ώστε η διεκδίκηση των κοινοτικών πόρων για επενδύσεις να αφορά πρωταρχικά κλάδους και τομείς που δεν απειλούνται από τις διεθνείς συγκυρίες και που έχουν την δυνατότητα να γίνουν ανταγωνιστικοί.

δ. Ο περιορισμός και η εξάλειψη του ετεροχρονισμού. Η υποβολή γεωργικών προγραμμάτων για έγκριση από την ΕΟΚ να προηγείται χρονικά της ολοκλήρωσης του ελληνικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων. Η μείωση των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων για τη γεωργία να μην αποδυναμώνει την δυνατότητα άντλησης πόρων από τον κοινοτικό προϋπολογισμό λόγω

γω έλλειψης κεφαλαίων για εθνική συμμετοχή στην χρηματοδότηση των προγραμμάτων.

ε. Η λεπτομερής ανάλυση των επιπτώσεων από τις νέες κοινοτικές ρυθμίσεις κατά προiόν ώστε, να καθιστεί δυνατό να διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις που να μπορούν να εντάσσονται στα πλαίσια μιας μακροπρόθεσμης προγραμματικής κατεύθυνσης της ευρωπαϊκής γεωργίας ενταγμένης στι διεθνή ανταγωνισμό. Η συγκρότηση από το Υπουργείο Γεωργίας ομάδας εργασίας με ειδικευμένα άτομα, που θα προσδιορίζει το ακριβές ποσοστό του αγροτικού και ενεργού πληθυσμού και θα αναλύει την διάρθρωσή του από πλευράς ηλικίας, εκπαίδευσης και απασχόλησης. Αυτό θα παρέχει τη δυνατότητα στη χώρα να καθορίζει σωστά την αγροτική της πολιτική και να υποβάλλει στην ΕΟΚ τεκμηριωμένες προτάσεις.

ζ. Ο καθορισμός του ακαθάριστου προiόντος της γεωργίας μας σε τιμές αγοράς και η ενίσχυση του συγκρίσιμου και της αξιοπιστίας του οικονομικού αυτού μεγέθους με εκείνο των κρατών-μελών της ΕΟΚ. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς θα αυξήσει τη ανάγκη ύπαρξης στοιχείων συγκρίσιμων σε διεθνές επίπεδο για την ανάλυση και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών.

Πρέπει επίσης να καταρτισθεί διαδικασία επαλήθευσης και αξιολόγησης της συγκρισιμότητας και της αντιπροσωπευτικότητας των στοιχείων.

Η κοινή αγροτική πολιτική κινείται σύμφωνα με την Συνθήκη του Μάαστριχ και σε συνδιασμό με τις διαπραγματεύσεις της GATT.

Κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων όλοι οι συμμετέ-

χοντες συμφώνησαν ότι η έλλειψη σταθερότητας στις τιμές των γεωργικών προϊόντων θα αποτελεί μόνιμη κατάσταση. Έτσι ήταν απαραίτητο το κάθε κράτος να ακολουθήσει την δική του πολιτική με κοινό όμως στόχο τον διαχωρισμό της στήριξης του αγροτικού εισοδήματος από τις τιμές των προϊόντων.

Υποστηρίζεται επίσης ότι η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου γεωργικών προϊόντων είναι σήμερα περισσότερο εφικτή από το παρελθόν. Στο σημείο αυτό συμφώνησαν οι χώρες της ΕΟΚ, οι ΗΠΑ και η ομάδα ΚΑΙΡΝΣ.

Στις διαπραγματεύσεις της GATT η ελληνική πολιτική είναι σύμφωνη με τις θέσεις της Κοινότητας, που είναι κατά της κατάργησης της ΚΑΠ και της εξάλειψης κάθε επιδότησης σε 10 χρόνια όπως άλλωστε υποστηρίζουν και οι ΗΠΑ.

Για την προσαρμογή της ΚΑΠ στους κανόνες της διεθνούς αγοράς, η χώρα μας πιστεύει ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω:

- α. Οι αναγκαίες προσαρμογές να γίνονται με ρυθμούς ανάλογους με τις συνθήκες της κάθε χώρας.
- β. Να αναγνωρίζεται η συμβολή της γεωργίας στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και στήριξης των μικρομεσαίων παραγωγών.
- γ. Να υπάρξουν ειδικά κριτήρια για τα προϊόντα που δεν καλύπτονται από τη μονάδα μέτρησης ενισχύσεων.
- δ. Οι περιορισμοί και οι δεσμεύσεις να μην αφορούν τις διαρθρώσεις, αναδιαρθρώσεις και ελλειμματικές παραγωγές στις προβληματικές περιοχές.

Η χώρα μας εμφανίζεται δυναμική στα παρακάτω:

α. Στις άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις, στον παραγωγό που δε συνδέονται με την τρέχουσα παραγωγή, τις τιμές και το κόστος παραγωγής.

β. Στα προγράμματα για διατήρηση και βελτίωση περιβάλλοντος.

γ. Στην βοήθεια για καταστροφές στην αγροτική παραγωγή.

δ. Στην επισιτιστική βοήθεια στα πλαίσια της χώρας.

ε. Στα προγράμματα ανάπτυξης εμπορίου που δεν αναφέρουν οικονομικά ωφέλη στον αγοραστή π.χ. θέματα εμπορικής πληροφόρησης
στ. Στις γενικές υπηρεσίες που δεν αποτελούν άμεση τιμολογιακή ή εισοδηματική ενίσχυση ή επιχορήγηση στους παραγωγούς ή καταναλωτές.

ζ. Στα προγράμματα από απόσυρση της γης και άλλων συντελεστών παραγωγής από τη γεωργία ή για διευκολύνσεις της μεταβατικής περιόδου.

η. Στα προγράμματα για αποθήκευση τροφίμων που δεν αποτελούν άμεση τιμολογιακή ή εισοδηματική ενίσχυση ή επιχορήγηση προς τους παραγωγούς και τους καταναλωτές.

θ. Στα προγράμματα ανάπτυξης υπαίθρου.

Για να μπορεί όμως η χώρα μας να παρακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις και να εκπροσωπείται επάξια στους διεθνείς οργανισμούς, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός καλά συγκροτημένου κρατικού μηχανισμού ώστε, να παρεμβαίνει έγκαιρα όταν τίθονται σε κίνδυνο τα ζωτικά της συμφέροντα.

ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ, ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η πρώην Σοβιετική Ένωση έχει υποστεί αλλαγή σε όλο το σύστημα παραγωγής και στην δομή οργάνωσης της αγροτικής οικονομίας με την σταδιακή κατάργηση ή μεταρρύθμιση των "κολχόζ" και "σοβχόζ" και την εμφάνιση νέων μορφών συνεργατικής παραγωγής, στηριζομένων στα κίνητρα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Η Κίνα αναθεώρησε την μορφή και την οργάνωση της αγροτικής της οικονομίας, και στην θέση της "κουμούνας" προώθησε την αγροτική εκμετάλλευση οικογενειακής μορφής. Οι χώρες όμως της Αφρικής και της Ασίας εφαρμόζουν μεγάλα σχέδια ανάπτυξης της αγροτικής τους παραγωγής.

Όσο αφορά τις Η.Π.Α διαθέτουν αχανείς γεωργικές εκτάσεις οι οποίες είναι κατάλληλες να θρέψουν τον πληθυσμό της χώρας. Με παράλληλη χρησιμοποίηση σύγχρονου μηχανολογικού και τεχνολογικού εξοπλισμού και, την καλύτερη εκπαίδευση του αγροτικού της εργατικού δυναμικού, την καθιστούν μια μεγάλη γεωργική δύναμη που πρόσφατα βρήκε άξιο ανταγωνιστή στο πρόσωπο της Κοινότητας.

Το φαινόμενο που παρατηρείται στον τρίτο κόσμο είναι η εσωτερική μετανάστευση των πληθυσμών προς τις πόλεις καθώς κι η αλλαγή του καταναλωτικού προτύπου από προϊόντα φυτικής σε προϊόντα ζωικής παραγωγής.

Η Κ.Α.Π μετά την εξέλιξη της καθιστά την Ε.Ο.Κ πιο δημοκρατική, χαράσει την προοπτική για την ανοικοδόμηση ενός αποκεντρωτικού γεωργικού συστήματος που θα εξετάζει τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας και θα ανταποκρίνεται στις επιθυμίες και

αξίες των Ευρωπαίων πολιτών.

Έτσι η Κοινότητα προχώρησε σε νέα διερεύνηση καθώς και στην διαδικασία ενοποίησης της εσωτερικής της αγοράς. Επίσης, στην νέα Μεσογειακή της Πολιτική, στις νέες σχέσεις με την πρώην Σοβιετική Ένωση, τις Ανατολικές χώρες κ.α. Η Κ.Α.Π αφού εξασφάλισε την αυτάρκεια σε γεωργικά προϊόντα εισήλθε τώρα σε καινούριο στάδιο και οι προσανατολισμοί της άλλαξαν ριζικά. Η Κοινότητα άρχισε να ενδιαφέρεται για την προστασία του περιβάλλοντος στις χώρες-μέλη της. Εξασφάλισε επίσης την επέκταση της δράσης της σε νέους τομείς που αφορούν την γεωργία όπως η υγεία, η εκπαίδευση των αγροτών, εκτέλεση νέων έργων υποδομής που βοηθούν το έργο της γεωργίας, αριότερη οργάνωση μεταφορών και τηλεπικοινωνιών κ.α.

Η Ε.Ο.Κ έχει βελτιώσει σημαντικά τις σχέσεις μεταξύ των χωρών-μελών της όσον αφορά τις σχέσεις προσφοράς και ζήτησης αγροτικών προϊόντων καθώς επίσης την θέση και εικόνα της στην διεθνή αγορά.

Υπάρχουν όμως και κάποιοι πιθανοί κίνδυνοι που εντοπίζονται στο γεγονός ότι η Ε.Ο.Κ εισχωρεί σε μεγάλο βαθμό στην νομοθεσία των κρατών-μελών της ώστε σε λίγο χρόνο θα αποτελεί το 80% της νομοθεσίας κάθε κράτους. Επίσης αν δεν καταφέρει η Ε.Ο.Κ να αμβλύνει τις διαφορές των κρατών-μελών της, θα συνεχιστούν να υπάρχουν ανισότητες μεταξύ τους πράγμα που θα οδηγήσει στην Ευρώπη των δύο ταχυτήτων.

Ακόμη αν δεν λυθούν οι οξύτατες διαφορές μεταξύ Η.Π.Α - Ε.Ο.Κ θα οδηγήσουν σε έναν εμπορικό πόλεμο άνευ προϋγουμένου με συνακόλουθο την ύφεση και ανεργία σε μεγάλη κλίμακα.

Όσον αφορά την Ελληνική αγροτική πολιτική δεν μπορούμε να πούμε ότι βρίσκεται σε στάδιο ανάπτυξης αλλά, αντίθετα βλέπουμε την υπανάπτυξη του Ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού την αποτελμάτωση του αγροτικού τομέα και την περιθωριοποίηση των συνεταιρισμών.

Αυτό όμως αποτελεί φυσική συνέπεια του γεγονότος ότι στα πλαίσια της μακρόχρονης εξάρτησης της χώρας ο περιφερειακός καπιταλισμός δεν παράγει ανάπτυξη αλλά, διαιωνίζει την υπανάπτυξη.

Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα πάσχει από σοβαρότατα προβλήματα τα οποία επισσωρεύτηκαν τόσο στην πορεία της διαχρονικής του εξέλιξης, όσο και από το μοντέλο "ανάπτυξης" που επιβλήθηκε στην χώρα μας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η γεωργία αποτέλεσε στην χώρα μας το αγροτικό εξάρτημα του μητροπολιτικού κέντρου και τον τροφοδότη της στρεβλής και εξαρτημένης ανάπτυξης των αστικών τομέων της Οικονομίας.

Η υποταγή της οικογενειακής γεωργίας στο κεφάλαιο εξασφάλισε την λειτουργία αυτή, εξαθλίωσε τους άμεσους παραγωγούς και δεν επέτρεψε στον αγροτικό τομέα να επιτελεί αναπτυξιακό έργο.

Η αλλαγή του συσχετισμού των κοινωνικών δυνάμεων στην Ελλάδα μας επιτρέπει να εκφράσουμε την αισιοδοξία ότι θα συντελεστούν όλες εκείνες οι ριζικές μεταβολές που θα επιτρέψουν την απεπλοκή του Ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού και θα δρομολογήσουν μια διαρκώς διευρυνόμενη διαδικασία οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης. Η ύπαρξη ενός νέου, αρκετά ικανοποιητικού θεσμικού πλαισίου ενισχύει τις ελπίδες

μας αυτές.

Στα πλαίσια της αυτοδύναμης αναπτυξιακής πορείας, η γεωργία συμβάλλει αποφασιστικά στην εθνική ανάπτυξη αλλά, και λαμβάνει το μερίδιο που δικαιούται.

Οι στρατηγικοί στόχοι της Ελληνικής γεωργίας δεν μπορούν να υλοποιηθούν παρά στα πλαίσια μιας εθνικής παραγωγικής ανασυγκρότησης που θα αποτινάξει την εξάρτηση, θα θραύσει την υπανάπτυξη και θα θεμελιώνει την αυτοδύναμη εθνική ανάπτυξη.

Αυτή η προοπτική σημαίνει ακόμα, την προοδευτική εξάλειψη της σχέσης κέντρο - περίμετρος εντός του Ελλαδικού χώρου και την δόμηση ενός ενιαίου συστήματος σύζευξης τομέων και κλάδων της Ελληνικής οικονομίας όπου οι επιμέρους ενότητες συνδέονται με σχέσεις ομοιογένειας, συμπληρωματικότητας και αλληλοτροφοδοσίας.

Η ανάπτυξη του κάθε τομέα συμβάλλει στη συνολική αναπτυξιακή δυναμική της εθνικής οικονομίας και αντίστοιχα η εθνική ανάπτυξη διαχέεται ισόρροπα στους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και στις περιφέρειες της χώρας.

Η υλοποίηση αυτών προϋποθέτει την αποκέντρωση, την περιφερειακή ανάπτυξη, τον δημοκρατικό προγραμματισμό και τη λαϊκή συμμετοχή.

Η προοπτική ανάπτυξης της γεωργίας διέρχεται σήμερα μέσα από την ολόπλευρη αξιοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου από το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα με στόχο την διαρκή διεύρυνση των κατακτήσεων της αγροτιάς.

Αναμφίβολα η προοπτική της απελευθέρωσης των άμεσων παραγωγών, με την δόμηση μιας νέας κοινωνικής πραγματικότητας,

δεν μπορεί να είναι μόνο συνέπεια θεσμικών ρυθμίσεων ή προϊόν της ιστορικής νομοτέλειας αλλά, αποτέλεσμα της καθημερινής πάλης των ίδιων των υποκειμένων της ιστορίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην εργασία αυτή έχει καταβληθεί προσπάθεια να αναπτυχθούν τα θέματα και να δοθούν τα σύγχρονα μηνύματα που αφορούν τον χώρο της γεωργίας και δρουν προς την κατεύθυνση σύνδεσης με την ζωή του τόπου μας και διεθνώς. Δίνεται μια σφαιρική εικόνα κάποιων επιμέρους στοιχείων του αγροτικού τομέα και παράλληλα διερευνάται και η σχέση του με τους άλλους τομείς της οικονομίας. Εξετάσθηκε ο αγροτικός τομέας τόσο στις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, στην Ε.Ο.Κ, στην Ελλάδα και παγκοσμίως.

Παράλληλα, εξετάστηκαν τα σύγχρονα προβλήματα και οι προϋποθέσεις ανάπτυξης της γεωργίας ανά τον κόσμο. Μέσα από αυτά έγινε προσπάθεια να κατανοηθεί ο θεμελιαικός ρόλος της γεωργίας στην ισόρροπη και αυτοδύναμη ανάπτυξη μιας χώρας. Τέλος, αναφερθήκαμε στο ότι δεν πρέπει να παραβλέπεται ή να υποτιμάται ο παράγοντας άνθρωπος - ο αγρότης - γιατί υπάρχουν δυσάρεστες επιπτώσεις για το μέλλον της γεωργίας. Βαρύ έργο έχουν να επωμισθούν τα στελέχη (οι γεωπόνοι κ.α) του γεωργικού τομέα κάθε βαθμίδας και θέσης (παραγωγή - υπηρεσίες). Το έργο αυτό δεν είναι απλώς επαγγελματικό αλλά, είναι έργο μεγάλης σημασίας και ευθύνης απέναντι σε όλο τον κόσμο.

Η εργασία αυτή υλοποιήθηκε μετά την παροχή βοήθειας και συνεργασίας με υπηρεσίες όπως η Στατιστική Υπηρεσία Αθηνών και Ιωαννίνων, το Υπουργείο Γεωργίας, το παράρτημα του Υπουργείου Γεωργίας στην Νομαρχία Ιωαννίνων, το Κέντρο Γεωργικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων, την Γεωπονική Σχολή Αθηνών, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφοριών κ.α.

ΠΗΓΕΣ

- Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 1989 (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος)
- Παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων 1982 (Αθήνα Απρίλιος 1993)
- Ζωικό κεφάλαιο: αποτελέσματα δειγματοληπτικών ερευνών 1985 1990 (Αθήνα 1991)
- Αριθμοί της γνώσεις - στατιστικό πορτραίτο του Έλληνα μέσα στον Ευρωπαϊκό χώρο (Υπηρεσία επίσημων εκδόσεων της Ε.Ο.Κ)
- Ευρωπαϊκό Δίκαιο
- Αρχές Συνεργατισμού
- Η Κατανομή εκτάσεων της χώρας κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως.
- Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση: Η Ελλάδα μετά το ΜΑΑΣΤΡΙΧ (Ένωση Ελλήνων Ασφαλιστικών Εταιριών)
- Γεωργία και Ανάπτυξη (Ο.Ε.Δ.Β)
- Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων: Γενική Δ/ση γεωργικών εφαρμογών και έρευνας (Υπουργείο Γεωργίας 1992)
- Οικονομικός Ταχυδρόμος
- Επενδυτής
- Περιοδικό "Manager"
- Ενημερωτικά φυλλάδια: "Η Ευρώπη σε εξέλιξη"
- Η Αγροτική οικονομία και οι προοπτικές της. Π.Αβδελίδης
- Ελληνική Γεωργία 1987 (Αθήνα, Υπουργείο Γεωργίας, 1988)
- Ελληνική Γεωργία. Στοιχεία και εξελίξεις 1973-1986, (Αθήνα, Υπουργείο Γεωργίας, 1988).

